

Друкарня Української Православної Церкви в США
Р. О. Вох 595, So. Bound Brook, N. J. — U. S. A.

УКРАЇНСЬКА ВИСОКА ПОЛІТЕХНІЧНА ШКОЛА НА ЧУЖИНІ

Том I

УКРАЇНСЬКА ГОСПОДАРСЬКА АКАДЕМІЯ

в Ч. С. Р.

1922 — 1935

Видано Абсольвентами Української Господарської Академії
та Українського Технічно-Господарського Інституту.

Нью Йорк, 1959.

THE UKRAINIAN POLITECHNICAL SCHOOL IN THE FOREIGN

Volume I

**UKRAINIAN ACADEMY OF TECHNOLOGY
in Czechoslovakia
1922 — 1935**

Published by the Alumni of the Ukrainian Academy of Technology
and of the Ukrainian Technical Husbandry Institute.

New York, 1959.

Випускаємо в світ цю книгу з метою утривалити етапи заснування й розвитку Першої Української Високої Політехнічної Школи на чужині.

Перший том охоплює період існування Української Господарської Академії в Ч. С. Р. (1922-1935 р. р.).

Другий том охоплює період існування Українського Технічно-Господарського Інституту в Ч. С. Р. (1932-1945 р. р.) і в Баварії (1945-1952 р. р.).

А б с о л ь в е н и ш и У Г А т а У Т Г І.

ПЕРЕДМОВА ДО ПЕРШОГО ТОМУ

Книга ця з'являється в світ заходом, працею й коштом осіб, які в часі 1922-1935 р. р. належали до складу школи, що носила — вже історичне нині — ім'я: **УКРАЇНСЬКА ГОСПОДАРСЬКА АКАДЕМІЯ В ЧЕХО-СЛОВАЦЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ**. Тому книга ця, бувши видимим виразом вдячності й гордості тих, яких доля зв'язала з єдиною того роду національною установою, є передовсім актом сплочення боргу своїй любій **Alma Mater** та виконанням хоч частини обов'язку, що його гідна Спадкоємниця вічної пам'яті Києво-Могилянсько-Мазепинської Академії XVII - XVIII століть — на своїх вихованців безпосередньо поклала. Вільно думати, що за інших обставин обов'язок той природньо поширився б на ціле суспільство, і коли так ще не сталося, то на те є багато причин, про які тут згадувати було б не на місці. Отже, книга ця, понадто, для всіх земляків чи то в Батьківщині, чи поза Батьківщиною суущих, має бути пригадкою і покликом.

Віriamo, що задкою і спонкою буде ця книга і для часів потомних.

Зачинателям же і творцям першої в новітній добі Національної Політехніки Української, як і тим з них, чий очі цієї книги вже не побачать, хай книга ця буде неписаним, але тривалим Пам'ятником.

Vivat Academia!

На чужині, в липні 1959 р.

After the 1920 truce at Riga between Poland and Soviet Union thousands of soldiers of the Army of the Ukrainian National Republic were confined to Polish detention camps.

Conditions in the camps, difficult as they were, could not stifle the prisoners' pursuit of cultural life. As a result of the efforts of the active element among the Army officers and men who had been leaders in public and church life, as well as educators, there arose various groups devoted to the education and arts. These were theaters, short study courses, and finally, in June 1921, a university. This was formed in camp Lanzut with an enrollment of 523 students. The rector was Professor W. Bidnow.

It soon became evident, however, that Poland did not foster an atmosphere conducive to cultural creativity. The fault lay mainly in the lack of even the most rudimentary facilities; camp conditions were miserable by any standards.

On the other hand, the Czechoslovakian government, under their first president Thomas Garrigue Masaryk, a noted philosopher and humanitarian, started a widespread movement to aid young students from former Russian territory, whose education had been interrupted by the revolution. From this came the idea carrying the Ukrainian cultural center over to Czechoslovakia where the conditions were most favorable.

In the process of realizing these plans the Ukrainian Academy of Technology was established. UAT in Czechoslovakia was organized under auspices of the Ukrainian Committee in Prague, headed by a well known political leader Mykyta Shapoval. A separate committee was elected for the purpose of directing this effort consisted of: M. Shapoval, O. Myciuk, M. Kosiura, B. Martos, B. Matiushenko, V. Starosolsky and S. Goldelman. This committee drafted the constitution and the program of the proposed academy and submitted it to the Czechoslovakian Government for approval. On May 16th, 1922 the Czechoslovakian Ministry of Agriculture together with the Ministry of Foreign Affairs approved the constitution and program. The formal existence of the Ukrainian Academy of Technology is dated from this time.

The Czechoslovakian Ministry of Agriculture supervised the educational matters at the school. However, the school was in need of laboratory facilities and general supplies. Here the Ministry of Foreign Affairs came to its aid, not only by supporting the Acade-

my, but also by giving scholarships to those emigrant students, who could not receive aid from any other sources. The Ministry of Agriculture assumed complete support of the school, beginning January 1st, 1928.

The first organizational meeting of the Academy Faculty Council took place on April 28th, 1922 and at there the first administration was elected, consisting of: Professor Ivan Shovheniv — Rector, Professor Borys Ivanycky — Prorector and Professor Irodion Sheremetynsky — Secretary to the Faculty Council.

The Academy was located in a little resort town Podebrady, about 39 miles from Prague. The original three year educational course was extended to a four year course (hydraulics 4½ years). With the acceptance of the new plan the structure of the Academy appeared as follows:

Heading the school was the Faculty Council which met annually for election of administrative offices. Also at these yearly meetings faculty appointments were approved.

The Academy offered three courses of study:

- (1) Agriculture and Forestry,
- (2) Engineering: a) chemical,
b) civil and hydraulics,
- (3) Economics: a) banking and trade,
b) consular service and foreign trade,
c) municipal and state government,
d) statistics,
e) co-operative.

The faculty staff consisted of 126 persons: 35 professors, 19 assistant-professors, 23 lecturers and 23 instructors — all of whom were Ukrainians, plus 26 Czechoslovakian professors.

A great deal of attention was paid to the writing and publishing of new textbooks for students. As a result of the help given by the Academy, 229 books were published in the first ten years of its most productive existence. The subject division ran as follows:

S u b j e c t	N o . o f q u i r e s
(1) Economics, law and sociology	803.9
(2) Chemistry and technology	299.4
(3) Construction and surveying	225.1
(4) Science and mathematics	207.5
(5) Agriculture and zoology	198.0
(6) Hydraulics and irrigation	132.5
(7) Forestry	125.2
(8) Reference books	137.6
(9) Others	19.8

Works of individual professors were published collectively in volumes entitled "Proceedings of the UAT". Of these, three volumes were published.

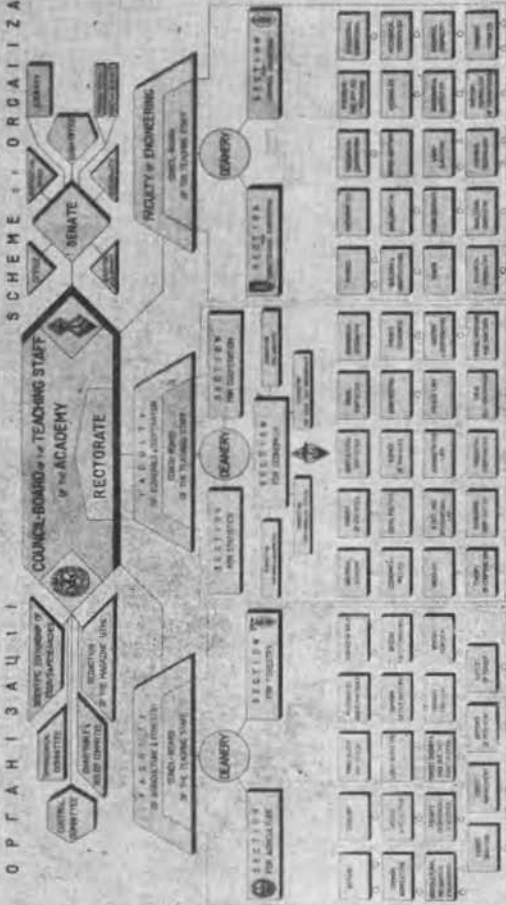

УКРАЇНСЬКА ГОСПОДАРСЬКА АКАДЕМІЯ в ПОДЕБРАДАХ, ЧСР.

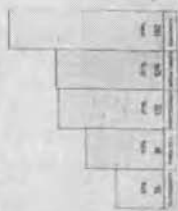
THE UKRAINIAN POLYTECHNICAL ACADEMY AT PODEBRADY, CSR.

СХЕМА ОРГАНІЗАЦІЇ

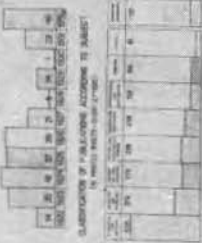
SCHEME OF ORGANIZATION

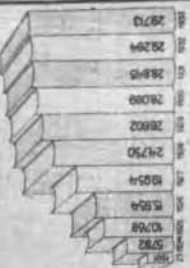
DISTRIBUTION OF STUDENTS THAT HAVE PASSED THE COURSE OF THE ACADEMY ACCORDING TO THEIR ENGINEERING PROFESSION

ACADEMICAL EDITORIAL OFFICE PRODUCTION IN SHEETS OF PUBLICATION

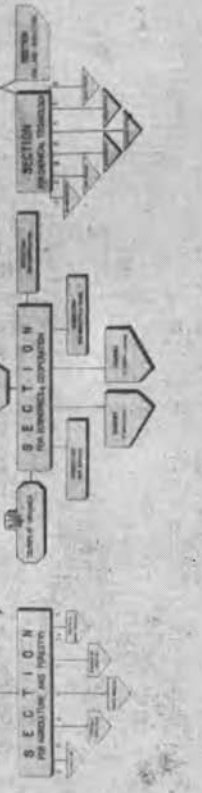
LIBRARY OF THE ACADEMY TOTAL NUMBER OF BOOKS

CLASSIFICATION OF BOOKS ACCORDING TO LANGUAGE

THE UKRAINIAN TECHNICAL, ECONOMICAL INSTITUTE OF CORRESPONDENCE COURSES

The following educational facilities existed in the Academy:

I. The Academy Library, containing 30,000 books;

II. Laboratories and Working Rooms:

1. Agriculture	22. Chemical technology
2. Bacteriology and Botany	23. Technical micology
3. Entomology and Zoology	24. Chemical fermentation
4. Zootechnology	25. Chemical technical analysis
5. Physiology and Anatomy of animals	26. Sugar poduction
6. Soil testing	27. Electrical engineering
7. Agrochemistry	28. Mechanical engineering
8. Farming machinery	29. Leather manufacturing
9. Dairy products	30. Construction
10. Fats	31. Surveying
11. Forestry, general and special	32. Fluid mechanics
12. Forest preservation and hunting	33. Application of hydropower
13. Forest estimation	34. Reclamation
14. Forest exploitation	35. Graphic statics
15. Forest disposition	36. Drafting
16. Mechanical properties of timber	37. Meteorology
17. Organic chemistry	38. Geology and mineralogy
18. Physical chemistry	39. Economics
19. Chemical qualitative analysis	40. Business organization
20. Chemical quantitative analysis	41. Accounting
21. Chemical preparation	42. Statistics
	43. Agricultural economics and statistics
	44. Municipal government
	45. Co-operation
	46. Science of commodities

III. Farms:

1. Agricultural

2. Animal and Dairy production

The majority of classes and laboratories were held in an old Czechoslovakian castle of King George Podebradsky (XV century). The building was three stories high and contained about forty large rooms and three auditoriums. In addition, the city allowed the use of the largest city auditoriums for lecture purposes.

The Academy graduated 125 agriculturists, 92 forestry experts, 58 chemical engineers, 117 hydraulic engineers, 167 economists, making total of 559 persons.

Social life in the Academy flourished. The student government was in charge of the student bank and the student cafeteria. Economics majors were especially interested in these two fields and used them as laboratory supplements for their courses.

Social life was further fostered by the great number of clubs formed. To name only a few professional groups such as "The Agri-

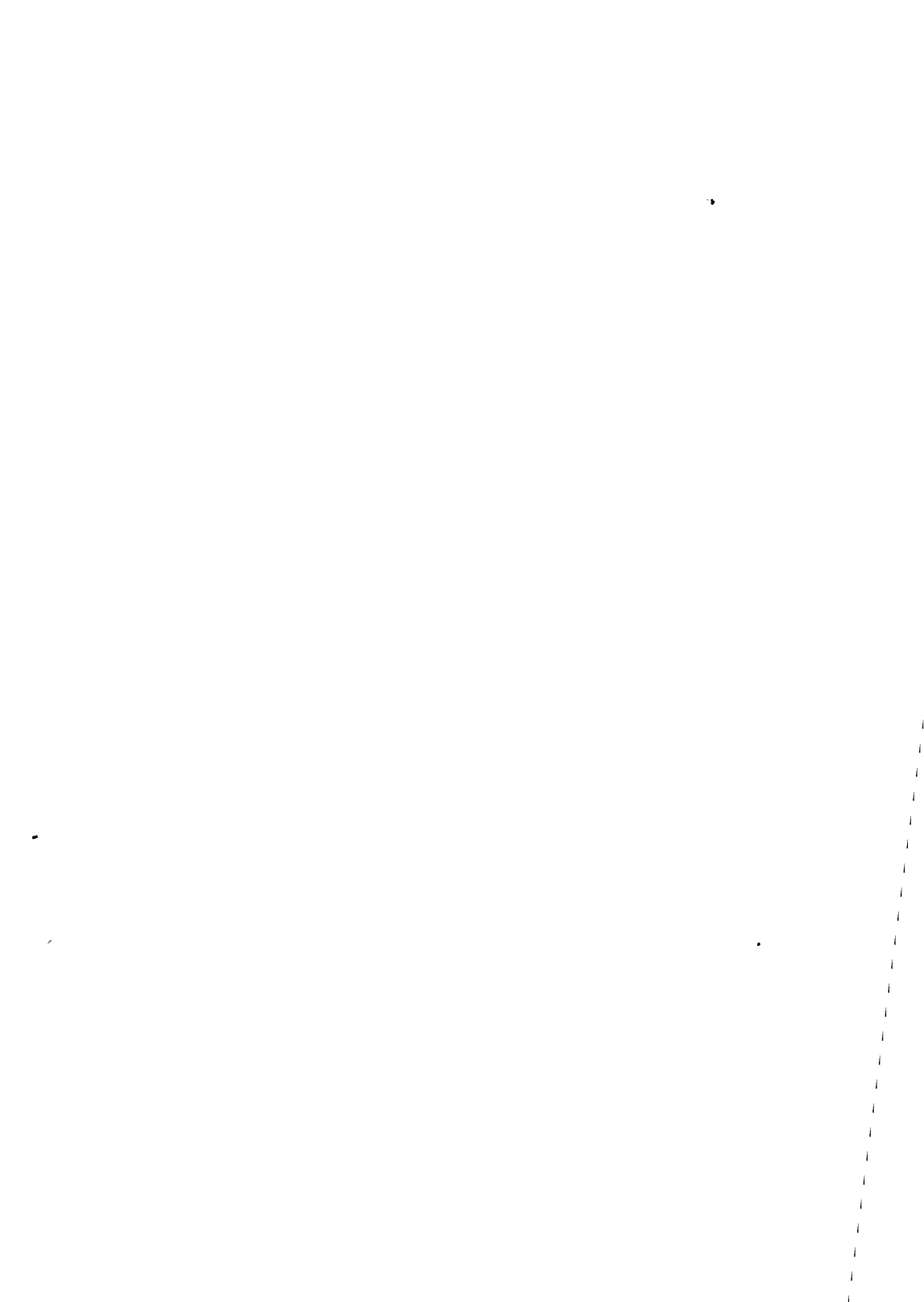
cultural Society", "Society of Hydraulic Engineers", "Chemists Society", etc. Also such organizations as "Folk Dance Society", "Art Society", sports clubs, YMCA, were very successful.

Another example of the Academy's activities was the many publications being issued, such as: "Young Agriculturist", "Economist", "The Ukrainian Life", "Our Group", "Book Knowledge" and the satirical magazines "Podebradka" and "Aeneas".

In spite of the relatively short existence of the Academy, it received approval from many nations. It was considered to be on the same academic level with many Czechoslovakian, German and Polish universities. Students wishing to continue their education in any of the above mentioned schools had no difficulty in having their previous studies accredited. The graduates of the Academy enjoyed the same privileges as did graduates from German, Slovakian and Polish schools. The Polish Ministry of Religion and Public Education recognized the Academy as an accredited foreign educational institution. This meant that the students of the Academy, who otherwise would be subject to draft, had an extension until their studies were completed.

On the 1st of January, 1936 the existence of the Academy was terminated by the Czechoslovakian government. The reason for this was said to be the government's attempt to reduce the country's expenditures. Non official sources, however, state that the termination was due to political reasons.

The Ukrainian Academy of Technology is the sole example of a higher politechnical institution, organized in a foreign country by emigres.

СТРУКТУРА АКАДЕМІЇ

Генеза. Дві обставини були основою й передумовою повстання в 1922 році в Чехословаччині Подебрадської Української Політехніки під назвою Українська Господарська Академія і пізнішого її розвитку:

1. Значне скупчення на еміграції українських висококваліфікованих технічних сил, що брали участь в державнім будівництві при Уряді УНР, та велика кількість студійної молоді в складі воїнів Армії УНР, інтернованої в польських таборях.

2. Велика гуманітарно-культурна акція Чехословацької влади в напрямі підтримки еміграції з колишньої Росії після революційних подій 1917-1920 р. р., в тому числі й української. Чехословацька Республіка, очолювана Президентом Т. Г. Масариком, не тільки широко відкрила для цієї еміграції двері на в'їзд, але й підтримувала матеріально своїми субсидіями наукові й видавничі емігрантські інституції, утримувала школи та забезпечувала стипендіями студіюючу молодь.

Наявність цих двох обставин поруч із виявленням приватної та громадської активності з боку нашої еміграції вирішили справу повстання Української Господарської Академії в Подебрадах.

Засади. Творці Української Господарської Академії, що в більшості були й будівничими української державности 1917-1920 р. р., в своїх задумах щодо утворення Високої Технічної Школи та визначення її характеру і завдань виходили з таких заłoженъ:

1. Піднесення добробуту українського народу, що його суспільна і господарська міць залежить у великій мірі від масового поширення технічно-господарських знань і опанування ним сучасної модерної техніки в усіх галузях суспільно-господарського життя.

2. Суспільно-господарський розвиток українського народу залежить, головним чином, від забезпечення кваліфікованими, творчо-ініціативними, технічно-фаховими кадрами.

3. Українські технічно-господарські кадри мають бути виховані в українських національних, технічно-господарських школах, подібних до шкіл кожного культурного народу.

4. Система українського технічно-господарського шкільництва має бути завершена Українською Національною Політехнікою, бо тільки вона зможе дати студентові не тільки абстрактний технічний вишкіл, але конкретне технічне знання, органічно зв'язане з потребами рідного краю та добробутом свого народу. І поки по-

дiбноi технiчноi школи на українських землях немає, її завдання виконуватиме Українська Господарська Академія поза межами Батьківщини.

Виходячи з таких залогень, фундатори Академії відкрили національну високу школу, що мала своїм завданням підготувати для України вчених агрономів, лісівників, мірників, меліораторів, гідротехніків, технологів, економістів, кооператорів і статистиків. Це все виразно було зформульовано в артикулі 1 статуту Академії (з р. 1925) в такій формі:

„Українська Господарська Академія в Чехословаччині є приватна Висока Школа, яка має своїм завданням підготовляти своїх слухачів (студентів) до самостійної господарської та технічної праці, дослідної, творчої, проектної, організаційної, виконавчої та адміністративної у всіх галузях агрономії, лісівництва, технології, межової справи, гідротехніки, економіки, статистики та кооперації. Академія має підпирати науковими дослідями та мистецькою працею розвиток наук та умінь і дбати про технічний, сільсько-господарський та промисловий поступ українського народу та цілого людства”.

Повстання Академії та її дальший розвиток. Ініціатива заснування української високої технічно-господарської школи на еміграції належить Українському Громадському Комітетові в Празі, на чолі якого був видатний громадський й політичний діяч, колишній міністер Пошт та Телеграфів і кол. міністер Хліборобства У. Н. Р. Микита Юхимович Шаповал. Загальними Зборами цього Комітету дня 17 січня 1922 була обрана спеціальна Організаційна Комісія (М. Шаповал, Б. Матюшенко, О. Мицюк, В. Старосольський, М. Косюра, Б. Мартос і С. Гольдельман), на яку було покладено:

1. Подбати про допомогу українським вченим і культурним силам на Україні.

2. Подбати про врятування українських вчених та культурних сил на еміграції шляхом використання для культурно-просвітньої праці і готування української молоді інтелігенції на вчених спеціалістів у господарських та технічних галузях.

Ця Комісія нав'язала листовний зв'язок з Управою Всеукраїнської Спiлки Сiльсько-Господарських Технiкiв, що пiд той час перебувала на еміграції в Польщі. Вчені сили, що купчилися коло цієї Спiлки, охоче відгукнулися на заклик Комісії, а потім частина їх, коли справа заснування Академії стала на реальний ґрунт, прибула до Чехословаччини і взялась за організацію нової школи. З її осередку вийшла перша президія Академії (Ректор проф. І. Шовгенів, Проректор проф. Б. Іваницький та Секретар Проф. Ради Проф. І. Шереметинський) та декани — Агрономічно-Лісового і Інженерного Факультетів.

28 квітня 1922 р. відбулася перша Професорська Рада Академії (в Празі). З цього дня почала Академія своє існування, але формально статут Академії був затверджений лише 16 травня того ж року. Ось в перекладі зміст декрету Міністерства:

Міністерство Хліборобства Чехословацької Республіки.

ч. 35.168-Ia/1922

В Празі, дня 16 травня 1922

Справа: Українська Господарська Академія — заснування.

До ч. 821 з дня 19. IV. 1922

Додаток: 1

До Українського Громадського Комітету в Празі

На Ваше прохання з дня 19 квітня 1922 під ч. 821 Міністерство Хліборобства дозволяє на підставі закону з дня 9 квітня 1920 ч. 281 Зб. з. і р., яким впорядковується справа сільсько-господарського шкільництва і догляд над ним, заснування приватної Української Господарської Академії, як інституції з подібною організацією, яку мала колишня Господарська Академія в Таборі.

Предложений статут схвалюється, але завжди і послідовно належить уживати точної назви школи: „Українська Господарська Академія” і всі артикули статуту, в яких згадується, що ця Академія є приватною високою фаховою школою, належить розуміти, що мова йде про приватний сільсько-господарський інститут з високошкільною організацією; а вираз, що вона ділиться на факультети, належить розуміти, що має три відділи.

Ця високошкільна організація виявляється у способі керування школою і у формі викладів та іспитів.

Міністерство приймає до відома, що тимчасовим осідком Української Господарської Академії мають бути Подебради. Що ж торкається приєднання цієї школи до Високої Агрономічної Школи в Брні, зазначається, що в цьому випадкові можна було б говорити про льокальний зв'язок обох високих шкіл, бо якийсь органічне сполучення було би через ріжну організацію обох згаданих шкіл ледве чи до переведення.

Міністерство Хліборобства признає значення такого закладу й охоче піде йому назустріч в справах, які належать до його компетенції. Ріжні керівні правила, зокрема іспитові і т. п. вимагають в кожному окремому випадкові дальшого затвердження Міністерства Хліборобства.

За Міністра Хліборобства: Герстенкорн.

Вже від 3 травня 1922 до Подебрад — невеликого купелевого міста, віддаленого від Праги 50 клм. (1-1½ год. їзди по залізниці), почали приїздити перші професори. Перед тим намічалось для осідку Академії кілька інших міст в Чехії й на Мораві: Табор, Рудниця, Брно, Хрудим і інші. Особливо великі шанси мало Брно. Проектувалось умістити Академію при тамошній Високій Агрономічній Школі. Формально це можна було полагодити аж восени. З цієї причини, як тимчасовий осідок для Академії обрано Подебради, де була чеська середня с.-г. школа, яка в початках допомагала Академії виступаючим для викладів своїх приміщень, лабораторій та пристроїв. Коли ж пізніше думка про Брно була залишена, робились поважні заходи до перенесення Академії до Табора,

головне із за кращих його кліматичних умов. Але добре сполучення з Прагою та прихильне ставлення подебрадського чеського громадянства, яке навіть вирядило делегацію, до Міністерства з проханням залишити Академію в Подебрадах, остаточно переважили й Академія залишилась в Подебрадах.

Як було згадано, ініціатором покликання Академії до життя, був Український Громадський Комітет в Празі. Його прерогативи та права були визначені в пропонованому цим Комітетом на затвердження статуті Академії. На ґрунті толкування цих прав і обов'язків прийшло до колізії між Професорською Радою Академії і Управою Укр. Гром. Комітету. Дня 28 серпня 1923 р. Міністерство Закордонних справ повідомило Ректорат про усамостійнення Академії:

Міністерство Закордонних справ Чехословацької Республіки.
ч. 85.594/1923 — 3 секція II. В Празі, дня 28 серпня 1923

До Ректорату Української Господарської Академії
в Подебрадах.

Міністерство Закордонних справ вирішило, щоб Українська Господарська Академія в Подебрадах, фінансово-господарські справи якої були досі полагоджувані Українським Громадським Комітетом, була від 1 вересня 1923 р. усамостійнена.

За Міністра: Др Штрер.

Отже від 1 вересня 1923 Академія в усіх справах зносилася з вищою владою безпосередньо.

Згідно з першим статутом, виробленим Українським Громадським Комітетом, Академія була школою з трирічним курсом навчання. З розвитком школи пляни її навчання не могли вклатися у вузькі рамки цього статуту і тому Ректорат Академії звернувся до влади Чехословацької Республіки з проханням про перетворення Академії в школу з чотирирічним курсом навчання. Вища влада Ч. С. Республіки поставилася до цього прохання прихильно і Міністерство Закордонних справ надіслало Ректоратові таке повідомлення:

Міністерство Закордонних справ Чехословацької Республіки.
ч. 176.531/1924/II В Празі, дня 11 листопада 1924

Справа: Подебради, Українська Господарська Академія.

Чотирирічний плян навчання.

До Української Господарської Академії в Подебрадах.

Міністерство Закордонних справ повідомляє, що в згоді з Міністерством Хліборобства, не заперечує, щоб Академія, починаючи академічним роком 1924/1925, була перетворена в чотирирічний заклад з чотирирічним пляном навчання, надісланим йому Академією за ч. 2824.

За Міністра: Завазал.

У зв'язку з цим виникла потреба змінити статут, який р. 1922 затвердило Міністерство Хліборобства, а саме — в тому напрямі, щоб цей статут відповідав новим програмам і плянам навчання. Такий новий статут Професорська Рада Академії ухвалила 23 травня 1925 р., а Міністерство Хліборобства і Міністерство Закордонних справ прийняли його до відома. Цим новим статутом Академія і керувалася до своєї ліквідації 1935 р.

З прийняттям цього статуту в Академії остаточно закріплено стан нормальної європейської високої школи: замість фахових відділів прийнято назву факультетів, абсолювентам по закінченні Академії уділювався титул інженера відповідного фаху.

Нові пляни й програми навчання складені були за взірцями аналогічних західньо-європейських шкіл. При цьому уважалося спеціально на українські потреби. Цікаво, що Кооперативний Відділ Академії був взагалі першим у світі високошкільним кооперативним закладом.

Наведені актові документи творили основні норми Академії, як школи. Всі інші регуляміни, правила, правильники і т. п. були вироблені на підставі і в розвиток цих документів.

Факультети. Відповідно до своїх завдань Академія поділялася на три факультети: 1) Агрономічно-Лісовий з відділами — а) Агрономічним та б) Лісовим, 2) Інженерний з відділами — а) Гідротехнічним, б) Межовим (не був урухомлений) та в) Хеміко-Технологічним і 3) Економічно-Кооперативний з відділами — а) Економічним, б) Кооперативним і в) Статистичним. Економічний Відділ в свою чергу поділявся на підвідділи: Банковий, Консульської служби та торговельної агентури за кордоном, Місцевого самоврядування та Промисловий.

Окремі факультети мали такі катедри:

Агрономічно-Лісовий Факультет

1. **Ботаніки та бактеріології:** ботаніка, лісова ботаніка, фітопатологія, бактеріологія загальна і спеціальна, с. г. бактеріологія.
2. **Мінералогії та геології:** мінералогія і кристалографія, геологія з петрографією.
3. **Метеорології і кліматології:** метеорологія, кліматологія.
4. **Зоології:** зоологія, ентомологія, зоологія лісова, рибівництво.
5. **Грунтознавства:** ґрунтознавство.
6. **Загального хліборобства:** загальне хліборобство, угноєння, селекція с. г. рослин, сортознавство, с. г. досвідна справа, енциклопедія сільськ. господарства.
7. **Спеціального хліборобства:** луківництво та болотознавство, спеціальне хліборобство, садівництво, городництво, пасічництво.
8. **Геодезії:** геодезія, креслення плянів та шкiцування.
9. **Загального скотарства:** анатомія с. г. тварин, фізіологія с. г. тварин, зоотехнія загальна, гігієна с. г. тварин, ветеринарія.

10. **Спеціального скотарства:** зоотехнія спеціально, молочарство, дрібні галузі скотарства.
11. **С. г. машинознавства:** с. г. машинознавство, машинознавство з статтями з прикладної механіки та електротехніки.
12. **С. г. економії та громадської агрономії:** с. г. економія, с. г. політика, с. г. статистика та господарська географія, громадська агрономія, с. г. законодавство, збут продуктів сільськ. господарства, с. г. кооперація, с. г. бухгалтерія.
13. **Лісово-інженерної справи та будівництва:** основи статистики будівельних конструкцій та мости, загальне будівництво, лісове інженерне будівництво, закріплення диких потоків.
14. **Загального лісівництва:** дендрологія і анатомія дерева, лісові займища, загальне лісівництво, лісівництво I та II (для агрономів).
15. **Спеціального лісівництва:** спеціальне лісівництво (лісовирощення в лісовою естетикою), лісова досвідна справа, семінар.
16. **Лісової таксації:** лісова таксація (дендрометрія), оцінка лісу та лісова статика.
17. **Лісовлаштування:** лісовлаштування, лісокерування, лісова політика і лісова статистика, креслення лісових плянів та прикладна геодезія в лісівництві.
18. **Лісокористування:** лісокористування, механічна технологія дерева, хемічна технологія дерева, лісовий торг і промисловість.
19. **Охорони лісу:** охорона лісу, ловецтво.

Крім того провадилися виклади і вправи з таких предметів:

Основи вищої математики, нарисна геометрія, фізика, хемія неорганічна, хемія органічна, хемія аналітична, агрохемія, с.г. технологія, біохемія, гігієна та санітарія, енциклопедія с. г. меліорації, меліорація землі, лісове законодавство, лісове рахівництво, с. г. будівництво, народне господарство, кооперація, право публічне, право приватне, німецька мова, чеська мова, історія України та історія української літератури.

На виклади з цих предметів запрошувано лекторський персонал з інших факультетів.

Інженерний Факультет

1. **Фізики:** фізика технічна, основи електротехніки, метеорологія.
2. **Математики:** аналітична геометрія, диференціальне рахування, інтегральне рахування, нарисна геометрія, математика II, основи вищої математики.
3. **Теоретичної та прикладної механіки:** теоретична механіка, прикладна механіка, опір матеріалів.
4. **Машинознавство:** котли, рушії, під'ємники, деталі машин.
5. **Будівельної механіки:** графостатика, будівельна механіка, залізобетон.

6. **Будівництва та архітектури:** будівництво, опал та вентиляція, основи та фундаменти, с. г. будівництво, складання кошторису, малювання.
7. **Меліорації:** меліорація I та II, енциклопедія меліорації.
8. **Гідравліки:** гідравліка, гідрологія.
9. **Гідротехніки:** гідротехніка I, II та III, використання водної енергії, енциклопедія гідротехніки (для хеміко-технол.).
10. **Водно-санітарної техніки:** водоводи, водостоки, бальнеотехніка.
11. **Механічної технології:** технологія будівельних матеріалів, технологія зернових продуктів, сушка.
12. **Шляхів:** енциклопедія залізничного діла, дороги, будова мостів, тунелі.
13. **Геодезії:** геодезія нижча, геодезія вища, основи геодезії (для хеміко-технол.).
14. **Неорганічної хемії:** хемія неорганічна, основи хемії (для гідротехн.).
15. **Органічної хемії:** хемія органічна.
16. **Фізичної хемії:** хемія фізична, електрохемія.
17. **Аналітичної хемії:** аналітична хемія (кваліт.), аналітична хемія (квант.).
18. **Хемічної технології:** хемічна технологія неорганічних продуктів, хемічна технологія дерева, технологія води, техно-хемічна аналіза, технологія товщів, технологія нафти, оброблення шкіри, технологія палива.
19. **Ферментаційної хемічної технології:** ферментаційна хемічна технологія, технічна мікологія.
20. **Вуглегідратів:** цукроварство, цукроварська аналіза, технологія крохмалю.

Крім того провадилися виклади й вправи з таких предметів:

Креслення, мінералогія і кристалографія, геологія з петрографією, ботаніка, енциклопедія с. г. гідрогеології, метеорологія, ґрунтознавство, основи лісівництва, статистика, с. г. економія, санітарія та гігієна, законодавство, рахівництво, політична економія, чеська мова, українська мова, нова мова, організація підприємства.

На виклади з цих предметів запрошувалися професори з інших факультетів або окремо.

Економічно-Кооперативний Факультет

1. **Народнього господарства:** історія господарського побуту, теорія політичної економії, історія соціально-політичних доктрин, гроші і банки, кредит, господарська кон'юнктура.
2. **Теорії статистики:** теорія статистики, історія статистики, організація центральних і місцевих органів державної статистики, демологія, історія і методологія земської статистики, оціночна ста-

тистика, асекураційна статистика, математична статистика, курс вищої аналізи, теорія правдоподібності.

3. Господарської статистики: промислова статистика, статистика зовнішнього торгу, статистика транспорту, кооперативна статистика, с. г. статистика.

4. Соціальної статистики: статистика праці, статистика народньої освіти, бюджетова статистика, комунальна статистика.

5. Економічної географії: економічна географія України, економічна географія світова, загальна і регіональна, економічна географія Чехословаччини, світовий ринок (в зв'язку з зовнішньою торгівлею України).

6. Економічної політики: економія й політика промисловости, міжнародня торговельна політика, с. г. економія і аграрна політика, економія транспорту, експедиція залізнодорожна й морська, хлібна торгівля, міжнародні торговельні договори, залізнодорожна політика й тарифна справа.

7. Соціальної політики: соціальна політика, охорона праці, біржі праці.

8. Фінансової науки: фінансова наука, митна справа (організація митних органів, техніка, право).

9. Рахівництва: загальне рахівництво, торговельне рахівництво, комерційна арифметика, додатковий курс торгов. рахівництва, банкове рахівництво, баянси, політична арифметика, фінансові обрахунки (контокоренти, калькуляція цін, паритети, арбітраж), муніципальне рахівництво, фабричне рахівництво, калькуляція в промисловім підприємстві, аналіза баянсів.

10. Приватної економії: приватна економія, організація й техніка торгівлі, біржі й операції з цінними паперами, торговельна кореспонденція — українська, кореспонденція в чужій мові, організація зовнішнього торгу, організація банкового підприємства, техніка банкової справи, контролю банків, банкове рахівництво, банкова кореспонденція, організація фабричного підприємства, організація промислового підприємства, великі модерні промисловості, торговельна преса, дорожня справа, асекураційна справа, стенографія.

11. Соціології: соціологія (включно теорія нації).

12. Державного й міжнароднього права: загальна наука права, політичне право, міжнародне право, додатковий курс міжнароднього права, практика консульської служби, промислове право.

13. Адміністративного права: адміністративне право.

14. Приватного права: цивільне право й процес, торговельне право з векселем і чековим, додатковий курс торгов. права (порівнюючи з європейськими державами — морське, банкове, транспортне та конкурсове), договір праці і колективні умови.

15. Історії кооперації: історія кооперації, кооперативне право, історія української кооперації, міжнародні кооперативні організації, кооперація Чехословаччини, кооперативна література.

16. **Теорії кооперації:** теорія кооперації, ревізія, організація та ведення зборів, кооперація й політика.
17. **Споживчої кооперації:** споживча кооперація, с. г. електрична кооперація, методика рахівництва споживчих товариств, будівельна кооперація, товариства гуртових операцій.
18. **Кооперації продуцентів:** кооперативний кредит, кооперативний збут продуктів сільського господарства, кооперативне постачання машин і сировини, молочарські спілки, с. г. кооперація, продукційна кооперація, рахівництво продукційної кооперації, асекураційна кооперація, кооперативні банки.
19. **Місцевого самоврядування:** історія місцевого самоврядування, місцеве господарство, фінанси, додатковий курс місцевого самоврядування (внутрішня організація, дрібна земельна одиниця та інш.), міська земельна політика, медична справа та санітарія, організація шкільної і просвітньої справи, міське будівництво, муніципальні підприємства.
20. **Суспільної гігієни та санітарії:** соціальна гігієна, промислова гігієна.

Крім того провадилися виклади і вправи з таких предметів:

Основи хемії, фізика, вступ до вищої аналізи, товарознавство в зв'язку з хемічною технологією, товарознавство в зв'язку з механічною технологією, товарознавство головних предметів українського експорту та імпорту, водне господарство, енциклопедія сільського господарства, промислові сировини, машинознавство, с. г. машинознавство, фабричні будови, енциклопедія будівництва, українська мова, чеська мова, чужі мови (німецька, французька та англійська), історія України, новітня історія, креслення, есперанто.

На виклади з цих предметів запрошувано лекторський персонал з інших факультетів або окремо.

Устрій Академії. В справах організації навчання Академія була підпорядкована Шкільному Відділові Міністерства Хліборобства. Але школа також потребувала для свого існування матеріальних засобів. Тут прийшло Академії на допомогу Міністерство Закордонних справ, взявши на своє утримання не тільки школу, але також призначивши стипендії тим її студентам-емігрантам, що не могли мати нізвідки допомоги. Тим самим в справах адміністративних та господарських Академія була інституцією, підлеглою Міністерству Закордонних справ. Частину коштів на придбання учбових приладів для Академії дало також Міністерство Хліборобства. Від 1 січня 1928 р. Академія перейшла до компетенції Міністерства Хліборобства, як в справах навчальних, так і в адміністративно-господарських.

На підставі статуту зверхнім органом, якому належало загальне керівництво справами Академії, була Професорська Рада Академії. Президія Професорської Ради складалася з Ректора, Проректора та Секретаря Професорської Ради.

Справами поодиноких факультетів керували Професорські Ради цих факультетів, президія яких складалася з Декана, Продекана та Секретаря.

До складу Професорської Ради Академії входили з правом рішального голосу всі професори Академії та доценти, що керували катедрами, а також від інших доцентів по одному представникові від кожного факультету. Всі інші особи лекторського персоналу Академії користувалися на зібраннях Ради правом дорадчого голосу.

До складу Професорських Рад поодиноких факультетів входили з правом рішального голосу всі професори та доценти дотичного Факультету, а також один представник від лекторів Факультету. Іншим особам лекторського персоналу право рішального голосу належало тільки в справах, що торкалися дисциплін, які дотична особа викладала. У всіх інших справах вони користувалися правом дорадчого голосу.

Виконавчим органом Професорської Ради Академії був Сенат, до складу якого входило 6 осіб — Ректор, Проректор, Секретар Проф. Ради та Декани факультетів. Головою Сенату був Ректор, а його заступав Проректор. До компетенції Сенату належали всі справи адміністративного та фінансово-господарського характеру.

На чолі Академії стояв Ректор. Він репрезентував Академію, дбав про переведення в життя постанов Проф. Ради, Сенату та інших загально академічних органів. Він також дбав про успішний хід академічного життя. Ректора заступав у випадку потреби Проректор.

Фондами, призначеними для приділення стипендій студентам Академії, відала Фінансово-Господарська Комісія під головуванням Ректора Академії, якого міг заступати Проректор. До складу Комісії входили: представники Міністерства Закордонних справ і Міністерства Хліборобства ЧСР, представники факультетів (по одному від кожного) та представники від студентства.

Контрольним органом діяльності установ Академії була Ревізійна Комісія, що безпосередньо підлягала Професорській Раді Академії. Ревізійна Комісія складалася з трьох членів, що поміж себе обирали голову та секретаря.

Ректор, Проректор, Декани, Продекани, Секретарі Рад та Ревізійна Комісія обирались на один рік, при чому вибори переводились перед початком літніх ферій, 30 червня, а вступали до виконання своїх обов'язків вони з початком академічного року (1-го жовтня).

Ректор, Проректор, Секретар Проф. Ради та Ревізійна Комісія обирались Проф. Радою Академії, а Декани, Продекани та Секретарі факультетів обирались факультетськими Радами та затверджувалися Проф. Радою Академії.

Порядок навчання в Академії. Курс навчання в Академії тривав чотири роки (на Гідротехнічному Відділі — 4½). Кожний академічний рік складався з двох семестрів: зимового (з 1 вересня

до 1 березня) та літнього (з 1 березня до 1 вересня). Виклади починалися щорічно 1 жовтня й закінчувалися 30 червня.

Після переслухання перших чотирьох семестрів та виконання всіх належних практичних вправ студенти складали перед окремою факультетською комісією перший півкурсний іспит, а після прослухання повного курсу та виконання всіх практичних вправ, що вимагалися планами навчання, складали перед комісією другий півкурсний іспит. Після кожного іспиту студент одержував установлені посвідчення з зазначенням його успіхів.

Студенти, що склали обидва півкурсні іспити та виконали дипломний проект (на Інженерному Факультеті) або написали дипломну працю (на двох інших Факультетах), допускалися до дипломного іспиту, який складався:

а) для Агрономічного Відділу з розгляду та оцінки дипломної праці та усних іспитів з трьох предметів: спеціального хліборобства, спеціальної зоотехнії та с. г. економії.

б) для Лісового Відділу з розгляду та оцінки дипломної праці та усних іспитів з п'яти предметів: загального і спеціального лісівництва, лісовлаштування, охорони лісу, лісокористування, лісового інженерного будівництва.

в) для Хеміко-Технологічного Відділу з лабораторної праці та оборони дипломного проекту і лабораторної праці.

г) для Гідротехнічного Відділу з оборони дипломного проекту.

г) для всіх Відділів Економічно-Кооперативного Факультету з оборони дипломної праці.

Всі дипломні іспити складалися при спеціальних комісіях, обраних факультетськими Професорськими Радами.

Після успішного складення дипломного іспиту студенти діставали диплом та титул інженера з додатком назви фаху (інженер-агроном, інженер-лісівник, інженер-технолог, інженер-гідротехнік, інженер-економіст). Студенти Економічного Відділу одержували крім того свідоцтва про закінчення дотичного Підвідділу.

Особи, що дістали титул інженера в Академії або в іншій відповідній спеціальній школі, могли бути допущені до складення при Академії іспиту та оборони дисертації на титул доктора дотичної галузі знання.

ОСНОВНІ ПЛЯНИ НАВЧАННЯ

затверджені Міністерством Закордонних справ в згоді з Міністерством Хліборобства розпорядком з дня 11 листопада 1924 за ч. 176.531.

I. Агрономічно-Лісовий Факультет

Відділ Агрономічний.

Назва предметів (т* п*)	С е м е с т р и															
	I		II		III		IV		V		VI		VII		VIII	
	кількість викладових годин тижнево															
	т	п	т	п	т	п	т	п	т	п	т	п	т	п	т	п
1. Основи вищої математики	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2. Фізика	2	1	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3. Мінералогія та кристалогр.	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4. Геологія та петрографія	—	—	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5. Метеорологія з кліматолог.	—	—	—	—	2	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
6. Хемія неорганічна	4	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7. Хемія аналітична (якісна аналіза)	—	—	1	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8. Хемія аналітична (кільк. аналіза)	—	—	—	—	1	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9. Хемія органічна	—	—	—	—	4	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10. Ботаніка	4	4	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11. Фітопатологія	—	—	—	—	2	1	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—
12. Бактеріологія с. г.	—	—	—	—	2	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
13. Зоологія	2	1	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14. Анатомія с. г. тварин	4	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15. Фізіологія с. г. тварин	—	—	—	—	2	1	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—
16. Ентомологія	—	—	—	—	2	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
17. Ґрунтознавство	—	—	—	—	2	1	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—
18. Геодезія	—	—	2	2	2	3	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—
19. Народне господарство	2	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20. Право публічне	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21. Право приватне	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22. Німецька мова	2	—	2	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23. Чеська мова	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24. Гігієна та санітарія ¹⁾	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25. Загальне хліборобство ²⁾	—	—	—	—	—	—	—	—	4	2	4	6	—	—	—	—
26. Угноєння ґрунтів	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Назва предметів	С е м е с т р и																
	I		II		III		IV		V		VI		VII		VIII		
	кількість викладових годин тижнево																
	т	п	т	п	т	п	т	п	т	п	т	п	т	п	т	п	
27. Спеціальне хліборобство ³⁾	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	2	4	5
28. Луківництво та болотозн.	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	2	1	—	—	—	—	—
29. Зоотехнія загальна	—	—	—	—	4	—	4	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—
30. Зоогієна	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—
31. Зоотехнія спеціальна	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	4	8	4	—	3	—	—
32. Молочарство	—	—	—	—	—	—	2	2	2	2	2	2	—	—	—	—	—
33. Дрібні галузі скотарства	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
34. Ветеринарія	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1	—	—	—	—	—	—	—
35. Агрохемія ⁵⁾	—	—	—	—	—	—	2	6	—	4	—	—	—	—	—	—	—
36. Сільськ. господ. економія	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	2	4	—
37. Громадська агрономія	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	2
38. С. г. законодавство	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—
39. Сільськ. господ. політика	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
40. С. г. статистика та с. г. географія	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	—
41. Збут продуктів с. г.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—
42. Селекція с. г. рослин	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	2	—	—	—
43. Сортознавство	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—
44. С. г. досвідна справа	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2
45. С. г. машинознавство	—	—	—	—	—	—	2	—	2	2	2	2	—	—	—	—	—
46. Лісівництво I	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	—	—	—	—	—	—	—
47. Лісівництво II	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—
48. С. г. будівництво	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	3	—	3	—	—	—
49. С. г. технологія I	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1	—	—	—	—	—
50. С. г. технологія II	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	—
51. Садівницт. та городництво	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	1	—	—	—	—	—
52. Енциклоп. с. г. меліорації	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	1	2	—	—	—
53. Рибівництво	—	—	—	—	—	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
54. С. г. кооперація	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—
55. С. г. бухгалтерія	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2
Разом	27	12	28	20	32	23	28	20	30	18	29	28	26	12	19	11	

Крім прослухання предметів, зазначених в пляні, та складення іспитів з них, необхідно було скласти іспити або предложити посвідку про складення іспитів з української мови та української історії.

т* — теоретичні виклади, п* — практичні вправи.

1) Кольожвіюм. 2) З цього числа 4 години вправ на господарстві. 3) З цього числа 3 години вправ на господарстві. 4) З цього числа 4 години вправ на м. лочній фермі. 5) До вправ з агрохемії віднесено на IV сем. аналізу г. нтів утпоень, а на V сем. аналізу кормів.

Відділ Лісовий.

Назва предметів	С е м е с т р и															
	I		II		III		IV		V		VI		VII		VIII	
	кількість викладових годин тижнево															
	т	п	т	п	т	п	т	п	т	п	т	п	т	п	т	п
1. Основи вищої математики	4	1	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
2. Нарисна геометрія	3	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
3. Фізика	2	1	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
4. Мнералогія та кристалогр.	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
5. Геологія та петрографія	—	—	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
6. Метеорологія з кліматолог.	—	—	—	—	2	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	
7. Хемія неорганічна	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
8. Основи анал. хемії (якісна аналіза)	—	—	1	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
9. Основи аналіт. хемії (кількісна аналіза)	—	—	—	—	1	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
10. Хемія органічна	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
11. Ботаніка	3	2	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
12. Ботаніка лісова	—	—	—	—	2	2	1	2	—	—	—	—	—	—	—	
13. Дендрологія та анатомія дерева	—	—	—	—	3	2	3	3	—	—	—	—	—	—	—	
14. Фітопатологія ліс. (ботан. частина)	—	—	—	—	2	1	2	2	—	—	—	—	—	—	—	
15. Бактеріологія загальна й спеціальна	—	—	—	—	2	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	
16. Зоологія	2	1	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
17. Зоологія лісова	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
18. Ентомологія	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
19. Грунтознавство	—	—	—	—	2	1	2	1	—	—	—	—	—	—	—	
20. Біохемія	—	—	—	—	—	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	
21. Геодезія	—	—	2	2	4	4	4	4	—	—	—	—	—	—	—	
22. Народне господарство	2	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
23. Німецька мова	2	—	2	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	
24. Чеська мова	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
25. Гігієна та санітарія ¹⁾	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
26. Лісові займища	—	—	—	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	
27. Загальне лісівництво	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	
28. Спеціальне лісівництво (лісовирощення з лісовою естетикою)	—	—	—	—	—	—	—	—	2	4	4	3	4	—	—	
29. Охорона лісу	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	3	3	—	—	—	
30. Ловецтво	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	2	1	—	—	—	
31. Лісова таксація (дендрометрія)	—	—	—	—	—	—	—	2	3	2	3	—	—	—	—	
32. Креслення плянів та прикладна геодезія в лісівниц.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3	2	2	

Назва предметів	С е м е с т р и															
	I		II		III		IV		V		VI		VII		VIII	
	кількість викладових годин тижнево															
	т	п	т	п	т	п	т	п	т	п	т	п	т	п	т	п
33. Лісовлаштування	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	4	3	—
34. Оцінка лісу та ліс. статика	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	2
35. Лісокористування	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	2	—	—	—	—
36. Механічна технол. дерева	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	—	—	—
37. Хемічна технологія дерева	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—
38. Основи статистики будівельних конструкцій та мости	—	—	—	—	—	—	—	—	4	4	—	—	—	—	—	—
39. Загальне будівництво	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	2	—	2	—	—
40. Лісове інжен. будівництво	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	5	4	4
41. Закріплення диких потоків	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	1	2
42. Машинознавство з статтями з прикладної механіки та електротехніки	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	2	2	2	—	—	—
43. Лісокерування	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—
44. Лісова торгівля та промисловість	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—
45. Лісова політика та лісова статистика	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
46. Лісова досвідна справа	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
47. Меліорація землі	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	—
48. Право публічне	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
49. Право приватне	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
50. Лісове законодавство	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—
51. Лісове рахівництво	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
52. Енциклопедія сільського господарства	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	—	—
53. Садівництво, городн. й пасічництво ¹⁾	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—
54. Рибівництво	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1
55. Кооперація ¹⁾	—	—	—	—	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—
56. Семінар з лісівництва	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	4
Разом	26	11	29	13	33	21	31	23	24	18	25	26	23	21	13	14

Крім прослухання предметів, зазначених в пляні, та складення іспитів з них, необхідно скласти іспити або преджити відповідну посвідку про складення іспитів з української мови та української історії.

¹⁾ Кольоквіум.

Інженерний Факультет

Відділ Гідротехнічний.

Назва предметів	С е м е с т р и															
	I		II		III		IV		V		VI		VII		VIII	
	кількість викладових годин тижнево															
	т	п	т	п	т	п	т	п	т	п	т	п	т	п	т	п
1. Мінералогія та кристалографія	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2. Математика I:																
Аналітична геометрія	3	2	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Диференціальне рахуван.	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Інтегральне рахування	—	—	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3. Фізика технічна	3	2	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4. Українська мова	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5. Чеська мова	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6. Нова мова	3	—	3	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7. Креслення	—	2	—	5	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8. Теоретична механіка	—	—	3	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9. Прикладна механіка	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10. Основи електротехніки	—	—	—	—	2	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—
11. Машинознавство (котли (рушії)	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
(під'ємники)	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	—	2	—	—	—
12. Політична економія	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—
13. Рахівництво	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—
14. Законознавство (спец.)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—
15. Санітарія та гігієна	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—
16. Складання кошторису	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
17. Ботаніка (необов'язк.)	—	—	(4)	(2)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18. Нарисна геометрія	3	2	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
19. Малювання	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20. Основи хемії	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21. Аналітична хемія	—	—	1	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22. Технологія будівельних матеріалів	—	—	3	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23. Геологія з петрографією	—	—	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24. Геодезія нижча	—	—	2	4	2	4	2	4	—	—	—	—	—	—	—	—
25. Енциклопедія сільск. гос- подарства	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26. Опір матеріалів	—	—	—	—	4	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27. Графостатика	—	—	—	—	4	2	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—
28. Будівництво	—	—	—	—	3	2	3	3	3	3	—	3	—	—	—	—
29. Гідравліка	—	—	—	—	2	2	3	4	—	—	—	—	—	—	—	—
30. Математика II	—	—	—	—	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
31. Технологія води	—	—	—	—	2	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—

Назва предметів	С е м е с т р и															
	I		II		III		IV		V		VI		VII		VIII	
	кількість викладових годин тижнево															
	т	п	т	п	т	п	т	п	т	п	т	п	т	п	т	п
32. Гідрогеологія	—	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
33. Метеорологія	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
34. Меліорація I	—	—	—	—	—	—	4	—	3	3	—	—	—	—	—	—
" II	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	2	3	—	—
35. Гідрологія	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—
36. Деталі машин	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
37. Грунтознавство	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
38. Проектування	—	—	—	—	—	—	—	4	—	4	—	—	—	—	—	—
39. Гідротехніка I	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	4	—	—	—	—
" II	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	4	6	—	—
" III	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	8
40. Водоводи	—	—	—	—	—	—	—	—	2	3	—	—	—	—	—	—
41. Будівельна механіка	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	2	4	—	—	—	—
42. Опал та вентиляція	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
43. Дороги	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	4	—	—	—	—
44. Залізобетон	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	2	3	—	—	—	—
45. Водостоки	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	3	—	—	—	—
46. Використання водної енергії	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	2	6	—
47. Основи та фундаменти	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	4	—	—
48. С.-г. будівництво	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—
49. Енциклопедія залізничного діла	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—
50. Бальнеотехніка	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	3	—
51. Будова мостів	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	2	8
52. Тунелі	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	3
53. Геодезія вища	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	4
54. Основи лісівництва	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—
55. Статистика	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—
56. С.-г. економія	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—
57. Дипломний проект	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Разом	25	14	32	26	34	20	30	24	25	19	29	27	27	24	10	23
	(4) (2)															

Відділ Хеміко-Технологічний.

Назва предметів	С е м е с т р и															
	I		II		III		IV		V		VI		VII		VIII	
	кількість викладових годин тижнево															
	т	п	т	п	т	п	т	п	т	п	т	п	т	п	т	п
1. Мінералогія та кристалографія	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2. Математика I:																
Аналітична геометрія	3	2	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Диференціальне рахув.	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Інтегральне рахування	—	—	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3. Фізика технічна	3	2	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4. Українська мова	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5. Чеська мова	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6. Нова мова	3	—	3	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7. Креслення	—	2	—	5	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8. Ботаніка	—	—	4	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9. Теоретична механіка	—	—	3	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10. Прикладна механіка	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11. Основи електротехніки	—	—	—	—	2	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—
12. Машинознавство (котли)	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
" (рушії)	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	—	2	—	—	—	—
13. Політична економія	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—
14. Рахівництво	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—
15. Законознавство (спец.)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—
16. Санітарія та гігієна	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—
17. Складання кошторису	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—
18. Нарисна геометрія	3	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
19. Неорганічна хемія	6	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20. Малювання (необов'язк.)	—	(2)	—	(2)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21. Органічна хемія	—	—	6	—	—	10	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—
22. Енциклопедія сільськ. господарства	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23. Графостатика	—	—	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24. Основи геодезії	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25. Фізична хемія	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26. Аналітична хемія (кваліт.)	—	—	—	—	—	2	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27. Будівництво	—	—	—	—	—	2	4	2	4	—	—	—	—	—	—	—
28. Опір матеріалів та деталі машин	—	—	—	—	—	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29. Енциклопедія гідротехніки	—	—	—	—	—	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
30. Аналітична хемія (квант.)	—	—	—	—	—	—	2	30	2	18	—	—	—	—	—	—

Назва предметів	С е м е с т р и															
	I		II		III		IV		V		VI		VII		VIII	
	кількість викладових годин тижнево															
	т	п	т	п	т	п	т	п	т	п	т	п	т	п	т	п
31. Хемічна технологія неорганіч. прод.	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—
32. Цукроварство	—	—	—	—	—	—	—	4	—	4	—	—	—	—	—	—
33. Цукроварська аналіза	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	12	—	—	—	—	—
34. Механічна технологія:																
I (буд. мат.)	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—
II (зерн. прод.)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—
III (сушка)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—
35. Проєктування	—	—	—	—	—	—	—	5	—	5	—	5	—	5	—	—
36. Технологія палива	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—
37. Ферментац. хемічна технологія	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	3	—	—	12	—
38. Технічна мікологія	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	12	—	—	—
39. Технологія крохмалю	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
40. Технологія води	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—
41. Хемічна технологія дерева	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—
42. Технологія товщів	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	6	—	—
43. Техно-хемічна аналіза	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	8	1	8	—	—
44. Технологія нафти	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—
45. Оброблення шкіри	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	4	—	—
46. Електрохемія (необов.)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	(2)	—	—	—
47. Організація підприємств	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—
48. Спеціальна лабораторія	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12
49. Дипломний проєкт	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Разом	27	14	37	23	22	39	26	47	24	35	16	25	21	38	—	12
	(2)		(2)											(2)		

Економічно-Кооперативний Факультет

Предмети спільні для відділів — Економічного, Кооперативного та Статистичного.

Назва предметів	С е м е с т р и															
	I		II		III		IV		V		VI		VII		VIII	
	кількість викладових годин тижнево															
	т	п	т	п	т	п	т	п	т	п	т	п	т	п	т	п
1. Історія господарського побуту	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2. Теорія політичної економії	—	—	2	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3. Статистика:	—	—	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
" 1) заг. теорія	—	—	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
" 2) історія	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
" 3) демологія	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4. Історія соціально-політ. думок	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	—	—
5. Економічна географія:	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
а) України	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
б) Світова заг. і регіон.	—	—	—	—	2	2	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
в) Чехословаччини	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
6. Теорія кооперації	2	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7. Історія кооперації	—	—	2	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8. Економія й політика промисловости	—	—	—	—	4	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9. Фінансова наука	—	—	—	—	3	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10. Загальне рахівництво	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11. Торговельне рахівництво	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12. Вправи з рахівництва	—	—	—	—	3	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13. Приватна економія	—	—	—	—	—	—	2	1	2	1	—	—	—	—	—	—
14. Соціяльна політика	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15. Охорона праці	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	—	—
16. Соціологія (вкл. теорія нації)	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	2	—	—	—
17. Новітня історія	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18. Історія України	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
19. Загальна наука права	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20. Політичне право	—	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21. Адміністративне право	—	—	2	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22. Цивільне право й процес	—	—	2	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23. Торг. право з векселевим і чеков.	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	—	—	—	—
24. Міжнародне право	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—
25. Гроші і банки	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	—	—	—	—
26. Міжнародня торговельна політика	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	—	—	—	—	—

Назва предметів	С е м е с т р и															
	I		II		III		IV		V		VI		VII		VIII	
	кількість викладових годин тижнево															
	т	п	т	п	т	п	т	п	т	п	т	п	т	п	т	п
27. Місцеве самоврядування (історія, господарство і фінанси)	—	—	—	—	2	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	
28. С.-г. економія і аграрна політика	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	—	—	—	—	—	
29. Товарознавство (з хем. технол.)	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	
30. Соціальна гігієна	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
31. Комерційна арифметика	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
32. Основи хемії	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
33. Фізика	2	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
34. Водне господарство	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	
35. Вступ до вищої аналізи	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
36. Енциклопедія сільськ. господарства	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	
37. Українська мова	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
38. Чеська мова	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
39. Чужа мова (нім., франц. або англ.)	3	—	3	—	3	—	3	—	3	—	3	—	2	—	—	
40. Стенографія (необов'язково)	—	4	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
41. Семінар:																
а) народн. господарства	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	2	—	2	
б) фінансів	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	2	—	2	
в) соціології	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	2	—	2	
Разом	33	7	33	13	29	7	17	6	20	8	21	6	10	6	— 6	

Відділ Економічний: спеціальні предмети для Підвідділу Банково-Комерційного.

Назва предметів	С е м е с т р и									
	IV		V		VI		VII		VIII	
	викладових годин тижнево									
	т	п	т	п	т	п	т	п	т	п
1. Організація й техніка торгівлі	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—
2. Біржі і операції з цінними паперами	—	—	—	—	2	1	—	—	—	—
3. Торговельна кореспонденція:										
а) українська	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—
б) на чужій мові	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2
4. Організація зовнішнього торгу	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—

Назва предметів	С е м е с т р и									
	IV		V		VI		VII		VIII	
	кількість годин тижнево									
	т	п	т	п	т	п	т	п	т	п
5. Кредит	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
6. Організація банкового підприємства	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—
7. Техніка банкової справи	—	—	—	—	—	—	1	—	1	2
8. Асекураційна справа	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—
9. Контроля банків	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
10. Банкова кореспонденція	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
11. Рахівництво торговельне (дод. курс)	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
" банкове	—	—	—	—	—	—	—	2	4	—
" балянси	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
12. Фінансова (політична) арифметика	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1
13. Господарська кон'юнктура	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—
14. Додатк. курс торг. права (порівн. з европ. державами — морське, банкове, транспортне та конкурсове)	—	—	—	—	—	—	2	—	1	—
15. Товарознавство головн. предметів укр. експорту	—	—	—	—	—	—	2	4	—	4
16. Торговельна преса	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
17. Хлібна торгівля	—	—	—	—	2	1	—	—	—	—
18. Економія транспорту	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
19. Експедиція залізнодорожна та морська	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
20. Фінансові обрахунки (контокоренти, калькуляція цін, паритети, арбітраж)	—	—	—	—	2	—	2	2	—	—
21. Семінар приватної економії	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2
22. Світовий ринок (в зв'язку з зовнішньою торгівлею України)	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—
Разом	3	—	2	1	6	4	15	15	19	15

Відділ Економічний: спеціальні предмети для Підвідділу Консульської Служби та Торговельної Агентури за кордоном.

Назва предметів	С е м е с т р и									
	IV		V		VI		VII		VIII	
	кількість годин тижнево									
	т	п	т	п	т	п	т	п	т	п
1. Економія транспорту	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2. Організація зовнішнього торгу	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—
3. Митна справа (організація митних органів, техніка, право)	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—

Назва предметів	С е м е с т р и										
	IV		V		VI		VII		VIII		
	кількість годин тижнево										
	т	п	т	п	т	п	т	п	т	п	
4. Додатковий курс торг. права (порівнює торг. право головн. торг. країн — морське, чекове і векселеве).	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—
5. Міжнародні торговельні договори	—	—	—	—	—	2	1	—	—	—	—
6. Статистика зовнішнього торгу	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
7. Додатковий курс міжнародного права	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—
8. Хлібна торгівля	—	—	—	—	—	2	1	—	—	—	—
9. Залізнодорожна політика і тариф. справа	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—
10. Товарознавство головн. предметів укр. експорту	—	—	—	—	—	—	—	2	4	—	4
11. Експедиція залізнодорожна й морська	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
12. Торговельна преса	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
13. Практика консульської служби	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
14. Господарська кон'юнктура	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—
15. Промислова статистика	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—
16. Семінар прикладної економії	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	3
17. Світовий ринок (в зв'язку з зовнішньою торгівлею України)	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—
18. Додаткові години чужих мов	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—
Разом	3	—	—	—	6	4	17	11	5	9	

Відділ Економічний: спеціальні предмети для Підвідділу Місцевого Самоврядування.

Назва предметів	С е м е с т р и										
	IV		V		VI		VII		VIII		
	кількість годин тижнево										
	т	п	т	п	т	п	т	п	т	п	
1. Хлібна торгівля	—	—	—	—	2	1	—	—	—	—	
2. Оціночна статистика	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	
3. Історія і методологія земської статистики	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	
4. Додатковий курс місцевого самоврядування (внутрішня організація місцевого самоврядування, дрібна земельна одиниця та інш.).	—	—	—	—	—	—	—	2	1	2	1
5. Міська земельна політика	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
6. Медична справа та санітарія	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—
7. Організація шкільної і просвітної справи	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—
8. Муниципальні підприємства	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—
9. Міське будівництво	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—
10. Біржі праці	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—

Назва предметів	С е м е с т р и									
	IV		V		VI		VII		VIII	
	кількість годин тижнево									
	т	п	т	п	т	п	т	п	т	п
11. Сільсько-господарська статистика	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
12. Організація сільського господарства	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
13. Комунальна статистика	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
14. Асекураційна справа	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—
15. Організація фабричного підприємства	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—
16. Муніципальне рахівництво	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1
17. Економія транспорту	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18. Дорожна справа	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—
19. Семінар місцевого самоврядування	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2
Разом	3	—	—	—	6	3	15	5	15	4

Відділ Економічний: спеціальні предмети Підвідділу Промислового.

Назва предметів	С е м е с т р и									
	IV		V		VI		VII		VIII	
	кількість годин тижнево									
	т	п	т	п	т	п	т	п	т	п
1. Економія транспорту	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2. Організація промислового підприємства	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—
3. Калькуляція в промисловому підприємстві	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
4. Великі модерні промисловості	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—
5. Біржі праці	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
6. Договір праці і колективні умови	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—
7. Промислове право	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—
8. Промислові сировини	—	—	—	—	—	—	—	—	3	4
9. Товарознавство в зв'язку з механ. технол.	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—
10. Машинознавство	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—
11. Фабричні будови	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—
12. Фабричне рахівництво	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—
13. Балянси	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
14. Промислова статистика	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—
15. Митна справа	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—
16. Господарська кон'юнктура	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—
17. Промислова гігієна	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—
18. Експедиція залізнодорожна і морська	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
19. Семінар прикладної економії або	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—
20. Семінар приватної економії	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2
Разом	3	—	—	—	—	—	18	8	14	9

Відділ Кооперативний: спеціальні предмети.

Назва предметів	С е м е с т р и											
	III		IV		V		VI		VII		VIII	
	кількість годин тижнево											
	т	п	т	п	т	п	т	п	т	п	т	п
1. Споживча кооперація	3	—	—	1	—	2	—	2	—	—	—	
2. Кооперативний кредит	2	1	2	1	—	2	—	2	—	—		
3. Кооперат. збут с.-г. продуктів	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	
4. Хлібна торгівля	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	—	
5. Кооперат. постач. машин і сировини	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
6. Молочарські спілки	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	
7. С.-г. електрична кооперація	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
8. Методика рахівниц. споживчих товариств	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	
9. Методика рахівниц. кредитових товариств	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	
10. Сільсько-господарська кооперація	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	
11. Продукційна кооперація	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	
12. Рахівництво продукційної кооперації	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	
13. Асекураційна кооперація	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
14. Ревізія	—	—	—	—	—	—	2	1	—	3	—	
15. Організація та ведення зборів	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	
16. Кооперативне право	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	
17. Історія української кооперації	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
18. Міжнародня кооперат. організація	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	
19. Кооперація Чехословаччини	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	
20. Будівельна кооперація	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	
21. Сільсько-господарська статистика	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	
22. Організація сільського господарства	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	
23. Кооперативні банки (техн. банк. справи)	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—	
24. С.-г. машинознавство	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	
25. Енциклопедія будівництва	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	
26. Кооперативна статистика (необов'язк.)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	
27. С.-г. кооперація	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	
28. Кооперативний семінар	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	
29. Кооперативна література	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
30. Товариство туртових операцій	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	
32. Кооперація й політика	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
Рекомендовані курси:												
32. Кореспонденція україн. та чужомовна	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	2
33. Банкове рахівництво	—	—	—	—	—	—	—	—	2	4	—	
34. Аналіза балансів	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
35. Вправи по товарозн. укр. експорту	—	—	—	—	—	—	—	—	2	4	4	
Разом	5	1	6	3	5	6	8	10	14	17	19	10

Відділ Статистичний: спеціальні предмети.

Назва предметів	С е м е с т р и									
	IV		V		VI		VII		VIII	
	кількість годин тижнево									
	т	п	т	п	т	п	т	п	т	п
1. Сільсько-господарська статистика	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
2. Організація сільськ. господарства	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—
3. Промислова статистика	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—
4. Історія й методологія земськ. статистики	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—
5. Статистика праці	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
6. Статистика зовн. і внутрішн. торгу	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
7. Економія транспорту	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8. Статистика транспорту	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—
9. Організація центральних і місцевих органів державної статистики	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
10. Статистика народньої освіти	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—
11. Бюджетна статистика	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—
12. Оціночна статистика	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—
13. Комунальна статистика	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—
14. Кооперативна статистика	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—
15. Асекураційна статистика	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—
16. Теорія правдоподібности	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—
17. Курс вищої аналізи	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—
18. Математична статистика	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1
19. Біржі праці	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
20. Асекураційна справа	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—
21. Статистичний семінар	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2
22. Господарська кон'юнктура	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—
Разом	3	—	6	1	4	2	15	2	13	4

ПЕДАГОГІЧНИЙ ПЕРСОНАЛ

Педагогічний персонал Академії складали: професори, доценти, лектори, асистенти та інші помічні наукові та технічні сили.

Кваліфікування педагогічного персоналу відбувалось на підставі порядку, існуючого в західньо-європейських високих школах. За цілий час існування Академії в її складі рахувалося сталого персоналу: професорів — 35, доцентів — 19, лекторів — 23, асистентів — 23.

Крім того в Академії викладало 26 осіб професорів чеських високих шкіл та фахівців з царини тих наук, що входили в програму.

Протягом свого існування Академія мала 126 викладачів. По національності: українців 97 (з них зі Схід. України — 81, Кубані — 8, Захід. України — 8), росіянин — 1, жидів — 2, чехів — 26.

При Академії існував теж інститут наукових стипендіятів.

СПИСОК ОСІБ, ЩО ВИКЛАДАЛИ В АКАДЕМІЇ

ПРОФЕСОРИ:

1. Андрієвський Петро (1880) — біолог-бактеріолог, член РУП, працював у Москві й Харкові; на еміграції професор Академії та УВУ, провадив дослідну роботу у Франц. Судані, згодом професор Варшав. Університету та Львівської Ветеринарної Академії.
2. Бич Лука (1875-1944) — правник, міський голова Баку, 1917-20 р. р. член Кубанських Рад, перший Прем'єр Кубан. Краєвого Уряду, голова Законодавчої Ради й делегат на Паризьку мирову конференцію. Помер і похований в Празі.
3. Біднов Василь (1874-1935) — історик церкви, освітний і громадський діяч; з 1910 викладав в Катеринославській Духовній Семінарії, досліджував українську старовину й керував „Просвітою”. Обраний доцентом Київ. Духов. Академії і Харків. Університету, але владою не допущений до викладів, 1918-1920 обраний професором Кам'ян.-Под. Державного Університету; 1922-28 професор Академії в Подєбрадах, від 1928 р. професор Історії Церкви у Варшав. Університеті. Автор близько 70 наукових праць з історії Церкви, освіти на Україні та Запоріжжя. Помер і похований у Варшаві.
4. Білецький Леонід (1882-1955) — історик літератури; доцент Кам'ян.-Под. Державного Університету, професор Академії в Подєбрадах і Укр. Педаг. Інституту в Празі. Помер і похований у Вінніпегу в Канаді.
5. Бородаєвський Сергій (1870-1942) — до 1917 року Директор Департаменту Міністерства торгу й промисловости в Петербурзі; від 1917 р. брав участь у створенні укр. центральних кооперативних установ, голова Всеукр. Союзу Виробничих Кооперативів — „Трудсоюз”, Товариш Міністра торгу й промисловости в уряді Гетьмана П. Скоропадського, в 1919 р. викладав в Міжнар. Академії в Брюсселі, 1921-22 р. викладав у Парижі — в Сорбоні. Від 1923 р. доцент, пізніше професор історії кооперації та кредитової кооперації Академії в Подєбрадах. Помер і похований в Празі.
6. Вікул Микола (1887-1928) — хемік; асистент Кам'ян.-Под. Державного Університету, доцент, пізніше професор неорган. хемії Академії в Подєбрадах. Помер і похований в Празі.

7. Вілінський Олександр (1872-1928) — інженер-механік, доцент Київ. Політ. Інституту; Директор Департаменту професійної освіти М-ва Освіти УНР; Генеральний Консул у Женеві, від 1923 р. доцент, а від 1925 р. професор машинознавства Академії в Подєбрадах. Помер і похований в Подєбрадах.
8. Гольдельман Соломон (1885) — економіст; асистент Комерц. Інституту в Києві; член Укр. Центральної Ради, керував департаментом ринку праці та законодавчим в Генеральн. Секретаріяті праці, Товариш Міністра народного господарства і Товариш Міністра Праці за Директорії; від 1922 року доцент і пізніше професор економічної політики в Академії.
9. Горбачевський Іван (1854-1942) — визначний укр. хемік, член ВУАН, НТШ, кол. професор медичної хемії і ректор Чеського Карлового Університету в Празі, член Австрійської Палати Панів, в 1917 австрійський Міністер здоров'я. Від 1922 р. професор органічної хемії в Академії. Багато наукових праць з фізіологічної хемії. Помер і похований в Празі.
10. Грабина Леонід (1885) — інженер-геодет, доцент, пізніше професор геодезії в Академії.
11. Добриловський Микола (1888) — економіст; доцент, пізніше професор фінансової науки в Академії.
12. Ейхельман Оттон (1854-1943) — доктор міжнародного права, кол. професор російського і українського університетів в Києві, Товариш Міністра Закордонних справ УНР, Від 1922 р. професор адміністративного та міжнародного права в Академії. Помер і похований в Празі.
13. Іванис Василь (1888) — інженер-технолог, Міністер торгу і промисловости Кубанського Уряду, пізніше Прем'єр-Міністер того ж уряду та в. о. Кубанського Військового Отамана, доцент, пізніше професор хемічної технології в Академії.
14. Іваницький Борис (1878-1953) — вчений лісівник, організатор і голова Лісової Спілки, Директор Лісового Департаменту, пізніше Міністер Хліборобства УНР; лектор лісівництва Кам'ян.-Под. Державного Університету; професор лісівництва та дендрології і Ректор Академії; перший голова УНРади (1948 - 1952). Помер і похований в Дітроїті (США).
15. Комарецький Сергій (1881-1952) — природник-хемік, професор хемії та природознавства в середніх школах Катеринослава. Голова Укр. Червоного Хреста; доцент, пізніше професор аналітичної хемії в Академії. Помер у Німеччині, похований на цвинтарі Гаар, коло Мюнхену.
16. Косюра Микола (1869-1940) — вчений лісівник; від 1922 р. доцент, пізніше професор лісової таксації, лісовлашту-

- вання та лісокористування в Академії. Помер і похований в Подебрадах.
17. Лашченко Ростислав (1878-1929) — правник; професор цивільного права в Академії. Помер і похований в Подебрадах.
  18. Лисянський Борис (1892-1952) — фізик, доцент, пізніше професор фізики в Академії. Помер і похований в Парижі.
  19. Мартос Борис (1883) — кооператор, член РУП (УСДРП), Генеральний Секретар Земельних справ Центр. Ради, голова Всеукр. Коопер. К-ту, Міністер фінансів та Прем'єр-Міністер УНР, доцент, пізніше професор теорії кооперації і споживчої кооперації в Академії.
  20. Матюшенко Борис (1883-1942) — лікар, член РУП (УСДРП), Міністер Здоров'я УНР, член української делегації на Мирову конференцію в Парижі, від 1922 р. професор соціальної гігієни в Академії. Помер і похований в Празі.
  21. Мацієвич Кость (1875-1944) — вчений агроном, Міністер Закорд. Справ УНР, амбасадор УНР в Букарешті, від 1923 р. професор с.-г. економії та громадської агрономії в Академії. Помер і похований в Празі.
  22. Мицюк Олександр (1875-1943) — правник, економіст, Міністер Внутрішніх Справ УНР, від 1922 р. професор політичної економії в Академії. Помер і похований в Празі.
  23. Рейхінштейн Давид — фізико-хемік, кол. асистент проф. А. Айнштайна, в Академії викладав фізичну та органічну хемію.
  24. Садовський Валентин (1886-1947) — правник, економіст, Генеральний Секретар судових справ Центр. Ради, Міністер Праці УНР, від 1925 р. доцент, пізніше професор соціальної політики в Академії. Помер ув'язнений Советами.
  25. Славінський Максим (1868-1945) — публіцист, редактор „Укр. Вестніка” в Петербурзі, голова Укр. Місії в Празі, професор новітньої історії в Академії. Помер ув'язнений Советами.
  26. Старосольський Володимир (1878-1942) — правник, член РУП (УСДРП), член Укр. Націон. Ради ЗУНР і Боевої Управи, член Укр. Військ. Комітету у Львові, Товариш Міністра Закорд. Справ УНР, професор Кам'яно-Под. Держ. Університету. Від 1922 р. професор державного права в Академії. Помер на засланні в Соловках.
  27. Тимошенко Володимир (1885) — економіст, 1914-15 учасник експедиції економічного досліду Туркестану, радник делегації УНР в Парижі, від 1922 р. доцент, пізніше професор Економічної географії в Академії. Нині емерит. професор Стенфордського Університету в Пало Альто, Каліфорнія.
  28. Тимошенко Сергій (1881-1950) — інженер-архітект, член РУП (УСДРП), Губерніяльний Комісар Харківщини за Ц. Р., Міністер шляхів УНР, професор будівництва і Ректор Академії. Помер і похований в Пало Альто, Каліфорнія.

29. Фролов Леонід (1879-1944) — інженер-технолог, Директор Департаменту посередніх податків і цукрових справ УНР, від 1922 доцент, пізніше професор цукроварства в Академії. Повернувся в 1941 р. як вчений дорадник цукрової промисловости в Україну і там помер.
30. Чередіїв Володимир (1885) — вчений агроном, Подільський Губерн. Агроном і професор Технічної Школи в Кам'янці-Под., Директор Департаменту М-ва Хліборобства УНР. Від 1922 р. доцент і пізніше професор ботаніки і хліборобства в Академії.
31. Шадлун Микола (1883) — інженер-гірник, професор Гірничого Інституту в Петербурзі, Міністер Народного Господарства УНР, професор Університету в Люблянах (Югославія), від 1922 р. професор геології, мінералогії та кристалографії в Академії.
32. Шереметинський Іродіон (1873-1937) — вчений агроном та ветеринарний лікар, доцент Кам'янець-Под. Державного Університету, Директор Департаменту Скотарства та Ветеринарії М-ва Хліборобства УНР, від 1922 р. професор зоотехнії в Академії. Помер і похований в Севлюші, Закарпаття.
33. Шиндлер Каміл — професор Київського Політехнічного Інституту (до революції), професор с.-г. машинознавства в Академії.
34. Шовгенів Іван (1874-1943) — інженер шляхів, 1911-1918 доцент Політехнічного Інституту в Петербурзі, 1918-1920 професор Політехнічного Інституту в Києві і голова Меліораційної Секції Академії Наук, від 1922 р. професор гідравліки, гідрології і гідротехніки та перший Ректор Академії. Помер і похований в Данцігу.
35. Щербина Федір (1849-1941) — статистик, історик, посол від Кубані до Другої Держ. Думи, член-кореспондент Рос. Академії Наук та член НТШ. Від 1922 р. професор статистики в Академії. Помер і похований в Празі.

Д О Ц Е Н Т И :

1. Бочковський Ольгерд Іпполіт (1884-1940) — соціолог, секретар Дипл. Місії в Празі, від 1924 р. доцент соціології в Академії. Помер і похований в Празі.
2. Вуків Петро — інженер-механік, лектор англійської мови, пізніше доцент машинознавства та технології палива в Академії.
3. Голіцинський Євген (1878-1932) — член РУП(УСДРП), посол УНР в Естонії, доцент ферментаційної хемічної технології в Академії. Помер і похований в Подєбрадах.
4. Доманицький Віктор (1893) — природник, соціолог, асистент Кооперативного Відділу Інституту Народ. Господарства

в Києві. Від 1924 р. лектор, пізніше доцент селекції рослин, сортознавства та досвідної справи; професор соціології в УВУ.

5. Зайцев Микола (1894) — інженер-хемік, лектор, а від 1933 доцент технології товщів в Академії.
6. Коберський Карло (1890-1939) — правник, економіст, лектор, пізніше доцент організації підприємств в Академії, редактор журналу „Кооперативна Республіка”. Таємничо зник при переході Сану, правдоподібно застрілений Советами.
7. Коваленко Олександр (1875) — інженер-технолог, разом з Д. Антоновичем, Ю. Колардом, Л. Мацієвичем та М. Русовим був основоположником РУП, інженер-механік Чорноморської Фльоти, учасник повстання на рос. кружлякові „Потьомкин”, вчитель математики та фізики російськ. середньої школи в Парижі, редактор двотижневика “Ukraine” в Льозанні, Директор Департаменту морської освіти за Центр. Ради, перший секретар Дипл. Місії в Парижі. Від 1922 р. лектор, пізніше доцент теоретичної та прикладної механіки в Академії.
8. Королів Василь (1879-1942) — ветеринарний лікар, укр. письменник (псевдонім В. Старий), співробітник „Ради” та багатьох укр. часописів, Директор В-ва „Час”, редактор часопису „Книгар”, лектор, пізніше доцент анатомії та фізіології с.-г. тварин і ветеринарії в Академії. Помер і похований в Празі.
9. Кучеренко Василь (1892) — інженер-хемік, лектор, пізніше доцент органічної хемії в Академії.
10. Мазепа Ісак (1884-1952) — природник, правник, Міністер Внутрішніх Справ і Прем'єр-Міністер УНР, лектор, пізніше доцент лукивництва та болотознавства в Академії. Відомо його історія укр. революції, що вийшла в трьох томах, та праця „Підстави нашого відродження”, що подає погляд на минуле і перспективи на майбутнє. Помер і похований в Авгсбурзі, Німеччина.
11. Михайловський Олександр (1882-1932) — інженер-технолог, член РУП, доцент механічної технології та графостатики в Академії. Помер та похований в Подєбрадах.
12. Моралевич Яків — економіст, головний бухгалтер М-ва Торгівлі та Промисловости УНР, Директор Фінансового Департаменту того ж М-ва, директор Загального Департаменту М-ва Нар. Господарства УНР. Від 1922 р. лектор, пізніше доцент рахівництва в Академії.
13. Осауленко Кость (1897) — інженер-агроном, асистент, лектор, доцент с.-г. і лісового будівництва.
14. Петрів Олекса (1887) — інженер-будівельник, лектор, пізніше доцент с.-г. і лісового будівництва.

15. Романовський Святослав — математик, лектор, пізніше доцент математики в Академії.
16. Русов Юрій (1895) — зоолог, лектор, пізніше доцент зоології та ентомології в Академії. Нині професор Університету в Монреалі, Канада.
17. Сокович Євген (1884-1946) — інженер шляхів, Міністер Шляхів УНР, український Консул в Льозанні, від 1922 р. доцент меліорації та залізничного діла в Академії. Помер в Постдамі, в Німеччині.
18. Чернявський Арсен (1889-1944) — природник, мінералог, підполковник і голова Шкільної Управи Військов. М-ва УНР, від 1922 р. доцент геології, мінералогії та метеорології в Академії. Помер і похований в Празі.
19. Шрамченко Леонтій (1877-1954) — правник, статистик, Товариш Міністра Народ. Господарства і Держав. Секретар УНР. Від 1922 р. доцент теорії статистики в Академії. Помер і похований в Швейцарії.

Л Е К Т О Р И :

1. Безкровний Кузьма (1876-1937) — економіст, член РУП, член всіх Кубан. Рад і Міністер Внутрішніх Справ Кубан. Уряду. Асистент, пізніше лектор торговельного рахівництва в Академії. Помер і похований в Празі.
2. Безпалко Осип (1881-1950) — славіст, член Національної Ради Буковини і ЗУНР, член Трудового Конгресу, Міністер праці УНР, лектор Німецької мови в Академії. Помер на засланні в Туркестані.
3. Дяконенко Володимир — лектор математики в Академії.
4. Димінський Роман (1898-1949) — інженер-економіст, лектор економіки промисловости в Академії. Помер і похований в Регенсбурзі (Баварія).
5. Івасюк Іван (1879-1933) — кооператор, голова кооперат. банку „Центросоюз” на Кубані, Міністер Фінансів Кубан. Уряду, від 1922 р. лектор кооперативного рахівництва в Академії. Помер і похований в Подєбрадах.
6. Кулик Іван (1897) — інженер-будівельник, лектор будови мостів та доріг в Академії.
7. Левицький Михайло — правник, завідувач бібліотеки Академії і лектор стенографії. Загинув в 1939 р. в час визвольних змагань Карпатської України.
8. Левицький Модест (1866-1932) — лікар, філолог, письменник. Від 1922 р. лектор української мови в Академії. Помер і похований в Луцьку на Волині.
9. Мако Сергій (1884-1957) — мистець-маляр, професор Укр. Студії плястичного мистецтва в Празі, лектор малювання в Академії. Помер і похований у Франції.

10. Мельник Валеріян (1888) — вчений агроном, лектор культури с. г. рослин та енциклопедії с. г. в Академії.
11. Мельник Йосип (1861-1949) — вчений агроном, лектор садівництва та городництва в Академії. Помер і похований в Асунсіоні, Парагвай.
12. Приходько Віктор (1886) — правник, голова Подільськ. Губерн. Земства. Від 1922 р. лектор місцевого самоврядування в Академії.
13. Русова Софія (1856-1940) — педагог і гром. діячка. Від 1922 р. лектор француз. мови в Академії. Померла і похована в Празі.
14. Саєвич Микола (1885-1942) — інж.-лісівник, лектор ловецтва та охорони лісу в Академії. Помер в Галичині.
15. Сапіцький Віктор (1889-1942) — правник, кооператор, директор Кредитової канцелярії М-ва Фінансів УНР, лектор споживчої кооперації в Академії. Помер і похований в Подєбрадах.
16. Сидоренко Григорій (1874-1925) — інженер шляхів, член Центр. Ради, Міністер Пошт УНР, голова делегації УНР на Міровій конференції в Парижі, посол УНР у Відні. Бібліотекар і лектор креслення в Академії. Помер і похований в Празі.
17. Славінська Марія (1878-1958) — лектор французької мови в Академії. Померла і похована в Празі.
18. Труба Іван (1878) — інженер шляхів, Комісар Народньої Освіти на Катеринославщині і автор шкільної хрестоматії „Стежка до дому”. Лектор деталей машин і міцности матеріалів в Академії.
19. Туркало Володимир — математик, вчитель Томської Дух. Семінарії, лектор математики в Академії. Помер в 1922 р. і похований в Празі.
20. Усенко Данило (1886) — інженер-агроном, лектор с. г. законодавства в Академії.
21. Фільц Кость — інженер-агроном, асистент проф. Ю. Стокласи, лектор агрохемії в Академії.
22. Шиянів Григорій (1874-1955) — правник, за укр. влади — генеральний суддя, опісля сенатор. Управитель канцелярії і лектор законодавства в Академії. Помер і похований в Подєбрадах.

А С И С Т Е Н Т И :

1. Білий Гнат	при кафедрі гідротехніки
2. Биковський Лев	” економічної географії
3. Володимирів Сергій	” економічної політики
4. Гловінський Євген	” фінансової науки

5. Денисенко Григорій	”	статистики
6. Єремійв Михайло	”	с. г. машинознавства
7. Колубаїв Сергій	”	лісівництва
8. Кущинський Антін	”	теорії кооперації
9. Лукашевський Володимир	”	ботаніки
10. Матвієнко-Сікар Степан	”	лісівництва
11. Мерклінг Олександр	”	зоології
12. Міткович Михайло	”	лісового інженерного будівництва
13. Михайлюк Кость	”	зоотехнії
14. Ніщененко Корній	”	економічної географії
15. Островершенко Іван	”	лісовлаштування
16. Питель Олександр	”	місцевого самоврядування
17. Подоляк Кость	”	лісовлаштування
18. Приходько Євген	”	статистики
19. Прохода Василь	”	лісівництва
20. Рейтер Володимир	”	фізичної хемії
21. Сочинський Михайло	”	зоотехнії
22. Терпило Пилип	”	лісівництва
23. Топачевський Михайло	”	хемічної технології

**Професорські стипендіяти для підготовки до наукової
й педагогічної чинности:**

1. Зибенко Олександр	при кафедрі	ботаніки
2. Малашко Микола	”	кооперації продуцентів
3. Мартинів Олександр	”	математики
4. Микуляк Теодор	”	теорії кооперації
5. Мосендз Леонид	”	хемічної технології
6. Нянчур Гордій	”	економічної географії
7. Решетників-Решетняк Яків	”	ферментаційної хемічної технології
8. Сахно Василь	”	місцевого самоврядування
9. Сухоручко-Хословський Борис	”	соціології
10. Храпко Микола	”	приватної економії

**Професори Чеських Високих Шкіл та чеські фахівці, що викладали
в Академії на правах лекторів.**

1. Д-р Байер Август — в Академії викладав — промислові сировини.
2. Д-р інж. Граський Ян Володимир, професор гідрології та водно-санітарної техніки Політехніки в Празі, голова Акц. Спілки — „Вуглекислотні лазні та джерела” купелевого міста Подебрад, член багатьох визначних чеських товариств, почесний громадянин м. Подебрад та багатьох інших чеських міст. В Академії викладав водно-санітарну техніку (очистні споруди, водопостачання та бальнеотехніку).

3. Інж. Гессль Володимир — лектор Політехніки в Празі при кафедрі ґрунтознавства проф. Копецького. В Академії викладав ґрунтознавство.
4. Інж. Грдлічка — механічна технологія дерева.
5. Д-р Гулка Антонін, 1892, професор історії кооперації та кооперативного права на Агроном. Ф-ті Політехніки в Празі, Директор Центрального Об'єднання Господарських Кооператив в Празі. В Академії викладав — Кооперація в ЧСР.
6. Дусль Карель, 1884, професор математики Політехніки і Високої Торгов. Школи в Празі. В Академії викладав інтегральне рахування.
7. Д-р Єджік Теодор, 1889, професор гідрології, регуляції річок та основ водного будівництва і водного господарства Політехніки в Празі, технічний радник Земського Уряду в Празі. В Академії викладав — Використання водної енергії.
8. Інж. Зика, інженер санітарних підприємств м. Праги. В Академії викладав каналізацію.
9. Інж. Кайслер Войтех, 1870, професор лісового транспорту та огороження бистрин Політехніки в Празі, один з найкращих знавців лісового господарства в Чехословаччині. В Академії викладав закріплення диких потоків та огороження бистрин.
10. Д-р Кашпарек Теодор — лікар і ветеринарний лікар, професор зоотехнії і патології с. г. тварин Політехніки в Празі, один з плодovitіших науковців (понад 100 наукових праць і численні публікації) та організаторів. Був членом посольства чеської влади при Чеській Армії в Сибіру, а після повстання Чехосл. Республіки — основоположником Високої Ветеринарної Школи в Брні. В Академії викладав дрібні галузі скотарства.
11. Д-р інж. Кецлік Томаш, 1883, доцент будівельного і машинового устаткування газопостачалень на Політехніці в Празі. Мав велике власне будівельне підприємство в Празі і був головним редактором фахового журналу „Газ і вода”. Збудував першу штучну ковзанку в Празі. В Академії викладав газопостачання.
12. Інж. Клір — керівник відділу Електрівень в Празі. В Академії викладав — Муніципальні електричні підприємства.
13. Кратохвіль Роберт, директор Міської школи в Подебрадах. В Академії викладав чеську мову.
14. Д-р інж. Кукач Рудольф, 1889, професор будівництва Політехніки в Празі, в р. р. 1924/25, 1930/31 Декан Ф-ту архітектури й будівництва, 1932/33 — Ректор Політехніки в Празі. В Академії викладав — Будівельну механіку, Залізобетон і Будову мостів.

15. Малек — Асекурація .
16. Мошелес Юлія, лектор Високої Школи Політ. Студій в Празі. В Академії викладала — Економічну географію Чехословаччини.
17. Інж. Нехлеба Алоїс, професор Політехніки в Празі, лісовий радник. В Академії викладав — Охорону лісу.
18. Інж. Перглер Франтішек, інженер Миських електричних підприємств в Празі. В Академії викладав — Миські електричні підприємства.
19. Інж. Сніжек, керівник відділу водопостачання м. Праги. В Академії викладав — Водопостачання.
20. Д-р Стокласа Юлій, 1857-1936, один з видатніших чеських вчених світової слави, професор Політехніки в Празі. Розвинув широку наукову діяльність в агрохемії та в біології, в запровадженні та удосконаленні чеської с. г. досвідної справи, в організації високошкільних с. г. студій. Був основником Агрономічного Ф-ту Празької Політехніки і його першим Деканом. В 1912 р. був Ректором Політехніки в Празі. Був також одним із основоположників науково-досвідної інституції — Чесько-Словацька Академія Хліборобства. В Академії викладав — агрохемію та нові ідеї в агрономії.
21. Стрнад Еміль — генеральний секретар Центрального Союзу Продукційних товариств в Празі. В Академії викладав — Продукційну кооперацію.
22. Інж. Харват Ярослав, професор с. г. школи в Подєбрадах. В Академії викладав пасічництво.
23. Інж. Цісарж Губерт, професор фахової Гарбарської Школи (оброблення шкіри) в Градці Кральове. В Академії викладав гарбарство.
24. Д-р Чехрак Циріл, доцент народо-господарських теорій Карлового Університету та Високої Торговельної Школи в Празі, міністерський секретар Держ. Статистичного Уряду в Празі. В Академії викладав статистику торгівлі та цін.
25. Д-р інж. Шевчик Вілібальд, 1890, професор лісовлаштування, оцінки лісу, дендрометрії та лісової політики, Декан Агрон. Ф-ту (1933-35) Політехніки в Празі. В Академії викладав лісокерування, оцінку лісу та лісовлаштування.
26. Шпічка Франтішек, 1894, доцент Високої Торговельної Школи в Празі. Директор Чеського Промислового і Господарського Банку, Директор Ревізійного Союзу Чехословацьких банків в Празі. В Академії викладав — організація банків, техніка банкової справи, біржі і торгівля цінними паперами, контролю банків.

ПРОФЕСОР ІВАН ШОВГЕНІВ

Іван, син Опанаса, Шовгенів народився дня 25 вересня 1874 р. в українській родині, в селі Кам'янці, Куп'янського повіту на Харківщині.

Про батьків його відомо мало. Найбільш правдоподібно були це селяни-хлібороби. Р. 1893 Іван Шовгенів закінчив з відзначенням реальну школу в Ізюмі, після чого вписався на високі студії до Інституту Шляхів у Петербурзі.

Р. 1899 закінчив також із відзначенням цю упривілейовану в б. Росії школу, з дипломом інженера шляхів.

Від 1899 до 1910 р. працював, а згодом керував різними гідротехнічними роботами на судоплавних ріках Московщини — Волзі, Оці та Москві. При кінці займав уже посаду державного інспектора судоплавства. Від самого початку своєї технічної праці Іван Шовгенів виявляв себе не тільки як здібний інженер, але також, як теоретик-знавець своєї ділянки. Наслідком цього появилися перші його друковані праці в царині теорії і практики водного господарства: Выправительныя работы на II группе перекаатов р. Волги, С.-Петербург 1901, та Наблюдения над ручьем, влекущим наносы, С.-Петербург 1901.

Нотувати спостереження з практичної діяльності, робити висновки з опрацьованого матеріялу та в'язати це з теорією предмету стає невідлучною частиною кожного етапу праці інженера Івана Шовгенова прятягом цілого життя. Найліпше це ілюструють назви його праць.

Р. 1910 виїздить на державний кошт на дальші дворічні студії до Німеччини. По повороті з Німеччини до 1918 р. працює в царині меліорації. Зпочатку був керманичем меліораційних дослідів у Туркестані на ріці Сир Дар'ї, а потім кілька років інспектором меліорації та заступником директора меліораційного відділу міністерства Хліборобства і Державних маєтків у Петербурзі. Одночасно, будучи доцентом петербурзької політехніки, викладав водні і водногосподарські дисципліни та головував у Комісії, що оцінювала дипломні праці абсольтентів. В міжчасі (1913) їздив на державний кошт до Сполучених Штатів Америки, де студював ведення меліораційних, переважно іригаційних, робіт.

На цій високій державній посаді у Петербурзі застає його революція 1917 року та відновлення Української Державности.

Іван Шовгенів негайно переїздить до Києва та обіймає при Українському тодішньому уряді керівництво водними роботами. Відтоді (1918) аж до 1920 р., не покладаючи рук, всестороннє організує водне господарство України, викладаючи одночасно

як професор на Київській Політехніці, працюючи у Меліораційній Секції при Всеукраїнській Академії Наук та беручи близьку участь у державно-організаційних працях Українського Уряду. І так до останку, аж будучи вже Міністром Української Народньої Республіки, опиняється разом із рештками Української Армії на еміграції в Польщі. Але й тут невислущий організатор новітньої технічної України не перестає працювати в цьому напрямі. Разом з іншими інженерами та техніками р. 1922 виїздить до Чехословаччини, де стає головним організатором Української Господарської Академії в Подебрадах. Як перший Ректор Академії в короткім часі зумів згуртувати понад 120 осіб високошкільного педагогічного персоналу, який протягом наступних десяти літ вишколив 559 українських інженерів, не тільки добрих знавців свого фаху, але й свідомих громадян із всеукраїнським світоглядом. По при те був він справжнім батьком-опікуном студентської української молоді, що її більше тисячі перекотилося через Академію.

На протязі перших п'ятох років велетенських зусиль над організацією цієї першої Української Високої Політехнічної Школи, будучи її Ректором (з однорічною перервою) та викладаючи кілька предметів з царини водного господарства, професор Іван Шовгенів знайшов час написати низку підручників та наукових розвідок. В той же час викладав, як професор-гість, на чеській Політехніці у Празі.

Р. 1928 наслідком ступневої ліквідації Академії виїздить до Польщі, де працює якийсь час у приватній меліораційній фірмі. Р. 1929 Польський Уряд закликав його до праці в Міністерстві Хліборобства, де він працює до 1939 р., як інспектор меліораційних праць і проектів.

Змушений як емігрант працювати для шматка хліба в польській державній установі — не занедбує проф. Іван Шовгенів своїх українських громадських обов'язків. Він бере активну участь у працях Українського Наукового Інституту у Варшаві, де проводить семінарійними працями молодих співробітників Інституту та оголошує низку розвідок, статей та книжок з різних ділянок водного господарства.

З вибухом Другої Світової Війни професор знову віджив, сподіваючись можливостей віддати свій досвід і знання на розбудову українського водного господарства. Протягом років 1940 - 1942 поживляє участь у працях зреформованого Українського Наукового Інституту у Варшаві, друкуючи кілька розвідок на тему українського водного господарства. Також бере активну участь у діяльності Союзу Українських Інженерів і Техніків у Варшаві, як почесний Голова Союзу.

Але негативне ставлення німецької влади, немолодий вже вік та тяжка недуга, котра щораз то більше давалася в знаки, не давали професорові змоги здійснити його світлі думки відповідними практичними, організаційними способами. Однак, не зважаючи на тяжкі матеріальні обставини та все більше підупадаючи

на здоров'ї, він все ж бере участь від 1941 р. у новозаснованому Українському Чорноморському Інституті, деякий час головуючи в ньому і оголошуючи друком праці з понтознавства, та стає на чолі „Видавничої Комісії Публічних Робіт”, що видала низку праць з різних ділянок техніки. Та матеріальні злидні дошкуляли щораз то більше. Підупадаючи на силах та не маючи змоги заробляти на життя, професор був змушений користати із суспільної допомоги. Його діяльна шляхотна та незалежна натура не могла погодитися з таким станом речей. Не бачучи іншого виходу, приймає він запропоновану посаду в науковому відділі Центрального Господарського Уряду (Reichswasserwirtschaftsstelle) в Данцігу і виїздить туди з початком 1942 р. Знав, що їде на тяжку працю, що клімат у Данцігу для нього невідповідний, але він хотів по давньому бути матеріально незалежною людиною, не їсти ласкавого громадського хліба, хотів здаля перебути лиху годину, щоб в слушний час знову стати до праці для добра України. Зрештою мав запевнення сумлінного та прихильного шефа й дуже цікаву для себе, як спеціаліста високого рівня у водних справах, дослідчу працю над проектом регуляції ріки Вісли та її допливів.

Працюючи в Данцігу, професор не переривав зв'язків з багатьма українськими урядовими, громадськими й науковими установами та особами, з якими співпрацював чи керував їхніми працями, надсилаючи різного рода вказівки й матеріали. Наприклад, брав активну участь в працях Комітету святкування 20-літнього ювілею Української Господарської Академії та надіслав свою наукову розвідку — „Меліоративний 50-літній плян в Італії та його здійснення” (висушення Понтійських багнин під Римом і будова на цих теренах п'ятьох нових міст) для вміщення в проєктованому Ювілейному Збірникові*).

Суворе підсоння, напружена понад силу праця та тяжкі умови життя включно з недоїданням руйнували і без того некріпке здоров'я професора. До того ж восени 1942 р. він сильно простудився і від того часу ще більше занедужав.

Від 8 січня 1943 працював уже не в бюрі, але у себе дома. Вільні від урядової праці та приступів недуги легенів хвилини присвячував обдумуванню та складанню свого, як він звик говорити, заповіту майбутнім поколінням українських інженерів. З цією метою порядкував та доповнював деякі свої статті з царини водного господарства, що були роскидані по різних видавництвах, щоб скласти з них збірну працю, що була б за підручник для молодих інженерів при виконуванні гідротехнічних робіт.

Загалом на протязі 1901 — 1943 р. р. професор інженер Іван Шовгенів оголосив друком біля 50 більших праць та кількадесят статей з різних галузів водного господарства українською, московською, чеською, польською та німецькою мовами. Окрім того, кілька праць залишилося в рукописах.

---

*) Німецька окупаційна влада в Чехії не дала дозволу на друк цього Збірника і він не побачив світ.

Крім того взявся до складання звітної записки про організацію „Української Морської Академії, яко високого навчального закладу в Севастополі”. Цю Високу Українську Морську Школу проектував він скласти з трьох факультетів: I — теоретично-господарського, II — суднобудівельного та III — портового. Завданням її мало бути виховання кадрів українських морських інженерів. В цю останню працю хотів він втілити довголітній досвід знавця водних справ України, організатора та педагога. При ній застала його смерть.

Помер професор Іван Шовгенів 13 квітня 1943 р. у Данцігу, там і похований

СПИСОК

наукових праць, розвідок, статей і підручників проф. інж. І. Шовгенова.

1. Выправительныя работы на III группе перекатов р. Волги, С. Петербург, 1901
2. Наблюдения над ручьем, влекущим наносы, С. Петербург, 1901
3. Гидротехническія работы в Германии, Москва, 1911
4. Землечерпаніє при меліоративных работах („Ежегодник Отдела Земельных Улучшеній”), С. Петербург, 1913
5. Аналітична геометрія на площі, Подєбради, 1923
6. Гідравліка, ч. I. Гідростатика, Подєбради, 1923
7. Водне господарство на Україні, Прага, 1923
8. Гідрологія, Подєбради, 1924
9. Курс гідротехніки ч. I., Подєбради, 1923
10. Сільсько-господарська гідротехніка, Подєбради, 1926
11. Гідравліка, ч. II, Гідромеханіка, Подєбради, 1927
12. Криві підпору та зниження, Подєбради, 1927
13. Механічна подібність в гідротехніці, Подєбради, 1927
14. Гідравліка підземних вод, Прага, 1929
15. Норми при проектуванні осушення земель відкритими каналами і дренажними рурами, Варшава, 1930
16. Проектування ступнів на меліоративних ровах, Львів, 1931
17. До питання про використання вітру при меліоратії земель, Подєбради, 1931
18. Водне господарство в басейні р. Дніпра на Україні, Варшава, 1936
19. Повені на Україні і способи боротьби з ними, Варшава, 1936
20. Siłniki wietrzne, Warszawa, 1932
21. O racjonalnym profilu wałów ochronnych, Warszawa, 1935
22. Przyczynek do obliczania prędkości i przepływu wód gruntowych, Warszawa, 1929
23. Przyczynek do ustalenia katastrofalnych przepływów oraz odpowiednich poziomów zwierciadła wody w potokach, Warszawa, 1936
24. O przekroju poprzecznym wałów ochronnych wzdłuż średniej i dolnej Wisły, Warszawa, 1936
25. Energetyczne znaczenie wiatrów w Polsce, Warszawa, 1936
26. O sposobach wyznaczenia spływu wysokich wód letnich, Warszawa, 1937

27. O minimalnym promieniu łuków na rzekach nieżeglowych. Warszawa, 1938
28. Silniki wietrzne, Warszawa, 1937
29. Organizacja robót meljoracyjnych w Czechosłowacji, Warszawa, 1938
30. Ueber die Izolinien der mittleren jährlichen Abflussmengen in Gebieten der Flüsse: Warthe, Weichsel Memel und Pregel, Warschau, 1940 (mit der Karte)
31. Енергетичні ресурси на українських землях в Європі, Варшава, 1940
32. Водне господарство на українських землях в Європі, Варшава, 1941
33. Організація водного господарства в УССР, Польщі, Чехословаччині, Італії та Німеччині, Варшава, 1941
34. Організація комунікації в Україні, Варшава, 1941
35. Вища технічна освіта в Україні та потреба закладення Української Господарської Академії в Генеральній Губернії, Варшава, 1941
36. Чорне море. Гідрографічний нарис Чорного моря та його басейну, Варшава, 1941
37. Загальний плян праці Українського Чорноморського Інституту, Варшава, 1941
38. Схема організації водного господарства в Україні, Прага, 1941
39. Докладна записка в справі організації Міністерства Публічних Робіт України, Прага, 1942
40. Меліоративний 50-літній плян в Італії та його здійснення (висушення Понтейських багнин під Римом), Прага, 1942

ПРОФЕСОР БОРИС ІВАНИЦЬКИЙ

(Автобіографія)

1. Рід. Народився 8.III. 1878 у м. Сумах на Харківщині. Українець. Православної віри. Батько (Георгій Федорович Іваницький) — агроном-практик походить з дрібної шляхетської родини з с. Самотоївки, Охтирського повіту (Харківщина), де дід мав невеликий маєток. Дід — офіцер митної сторожі на австрійським кордоні; бабка, здається, білорусинка. Дядьки: Михайло — жандармський полковник, Іван — політичний заслонець, потім урядовець в Харкові; Олексій — „опрощений дворянин” жонатий з сільською дівчиною. Батько працював як управитель то у великих, то у малих маєтках. Мати — українізована полька з родини орендаря панських маєтків (Полтавщина) Людмила Нарцизівна, уродж. Ковальська. Являла собою приклад виразної польської не тільки денаціоналізації, але й „декатолізації”; любила православну церкву, ніколи не бувала в костьолі, залишилась, проте, до смерті формально римо-католичкою. Брат Яків помер, будучи в останній класі гімназії (сухоти). Сестра Маруся закінчила жіночу гімназію з золотою медалею (у Сумах), вийшла заміж за дорожнього майстра, що за большевиків склав інженерський іспит. Батьки повмирали. Доля сестри невідома.

2. Нижча й середня освіта. Вчився спочатку дома (від матері); живучи в селі, ходив рік до народної школи; потім вступив до реальної школи в Сумах, яку закінчив в р. 1896. У реальній школі, крім наук, займався самоосвітою, перечитав майже всіх російських класиків, багато перекладних, починаючи від Діккенса та інш.

3. Вища освіта й студентські роки. Я не мав міркувань практичного характеру при виборі фаху і вагався при виборі високої школи. Остаточно віддав перевагу Лісовому Інституту в Петербурзі. На це вплинув уроджений чи може вихований життям нахил до деякого усамотнення, надання переваги спілкуванню з природою перед перебуванням в людському товаристві. Мое рішення було стільки твердим, що я вирішив залишитися без жадної резерви на випадок невдачного іспитового конкурсу до Лісового Інституту і не кандидував ще й до інших шкіл, як то робили мої товариші.

У Лісовому Інституті студював з дуже добрим успіхом в р. 1897-1901, закінчивши його в 1902 р. з титулом „вченого лісівника” („лісовода”).

В студентські роки, пильно займаючись самоосвітою (природознавство, логіка, психологія, соціологія, економіка, історія), я захопився також громадсько-політичними справами (спочатку в обсязі студентського життя). Приймав участь у конспіративній студентській організації, побудованій п'ятками, що, не будучи численною, керувала студентським життям; брав участь у „забастовках” в роках 1899 — 1901 та в демонстраціях, відсиджував по арештах в „Крестах” (двітора місяця) та в „Пересильній в'язниці”, звідки попав під „гласний надзор” до Полтави (1901 р. на весні). Друкував проклямації — спочатку студентські на гектографі, пізніше для робітників (с. д.) на типографським вже готовім наборі, ручним способом і відвозив їх куди слід. Очевидно перечитував й немало нелегальної літератури (історичної й публіцистичної). Приймав участь у самоосвітнім гуртку, де читали Енгельса, Каутського, а хто подужав, то і „Капітал” Маркса. Від Ліс. Інституту був представником до нелегального „Червоного хреста”. Був інструктором в одному політично-самоосвітнім гуртку курсисток-фельдшерок.

У Петербурзі я став „українцем”. Низка причин спричинилася до того. Політично-суспільні ідеї та рухи між проблемами висували й проблему національну. Земляцькі вечірки з українськими піснями і танцями, участь в українському хорі, туга по теплій соняшній Україні у вогкім, непривітнім Петербурзі серед чужо-народного оточення, а головне, те, щось ірраціональне, що було виявом крові і духа цілої низки минулих поколінь, усе навертало до українства. Відбувалася „переоцінка цінностей”, наближалася перша революція (1905).

До мого рішучого формального навернення до українства спричинився „артільний батько” М. Левитський. Він брав участь

у диспутах марксистів з народниками у Вільно-Економічному Т-ві і був гостем студентів-українців нашого Інституту. Він звів мене з студенткою-медичкою Ольгою Петрівною Косач, а потім я познайомився з членами загально-студентської Укр. Громади та став представником від українців Лісового Інституту в ній. Там я зустрівся з Шеметом, Павленком, Мазуренком, Трубою, Хрінниковим, Фроловим, Тимошенком Сергієм, Скрипником, Поповою (Матушевською), Сахаровим та інш.

До Петербургу потрапила перша відозва української соціалістичної партії. Пізніше, в Києві, я став її членом.

Перебуваючи в Полтаві під „гласним надзором”, я познайомився з місцевими українцями і зблизився з ними (Симон Петлюра, Понятенко, Марія Кучерявенко — потім Мартосова, Кохановський, Русові, Мацієвич, Заливайко та інші). У зв'язку з „Толстовскою демонстрацією” в міському театрі, разом з іншими висланими був арештований, сидівши в „арештанських ротах” коло двох тижнів, без дальших наслідків.

Тут познайомився з курсисткою „Бестужевських” вищих курсів у Петербурзі Надією Савич, що потім стала моєю дружиною.

На весні 1902 р. виїхав до Петербургу, дістав право побуту для складання дипломного іспиту (за посередництвом директора Лісового Інституту Е. Керна) та склав з дуже добрим успіхом цей іспит.

Відразу ж після цього виїхав на приватну лісову практику для таксаційних праць у північні московські праліси, де пробув ціле літо (Костромська губернія, Ветлужський повіт). Тут я вперше пізнав недоторканий культурою природний ліс з його багнами, непрохідністю та великопросторністю.

4. Одруження. Моя дружина, Надія Олександрівна Савич (24. IV. 1878 — 22. I. 1945), походила з старого козацько-старшинського роду Савичів. Її батько був високоосвіченою людиною, великим бібліофілом і письменником українським (писав під псевдонімом Тарасенко). Будучи членом Окружного Суду, мав багато стиків з людьми і писав сатири на своїх знайомих; ці сатири в рукописах ширились поміж місцевою інтелігенцією. Знав декілька мов і скупчував у своїй великій бібліотеці найрізніші твори, будучи постійним клієнтом книгарні Ізиковського в Києві. Мені так і не пощастило побачити його, бо скоро після мого одруження (1903) він несподівано помер. Він не був практичним господарем і його маєток (коло 500 гект.) було продано за борги.

Моя дружина унаслідувала від батька літературні нахили і здібності, високу інтелігенцію й вихованість та ідеалістичне відношення до людей. Дуже цікавилася життям села й народним побутом, збирала (записувала) народні пісні. Була людиною чистого серця, жвава й привітна, викликала у багатьох людей щирість і добре ставлення своїм сердечним відношенням. Прості люди особливо любили її. У моєму житті була щирим другом і порадицею, а в своїй хаті я пишався нею перед людьми. Її

несподівана смерть після чотирьох з половиною місяців хвороби, спричинена нервовим вичерпанням, тяжкий удар для мене на схилі моїх літ.

Її літературні праці у прозі й віршах не були друковані, але багато з них заслуговують того.

Маю від неї сина Бориса (народж. 23. IX. 1907), що абсолютував Українську Господарську Академію в Подєбрадах з титулом інженера хеміко-технолога. Добрий теоретик і практик фотограф (написав „Курс фотографії”, вид. УТГІ), знавець авта й шофер, з замилювання механік-практик. Жонатий з Іриною Тимечко (нар. 22. VI. 1912).

5. Фахова праця адміністративно-господарська. Від 1902 до 1917, себто протягом 15 літ я працював у державних лісах колишн. Росії на посадах помічника лісничого й лісничого (що в Західній Європі відповідає посадам лісничого і надлісничого). За цей час я змінив аж 5 лісництв (надлісництв). Це не було добре з погляду приватно-господарського, але було корисно з погляду фахового, бо я пізнав при цих змінах різні лісові об’єкти. Я працював головню на Київщині, в її північній частині, в лісництвах: Коленцевським, Трипільським, Петрівським (коло Межигір’я) й Святошинським (під самим Києвом). Коло 2-х років був також на правдивім Поліссю — у Вядотупичським лісництві на Гродненщині.

З погляду лісотехнічного головні мої осяги тут полягали у великим лісокультурнім досвіді. Крім заліснення чергових зрубів, найпоказнішою працею було заліснення великого (коло 200 га) пустиря в сосновім бору Коленцевського лісництва на Радомишльщині, що повстав після пошкодження лісу сосною прядкою (*Dendrolinus pini*). Цей величезний зруб, виснажений ще сільсько-господарським користуванням, довго не піддавався залісненню. Застосовуючи дуже ранне весняне садження в борозни, зроблені двополичковим плугом, я поступово засадив майже увесь цей пустир. Нищення травистої рослинности та заглиблене садження в борозни з широким дном сприяли як ліпшому забезпеченню коріння вогкістю, так і усуненню травистого конкурента. Головним чинником росту культури, що тут був у мінімумі, була вогкість ґрунту. Тому найголовнішою причиною успіху цих культур треба вважати **дуже ранне садження**, поки насичений зимовою вогкістю ґрунт не встиг пересохнути. У цьому лісництві я пізнав практично й докладно всю техніку лісових розсадників та культур наших головних лісових пород — сосни й дуба.

Моя праця в ці роки не обмежилася тільки довіреними мені лісництвами. Виконуючи доручення Лісоохоронного Комітету, я оглянув не мало лісових маєтків, досліджуючи наслідки недозволеного рубанок та розкорчувань лісу і перебіг природнього лісооновлення у вибірних лісах. Доводилося також займатися перевіркою приватних плянів господарства, поміром і таксацією лісів, дослідженням росту стовбурів (при виготовленні експонатів для вистави), геодезійними працями та інш.

П'ятнадцятилітня практика-праця в лісі — дали мені не тільки тверді основи до пізнання лісу, але й поріднили мене з ним; я став не тільки розуміти, але й відчувати його, охоплюючи його істоту, його цілість відразу, якимось без логічного розумування, без аналізу деталей.

Моя громадсько-політична чинність на полі українства була неможлива. В очах місцевої поліційної влади викликала підозріння вже моя українська мова, небезпечна для державного урядовця. Коли я був близько Києва (в Боярському лісництві), то працював для Укр. Соціал. Партії (з Богданом Ярошевським), даючи матеріяли для „Доброї Новини”. У Радомисьщині по-пробував було підкинути на дорозі одну проклямацію УСР. Через деякий час мій сусід — сільський жид розповів мені, що у нього зупинився становий пристав і в якійсь розмові назвав мене соціялістом. А в Трипільському лісництві за випісування „Ради” наказано було мені звільнити свідомого українця-об'їзника (на прізвисьце Дорошенко), а пізніше мене було переведено з цього лісництва наче б то з розпорядження Лісового Департаменту. Річ в тому, що в межах цього лісництва жив „на дачі” докладчик по кошторису Лісового Департаменту, член Державної Думи, відомий чорносотенець Савенко, з яким я не встановив „відповідних” відносин. І мене було переведено за „мазепинство”, як відверто заявив начальник Києво-Подільського Управління.

У році 1907 Київська Просвіта видала мою першу працю „Як збутися ярів і пісків”. Це була взагалі перша (!) праця на українській мові з лісівництва. Другою була брошура М. Шаловала „Про ліс”, а третьою — О. Мицюка „Піски на Полтавщині та їх закріплення”. В цей же час я написав був популярну „Історію України” і передав її на відповідну редакцію через Модеста Пилиповича Левицького. Не знаю — чи вона надавалася для українського популярного видавництва, бо при якимсь трусі вона пропала.

В цей час я належав до Київського Лісового Товариства, що відбувало свої засідання з фаховими докладами, видавало звітлення про них і влаштовувало екскурсії наукового характеру, в яких і я брав участь.

6. Організаційна праця в роки революції 1917-1920. Від початку революції я одійшов з праці в Святошинському лісництві, зрештою і формально передавши його іншій особі, і зайнявся трьома справами: 1) Організацією і провадженням спочатку лісового відділу при Генеральнім Секретаріяті, а пізніше Лісового Департаменту при Міністерстві Земельних Справ, 2) Організацією професійної Всеукраїнської Лісової Спілки, 3) Від імені Київської Продовольчої Управи брав участь у „роз'ясненнях” на місцях порядку задоволення лісом місцевих потреб.

Почну в останнього. Свої подорожі по Київщині я робив разом з „солдацьким депутатом”. Відвідував новоповсталі місцеві комітети, бував на зборах, на цукроварнях, у лісничих та інш. і

старався унормувати потреби на споживання палива і зберегти ліси від зайвого нищення. Складав відозви.

Коли повстав Генеральний Секретаріят (1917), то я зайнявся складенням обіжників, складав відповіді на запитання з місць та інше. Ті папери, оскільки пам'ятаю, підписував спочатку Б. Мар-тос. Брав участь у З'їздах при Генеральному Секретаріяті в лісових справах, даючи фахові роз'яснення.

При створенні міністерств (народніх) організував Лісовий Департамент разом з М. Шаповалом та О. Макаренком. (Відчуваючи незадоволення М. Шаповала зробленою мені тоді пропозицією стати на чолі Лісового Департаменту як єдиноличний директор, я запропонував тріумвірат: я, Ш. і М.; пізніше жалував).

По гетьманським перевороті був звільнений і працював у лісовому відділі Союз-банку в Києві.

У зв'язку з загальною проблемою організації життя Самостійної України, я на початку революції поставив собі завдання вивчити лісові ресурси та характери лісів, як також основні тенденції і лісополітичні проблеми лісової господарки України. До цього часу України не було, а були лише окремі „Малоросійські губернії“ Вел. Росії, отже ніхто не говорив про український ліс у цілому. Для популяризації цієї ідеї українського лісу я взявся вивчати насамперед лісові ресурси України. На основі даних перепису населення в губерніях та повітах я зладив мапу українського розселення і в межах української території обчислив (на підставі відомостей Лісового Департаменту Росії) площі лісів України з розподілом по губерніях.

На початку революції українці-лісники створили Крайове Лісове Товариство, куди входили: О. Макаренко, М. Шаповал, К. Павлюк, О. Мицюк, я та ще дехто. Товариство організувало в Києві перший Лісовий З'їзд та скликано на нього лісничих, в переважній більшості росіян. І ось здивовані колеги-росіяни з доповіді на З'їзді дізнаються, що вони працювали для українського лісу, а не для одного з лісогосподарських об'єктів Великої Росії. Цій ідеї українського лісу я присвятив себе з того часу. Усі мої головні праці стосуються власне цієї проблеми.

Організаційні моменти вимагали також усамостійнення і об'єднання всього лісового персоналу України. Організовується декілька з'їздів. На одних обговорюється питання поточної лісової політики в зв'язку з революційним настроєм населення, на других стверджується Всеукраїнська Лісова Спілка. У тих і других беруть участь не тільки лісничі, але й лісова сторожа, що давала українську перевагу на з'їздах. Покійний О. Макаренко розробив статут Всеукраїнської Лісової Спілки, ми скликали Лісовий З'їзд, де було прийнято статут та створено Спілку, що її головою було обрана мене.

Після повалення гетьманату і відходу німців я повертаюся до Лісового Департаменту, як його Директор, приймаю участь в розробленні лісового закону та знов починаю організаційне впровадження лісової справи на Україні.

Далі слідує большевицький наступ, евакуація до Вінниці, Кам'янця й Тарнова. Я виконую обов'язки Товариша Міністра Земельних Справ, залишаючись Директором Лісового Департаменту. Перебуваючи в Кам'янці-Подільській, я стаю лектором лісівництва в Українському Кам'янець-Подільському Університеті на Сільсько-Господарському Факультеті, фактично виконуючи свої обов'язки в р. р. 1919 — 1920.

7. Тарнівський період. Організація **Спілки Співробітників усіх Міністерств:** я увійшов до складу Управи як голова; до членів належали: Тенянюк, пок. Євген Іваненко, Мисик, прізвище ще одного члена не пам'ятаю. Завдання — професійні.

У Комісії по розробленню програми навчання **Київської Сільсько-Господарської Академії** (при Міністерстві Земельних Справ з доручення Міністра Є. Архипенка) брав участь як голова її (до членів належали: Шереметинський, Михайловський, Хижняк, інших не пам'ятаю). Було розроблено проект на декілька факультетів: Агрономічний, Лісовий, Межовий, Ветеринарний, Меліоративний.

Зорганізовано Спілку Техніків Сільського Господарства, що мала завданням — розвиток науки, техніки й шкільництва технічного та професійні інтереси членів. Ця спілка брала участь в розробленні проекту організації й пляну дво-чи-трирічної Сільсько-Господарської Школи, що було використано при уложенні пляну Української Господарської Академії в Подєбрадах. Будучи головою Спілки, я для в'яснення можливостей праці членів Спілки в Чехії звернувся до голови Громадського Комітету М. Шаповала, додаючи список членів Спілки (здається, коло 30 осіб). Виникла справа про створення школи, що для неї основні кадри вже були наче б забезпечені Спілкою. При остаточному складанні пляну організації Академії, первісний проект в нарадах при Громадському Комітеті було розширено введенням нових відділів.

У Тарнові було розроблено проект ще одної школи для відкриття її в майбутньому при поверненні в Україну. До мене звернувся п. Микола Маслов (в імені української кооперації) з пропозицією скликати комісію під моїм головуванням для розроблення проекту Вінницького Технікуму. Таку Комісію було складено з різних фахівців, що працювали в міністерствах УНР, і вона розробила докладні проекти такого Технікуму з декількома відділами.

В українській гімназії в Тарнові („Єдина Школа”) я викладаю природознавство, математику й креслення (1921-1922). В цей же час пишу розвідку „Лісова господарка України”, що друкується в Економічному Збірнику (1922).

8. Подєбрадський період. Викликаний разом із І. Шовгеновим, І. Шереметинським, Л. Фроловим, В. Чередієвим, О. Михайловським та іншими до Громадського Комітету в Празі, входжу в склад першої Професорської Ради Української Господарської Академії і в засіданні, скликанім Організаційним Комітетом Гро-

мадського Комітету 22 квітня 1922, приймаю участь в оформленні першої Професорської Ради. До її складу входять: проф. Шовгенів, проф. Щербина, проф. Старосольський, проф. Матюшенко, проф. Мицюк, доц. Шереметинський та лект. Іваницький. Професорська Рада надає мені і І. Шереметинському кваліфікацію професорів і вибирає першу президію: ректор Шовгенів, проректор Іваницький, секретар Шереметинський.

З цього починається моя праця в Академії, що тривала від 22. IV. 1922 до кінця 1935 р.

Як професор я викладаю: лісовирощення і дендрологію, а пізніше також лісову політику й частину охорони лісу. За цей же час я займаю по виборах посади: проректора 1922, 1923 і 1924 р. р., декан Агрономічно-Лісового Факультету 1926 - 1927 і ректора 1925, 1928-29, 1929-30, 1930-31, 1931-32, 1932-33, 1933-34 і 1934-35.

Будучи ректором, останні роки займаю також становище Директора УТГІ та голови СПУГА (Спілка Професорів УГА).

За цей час пишу низку публікацій та підручників (гляди далі).

Приймаю участь у лісових та загальнонаукових з'їздах, доповідях, роблю багато екскурсій в ліси ЧСР і друкую свої враження з подорожів („По лісах Чехословацької Республіки, 1927).

Виголошую доповіді: 1) в Господарськiм Об'єднанні Слов'янського Сходу на тему: „Економіка лісового господарства в Україні”, 2) на першiм Українськiм Науковiм З'їзді в Празі на тему: „Лісопридатність України”, 3) на другiм Українськiм Науковiм З'їзді — „Десятилітня чинність української еміграції на полі лісової науки й освіти”, 4) для студентів лісівників в Подебрадах і в Празі в ріжний час.

Приймаю участь в організації „Української Наукової Асоціації в Празі” і стаю її першим головою (1932 - 1935).

9. Польський період. У жовтні 1935 р. залишаю Подебради і виїжджаю до Польщі — у Галичину.

Як учитель працюю в Державному Рільничому Ліцеї в Черниці з українською мовою навчання, викладаючи ботаніку, зоологію, математику, мірництво і лісівництво (1935 - 1939).

По зайнятті Галичини більшовиками — то безробітний, то на ріжних посадах у Кракові й Люблині (1939-1941).

Референт по загосподарюванню невжитків у Хліборобській Палаті у Львові (15. IX. 1941 - 31. I. 1942).

Науковий референт в Лісовім Досліднім Інституті у Львові 1. II. 1942 — 1. IX. 1942.

Професор лісовирощення та лісової політики, викладаю історію лісу, лісовирощення на Сході на Лісових Фахових Курсах у Львові 1. IX. 1942 — 1. VIII. 1944.

У той же час вчитель лісівництва у Державній Технічній Фаховій Школі у Львові з українською викладав мовою 1. IV. 1942 — 31. III 1944.

У цей час з доручення Hauptabteilung Forsten — Krakau складаю розвідку: „Проблема захисних лісів та захисних заліснень у Галичині” (50 сторінок машинового друку); студією „Природні основи й стан лісівництва в Галичині”, пишу розвідку і роблю про це публічну доповідь; у Янівськiм досвіднiм лісництві (коло Львова) закладаю пробні площі для дослідження врожайності насіння сосни й дуба та подаю до друку до „Wald und Holz” у Кракові звіт про перші наслідки досліджень під заголовком: „Спостереження над овочуванням дуба у надлісництві Янів коло Львова”; для студентів лісівників роблю виклади з лісової українки.

10. Ще одна еміграція. Лісові Фахові Курси зо Львова були евакуйовані в кінці березня до Закопаного, звідти до Криниці. З Криниці в серпні 1944 я був відтранспортований до Словаччини — м. Голіч, з Голіча вивезений в перехідний задротований лагерь Durchgangslager Strasshof Niederdonau звідти до Guntramsdorf-Gemeinschaftlager в розпорядження Forst u. Holzwirtschaftamt f. den Wehrwirtschaftbezirk XVII Wien, зрештою до Праги (VIII. 1944 — IV. 1945), звідти до Баварії: Плятлінг, Регенсбург.

Від червня 1945 працюю як професор УТГІ в Регенсбурзі.

11. Мої літературні праці. Головні з них присвячені лісові — його природі, історії, колонізаційній ролі, кліматичному й господарському значенню, лісокультурним прикметам та тенденціям господарського розвитку й особливостям техніки лісовирощення. Основні праці: „Ліси й лісове господарство України” (коло 20 аркушів) становлять історичний перегляд життя українського лісу і його всебічного значення в різні періоди нашої історії від давніших часів до советських п'ятирічок. І особливі природні умови лісових займищ, і склад та форми українських лісів, і народно-господарське та кліматичне значення їх, і особливості лісівничої техніки та основні завдання і тенденції українського лісівництва — цілий цей комплекс моментів дозволяє нам уважати українське лісівництво як цілком своєрідне, відмінне від лісівництва інших країв, як наше національно-українське. Воно є не тільки українське тому, що український ліс відігравав немало ролу в історії українського народу, не тільки тому, що воно розвивалось на українській території, і не тільки тому, що в своїх завданнях і тенденціях воно йшло за народно-господарськими потребами України, але й тому, що в своїй культурній техніці наше лісівництво набрало своєрідних (українських) прикмет та особливостей. Такі висновки випливають з дослідження історії лісу й розвитку українського лісівництва.

Це є основні проблеми моїх досліджень, що я став займатися ними з перед 25 років. Названа праця є перша, що поставила проблему українського лісу в історичній і національній перспективі. Умови й час праці не дали можливості поставлену тему докладно розвинути й з'ясувати. Вона вимагає багатьох доповнень і, мабуть, корективів. Але це можна зробити тільки дома.

До цієї теми відносяться такі мої друковані праці:

1. Лісопромисловість на Україні. Київ 1917/1918.
2. Ліси України. Вісник Міністерства Земельних Справ. 1919.
3. Лісова господарка України. Економічний Збірник, т. I. Київ-Тарнів, 1922.
4. Lesy a lesní hospodářství v Ukrajině. „Ceskoslovenský les“, 1924.
5. Обезліснення України. „Тризуб“, Париж 1927.
6. Руйнація лісової господарки в Україні. Там же 1927.
7. Основні типи лісових формацій та лісових займищ на території, заселеній українським народом. Записки УГА, Подєбради 1927.
8. Die Entwaldung der Ukraine. Zeitschr. f. Forst-und Jagdwesen. Berlin, 1928.
9. Zvláštnosti a dnešní stāv lesního hospodářství v Ukrajině. Věstník Československé Akademie Zemědělské, Praha 1932.
10. П'ятирічка і ліси України. „Тризуб“, Париж 1933.
11. Головні стадії розвитку лісового господарства на Україні, Львів 1934.
12. Ліси і лісове господарство в Україні, два томи. Варшава 1936 і 1939.
13. Господарська і колонізаційна роля лісу на Правобережжі і Подніпров'ю в XVI-XVIII в. в. Наукові Записки УТГІ, Регенсбург, 1948.

З інших друкованих праць головніші:

1. По лісах Чехословацької Республіки. С.-г. Збірник, Подєбради 1927.
2. До питання про вплив смістистих трав на лісові культури. Записки УГА, Подєбради 1929.
3. Глибина садження сіянців сосни, ялини й дуба. Записки УГА, Подєбради 1931.
4. Основні завдання при обробленні лісового ґрунту. „Укр. Інженер“, Подєбради 1931.
5. Загальні і локальні завдання сучасного лісовирощування. Львів 1934.
6. Впливи часу садження чи погоди на розвиток лісових культур. Львів 1934.

Крім того, я розробив багато гасел та окремі статті в Українській Загальній Енциклопедії та подав декілька популярних статей до календаря „Сільського Господаря” у Львові.

Написав також декілька підручників, виданих скриптами. З них головні: 1) Курс лісівництва I, II і III част. Подєбради 1922 - 23; 2) Дендрологія ч. II, Голонасінні, Подєбради 1924; 3) Тепер розпочав друк Дендрології, її загальної частини та спеціальної ч. I. — Листяні породи*).

Переклав з німецького: Наука про лісові займища (Standort, Buehler-Walbau), Подєбради 1925 та різні таблиці до визначення лісових порід.

12. Участь у наукових товариствах. Участь у Наукових Товариствах в якості члена:

- а) Українська Наукова Асоціація в Празі
- б) Український Науковий Інститут у Варшаві
- в) Могілянсько-Мазепинська Академія
- г) Наукове Товариство імені Шевченка, Львів, (Математично-Природописно-Лікарська Секція).

13. V. 1947

Б. Іваницький.

*) Див. далі список наукових праць проф. Б. Іваницького. Прим. ред.

Як помічено в оригіналі проф. Б. Іваницького, він свою автобіографію написав 13 травня 1947, правдоподібно підводячи підсумки своєї діяльності з нагоди близького свого семидесятиліття. До неї належить додати згадку про його чинність після цієї дати, а саме:

В 1947 р. був обраний Професорською Радою УТГІ Ректором і від листопаду 1947 перебрав ведення Інституту, який очолював до 1952 року. В признання його великих заслуг на полі лісової науки, за жертовну працю для Українського Народу та за довголітню працю для УГА - УТГІ Професорська Рада УТГІ уділила йому гідність доктора honoris causa.

Від самого заснування Української Національної Ради в липні 1948 року і до своєї смерті був її головою.

В лютому 1952 прибув з Німеччини до ЗДА і після кількатижневої зупинки у родині Зайцевих в Ньюарку, Нью Джерсі, від'їхав до сина інж. Бориса Іваницького в Детройт, де прожив до своєї смерті. Помер 4 квітня 1953 р. о 11 год. ночі і похований на цвинтарі Евергрін в Детройті.

Ред.

СПИСОК наукових праць Проф. Б. Ю. Іваницького

Наукові праці (друковані).

1. Лісова господарка України. Економічний Збірник, т. I, Київ-Тарнів 1922, стор. 30.
2. Основні типи лісових займищ та лісових формацій на території заселеної українським народом. Записки Української Господарської Академії (УГА) в ЧСР, т. I, Подєбради 1927, стор. 14.
3. До питання про вплив смітистих трав на лісові культури. Записки Укр. Госп. Академії в ЧСР, т. II, Подєбради 1929, стор. 44.
4. Глибинне садження сіянців сосни, ялини й дуба. Записки Укр. Госп. Академії в Ч. С. Р., т. III, Подєбради 1931, стор. 32.
5. Впливи часу садження чи погоди на розвиток лісових культур. Український Агрономічний Вісник, Львів 1934, стор. 14.
6. Ліси й лісове господарство на Україні, I-II том. Український Науковий Інститут, Варшава 1936 і 1939, стор. 320.
7. Колонізаційна і господарська роля лісу на Правобережжі і Подніпров'ю в XVI-XVII вв. Наукові Записки Українського Технічно-Господарського Інституту (УТГІ), т. I (IV), Регенсбург 1948, стор. 11.

Наукові статті (друковані).

1. Lesy a lesní hospodářství v Ukrajině. Československý les, IV ročn., Praha, str. 16.
2. Обезліснення України. Тризуб ч. ч. 20-21, Париж 1926, стор. 7.
3. Руйнація лісової господарки на Україні. Тризуб ч. ч. 46-47, Париж 1927, стор. 11.
4. По лісах Чехо-Словацької Республіки. Сільсько-Господарський Збірник, Подєбради 1927, стор. 33.

5. Die Entwaldung der Ukraine. Zeitschrift fuer Forst und Jagdwesen, Berlin 1928, стор. 7.
6. Основні завдання при обробленні лісового ґрунту. Український Інженер, ч. 1, Подєбради, 1931, стор. 12.
7. Zvláštnosti a dnešní stav lesního hospodářství na Ukrajině. Věstník Československé Akademie Zemedělské. Praha, Březen 1932, str. 4.
8. Пятирічка і ліси України. Тризуб ч. 7 (385), Париж 1938, стор. 8.
9. Загальні і льокальні завдання сучасного лісовирощення. Український Агрономічний Вісник, Львів 1934, стор. 9.
10. Головні стадії розвитку лісового господарства на Україні. Український Агрономічний Вісник, Львів 1934.
11. Лісове господарство України. Енциклопедія Українознавства, Мюнхен-Нью Йорк 1949.

(циклостиль)

12. Українське лісівництво. Науковий Бюлетень УТГІ, ч. III-IV, Регенсбург. Травень 1949, стор. 15.
13. Ліс у житті й історії Українського Народу. Науковий Бюлетень УТГІ, ч. XIII-XIV, Ульм 1950, стор. 12.
14. Проблема захісних лісів та захісного заліснення в Галичині до 1939 р. Науковий Бюлетень УТГІ ч. XVIII-XIX, Авгсбург 1951, стор. 26.

Брошури й підручники.

(друковані)

1. Як збутися ярів й пісків? „Просвіта”, Київ 1907.

(циклостиль)

2. Ліс і біологічні типи деревних пород, Подєбради 1922, стор. 17.
3. Таблиці до визначення деревних рослин по листях, Подєбради 1922, стор. 40.
4. Таблиці до визначення важніших дерев та чагарників у безлистяному стані. Подєбради 1922, стор. 15.
- 5-7. Курс лісівництва ч. I. Вступ. Подєбради 1922, стор. 60.
       ”   ”   ч. II. Головні лісові породи. Подєбради 1922, стор. 75.
       ”   ”   ч. III. Лісовирощення. Подєбради 1923. Стор. 387, малюнків 72.
8. Дендрологія ч. III. (Спеціальна). Випуск I. Голонасінневі. Подєбради 1924, Стор. 117, малюнків 37.
9. Дендрологія ч. I. Будова й життя дерева. Листяні породи. (Систематика). Регенсбург 1947, стор. 5-134. Альбом малюнків.
10. Дендрологія ч. II. (Шпилькові породи). Друге видання з додатком атласу малюнків. Регенсбург 1947, стор. 100.
11. Лісова політика й статистика. Курс викладів. Регенсбург 1948, стор. 140.

Переклади.

1. Др. Бюлер Антон. Наука про лісові займища (переклад з німецької мови). Подєбради 1925. Стор. 480.

ПРОФЕСОР СЕРГІЙ ТИМОШЕНКО

Сергій Тимошенко народився 23 січня (старого стилю) 1881 року в селі Базилівці на Чернігівщині. Батько його — Прокіп Тимошенко був землеміром. Реальну школу скінчив у Ромнах на Полтавщині. Дитячі й юнацькі роки, проведені на Гетьманщині (де всупереч офіційній тоді формулі Валуєва, що „никакой Украины нет, не было и быть не может”, цілий побут був власне тільки український і ніякий інший) не могли не надхнути обдарованого юнака захопленням цим рідним, багатим красою побутом. Потім наука в Інституті цивільних інженерів у Петербурзі. Перебування у столиці російської імперії дало добру нагоду до порівняння українських форм життя з російськими. Це остаточно зорієнтувало молодого студента і вже під час студій він бере чинну участь в українському організованому житті, належачи до Української Громади у Петербурзі. Під час студентської демонстрації його було побито прикладом рушниць і потоптано кінями російської поліції, тоді ледве лікарі урятували його життя. По закінченні Інституту в 1906 р. оселяється Сергій Тимошенко спочатку в Ковлі на Волині, а пізніше в Києві.

Молодий інженер поставив собі революційне на ті часи завдання — відновити український стиль в архітектурі. Пильно вивчаючи пам'ятки старо-українського будівництва та народне будівництво, Сергій Тимошенко у творчому процесі перетоплював цей матеріал та стосував до своєї практики і таким чином кожна запроектована ним будова відрізнялась своєрідною красою та звертала на себе увагу особливим допасованням до українського краєвиду. Особливо прекрасні є церкви побудовані за проектами Сергія Тимошенка. Струнками куполами в стилі Козацького барокко вони викликають враження захоплюючої легкості. Цілковита протилежність до обов'язкових тоді в Україні московських церковних бань, що їх С. Тимошенко називав згіржливо „цибулями”, які своїм тягарем давили не лише церкву, але, здавалося, пригнічували і все довкілля.

В Києві працював Сергій Тимошенко до 1909 року. В тім році переїхав до Харкова, де одержав працю Головного Архітекта Управління Північно-Донецької Залізниці. В передхарківському періоді були виконані такі замітніші будови: Залізнична Амбуляторія та Гимназія Пирогова в Ковлі і мешкальні будинки Юркевича та Лаврентіїва в Києві. Дев'ять літ праці в Харкові були чи не найбільш продуктивними. Запроектовано й вибудувано всі будинки вже згаданій Північно-Донецької Залізниці включно з будинками Дирекції у Харкові; виконано проекти на всі архітектурні будови для залізниці Федорівка-Скадовськ та проекти для залізниці Гришино-Рівне. Крім урядової роботи Сергій Тимошенко розвинув широку приватну практику. Були виконані знані в Харкові стилеві будинки Попова та Бойка; запроектовано й вибудувано

кілька електривень у Донецькому Басейні; виконано три проекти міст-садів до 10.000 мешканців на Харківщині. В цім же часі був виконаний проект шпиталу для міста Казані, щo на конкурсі був нагороджений першою премією. В цьому ж часі одержав С. Тимошенко на різних архітектурних конкурсах в Україні і Росії до 10 інших нагород.

У Харкові Сергій Тимошенко брав участь у національно-громадській роботі. Він був членом Українського Товариства імени Гр. Квітки-Основ'яненка та членом засновником, а пізніше головою Художньо-Архітектурного Товариства, де брав участь у мистецьких виставках. По лютневій революції 1917 року на Першому Національному З'їзді Харківщини його було обрано на голову Національної Ради Харківщини, восени того ж року на Губерніяльного Комісара Харківщини. Цей обов'язок він повнить до весни 1918 року, коли виїжджає до Києва просити допомоги для загрожених з боку Москви кордонів Харківщини. З цієї подорожі Сергій Тимошенко до Харкова вже не повернувся. Часи були вирішальні. При реорганізації Уряду Української Народньої Республіки його було покликано на становище Міністра Шляхів.

Разом із Армією та Урядом Української Народньої Республіки пройшов Сергій Тимошенко геройський шлях Визвольних Змагань аж до останнього бою під Базаром у Другім Зимовім Поході, учасником якого він був. Нагороджений Хрестом Симона Петлюри. Від 1921 до 1924 року жив у Львові. За цей період він виконав проекти церков на Знесінні та Клепарові у Львові, у Мразниці коло Борислава та в Броніках на Волині та перепроєктував уже під час будови церкву на Левандівці у Львові. Також виконав декілька варіантів проекту монастиря Студитів у Зарваниці, проект перестройки Національного Музею у Львові, проект найбільшого у Львові готелю при вулиці Потоцького, проект комплексу будинків для маєтку Підгірського на Волині та перестройка садиби Теплиця при вулиці Потоцького у Львові.

З початком 1924 року Сергій Тимошенко разом із дружиною й дітьми виїжджає до Чехословаччини. Його запрошено було викладати архітектуру та сільсько-господарське будівництво в Українській Господарській Академії в Подебрадах. Лекції його відзначалися зразковою програмовістю, але разом із тим мали в собі знам'я якогось особливо теплого (найбільше підходить тут слово — батьківського) відношення до студентів. Це (зрештою звичайне в Українській Господарській Академії) товариське відношення між професором і студентами особливо виявлялося під час практичних вправ, при провірках та коректуванні студентських проєктів. Професор любив гарно і старанно виконані праці та всемірно помагав студентам, щоб навчити їх техніки ефективного оформлення рисунків. Тим, хто виявляв здібності, уділяв дуже багато часу і тому години практичних вправ затягувалися дуже до пізна, далеко поза визначений час. На теоретичних годинах з будівництва та технології будівельних матеріалів професор С. Тимошенко подавав таку силу прикладів із своєї багатой і цікавої практики, що

теорія переставала бути сухою. Загалом проф. С. Тимошенко був людиною суцільною, сильною і, сказати б, вроджено військовою. І не дивно, що користувався він широю пошаною з боку студентів, переважно теж вояків, недавніх товаришів зброї професора.

Під час викладів спеціальну увагу звертав на особливі умови праці інженера в Україні; на різниці та недостатки в порівнянні з Західньою Європою та на способи як зарадити в тому чи іншому випадку, бо він готовив інженерів для відбудови українського господарства. Вірив, що й сам він ще працюватиме на Батьківщині. І хоч як був переобтяжений обов'язками професора та ще до того адміністративними додатками (був обраний деканом Інженерного Факультету, а потім — Ректором Академії на рік 1927/28 і 1928/29) він ще знаходив час, щоб і в себе вдома щодня допізна працювати над проектами типових церков, музеїв, народних домів, шкіл. Це все для майбутньої відбудови України. В цей час проектує теж літницькову будову в Черчі, Будинок Пасічника в Празі, народні дома в Галичині й інше.

1930 року виїхав Сергій Тимошенко до Луцька на Волині, де жив до вибуху Польсько-Німецької війни 1939 р. Він далі працює над своїми улюбленими проектами, що можуть придатися для відбудови. І так повстають зразкові проекти для хуторів, шпихлірів, переховалень овочів та інші. Деякі з цих проектів були як зразкові розіслані польським міністерством рільництва до всіх воевідських урядів, а проекти шпихлірів та переховалень овочів видала Волинська Хліборобська Палата окремою книжкою з текстом інженера Кулаковського. Крім того було побудовано понад сорок мешкальних будинків в Луцьку, Крем'янці, Дубні, великий мешкальний будинок та декілька інших будов у маєтку С. Тищенка на Волині, відновлено в українському стилі Братську церкву в Луцьку та побудовано інші церкви на Волині.

Під час проживання в Луцьку Сергій Тимошенко був обраний від Волині на посла до Сейму, а пізніше на сенатора. Також був він радним Луцької Міської Ради та діяльним членом Луцького Церковного Братства та Товариства Лесі Українки, що утримувало Луцьку Українську Гімназію.

Будинки та церкви, побудовані за проектами Сергія Тимошенка, є всюди, де живуть більші скупчення українців: на Великій Україні, в Галичині, на Волині, в Канаді (Ванкувер, Едмонтон, Саскатун, Торонто), в Парагваю. Всього виконано більше як 400 ріжних будов та комплексів будов. Виконано багато пам'ятників, між якими й надгробну плиту на могилі Головного Отамана Симона Петлюри в Парижі.

Та ще більше творчих задумів залишилося невиконаними. Багато проектів було загублено, а то й знищено під час революції та останньої війни. Працьовитість Сергія Тимошенка була подивугідна і виконав він, без пересади, тисячі архітектурних проектів. і кожен із них натаврований його великою дбайливістю й хистом. Тут до речі буде згадати, що у Сергія Тимошенка не було ріжни-

ці між великою й малою темою. Найдрібніші речі опрацьовані дуже дбайливо й старанно. Наприклад у Подебрадах рівночасно з проектами великих будов, про які вже згадувано, він проектує в українському стилі вулики для пасіки „Товариства Українських Пасічників при У. Г. А.” І цю працю трактує дуже поважно. Тому майбутня збірка праць Сергія Тимошенка буде невичерпним джерелом українських мотивів у будівництві, що довго житиме творчість українських архітектів та інженерів.

Хоч коротко треба згадати ще про одну ділянку, що нею все життя дуже цікавився Сергій Тимошенко, а саме, мистецтво. Як було вже згадано, був він основником Українського Художньо-Архітектурного Товариства в Харкові. Він же був одним із засновників першої Української Високої Архітектурної школи — Українського Архітектурного Інституту в Києві. При його близькій участі засновано Гурток Діячів Українського Мистецтва у Львові, заступником голови якого він був та брав участь у 3-х виставах, та Студію Пластичного Мистецтва у Празі. Також був він членом Мистецького Товариства „Спокій” у Варшаві.

Роки 1940-1946 довелося змарнувати. Ось що писав про ці роки Сергій Тимошенко до одного з своїх приятелів у листі з Америки з датою „Новий Рік 1948”: . . . „ця друга війна була дуже тяжка, бо прийшлося у 1939 році тікати з Луцька і покинути все . . . Страшна зима 40 року у Варшаві, потім три роки в Люблині, а за тим самий страшний рік у моєму житті 1943 в Луцьку . . . Опісля ми вже як осінній лист покотились по вітру: Перемишль, Львів, Далмація, Загреб, Грац, Більськ, Прага, Карльсбад і в 1945 році пішки приплентались до Гайдельбергу, де просиділи рік і вже думали, що не видостанемося на поверхню”.

Р. 1946 прибув Сергій Тимошенко до Сполучених Держав Америки. Відбув на запрошення канадійських українців подорож по Канаді, де прочитав вісім рефератів про стан української справи по війні та про життя українських скитальців у Німеччині. Осівши в Пало Альто (університетське місто в Каліфорнії), працював як архітект. Хоч уже не міг працювати так інтенсивно, як перед тим, все ж виконав проекти чотирьох церков для Канади, багато надгробних пам'ятників, проекти літницьових будинків у Каліфорнії. Останньою працею Сергія Тимошенка був проект церкви для Буенос Айрес в Аргентині. Цього проекту йому вже не судилося докінчити.

Помер Сергій Тимошенко 6 липня 1950 р. в Пало Альто в Каліфорнії і там похований.

МИКИТА ШАПОВАЛ

Одним із головних ініціаторів заснування Української Господарської Академії в Чехословацькій Республіці був Голова Українського Громадського Комітету у Празі Микита, син Юхима, Шаповал. Походив він із незаможної селянської родини, що мала дев'ятеро дітей. Народився 8 червня 1882 р. в селі Сріблянці коло Бахмуту на Катеринославщині (звідця літературний псевдонім „Сріблянський”). Батько його працював в копальнях, а мати походила з козацького роду. На 16-му році життя Микита Шаповал закінчив двохкласову школу в с. Камишуватці, а 1900 р. з відзначенням Новоглухівську лісову школу. Чотири роки працював як лісовод, а р. 1904 вступає до військової школи в Чугуєві на Харківщині й закінчує її 1906 р. Був приділений, як підпоручик, до 13-го пішого Білозерського полку, що стояв у Ломжі. Від 1901 р. дається його участь у революційному русі. Ось як пише про це сам М. Шаповал:

„В час виходу «Української Хати»*) я мав 26 літ, скінчив лісову школу (1900) і військову Чугуївську (1906) разом з Андрієм Товкачевським. З 1901 року став на революційний ґрунт, як український соціаліст-революціонер. Організував гурток соціалістів-революціонерів. 1906 року був заарештований за революційну пропаганду у війську і сидів 1906-1907 р. р. у Варшавській Цитаделі. Був під воєнним судом за приналежність до Воєнно-Революційного Союзу. 1908 року пережив кілька трусів, втік до Києва, де з Павлом О. Богацьким організував „Українську Хату”. Ще р. 1906 в Києві був Микола Євшан (з Галичини), з яким установлено спільність поглядів на завдання українського відродження й революційного руху... Весною 1910 р. написала до мене листа О. Кобилянська, вітаючи наш напрям, як той, про який вона думала все своє свідоме життя. Це була велика моральна підтримка”.

З цього витягу з статті М. Шаповала „Доба Хатянства” (Прага, 1926), її автор представляється нам, як український соціаліст-революціонер, як політичний в'язень та організатор і редактор журналу „Українська Хата”.

Як кваліфікований лісовод, М. Шаповал кілька років (від січня 1911 р.) мав посаду лісничого в маєтках Терещенка на Чернігівщині. За свої чотири доповіді на „Всеросійському с. г. з'їзді в Києві” (1914) був запрошений в члени Лісового Наукового Товариства. Ті його доповіді були надруковані в VII томі „Трудов С'езда”. Після вибуху Першої Світової Війни (1914) М. Шаповал, перебуваючи на службі лісовода, час від часу їздить до Петербур-

*) Журнал «Українська Хата», заснований та редактований М. Шаповалом разом з визначним українським діячем та письменником П. О. Богацьким в р. р. 1909-1914 в Києві.

гу й Москви, де налагоджує зв'язки з поодинокими українськими діячами та з нелегальними українськими організаціями. Крім того, на свої власні кошти видавав і редагував журнал „Шлях”.

В тому самому періоді своєї широкої діяльності, М. Шаповал був відомий також як поет і критик під псевдонімом М. Сріблянський. Після I-ої Світової війни М. Шаповал залишає свою професійну службу лісовода, кидається у вир національно-визвольних змагань українського народу й стає одним з активніших і чільних діячів. Виступає на чолі Всеукраїнської Лісової Спілки, організує Лісовий Департамент, стає заступником Голови Київської Земської Управи, редагує перше число „Вістей Української Центральної Ради” (19 березня 1917 р.), разом з проф. М. Грушевським, В. Винниченком і С. Єфремовим опрацьовує декларацію Центральної Ради до Російського Тимчасового Уряду, приймає участь у складанні Універсалів Центральної Ради та є Міністром Пошт і Телеграфів. За правління гетьмана П. Скоропадського стає одним з головних організаторів (а пізніше і головою) Національного Союзу. В уряді Директорії У. Н. Р. М. Шаповал був на становищі Міністра Земельних Справ, опрацював земельний закон, приймав ближчу участь в Трудовім Конгресі (січень 1919). Але скоро після цього через непогодження з політичною лінією Директорії виходить із складу Уряду і виїздить спочатку до Галичини (лютий-квітень 1919), потім до Будапешту, а звідти переїздить на стало до Праги, де розвиває велику культурно-освітню, допомогову, громадську, політичну, видавничу та наукову діяльність.

Після Ризької угоди Польщі з С. С. С. Р. десятки тисяч воїнів Армії У. Н. Р. були інтерновані в таборах у Польщі. Треба зазначити, що вже в тих таборах, завдяки праці активніших старшин Армії У. Н. Р., а також громадських і церковних діячів та науковців, були організовані різні культурно-освітні установи, товариства, театри, курси, школи включно до заснування в червні 1921 р. Народнього Університету в Ланцуті, до якого на початку вписалося 523 студентів (Ректором був світл. пам. проф. Василь Біднов). Та умовини життя в таборах, брак найпотрібніших засобів та інші несприятливі обставини показали, що Польща не є властивим тереном для культурної творчості еміграції. І сталося так, що одним з ініціаторів створення культурно-освітнього осередку на еміграції став М. Шаповал, що вже перебував у Празі. Його особисто знав ще з України тодішній перший Президент Чехословацької Республіки, великий гуманіст професор Т. Г. Масарик. Чеський Уряд вирішив давати стипендії молоді з теренів колишньої Російської Імперії. Довідавшись про це, М. Шаповал і його найближчий співробітник Н. Григоріїв почали вживати заходів, щоб українським студентам стипендії було udzielювано окремо. І це їм вдалося досягнути завдяки прихильному відношенню до українців заступника Міністра Закордонних справ Ч. С. Р. Д-ра В. Гірси, який перед війною був лікарем Кирилівської лікарні в Києві. При кінці 1920 р. з ініціативи М. Шаповала було створено

у Празі Український Громадський Комітет, головою якого його було обрано, а пізніш (1921 р.) — Чесько-Український Комітет — для допомоги українським студентам, який очолив як голова чеський професор Я. Бідло, а його заступником став Н. Григоріів.

Ідея заснування Української Високої Сільсько-Господарської Школи дуже захопила М. Шаповала і він навіязав стосунки з кращими науковими силами української еміграції в Тарнові, звідки спровадив основне ядро педагогічного й адміністративного персоналу Академії. Він писав меморандуми, виробляв проекти статутів, програмів і т. п., ходив по міністерствах, здобуваючи кошти та поборюючи ворожі впливи, дбав про помешкання, устаткування і т. д. Його щоденник з р. р. 1922-1923 рябіє від записів про Академію. Будучи сам непересічною людиною з великим розмахом діяння, він хотів, щоб і нова українська школа, її професорський персонал і студентство були високого рівня, великих осягів. Тому не дивно, що він встравав в кожну дрібницю підготовчої організаційної праці, особливо в тих випадках, коли вона, на його думку, відбочувала від його пляну. На цьому ґрунті і прийшло у нього до розбіжностей з органами Академії, відсепарування Академії від Комітету.

По при те все ж значення М. Шаповала в покликанні Академії до життя дуже велике. Хоч відкриття Академії було культурним почином, та все ж це була також політична акція і для її переведення було потрібно співдії двох партнерів: чеського — заступленого Міністерством Закордонних справ в особах Д-р Е. Бенеша і Д-ра В. Гірси та українського — заступленого Українським Громадським Комітетом в Празі в особах М. Шаповала і Н. Григорііва. Тут М. Шаповал виявив хист доброго дипломата й зручного політика. Не будь цього, хто знає, чи Академія була б народилась.

За ініціативою М. Шаповала, як голови Українського Громадського Комітету, повстали в Ч. С. Р., окрім Української Господарської Академії, ще такі школи й заклади: Український Високий Педагогічний Інститут ім. М. Драгоманова в Празі, Українські Матуральні Курси в Подебрадах, які перенесено до Праги і перетворено в Реальну Гімназію, а також Матуральні Курси в Йозефові, Українська Студія Пластичного Мистецтва в Празі (1923), різні фахові курси, Український Громадський Видавничий Фонд, Український Музей-Архів, Український Соціологічний Інститут в Празі й при ньому Український Робітничий Університет (школа заочного, кореспонденційного навчання). Українському Робітничому Університетові М. Шаповал надавав велике і спеціальне значення, а засновано його після великої організаційної подорожі М. Шаповала до Америки (1927).

З під пера М. Шаповала, як соціолога, вийшли в світ такі його твори: „Еміграція й Україна”, „Большевізм й Україна”, „Українська Соціологія”, „Місто й село”, „Україна та слов'яни”, „Світогляд М. Драгоманова”, „Революційний соціалізм на Україні”, „Велика революція й українська визвольна програма”, „Земельна

справа в Галичині”, „Шлях визволення”, „Наші завдання”, „Національна справа в Європі”, „Суспільство” й інші публікації та поодинокі статті, з яких не мало було надруковано в чеській, німецькій, французькій і англійській мовах. Належно оцінюючи науково-соціологічну працю М. Шаповала, загальні збори Наукової Ради Українського Соціологічного Інституту в Празі, на підставі фахових доповідей проф. С. Шелухина й проф. Л. Білецького, уділили йому (8 квітня 1929) гідність доктора соціології *honoris causa*.

Микита Шаповал помер 25 лютого 1932 р. в м. Ржевницях коло Праги цілком несподівано, повний енергії і плянів, як завжди запальний та ініціативний.

Зі смертю його зійшов зі сцени гарячий патріот, людина великого обдаровання й темпераменту, суспільний діяч і природжений трибун люду, що не давав суспільству ані засипати, ані спочивати на лаврах. Але було б помилкою не підкреслити, що в особі М. Шаповала наша література втратила колишнього поета, непересічного критика-публіциста (М. Сріблянський) та одного з організаторів літературного життя. І близька колись йому й ним почасті організована „Українська Хата” (1909-1914) і редагована (фактично) ним пражка „Нова Україна” (1922-1928) залишаються поважними етапами історії нашої літератури й культури.

Нью Йорк, 1954.

УЧБОВО-ДОПОМОГОВІ УСТАНОВИ АКАДЕМІЇ

При Академії, крім Фундаментальної Бібліотеки (Див. статтю інж. Л. Биковського), існували слідуєчі установи:

Кабінети.

1. Ботаніки та бактеріології	17. Меліорації
2. Будівництва	18. Метеорології
3. Використання водної енергії	19. Механічної технології дерева
4. Геодезії	20. Місцевого самоврядування
5. Геології та мінералогії	21. Народнього господарства
6. Гідротехніки	22. Охорони лісу та ловецтва
7. Графостатики	23. Приватного господарства
8. Ентомології та зоології	24. Рахівництва
9. Зоотехнії загальної і спеціальної	25. Статистики
10. Креслення (4 креслярні)	26. С. г. економії та статистики
11. Кооперації	27. С. г. машинознавства
12. Лісової таксації	28. Товарознавства
13. Лісовлаштування	29. Фізики
14. Лісокористування	30. Фізіології та анатомії тварин
15. Лісівництва загального і спеціального та дендрології	31. Фізичної хемії
16. Машинознавства	32. Хемічної технології
	33. Хліборобства загального та спеціального

Лябораторії.

1. Грунтознавства	8. Ферментаційної хем. технології
2. Агрохемії	9. Технічно-хемічної аналізи
3. Аналіт. хемії (якісна аналіза)	10. Оброблення шкіри
4. " " (кількісна аналіза)	11. Органічної хемії
5. Хемічної препараторії	12. Фізико-електротехнічна
6. Технічної мікології	13. Молочарська
7. Цукроварства	14. Товщів

Ферми.

1. Господарська з досвідним полем	2. Молочарська з відділом дрібних с. г. тварин

Інші установи.

1. Лісовий розсадник	4. Термінологічна Комісія
2. Метеорологічна станція	5. Навчальний споживчий кооператив
3. Тракторний гараж	6. Навчальний кредитовий кооператив

Семінари.

1. Політичної економії проф. Олександра Мицюка
2. Фінансової науки проф. Миколи Добриловського
3. Місцевого самоврядування проф. Л. Бича
4. Соціології доц. О. І. Бочковського
5. Приватного господарства під керівництвом доц. Я. Моралевича та лектора Р. Димінського
6. Статистики під керівництвом проф. Ф. Щербини та доц. Л. Шрамченка
7. Прикладної економії під керівництвом проф. В. Тимошенка та проф. С. Гольдельмана
8. Кооперації під керівництвом проф. С. Бородаєвського та проф. Б. Мартоса
9. Сполучені семінари: „Української економіки” під керівництвом доц. В. Садовського та „Економічної географії й Світового господарства” під керівництвом проф. В. Тимошенка
10. Сільсько-господарської економії проф. К. Мацієвича
11. Загального і спеціального лісівництва проф. Б. Іваницького
12. Лісокористування проф. М. Косюри
13. Загальної продукції рослин під керівництвом проф. В. Чередієва та доц. В. Ломаницького

Асистент інж. Л. БИКОВСЬКИЙ

БІБЛІОТЕКА АКАДЕМІЇ

До допоміжно-учбових закладів Академії треба зачислити у першу чергу бібліотеку, що обслуговувала потреби не тільки професорів та студентів, але й їхніх родин. Кожна з тодішніх кількадесяти академічних установ та організацій — кабінети (наприкл. Народнього Господарства, Кооперації і інш.), лабораторії, семінари, різні товариства (наприкл. Агрономічне Т-во, Т-во Кооператорів та інш.), студентські організації (наприкл. Громада Студентів та інш.) посідала свою більшу чи меншу підручну бібліотеку. Співпрацюючи між собою і виконуючи свої завдання, ці бібліотеки були доповненнями, а частки й філіями Фундаментальної (центральної) бібліотеки Академії.

Фундаментальна бібліотека на протязі свого існування переходила ті ж життєві колії, що й сама її владителька — Академія. Вона була задумана й заснована зараз же у перших місяцях існування Академії і розпочала свою чинність від осені 1922 р.

Персонал бібліотеки складався на початку з тимчасово керуючого доцента В. Чередієва та співробітника студ. Л. Биковського. Першим сталим бібліотекарем був лектор інж. Григорій Сидоренко. По його смерті, після переборення початкових організацій-

них труднощів, завідувачем бібліотеки став доц. І. Мазепа. За час його керування поповнення Фундаментальної бібліотеки прибрало організованих форм. За цим доглядала окрема Бібліотечна Комісія під головуванням доц. В. Чередієва, що складалася з представників поодиноких Факультетів. З поширенням бібліотеки та її функцій зріс і технічний персонал. В добу розквіту бібліотеки він нараховував крім завідувача ще три особи: лектор Михайло Левитський (помічник завідувача), ген. Михайло Омелянович-Павленко та студент Олександр Питель (співробітники).

Після резигнації у 1928 р. з посади завідувача доц. І. Мазепа його функції перебрав лектор М. Левитський (згинув у збройній сутичці з мадярами на Закарпатті в 1939 р.).

Бібліотека знаходилася в головній будівлі Академії в Подебрадах — в історичному замку короля Юрія з Подебрад. Тут вона містилася в трьох просторах світлицях, що були колись спальнею австрійської цисаревни Марії Терезії, якій пізніш той замок належав. У першій світлиці була уладжена читальня з каталогами (алфавитним й систематичним, за міжнародньою десятиковою бібліографічною класифікацією), в другій — була робітня для персоналу, в третій — книгосховище.

Книгозбір Фундаментальної Бібліотеки УГА складався головним чином з книжок почасти куплених (з бюджету Академії), почасти подарованих різними установами та особами. Тут слід згадати, що перші книжки до бібліотеки поступили від ініціатора УГА — Українського Громадського Комітету в Празі, а особою, що спричинилася до їх придбання, був професор Олександр Мицюк.

Темп зросту числа книжок і характер книгозбору визначився вже в перших п'яти роках діяльності Академії. А саме:

На 1. I. 1923	було в книгозбірні	1.258 назв у	1.991 томах
" 1. I. 1924	" "	3.697 " "	5.782 "
" 1. I. 1925	" "	6.920 " "	10.368 "
" 1. I. 1926	" "	10.036 " "	15.954 "
" 1. I. 1927	" "	11.884 " "	19.954 "
" 1. I. 1928	" "	13.821 " "	24.750 "

З цього числа було книжок (назв) на 1 січня 1927 за мовами:

Українською мовою	2.376 або 20 %
Чеською "	1.188 " 10 %
Німецькою "	2.736 " 23 %
Французькою "	832 " 7 %
Англійською "	1.069 " 9 %
Російською "	3.564 " 30 %
Польською "	60 " 0,5 %
іншими "	59 " 0,5 %

Разом 11.884 або 100 %

За змістом книжки поділялися так:

1. Соціально-економічні	5.940	назв	або	50 %
2. Агрономічні	1.782	"	"	15 %
3. Інженерні	1.663	"	"	14 %
4. Точні науки	1.554	"	"	13 %
5. Історія та географія	475	"	"	4 %
6. Красне письменство	235	"	"	2 %
7. Філологія	119	"	"	1 %
8. Інші галузі знання	116	"	"	1 %

Разом 11.884 назв 100 %

При бібліотеці функціонувала вище згадана читальня. Для неї, як також для потреб кабінетів та семінарів, від 1922 року передплачувалося 139 часописів, які за змістом й мовами поділялися так:

	Кількість часописів в мовах							Разом
	Укр.	Чеськ.	Нім.	Франц.	Англ.	Рос.	Інші	
Ч-си загального змісту	16	—	3	1	2	7	1	30
" природознавчі	—	3	7	2	—	—	—	12
" економічно-коопер.	—	9	20	6	4	7	—	46
" агрономічно-лісов.	—	14	9	—	—	—	1	24
" інженерні	1	10	11	4	—	—	1	27
Разом	17	36	50	13	6	14	3	139

Незалежно від згаданого книгозбору при Фунд. Бібліотеці Академії були ще наступні два відділи:

1) **Відділ підручників**, бо 10 примірників кожного видання Академії й Видавничого Т-ва при УГА поступало в бібліотеку, а також 6 примірників всіх „скриптів” (лекцій, переписаних лише на писальній машині).

2) **Відділ дипломних праць**. В цьому відділі зберігались всі оригінальні дипломні праці абсолювентів УГА.

Книжки, з огляду на замкнутий характер діяльності бібліотеки, що обслуговувала виключно професорів й слухачів Академії, видавано було переважно до дому. Загалом за час з 1922 по 1935 р. бібліотека обслуговувала бля 130 осіб педагогічного персоналу і понад 1.000 слухачів, що перейшли за той час через школу. Про кількість випозичених книжок відомостей, на жаль, не маємо.

З огляду на потреби родин членів персоналу й студентства при Фунд. бібліотеці Академії, зовсім окремо, була заснована „Бібліотека Т-ва Абонентів Книгозбірні УГА”. Книгозбір її складався з красеного письменства і літературних часописів.

Після ліквідації Академії з днем 31 грудня 1935 Фундаментальна бібліотека її, що складалася на той час вже з 18.000 назв у 30.000 томах, була передана до бібліотеки Чехословацької Хлібо-

робської Академії в Празі в депозит. Тому на всіх переданих туди книжках при їх інвентаризації в Празі додавалася до чергового числа літера „у” (українська). В цій установі книгозбір Фундамент. бібліотеки УГА правдоподібно перебуває й до нині.

Поза тим, після ліквідації Академії, в тимчасовому посіданні її спадкоємця — Українського Технічно-Господарського Інституту в Подєбрадах (УТГІ) — залишилися ще різні словники й довідники, як ось: Російський Енциклопедичний Словник Брокгауза-Ефрона, Рос. Агрономічний Словник, всі термінологічні словники Всеукраїнської Академії Наук у Києві, словники чеські, німецькі та інші та деякі дублети книжок. Разом з іншими книжками (що були закуплені чи подаровані пізніше) це створило нову бібліотеку, що існувала під назвою — „Бібліотека УТГІ”. Доля цієї бібліотеки, що нараховувала вже 6.000 томів, сумна. Чеські книжки в перехідний час, до приходу Червоної Армії, було розграбовано. Совіти, як воєнну здобич, забрали собі з цієї бібліотеки всі видання УГА-УТГІ, дипломні праці абсолювентів, видання емігрантські і деякі видання львівські (в першу чергу Заг. Укр. Енциклопедію). Решту книгозбору наказали знищити. Заходами Подєбрідського Музею вдалося частину книжок від знищення врятувати і вони були приєднані до книгозбору Музею. Решта була разом з складом видань УТГІ або спалена або віддана на переробку на папір. Так була знищена, наприклад, оригінальна праця проф. І. Мазепи — „Карпатські Полонини”, яка була надрукована перед самим приходом Червоної Армії і загинула, не побачивши світу.

Джерела:

1. Особисті спогади автора цього нарису.
2. Л. Биковський — Докладна записка про організацію бібліотеки при Укр. Господарській Академії в ЧСР. Див. „Українське Книгознавство”, ч. 3, Подєбради 1922, стор. 20-25.
3. Л. Биковський — Бібліотека Укр. Госп. Академії в ЧСР в 1922 році. Див. „Записки Української Академ. Громади”, Подєбради 1923, (I), стор. 15.
4. Л. Биковський — Кабінет Народнього Господарства УГА в ЧСР. Подєбради, 1925, 80-82 стор.
5. „Бібліотека УГА на 1927-й рік”. Див. „Записки Укр. Госп. Академії в ЧСР”, Подєбради, 1927, том I, стор. 392-393.
6. Л. Биковський — Бібліотека Української Господарської Академії в ЧСР, (1922-1947) Вісбаден-Кастель, 1947, стор. 5-7.
7. С. Наріжний — Українська еміграція. Том I, Прага, 1942, стор. 161.

ВИДАВНИЧА ЧИННІСТЬ

В процесі розгортання своєї діяльності Академії довелося звернути також не малу увагу на організацію видавництва фахової літератури. Причиною, що Академія мусіла енергійно взятися до видавничої чинності, були специфічні обставини, в яких дове-

лося розвиватися цій школі. Передовсім в час заснування Академії українські підручники з технічних та економічних дисциплін були великою рідкістю. Приймаючи це під увагу, керівні органи Академії, при запрошенні викладачів-українців, одною із передумов їх педагогічної діяльності ставили — написання українською мовою підручника з того предмету, який малося викладати. Академії довелось подбати про видання виготовлених підручників.

Піонерами у виданні підручників Академії були самі студенти. Як тільки розпочались виклади в Академії, то вже в кінці червня 1922 року зорганізувався при Академії видавничий гурток студентів, який почав друкувати лекції літографським способом. Не пройшло й місяця, як склад гуртка, що спочатку мав лише три члени (ініціатор студ. Оксен Ільницький), поповнився до 14 осіб і існував під назвою „Студентський Видавничий Гурток”. З огляду на те, що в дальшій діяльності гуртка стали брати участь і професори, він на своїх зборах 27 липня 1922 року приймає назву „Видавниче Товариство при Українській Господарській Академії в Ч. С. Р.” і зачинає організоване життя зі своїм затвердженням Сенатом Академії статутом, Управою і наперед продуманим пляном діяльності. Це Товариство, субсидійоване Академією, видало біля 75% всієї підручничкової літератури. Товариство мало також свою книгарню, в якій продавало власні видання, а також і книжки зі Львова, Праги, Берліна, Відня і інших міст осідку українських видавництв. Обов'язкові примірники кожного видання надсилалися до НТШ у Львові, Української Академії Наук у Києві, Чеського Бібліографічного Інституту в Празі та інших установ. Пізніше Академія цілком перебрала всі справи цього Видавництва і продовжувала його під своєю фірмою.

Взагалі ж самою Академією та за її допомогою видано протягом десяти років її найбільш жвавої діяльності (1922-1932) — 229 назв книжок, що склало 2.149 нормальних друкованих аркушів тексту.

За фаховими галузями ці видання розподіляються так (в кількості нормальних друкованих аркушів):

1. Економіка, право та соціологія	803,9
2. Хемія та технологія	299,4
3. Будівництво та мірництво	225,1
4. Природничо-математичні науки	207,5
5. Агрономія та зоотехнія	198,0
6. Гідротехніка та меліорація	132,5
7. Лісівництво	125,2
8. Наукові збірники	137,6
9. Інші	19,8

Самі видання, завдяки специфічним умовам, в яких існувала Академія, випущено переважно літографським друком в кількості 50-150 примірників, а підручники дрібних фахових дисциплін навіть у вигляді скриптів, переписаних в кількості 6-8 примірників на писальній машині.

СПИСОК ГОЛОВНІШИХ ВИДАНЬ *)

ВИДАННЯ „ВИДАВНИЧОГО ТОВАРИСТВА” ПРИ УКРАЇНСЬКІЙ ГОСПОДАРСЬКІЙ АКАДЕМІЇ

1. Доц. О. Михайловський. Математика, 1922
2. Доц. В. Чередіїв. Ботаніка. Вступ. Зош. 1 та 2-й, стор. 22, 1922
3. Його ж Ботаніка. Клітина та її складники. Зош. 3-й, стор. 33, 1922
4. Його ж Ботаніка. Рослинні тканини. Внутрішня будова органів рослин. Зош. 4-й та 5-й, стор. 37, 1922
5. Проф. І. Шовгенів. Водяне господарство на Україні. Стор. 12, 1922
6. Проф. Б. Іваницький. Ліс і біологічні типи деревних пород. Стор. 17, 1922
7. Проф. М. Шадлун. Кристалографія. Стор. 51, рис. 21, 1922
8. Лект. Є. Іваненко. Курс геометрії. Планіметрія. Стор. 200, рис. 235, 1922
9. Доц. Є. Сокович. Курс нарисної геометрії. Стор. 11 і 464, рис. 401.
10. Б. І. Таблиці до визначення деревнистих рослин по листях. Стор. 40, 1922
11. Лект. Б. Лисянський. Курс лекцій по фізиці ч. I. Механіка. Стор. 108, рис. 181
12. Проф. І. Шовгенів. Аналітична геометрія на площі. Стор. 3 і 190, рис. 100
13. Проф. Б. Іваницький. Курс лісівництва ч. I. Вступ. Стор. 60, 1922
14. Проф. І. Шереметинський. Загальне скотарство ч. I. Розведення сільсько-господарських тварин. Стор. 156, мал. 11.
15. Проф. Филипович (Переклад з німецької мови проф. С. Гольдельмана). Народньо-господарська політика. Стор. 13, 1922
16. Доц. В. Тимошенко. Вступ до вчення про світовий ринок. Стор. 69
17. Доц. А. Чернявський. Мінералогія ч. II (спеціальна). Стор. 148, мал. 74, 1923
18. Доц. Л. Грабина. Нижча геодезія. Вступ. Стор. 37, рис. 12, 1922
19. Проф. О. Мицюк. Історія політичної економії т. I. Стор. 254, 1922-1923
20. Проф. Ф. Щербина. Статистика. Історія статистики та статистичних установ. Стор. 133, 1923
21. Проф. Б. Іваницький. Курс лісівництва. Стор. 75, 1922
22. Лект. Л. Іваненко. Короткий курс тригонометрії. Стор. 420, 2 табл. з рис.
23. Студ. О. Кіцера. Підкарпатська Україна. Стор. 16.
24. Лект. С. Русова. Курс французької мови. Стор. 349 і 9, 1923
25. Студ. В. Рейтер. Ключ до визначення мінералів за допомогою лютовальної рурки. Стор. 85, 1922
26. Проф. Б. Іваницький. Таблиці до визначення важніших дерев та чагарників у безлистяному стані. Стор. 15, 1922
27. Доц. В. Чередіїв. Ботаніка. Анатомія рослин. Стор. 92, 1922
28. Доц. С. Комарецький. Конспект по аналітичній хемії ч. II. Якісна аналіза. Стор. 286
29. Доц. Б. Лисянський. Курс лекцій по фізиці ч. II. Теорія хвилястого руху. Акустика. Оптика. Стор. 119, рис. 213, 1923

---

*) Список видань, що подано в цьому розділі, не можна вважати вичерпним, бо й ті джерела, на підставі яких його складено, не були повні. Більш менш повний список був складений секретарем УТГІ О. Козловським з нагоди видання історії УГА в 1942 р. Від німецької окупаційної влади Чехії дозволу на видання цієї історії не було одержано і машинопис її разом зі списком видань треба вважати страченим.

30. Лект. О. Вілінський. Нарисна геометрія.
31. Лект. М. Левицький. Конспект теорії письма. Стор. 61, 1923
32. Доц. Л. Грабина. Нижча геодезія ч. I. Стор. V + 457, мал. та рис. 296, 1923
33. Лект. О. Коваленко. Курс диференціального рахунку ч. II. Приложення диференціального рахунку. Стор. 209, рис. 28, 1923
34. Доц. В. Тимошенко. Вчення про світове господарство. Стор. 402 і 16, 1923
35. Доц. Б. Мартос. Теорія кооперації ч. I. Стор. 246 і 11, 1924
36. Доц. С. Гольдельман. Економія промисловости. Стор. 364 і VIII, 1924
37. Доц. Л. Фролов. Хемічна технологія продуктів сільського господарства з альбомом малюнків. Стор. 317, мал. 19, 1923
38. Конспект по морфології рослин (Записки студентів Агрономічно-Лісового Факультету за лекціями проф. В. Чередієва 1922-1923). Стор. 80, мал. 55, 1923
39. Матеріали термінологічної комісії при с. г. інженерному відділі (Словник російсько-український). Стор. 35, 1923
40. Доц. Л. Фролов. Хемічна технологія води (з альбомом малюнків). Стор. 300-IV-15, мал. 42, 1923
41. В. Королів-Старий. Повстання органічного життя на землі. Стор. 102, 1924
42. Др. Негерс (переклад з нім. мови Б. І.). Таблиці до визначення насіння і сходів важніших хвойних і листовних дерев. Стор. 15
43. Проф. В. Старосольський. Держава й політичне право ч. I. Стор. X + 599, 1925
44. Лект. Б. Лисянський. Курс лекцій по фізиці ч. III. Наука про тепло. Стор. 104, мал. 97, 1923
45. Проф. І. Шовгенів. Гідравліка ч. I. Гідравліка. Стор. XXVI + 90, рис. 80, 1923
46. Проф. М. Шадлун. Мінералогія ч. I. Стор. V-197, табл. X, мал. 26, 1923
47. Лект. С. Романовський. Веретitorium до інтегрального рахунку. Стор. 174
48. Проф. Б. Іваницький. Курс лісівництва ч. III. Лісовирощення. Стор. 387, мал. 72, 1923
49. Проф. О. Мицюк. Історія політичної економії, т. II. Стор. 136 + IV, 1923
50. Б. Лисянський. Елементи термодинаміки. Стор. 133, мал. 40, 1923
51. Проф. Добровленський (переклад з російської). Учні норми лісокультурних робіт та лісокультурні задачі. Стор. 97 + 5, рис. 10, 1923
52. Асист. І. Білий. Гідравліка і гідростатика. Задачі. Стор. 54, рис. 41
53. Доц. В. Королів. Тваринний організм. Стор. 83, 1923
54. Ю. Р. Таблиці до визначення жуків по роду. Стор. 33 + 111, 1923
55. Доц. В. Чередієв. Фізіологія рослин ч. I. Стор. 368 з малюнками, 1924
56. Проф. С. Бородаєвський. Історія кооперації. Стор. 658 + IX, 1924
57. Доц. В. Королів. Записки по фізіології тварин. Стор. 256
58. Доц. О. Коваленко. Курс аналітичної геометрії в просторі. Стор. 374, рис. 79
59. Доц. Л. Бич. Місцева самоуправа (Історія самоуправи) ч. I. Стор. 471 + III, 1924
60. Доц. О. Коваленко. Теоретична механіка. Стор. 764, рис. 145, 1924
61. Доц. М. Добриловський. Короткий курс фінансової науки ч. I. Стор. 255, 1924
62. Доц. Ю. Русов. Конспект по зоології. Систематика. Стор. 141 з малюнками.
63. Лект. Я. Моралевич. Комерційна арифметика. Загальна частина. Стор. 327, 1924
64. Лект. С. Романовський. Вступ до аналізу й диференціального рахунку. Стор. IV + 220

65. Доц. В. Королів-Старий. Конспект по загальній зоології (Органологія). Стор. 119
66. Проф. І. Шереметинський. Скотарство ч. ч. II і III. Стор. 517 + XIII, мал. 62
67. Проф. В. Старосольський. Держава й політичне право ч. II. Стор. 464
68. Студ. І. Гнойовий. Записки по геології (під редакцією доц. А. Чернявсько-го). Стор. II + 180 з мапою природніх районів України, мал. 115, 1924
69. Доц. Б. Лисянський. Курс лекцій по фізиці ч. IV. Електростатика, електро-кінетика, наука про магнетизм. Стор. II + 129, рис. 534
70. Доц. Л. Грабина. Нижча геодезія ч. II. Стор. 1432 + XV, мал. 817, 1925
71. Доц. С. Комарецький. Аналітична хемія. Якісна аналіза. Стор. 445 в 2 табл.
72. Доц. М. Косюра. Лісівництво ч. II. Основи лісової таксації, лісовлаштування та оцінки лісу. Стор. 225, рис. 29, 1924
73. Проф. Хайєс (Переклад з німецької мови і доповнення Б. Матюшенка). Ко-роткий курс соціальної гігієни. Стор. 222 + 11
74. Ю. Р. Порадник до збирання і консервування зоологічних та ентомологіч-них колекцій. Стор. 61, мал. 20
75. Лект. І. Івасюк. Рахівництво кредитових кооперативів. Стор. 91
76. Доц. В. Королів-Старий. Записки по фізіології господарських тварин ч. II. Стор. 186 + V, 1924
77. Др Яр. Форманек. Короткий нарис неорганічної хемії (Переклад з чеського студ. Л. Мосендза, під редакцією доц. М. Вікула). Стор. 330, рис. 30, 1924
78. Доц. Ю. Русов. Ентомологія. Стор. 176, мал. 42
79. Проф. О. Мицюк. Аграрна політика (1880-1925), том I. Стор. 478
80. Лект. І. Труба. Опір матеріялів ч. I. Міцність та еластичність матеріялів. Стор. 262, мал. 177, 1924
81. Доц. С. Тимошенко. Будівельні матеріяли, їх властивості, досліди та виго-товлення. Стор. 236 + IV, рис. 19, 1924
82. Доц. Є. Сокович. Меліорація ч. I. Стор. IV + 760, табл. XIII, мал. 418, 1925
83. Проф. Р. Лашенко. Цивільне право. Стор. XX + 158 + IV, 1925
84. Доц. Л. Фролов. Цукроварство. Стор. 618
85. Асист. О. Мерклінг. Визначник метеликів, ос та мух. Стор. 40 + 194, мал. 12
86. Проф. Ф. Щербина. Основи світової статистики сільсько-господарської. Стор. IV + 284 + IV
87. Лект. Я. Моралевич. Фінансові обрахунки ч. I і II. Контокоренти і кальку-ляція. Стор. 234 + 16 + 3, 1924
88. Лект. Я. Моралевич. Курс загального рахункознавства. Стор. 390, 1925
89. Доц. М. Добриловський. Короткий курс фінансової науки ч. II. Стор. 255 + 5
90. Лект. І. Івасюк. Рахівництво кооперативних товариств. Стор. 72, 1924
91. Лект. В. Мельник. Культура польових рослин (Конспект). Стор. 120, 1924
92. Доц. М. Вікул. Початки кількісного хемічного аналізу. Стор. 126, 1924
93. Доц. О. Коваленко. Курс прикладної механіки.
94. Лект. С. Романовський. Repetitorium до інтегрального рахування II. Дифе-ренціальні рівняння. Стор. 103, 1924
95. Проф. І. Шовгенів. Курс гідротехніки. Стор. 213
96. Доц. С. Гольдельман. Міжнародня господарська політика. Вип. I. Стор. 256
97. Проф. Б. Іваницький. Дендрологія (наука про лісові породи). Част. II (спе-ціальна). Вип. I. Голонасіньові. Стор. 117, мал. 37
98. Студ. О. Мартинів. Елементи вищої математики. Стор. 173 з рис., 1924
99. Матеріяли термінологічної комісії при с. г. інж. Відділі. Вип. II. Стор. 62

100. Доц. Б. Лисянський. Курс лекцій по фізиці. Електродинаміка. Стор. 200, мал. 348, 1925
101. Лект. С. Романовський. Вступ до аналізу й диференціального рахування. Друге видання. Стор. 246 з рис., 1925
102. Лект. В. Мельник. Записки по загальному хліборобству. Стор. 178-IV.
103. Доц. Л. Бич. Місцева самоуправа ч. II.
104. Лект. П. Вуків. Технологія палива. Стор. 562
105. Лект. К. Коберський. Приватна економія. Економія підприємства (загальна). Стор. 493, діаграм 17, мал. 41
106. Проф. . Фролов. Наука про крам. Стор. 552, мал. 138, 1925
107. Проф. С. Бородаєвський. Теорія й практика кооперативного кредиту. Стор. 367 + XIII
108. Лект. В. Іванис. Хемічна технологія дерева. Стор. 388.
109. Доц. Є. Сокович. Залізнична політика ч. I. (загальна). Стор. 216 + 5, 1925
110. Доц. М. Косюра. Урочні норми лісових робіт. Стор. 74, 1924
111. Проф. Л. Фролов. Атлас малюнків до курсу цукроварства. Стор. 128, мал. 298
112. Проф. О. Вілінський. Курс нарисної геометрії, видання II. Стор. 232 + IV
113. Лект. І. Івасюк. Банкова справа.
114. Др Антон Бюлер. Наука про лісові займища. З німецької мови переклав проф. Б. Іваницький. Стор. 480, 1925
115. Доц. В. Королів-Старий. Компендіум з анатомії тварин. Стор. 20, 1925
116. Проф. О. Мицюк. Аграрна політика ч. II.
117. Проф. О. Вілінський. Розрахунок парових котлів. Стор. 70, рис. 9
118. Проф. О. Вілінський. Атлас до курсу нарисної геометрії. Стор. 91
119. Лект. С. Романовський. Лекції по інтегральному рахуванню. Стор. X + 177, рис. 44
120. Студ. В. Рейтер. Конспект фізичної хемії. Стор. II + 119, рис. 11
121. Студ. О. Питель. Конспект по торговельному праву. Стор. 260 + XI
122. Доц. Б. Лисянський. Основи електротехніки ч. I. Стор. 213, 1926
123. Проф. І. Шовгенів. Сільсько-господарська гідротехніка. Стор. 249
124. Асист. П. Терпило. Контроля товарів. Стор. 376
125. Лект. М. Зайців. Конспект з технології товщів. Стор. 190
126. Проф. Л. Фролов. Цукроварство ч. II. Цукроварський аналіз. Стор. 278, 1926
127. Проф. І. Шовгенів. Гідравліка ч. II (Гідродинаміка). Стор. 500, 1927
128. Асист. С. Матвієнко-Сікар. Лісова фіто-соціологія. Стор. 204, 1927
129. Доц. С. Романовський. Інтегралі II. Стор. 184, 1926
130. Лект. В. Іванис. Техно-хемічна аналіза ч. I. Стор. 374
131. Програми: по неорганічній хемії, демонології, політичній економії, теорії кооперації, економічній географії України та інш.

ВИДАННЯ АКАДЕМІЇ

(звичайним друком)

1. Записки Української Господарської Академії в Ч. С. Р. т. I. Стор. 409, 1927
2. Записки Української Господарської Академії в Ч. С. Р. т. II, Вип. I, Факультет Економічно-Кооперативний. Стор. 146, 1929
3. Записки Української Господарської Академії в Ч. С. Р. т. II, Вип. 2, Факультет Інженерний. Стор. 191, 1929

4. Записки Української Господарської Академії в Ч. С. Р. т. II, Вип. 3, Факультет Агрономічно-Лісовий. Стор. 195, 1929
5. Записки Української Господарської Академії в Ч. С. Р. т. III, Вип. 1, Факультет Економічно-Кооперативний. Стор. 216, 1931
6. Записки Української Господарської Академії в Ч. С. Р. т. III, Вип. 2, Факультет Інженерний. Стор. 90, 1931
7. Записки Української Господарської Академії в Ч. С. Р. т. III, Вип. 3, Факультет Агрономічно-Лісовий. Стор. 144
8. Доц. О. І. Бочковський. Т. Г. Масарик, національна проблема та українське питання. Подебради, 1930, стор. 244
9. Українська Господарська Академія в Ч. С. Р. (інформац. брошура). Стор. 64, 1928
10. Ukrajinská Hospodářská Akademie v C. S. R. Sukromý ústav s vysokoskolskou organizací (1922-1926). St. 22
11. Ukrajinská Hospodářská Akademie v Československé republice. Program, stanovny a pravidla. St. 40, 1931
12. Проф. С. Бородаєвський. L'Enseignement Superieur Cooperatif a l'Academie Polytechnique Ukrainienne en Tchecoslovaquie.

ВИДАННЯ АКАДЕМІЇ

(Скрипти)

1. Шпітгоф Артур. Кризи (переклад з нім. мови студ. О. Пителя). 259 стор.
2. Доц. М. Добриловський. Митна справа. Стор. 183
3. Проф. О. Ейхельман. Промислове право. Стор. 110
4. Проф. стип. П. Терпило. Товарознавство. Стор. 460.
5. Лект. Малек. Асекураційна справа ч. I (чеськ. мовою).
6. Лект. інж. Перглер. Організація електричних підприємств (чеськ. мовою), 34 стор.
8. Лект. інж. Сніжек. Водопостачання (чеськ. мовою).
9. Лект. інж. Клір. Розрахунок залізних конструкцій. Стор. 135
10. Проф. О. Мицюк. Витяг з політичної економії проф. Косінського по с. г. економії. Стор. 83
11. Лект. Г. Шиянів. Конспективний курс права приватного. Стор. 177
12. Віпрад А. К. Система федеральних фермерських кредитів (переклад з англ. мови студента Т. Микуляка). Стор. 78
13. Доц. В. Садовський. Охорона праці й соціальне забезпечення. Стор. 325
14. Студ. О. Питель. Конспект морського та торговельного права. Стор. 152
15. Геррик, Т. Мирон. Огляд організації кредиту по всіх країнах (переклад з англ. мови студ. Т. Микуляка. Стор. 243
16. Студ. П. Штепа. Курс сільсько-господарського рахівництва. Стор. 100
17. Проф. В. Шевчик. Оцінювання лісу (чеськ. мовою). Стор. 116
18. Кальмес. Організація фабрики (переклад з нім. мови студ. В. Окіса). Стор. 226
19. Лект. Р. Димінський. Гроші і банки. Стор. 364
20. Проф. Б. Мартос. Кооперативна ревізія. Стор. 169
21. Проф. С. Бородаєвський. Кооперативний збут. Стор. 213
22. Проф. І. Шереметинський. Спеціальна зоотехнія ч. I. Велика рогата худоба. Стор. 320, 1927 (літограф.)
23. Лект. І. Івасюк. Кооперативне постачання машин і сировини, 1927.

24. Лект. І. Івасюк. Рахівництво виробничих кооперативів ч. I і II. Стор. 178 + 73, 1927
25. Доц. Ю. Русов. Рибівництво ч. I. Стор. 96 + XVI, 1927 (літограф.)
26. Лісо-технічний словник (Лісової Термінологічної Комісії при Агрономічно-Лісовому Факультеті Української Господарської Академії в Ч. С. Р.) Німецько-Український. Стор. 137 + 2, 1928 (літограф.)
27. Російсько-Український сільсько-господарський словник (проект). Стор. 63, 1927 (літограф.)
28. Доц. М. Косюра. Лісокористування.

ВИДАННЯ ЗА ДОПОМОГОЮ АКАДЕМІЇ

1. Доц. Б. Лисянський. Основи електротехніки ч. II. Стор. 390, 1927 (літограф.)
2. Доц. С. Романовський. Математична статистика (конспект). Стор. 110 + 2, 1928 (літограф.)
3. Проф. І. Шереметинський. Спеціальна зоотехнія ч. I й II. Стор. 312 + 2 + 4 і 263 + VIII, 1927 (літограф.)

ВИДАННЯ КАБІNETУ ПРИВАТНОГО ГОСПОДАРСТВА

(скрипти)

1. Ю. Гірш. Організація торгівлі (переклад з нім. мови з скороченням та доповненням доц. К. Коберського). Стор. 127, 1926
2. Ю. Гірш. Організація зовнішньої торгівлі (переклад з нім. мови з скороченням та доповненням доц. К. Коберського). Стор. 70, 1926
3. Є. Бастіян. В банківій дирекції (диспут про фінансування промислового підприємства). Переклад з нім. мови студ. Т. Микуляка. Стор. 78, 1925
4. Техніка торгівлі товарами. Збірник матеріалів для практичних вправ. Впорядкував доц. К. Коберський. Стор. 150, 1926
5. Матеріали по організації фабрики. Збірник впорядкував доц. К. Коберський, 1926
6. Збірник статутів і регулямінів різних форм підприємств. Впорядкував доц. К. Коберський, 1927
7. Г. Пейсер. Промислова калькуляція. Переклав з нім. мови студ. В. Окіс під редакцією доц. К. Коберського, 1927
8. Студ. Л. Биковський. Чеськоморавська Кольбен, Акц. Т-во. Випуск I праць семінару приватної економії при УГА. З передмовою доц. К. Коберського, 1926 (літограф.)
9. Лект. Р. Димінський. Напрями повоєнної доби в кредитуванні торгівлі (стипендіятська праця проф. стипендіанта при катедрі приватної економіки). Стор. 200 + II, 1927

ВИДАННЯ КАБІNETУ НАРОДНОГО ГОСПОДАРСТВА

(літографовані)

1. Студ. Г. Няньчур. Постачання буряками цукрової промисловости в Данії. Стор. 61, 1925
2. Студ. В. Сахно. Аграрна політика радянської влади. Стор. 50, 1925
3. Студ. М. Кіцера. Земельні відносини в Східній Галичині. Стор. 58, 1925
4. Студ. Л. Биковський. Кабінет Народного господарства УГА. Стор. 22, 1925
5. Господарські нариси. Збірник під редакцією проф. В. Тимошенка та проф. С. Гольдельмана.

ВИДАННЯ СПІЛКИ ГІДРОТЕХНІКІВ ТА МЕЛІОРАТОРІВ при У. Г. А.
(літографовані)

1. Проф. І. Шовгенів. Криві підпору та зниження. Стор. 36, 1927
2. Лект. І. Кулик. Будова доріг. Стор. 377, 1927
3. Проф. Р. Кукач. Залізобетон у водному будівництві.

ВИДАННЯ СТУДЕНТІВ ГІДРОТЕХНІКІВ

1. Проф. І. Шовгенів. Гідрологія. Стор. 278, 1924

ВИДАННЯ ТОВАРИСТВА КООПЕРАТОРІВ

1. „Кооперативний Альманах” ч. 1. Стор. 70, 1924
2. ” ч. 2. Стор. 142, 1925
3. ” ч. 3. Стор. 208, 1927
4. „Кооперативний Огляд” ч. 1. Стор. 24, 1926
5. ” ч. 2. Стор. 16, 1926
6. ” ч. 3. Стор. 32, 1926

ВИДАННЯ АГРОНОМІЧНОГО ТОВАРИСТВА при У. Г. А.

1. Збірник с. г. науки й агрономії ч. 1
2. ” ч. 2
3. „Молодий Агроном” (неперіодичний агрономічний збірник с. г. науки та агрономії). Вип. I, стор. 160, 1928
4. „Молодий Агроном”, Вип. II.
5. „Молодий Агроном”, Вип. III.

ВИДАННЯ ТОВАРИСТВА УКРАЇНСЬКИХ ЕКОНОМІСТІВ

Неперіодичний збірник. Вийшло 3 числа.

ВИДАННЯ БІБЛІОЛОГІЧНОГО ГУРТКА при У. Г. А.

„Українське Книгознавство”. Орган гуртка бібліологів при У. Г. А. Стор. 32, 1922.
Вийшло два числа.

Навіть поминаючи ті чисельні, виготовлені в Академії, публікації, що видані без її участі, треба признати, що Академія лише самими своїми виданнями свого часу спричинилася до помітного збагачення української технічної літератури, давши українському читачеві цілу ріжносторонньо зложену фахову бібліотеку.

СТУДЕНТСТВО АКАДЕМІЇ ТА ГРОМАДСЬКО-ТОВАРИСЬКЕ ЖИТТЯ

Студентами Академії були громадяни українських земель з закінченою середньою освітою (матурою). Склад студентства представляв цілу Соборну Україну (Східня Україна, Західня Україна, Буковина, Закарпаття, Зелений Клин, Кубань). Також студентами Академії були: 11 білорусів, 1 чех, 1 черкес, 1 донець, 1 болгарин, 2 москалі.

Нових слухачів до Академії приймано 6 разів. Разом було прийнято 786 осіб. Найбільше слухачів Академія мала в акад. р. 1926/27 — 613 осіб.

Щоб уможливити вступ до Академії і тим українським емігрантам, які не встигли на Україні закінчити середньої освіти, при Академії було ще 1922 р. зорганізовано Матуральні курси за програмою реальних шкіл. Зверхній догляд над цими курсами належав Міністерству Освіти Ч. С. Р. Ці курси закінчило 127 осіб. Пізніше, коли курси виконали своє завдання і перестали функціонувати, при Академії відбувалися час від часу з участю представника Міністерства Освіти матуральні іспити. Матурантів-екстернів було 85 осіб, так що число осіб, що одержали матуру при Академії в Подєбрадах досягнуло 212. Велику підтримку для цих курсів виявив Культурно-Освітній Відділ Українського Громадського Комітету в Празі на чолі з референтом цього Відділу І. С. Паливодою.

Перші чотири роки до Академії вступали майже виключно емігранти. Уряд Чехословацької Республіки прийшов їм на допомогу, приділяючи переважній більшості з них стипендії. Починаючи з акад. р. 1926/27 Уряд припинив асигнування грошей на нові стипендії. В той же час на студії до Академії почали прибувати абітурієнти українських шкіл з Західніх Українських Земель. З огляду на те, що не всі нові слухачі мали змогу вчитись на власні кошти, була організована збірка коштів серед українського громадянства. На зібрані в Галичині через Т-во „Сільський Господар” кошти вдалося призначити деяку кількість стипендій. Професори, службовці та студенти-стипендіяти перевели самооподаткування і на зібрані в такий спосіб кошти, технічний розподіл яких перебрав на себе Благодійний Комітет, приділяли менші допомоги незможним студентам.

Взагалі ж для влаштування матеріальної допомоги студентам Академії — при ній існували дві офіційні установи: Комітет Допомоги Студентам та Благодійний Комітет.

Комітет Допомоги Студентам (заснований 23 червня 1922) технічно вів справу матеріального забезпечення студентів та допомогової акції в межах кошторисів, ухвалених Фінансово-Господарською Комісією Академії. Він же видав забезпеченням студентів одягом, справами медичної допомоги, допомоги студентським родинам, уділенням студентам позик і т. п. Так наприклад, від початку існування і до 1 липня 1927 Комітет видав: 1) позичок 706.485 кор. ч., 2) на медичну допомогу 94.683 к. ч., 3) на одяг 865.242 к. ч., 4) на направу одягу — 75.965 к. ч. і на 5) різні допомоги 200.047 к. ч. Крім того під час нового прийняття студентства Комітет, маючи в своєму розпорядженні необхідний інвентар, улаштував для тих студентів, які на разі не мали постійного помешкання, гуртожиток. Комітет був складений з представників професури та студентства Академії.

Благодійний Комітет мав своїм завданням організацію допомоги переважно студентам, що не мали засобів для існування та студій. Кошти Комітет здобував шляхом збирання пожертв. Він же розподіляв ті суми, що здобувалися для підтримки незабезпечених студентів шляхом самооподаткування лекторського й адміністративного персоналу та студентів-стипендіатів. В склад Комітету входили представники професури, службовців та студентів Академії.

Для подання медичної допомоги персоналу та студентам Академії існувала амбулаторія, якою завідував лікар (спершу Модест Левицький, потім Д-р Олександр Плітас, якого підчас ферій заступала Д-р Тетяна Приходько). Крім того періодично наїздили з Праги лікарі-спеціалісти (українці).

Загально-студентською організацією була Академічна Громада, пізніше повстала Громада Студентів УГА. Обидві студентські громади входили в склад Центрального Союзу Українського Студентства (Цесус). Організації ці ставили собі за завдання надати студентському життю організованих форм, підносити інтелектуальний рівень свого членства та дбати про його матеріальне забезпечення.

Для здійснення своїх завдань студентські громади мали такі допомогові організації: 1) бібліотеки з читальнями, де студенти мали можливість читати періодичну українську та світову пресу, грати в шахи і т. п., 2) спортовий клуб, 3) струнну оркестру, 4) гурток бандуристів, 5) Драматичне Т-во, яке деякий час працювало при участі таких видатних сил, як Загаров, Морська, Савачова та Базилевич. (За час свого існування Т-во дало 27 вистав), 6) організація скавтів, 7) академічний хор, 8) Бюро для підшукування праці абсолювентам.

Споживче Т-во „Україна”, засновано в серпні 1922 р. при 77 членах з пайовим капіталом 2.400 кор. чеськ. В 1926 р. Т-во мало 360 членів з капіталами: пайовим — 32.000 к. ч., резервовим 18.000 к. ч. і іншими фондами до 1.000 к. ч. Товариство провадило такі підприємства: а) їдальню, б) буфет та в) споживчу крамницю.

Пізніше деякий час існувала ще одна кооперативна їдальня „Відродження”.

Крім Т-ва „Україна” та Відродження” було ще Т-во „Наша Хата” та „Союз жінок християнок”, які також мали свої їдальні та буфети.

Ощадно-Позичкове Т-во „Єдність” засновано в травні 1923 р. з числом 80 членів та пайовим капіталом 1.500 к. ч. У вересні 1926 р. число членів Т-ва нараховувало 215 осіб, основний капітал 18.745, резервовий 1.434, а сума вкладів 4.085 кор. чеськ. Позики уділювалися на термін 6 місяців в сумі до 300 к. ч. — для фізичних членів і до 1.000 к. ч. для товариств.

Т-во Українських Кооператорів, що перетворилось з Т-ва по розповсюдженню кооперативних знань, заснованого 25 вересня 1922. Т-во мало свою бібліотеку, читальню, видавало свій орган „Кооперативний Огляд” та видало три збірники „Кооперативно-го Альманаху”.

Агрономічне Товариство, що ставило своїм завданням плекати та поширювати агрономічні знання. Членами Т-ва були переважно студенти. Т-во видало три випуски неперіодичного органу „Молодий Агроном” та два збірники с. г. науки й агрономії.

Видавництво „Кооперативний Фонд ім. Василя Доманицького”, що об’єднувало до 50 членів, переважно студентів, і ставило своїм завданням видавати книжки з кооперації, агрономії та народного господарства взагалі і українського зокрема. Т-во видало 4 книжки та 2 портрети українських кооператорів.

Товариство Пасічників засновано 22 січня 1924 з метою об’єднувати пасічників-студентів, як рівно ж і тих, що цікавляться пасічництвою справою. Т-во мало власну пасіку та давало свої експонати на виставки в травні 1924 р. в Академії та в серпні 1924 р. на Чесько-Словацьку виставку в Шлезькій Остраві, де одержало похвальний диплом і 300 к. ч. нагороди.

Бібліологічний Гурток, заснований в 1922 р. з метою сприяти розвиткові української бібліології, як науки і прикладного знання. Видавав під редакцією студ. Л. Биковського неперіодичний орган „Українське Книгознавство” та бібліотеку „Українського Бібліографічного Мікроба”, що випустила 3 публікації.

Спілка Гідротехніків та Меліораторів заснована 22 липня 1926 року. При цій Спілці працювали гуртки: а) для складення гідротехнічного справочника, б) гідротехнічної мапи України та в) термінологічний.

Кіш Українських Пластунів ім. Орлика заснований 5 серпня 1922 р. Кіш мав 45 членів, які поділялись на три курені і мав на меті підготовляти майбутніх інструкторів Пласту на українських теренах.

Гурток плекання народного танку, який провадив далі школу національного танку, заложену в Подєбрадах відомим артистом В. Авраменком.

Далі існували й діяли такі організації:

1) **фахові** — Товариство Українських Економістів, Спілка Українських Лісівників, Хеміко-Технологічний гурток,

2) **територіяльні** — Студентська Громада ім. І. Франка (галичани, буковинці, карпато-українці), Кубанське Земляцтво, Т-во Кубанців ім. Отамана Якова Кухаренка, Білоруська громада, Гурток студентів з Північно-Західніх Земель України (волиняки, поліщуки, холмщаки),

3) **спортові** — „Сокіл”, „Січ”, Український Високошкільний Клуб „Дніпро”.

4) **релігійні** — Українська Православна Парафія, що вважала себе часткою УАПЦ на Україні, а в порядку церковному підлягала чехові Архієпископові Саватію Празькому, широму прихильникові нашого відродження і нашої Церкви. Першим настоятелем парафії був о. Григорій Мельник. Парафія мала всі необхідні для Богослуження речі: ризи, посуд, книжки і т. д. Ще існував Відділ Українського Євангельського Об'єднання, заснований 14 вересня 1925. Також при Академії була Українська Академічна УМСА.

5) **інші Товариства** — Т-во для студіювання економічного та суспільного життя на Західніх Українських Землях, Т-во письменників і поетів „Культ”, Гурток аматорів української штуки, Гурток українських шахістів, Товариство абонентів бібліотеки Академії (засноване з метою поповнення для ужитку української колонії в Подєбрадах фахової бібліотеки Академії творами красно-го письменства), Товариство бувших вояків Армії УНР, Селянська Спілка і окремі гуртки прихильників майже всіх головніших українських політичних течій.

Джерельна література:

1) Програма викладів на Українській Господарській Академії у зимовому сем. акад. р. 1925/26, Подєбради, 1925, стор. 22.

2) Українська Господарська Академія в ЧСР, видання канцелярії УГА, Подєбради, 1926, стор. 18.

3) Українська Господарська Академія в Ч. С. Р. (брошура в чеській мові), Подєбради, 1926, стор. 23.

4) Українська Господарська Академія в Чехословацькій Республіці, Подєбради, 1928, стор. 64.

5) Українська Господарська Академія в Чехословацькій Республіці — Програма, Статут і Правила (в чеській мові), Подєбради, 1931, стор. 40.

6) Проф. М. Добриловський. Фахово-літературна чинність Української Господарської Академії, Подєбради, 1932, стор. 12.

7) Свято Подєбрадської Академії (десятиліття) 16. V. 1932. Подєбради 1932, стор. 32.

8) Українська Господарська Академія, Прага-Подєбради, 1932, стор. 40.

9) С. Наріжний. Українська еміграція (стор. 137-171 — „Українська Господарська Академія в Чехії (Подєбради) та її наступник Український Технічно-Господарський Інститут позаочного навчання”), Прага, 1942.

10) Л. Биковський. Кабінет народнього господарства та економічні семінари УГА, Подєбради, 1926, стор. 44.

11) Омелян Кіцера. Економічно-Кооперативний Факультет УГА. Подєбради, 1926, стор. 39.

СПИСОК

абсольтентів, що протягом існування УГА (1922-1935) закінчили повний курс й одержали титул інженера.

(В списку зазначено прізвище й ім'я, дата й місце народження та рік закінчення УГА).

Агрономічний Відділ з титулом інженера-агронома:

- 1. АНТОНЕЦЬ Іван (28 червня 1907, ст. Попутна, Кубань), 1932
2. БАЗИЛЕВИЧ Петро (20 жовтня 1894, Сокаль, Галичина), 1928
3. БАТЮТА Олексій (17 березня 1900, с. Кладківка, Черніг.), 1927
4. БЕЗРУЧКО Левко (18 червня 1897, хут. Новохотський, Катериносл.), 1927
5. БІЛОУС Микола (24 грудня 1899, Більманка, Катериносл.), 1927
6. БІЛОУС Тихон (14 червня 1894, Ладижин, Поділля), 1929
- 7. БОГАТИРЬОВ Микола (27 квітня 1900, ст. Іванівська, Кубань), 1928
8. БОЙКО Ананій (16 грудня 1888, Кагорлицька Слобода, Київщ.), 1930
9. БОНДАРУК Петро (15 серпня 1903, Жидичин, Волинь), 1932
10. БОРОВИКІВ Олександр (8 листопада 1898, Каменка, Київщ.), 1927
11. ВАКУЛОВСЬКИЙ Віктор (6 лютого 1895, Вел. Загоровка, Черніг.), 1927
12. ВЕРГУН Кузьма (31 жовтня 1896, Саксагань, Катеринославл.), 1928
13. ГАВРИЛЕНКО Михайло (8 листопада 1894, Брагинці, Полтав.), 1928
- 14. ГАЙТОТІН Данило (30 грудня 1901, ст. Вознесенська, Кубань), 1931
15. ГАЛЯН Павло (15 січня 1896, Теплівка, Полтавщина), 1929
16. ГНАТОВСЬКИЙ Антон (18 січня 1899, Кам'янець Под.), 1927
17. ГОЙДИЧ Микола (18 квітня 1891, Кошарівці, Тряшівщина), 1928
18. ГОНЧАР Олександр (7 червня 1894, Валки, Харківщина), 1928
19. ГОНЧАРЕНКО Юрій (4 січня 1894, Петрівка, Харківщина), 1930
- 20. ГОНЧАРІВ Олександр (8 листопада 1901, ст. Кавказька, Кубань), 1928
21. ГОРДІЄНКО Гаврило (6 квітня 1902, Запоріжжя, Катериносл.), 1928
22. ГУНЬКО Данило (10 грудня 1894, Запсілля, Полтавщина), 1929
- 23. ДМИТРЕНКО Павло (2 лютого 1906, ст. Попутна, Кубань), 1932
24. ДОВНАР-ЛЕВИЦЬКА Катерина (21 листопада 1903, Винниця, Поділля), 1929
25. ДУЧИМІНСЬКА Оксана (8 липня 1908, Коритники, Галичина), 1932
26. ДУБРІВНИЙ Павло (14 січня 1894, Синявка, Чернігівщина), 1928
27. ДЯЧЕНКО Микола (29 грудня 1894, Боднарів, Галичина), 1932
28. ЖУРЖА Ілько (20 липня 1891, Ревуцьке, Херсонщина), 1928
29. ЗАДОРОЖНИЙ Кость (21 травня 1887, Шпиків, Поділля), 1928
30. ЗАЙЦІВ Микола (25 листопада 1901, Стародуб, Чернігів.), 1932
31. ЗАЛЕВСЬКИЙ Болеслав (20 вересня 1897, Бар, Поділля), 1928
32. ЗЕРКАЛЬ Сава (11 січня 1896, Хмелів, Полтавщина), 1928
33. ЗИБЕНКО Олександр (12 листопада 1893, Маторське, Катериносл.), 1927
34. ЗІБРОВА Ірина (27 липня 1910, Луцьк, Волинь), 1932
35. ЗІМНИЦЬКИЙ Михайло (19 вересня 1892, Липці, Харківщина), 1932

36. ІВАНЕНКО Микола (2 грудня 1897, Вергіївка, Чернігівщина), 1927
37. ІЛЬНИЦЬКИЙ Авксентій (15 січня 1889, Винниця, Поділля), 1927
38. КАЛЕНСЬКИЙ Панько (27 липня 1896, Городище, Полтавщ.), 1929
39. КАЛИНОВИЧ Іван (27 травня 1893, Кременчук, Полтавщина), 1927
40. КАПЛИСТИЙ Макар (18 січня 1896, Майорське, Херсонщина), 1928
41. КАПЛЯ Анатолій (3 квітня 1899, Кисілів, Херсонщина), 1933
- 42. КАПУСТЯН Георгій (25 листопада 1896, ст. Новоіванівська, Кубань), 1928
43. КАРАБУТ Микола (24 грудня 1899, Славгород, Харківщина), 1927
44. КАРДИНАЛ Максим (26 серпня 1901, Копестирин, Поділля), 1932
45. КАРЕЛЬ Юлій (28 березня 1901, Куклени, Чехи), 1927
46. КАТЕРИНЧАК Олександр (15 травня 1903, Копестирин, Поділля), 1930
47. КЛИМАЧ Юрій (23 квітня 1896, Піски, Полтавщина), 1932
48. КЛИМЕНКО Григорій (20 грудня 1894, Гоголів, Чернігів.), 1928
49. КОНСТАНТИНІВ Юрій (1 листопада 1888, Чердакли, Катеринос.), 1927
50. КОРОГОДА Юрій (30 квітня 1900, Глодоси, Херсонщина), 1930
51. КОСТЮЧЕНКО Олекса (20 лютого 1892, Харків), 1928
52. КОШЕЛЬ Олександр (18 травня 1899, Запоріжжя, Катеринос.), 1928
53. КРАСНОКУТСЬКИЙ Тимофій (21 лютого 1901, Успенівка, Катеринос.), 1927
54. КРИНСЬКИЙ Пилип (1 листопада 1899, Кам'янець-Под.), 1929
55. КРУШЕЛЬНИЦЬКИЙ Богдан (18 червня 1906, Станиславів, Галичина), 1932
56. КУЗНЕЦІВ Іван (25 грудня 1899, Борисівка, Харківщина), 1927
57. ЛИСЕНКО Павло (15 січня 1894, Слобода Стрільцівка, Харківщина), 1929
58. ЛИСЕНКО Федір (16 лютого 1889, Підлипне, Чернігівщина), 1929
59. ЛОМАЦЬКИЙ Олександр (2 серпня 1896, Бар, Поділля), 1927
60. МАНЬКІВСЬКИЙ Володимир (8 червня 1897, Житомир, Волинь), 1929
61. МОРОЗ Федір ((4 березня 1895, Войнівка, Херсонщина), 1928
- 62. НЕЛОКУПНИЙ Петро (29 червня 1898, ст. Анастасівська, Кубань), 1928
63. НЕСТЕРЕНКО Яків (23 березня 1901, Рудня, Чернігівщина), 1927
64. НЕЧАЙ Олександр (22 травня 1883, Чечельник, Поділля), 1927
65. НИЩИЙ Микита (3 квітня 1900, Жидачів, Волинь), 1932
- 66. НИКОЛАЄВ Володимир (4 серпня 1899, ст. Ілійська, Кубань), 1930
- 67. ОБЧАРЕНКО Сергій (4 червня 1897, Катеринівка, Полтавщина), 1932
68. ОЛШНИК Микола (5 серпня 1900, Солобківці, Поділля), 1927
- 69. ОМЕЛЬЧЕНКО Віктор (13 квітня 1891, ст. Іванівська, Кубань), 1927
70. ОМЕЛЬЧУК Неоніла (20 квітня 1909, Звіров, Волинь), 1932
71. ОПАДЧИЙ Кость (20 грудня 1903, Харбін, Зелений Клин), 1929
72. ОРЕЛ Андрій (29 листопада 1897, Гренивці, Полтавщина), 1927
73. ОСНАЧ Дмитро (2 червня 1901, Требухів, Чернігівщина), 1932
74. ПАВЛИКІВ-ПАВЛИШИН Лазар (20 листопада 1898, Джулинка, Поділля), 1929
75. ПАЛІЄНКО Олександра (23 квітня 1897, Лубні, Полтавщина), 1928
76. ПАНЧЕНКО Яків (3 січня 1895, Порохівка, Полтавщина), 1928
- 77. ПАЩЕНКО Іван (28 березня 1903, ст. Безскорбна, Кубань), 1930
78. ПИРОГОВА Наталя (3 серпня 1903, Ковель, Волинь), 1927
79. ПОМАЗАНІВ Олександр (16 березня 1898, хут. Лаврівка, Харківщина), 1927
80. ПРИХОДЬКО Петро (16 грудня 1896, Запоріжжя, Катеринославщина), 1929
81. ПРУДЬКО Пантелеймон (26 липня 1893, Плешкані, Полтавщина), 1927
82. ПУСТОВАР Григорій (4 березня 1889, Лебедин, Харківщина), 1927
83. РАДЗІЄВСЬКИЙ Степан (26 квітня 1896, Романівка, Поділля), 1927
84. РЕЙТЕР Олена (24 травня 1897, Кам'янець-Под.), 1928

85. РИБАК Леонтій (21 липня 1899, Підлісне, Поділля), 1929
86. РОМАНЕНКО Антін (23 вересня 1890, Пінезевиці, Київщина), 1931
87. РОМАНЕНКО Єміліян (5 серпня 1890, Ізмаїл, Басарабія), 1931
88. РЯБОКІНЬ Омелян (18 липня 1900, Танське, Київщина), 1929
89. САВКЕВИЧ Дмитро (1 червня 1897, Малі Крушлинці, Поділля), 1929
90. САВЧУК Федір (4 березня 1897, Білопілля, Харківщина), 1928
91. СЕРДЮК Данило (9 грудня 1898, Бреусівка, Полтавщина), 1927
92. СИНІЛЬНИК Михайло (21 листопада 1897, Підгірці, Київщина), 1932
93. СІМЯНИК Сергій (11 вересня 1897, Кобеляки, Полтавщина), 1932
94. СКВИРЧИНСЬКА Клавдія (4 червня 1902, Кам'янець-Под.), 1928
95. СКРИПНИЧЕНКО Федір (6 червня 1895, Кодимохи, Катеринославщина), 1929
- 96. СЛИВА Спиридон (25 грудня 1902, ст. Старонижнестеблівська, Кубань), 1930
97. СОЛОНІНКО Пилип (14 грудня 1891, Хмельник, Поділля), 1927
98. СОЧИНСЬКИЙ Михайло (20 травня 1892, Мала Кужелівка, Поділля), 1927
99. СТАХІВ Ольга (31 липня 1908, Перемишль, Галичина), 1932
100. СУХОСТАВСЬКИЙ Володимир (15 серпня 1898, Будки, Поділля), 1929
- 101. СЬОМАК Севастьян (20 грудня 1885, ст. Пашківська, Кубань), 1929
102. ТАНЦЮРА Яків (5 жовтня 1890, Красногорка, Полтавщина), 1930
103. ТАРНОГРОДСЬКИЙ Олександр (22 жовтня 1884, Онитківці, Поділля), 1927
104. ТАТАРІВ Леонід (15 квітня 1895, Чигирин, Київщина), 1931
105. ТОМАШЕВСЬКИЙ Євген (10 грудня 1896, Сенча, Полтавщина), 1931
106. ТОМАШЕВСЬКА Оксана (5 лютого 1900, Петроград), 1928
107. ТОПІЛІВ Микола (1 березня 1898, Ігнатівка, Катеринославщина), 1930
- 108. ТРОЦЕНКО Олександр (27 лютого 1902, ст. Безскорбна, Кубань), 1930
109. УСЕНКО Данило (15 грудня 1886, Городище, Київщина), 1927
110. ФЕДОРІВ Максим (21 квітня 1900, Черняхів, Київщина), 1929
111. ХОМИЧЕВСЬКИЙ Григорій (10 січня 1896, Голоби, Волинь), 1930
- 112. ЧЕРВОНИЙ Григорій (30 січня 1903, ст. Дондуковська, Кубань), 1930
- 113. ЧЕРНИШ Михайло (18 грудня 1893, Катеринодар, Кубань), 1928
114. ЧЕРНИШЕНКО Вячеслав (2 серпня 1893, Восківці, Поділля), 1927
115. ШАПОВАЛ Антоніна (12 жовтня 1893, Грушівка, Херсонщина), 1927
116. ШАРГУН Степан (18 липня 1897, Залезточівка, Поділля), 1928
117. ШВЕЦЬ-КОЦУЛЕВСЬКИЙ Євмен (18 вересня 1897, Ріменці, Поділля), 1929
118. ШЕВЧЕНКО Володимир (15 липня 1897, Писочин, Харківщина), 1930
119. ШЕВЧЕНКО Панас (16 січня 1894, Воронівка, Київщина), 1929
120. ШИЛЮ Іван (17 червня 1896, Слобода Котельва, Харківщина), 1930
- 121. ШТЕПА Павло (29 серпня 1897, ст. Ново-Дмитріївська, Кубань), 1927
- 122. ШТОВХАНЬ Федір (6 березня 1898, ст. Поповичівська, Кубань), 1930
123. ЯРЕМЕНКО Іван (2 липня 1900, Ждани, Полтавщина), 1931
124. ЯРЕМЕНКО Олександр (21 грудня 1899, Ногайськ, Таврія), 1928
125. ЯРИНА Андрій (27 листопада 1889, Білоусівка, Полтавщина), 1932.

Лісовий Відділ з титулом інженера-лісівника:

1. АБРАМОВИЧ Василь (14 квітня 1898, Богуслав, Київщина), 1927
2. БАБІН Олександр (3 липня 1894, Базелівка, Чернігівщина), 1927
3. БЕЗЛЮДА Степан (27 грудня 1899, Требухів, Чернігівщина), 1933
4. БІЛАХІВ Віталій (26 травня 1897, Катеринослав), 1927

5. БІЛОДУБ Сава (12 травня 1888, Мала Салтанівка, Київщина), 1929
6. БОНДАРЕНКО Федір (7 лютого 1896, Носачів, Київщина), 1930
7. БУНЬОВСЬКИЙ Микола (4 грудня 1894, Станиславівське, Поділля), 1929
8. БУРАК Юрій (7 квітня 1900, Броносов, Білорусь), 1933
9. БУРЯНІВ Григорій (4 листопада 1899, Осинове, Харківщина), 1929
10. ВАЛЬЧЕНКО Володимир (1 липня 1894, Кладківка, Чернігівщина), 1928
11. ВАСЬКІВСЬКИЙ Стах (7 листопада 1895, Куниче, Поділля), 1927
12. ВЕРБА Дмитро (27 квітня 1902, Канів, Київщина), 1931
13. ВІНОГРАДНИК Василь (13 квітня 1892, Кулачин, Галичина), 1929
14. ВИТВИЦЬКИЙ Володимир (12 жовтня 1897, Кам'янець-Под.), 1927
15. ГАВРИЛЕЦЬ Василь (1 січня 1895, Піски, Полтавщина), 1930
16. ГАВРИЛІВ-БУЯР Михайло (15 червня 1897, Солодківці, Поділля), 1927
17. ГАДЗЯЦЬКИЙ Микола (2 травня 1897, Жмеринка, Поділля), 1928
18. ГАЙДАЙ Олександр (12 серпня 1896, Житомир, Волинь), 1929
19. ГАРЯЧИЙ Павло (13 січня 1893, Буда-Горобівська, Київщина), 1929
20. ГОЛОСЮК Анатоль (18 вересня 1904, Русино-Берестечко, Волинь), 1932
21. ГРИГОРЧУК Іван (2 вересня 1897, Гнидава, Волинь), 1930
22. ГРУША Григорій (30 вересня 1899, Олександрія, Херсонщина), 1927
23. ГУДИЛІВ Іларіон (13 грудня 1894, Крива Руда, Полтавщина), 1928
24. ГУЦА Микола (1 грудня 1895, Барішполь, Полтавщина), 1929
25. ДОБРОГОРСЬКИЙ Микола (21 березня 1900, Лятичів, Поділля), 1927
26. ДОВБНЯ Методій (20 червня 1897, хут. Арсенівка, Поділля), 1927
27. ДМИТРИВ Євген (12 грудня 1900, Чугуїв, Харківщина), 1927
28. ДУНІЧЕВСЬКИЙ Олександр (13 березня 1891, Писарівка, Харківщина), 1930
29. ЄВТУШЕНКО Микола (7 лютого 1894, Новгород Волинський, Волинь), 1928
30. ЄЛЬНИКІВ Михайло (1 вересня 1897, Новоукраїнка, Херсонщина), 1932
31. ЖЛУДКІН Олекса (1 лютого 1896, Київ), 1928
32. ЗАКОШТУЙ Михайло (11 липня 1900, Лаврів, Волинь), 1932
33. ЗАПОРОЖЕЦЬ Петро (26 серпня 1895, Ладизин, Поділля), 1929
34. ЗВАРИЧУК Іван (10 листопада 1896, Біла Церква, Київщина), 1927
35. ЗОЗУЛЯ Ларго (7 червня 1903, Стружки, Поділля), 1930
36. ІВАНТИШИН Ярослав (27 липня 1903, Озеряни, Галичина), 1929
37. ІГНАТЕНКО Дмитро (25 жовтня 1895, Корнилівка, Полтавщина), 1928
- 38. ЙОРЖ Теодосій (4 лютого 1898, ст. Новодерев'янківська, Кубань), 1928
39. КАГУКАЛО Григорій (17 листопада 1899, Новозибків, Чернігівщина), 1927
40. КАРТАШЕВСЬКИЙ Анатолій (20 листопада 1897, Полтава), 1927
41. КОВЕРДИНСЬКИЙ Петро (24 серпня 1900, Лемиринці, Поділля), 1927
42. КОЛУБАІВ Сергій (22 липня 1896, Нова Ушиця, Поділля), 1927
43. КОНДЗЕРОВСЬКИЙ Яків (25 вересня 1892, Полтава), 1928
44. КУЛЬЧИЦЬКИЙ Володислав (9 грудня 1902, Кам'янець-Под.), 1929
45. КУНИЦЬКИЙ Ілько (17 липня 1898, Корчівці, Буковина), 1929
46. КУРИЛЕНКО Василь (25 травня 1903, Короп, Чернігівщина), 1932
47. КУШЕЛІВ Йосип (25 грудня 1899, Липовець, Київщина), 1931
48. ЛАВРИНОВИЧ Борис (2 травня 1892, Троки, Віленщина), 1927
49. ЛЕВИЦЬКИЙ Іван (20 травня 1894, Камінне, Галичина), 1927
50. ЛЕЩИНСЬКИЙ Федір (6 лютого 1897, Морганівка, Київщина), 1928
51. ЛОМАЦЬКИЙ Максим (11 серпня 1896, Бар, Поділля), 1928
52. ЛЮБІНСЬКИЙ Теодосій (19 вересня 1896, Кам'янець-Под.), 1928
53. МАКАРЕНКО Павло (4 листопада 1892, Глухів, Чернігівщина), 1928

54. МАЛИК Микола (9 травня 1897, Білики, Полтавщина), 1928
55. МАМОНТІВ Володимир (12 липня 1893, Харків), 1928
56. МАТВІЙВ-ТРУСЕЛЬНИЦЬКИЙ Микола (3 травня 1895, Каміңка, Поділля), 1928
57. МАТЮШИН Юрій (25 серпня 1900, Тура Мала, Галичина), 1927
58. МЕТЕЛЬСЬКИЙ Методій (6 квітня 1898, Громи, Київщина), 1928
59. МИЛЕНКО Петро (18 травня 1897, Полтава), 1930
60. МИРОШНИК Василь (28 лютого 1898, Ісківці, Полтавщина), 1930
61. МІТКОВИЧ Михайло (23 жовтня 1888, Павлоград, Катеринославщина, 1927
62. МИРОШНИЧЕНКО Володимир (22 вересня 1892, Черкаси, Київщина), 1927
63. МУРАШКО Василь (6 березня 1894, Вересоч, Чернігівщина), 1927
64. НАУМЕНКО Євген (18 лютого 1897, Харків), 1929
65. НЕСТЕРЕНКО Панас (1 травня 1894, Бориси, Полтавщина), 1929
66. ПАВЛІНСЬКИЙ Сергій (6 вересня 1899, Новоміньск, Варшава), 1927
67. ПЛЮЩ Михайло (22 листопада 1899, Єлисавет, Херсонщина), 1932
68. ПОДОЛЯК Константин (19 вересня 1890, Проскурів, Поділля), 1927
69. ПОКРОВСЬКИЙ Григорій (8 червня 1895, Орликовка, Чернігівщина), 1928
- 70. ПРОХОДА Василь (25 грудня 1890, ст. Павлівська, Кубань), 1927
71. ПРОДАНЧУК Пилип (11 жовтня 1898, Черче, Поділля), 1932
72. РИБЧИНСЬКИЙ Олександр (20 листопада 1894, Білопілля, Київщина), 1927
73. РУДЕНКО Іван (24 серпня 1895, Зеленьки, Київщина), 1928
74. САС-ТІСОВСЬКИЙ Юрій (20 липня 1897, Харків), 1927
75. СКУБИЙ Гордій (26 липня 1898, Малий Кобелячок, Полтавщина), 1928
76. СТЕЛЬМАШЕНКО Іван (27 січня 1899, Яроповичі, Київщина), 1932
77. СТЕФАНОВИЧ Володимир (1 серпня 1904, Жердя, Поділля), 1932
- 78. ТЕЛІГА Михайло (8 грудня 1900, ст. Ахтирська, Кубань), 1929
79. ТКАЧЕНКО Василь (1 січня 1905, Вовчанськ, Харківщина), 1932
80. ТУЗІВ Микола (10 травня 1898, Чернігів), 1932
81. ФЕДЧЕНКО Юрій (1 жовтня 1894, Комаров, Поділля), 1929
82. ЧЕКАРІВ Петро (5 серпня 1901, Гросулов, Херсонщина), 1929
83. ЧЕРНИЦЬКИЙ Денис (19 квітня 1895, Сербанівка, Поділля), 1928
84. ЧЕРНІЩИН Леонід (29 березня 1898, Татарино, Вороніжчина), 1927
85. ЧЕРНЯВСЬКИЙ Захар (18 грудня 1896, Фурпалівка, Поділля), 1928
86. ЧИРСЬКИЙ Олександр (12 грудня 1896, Кам'янець-Подільський), 1928
87. ШАРБАУ Олександр (22 січня 1898, Кам'янець-Подільський), 1930
- 88. ШКЕДА Йосип (3 листопада 1900, ст. Лизаветинська, Кубань), 1929
89. ЩЕРБИНА Іван (5 серпня 1884, Чернігів), 1933
90. ЯКИМЧУК Іван (24 лютого 1897, Горопаї, Волинь), 1930
91. ЯЦЕНКО Володимир (11 листопада 1903, Храпочи, Київщина), 1930
92. ЯЦЕНКО Петро (21 лютого 1895, Н. Сироватка, Харківщина), 1927

Хеміко-Технологічний Відділ з титулом інженера-технолога:

1. БИЛІНСЬКИЙ Антін (17 січня 1897, Мозир, Полісся), 1927
2. БОЖОК Григорій (4 серпня 1890, Хлопкове, Чернігівщина), 1931
3. БОЙКО Олександр (15 вересня 1895, Київ), 1930
4. БУРАЧИНСЬКИЙ Василь (3 січня 1899, Жолоби, Поділля), 1932
5. БУЦАН Іван (23 вересня 1896, Носівка, Чернігівщина), 1934
6. ВІЛЬЧИК Микола (17 листопада 1901, Кам'янець-Под., 1931

7. ГАДЗЯЦЬКА Лідія (14 лютого 1897, Жмеринка, Поділля), 1929
8. ГАЄВИЙ Федір (18 лютого 1898, Степанівка, Чернігівщина), 1927
9. ГАЙКІВСЬКИЙ Петро (13 січня 1897, Кречуново, Поділля), 1930
10. ГЕРАСИМОВИЧ Ярослав (1 липня 1898, Білявці, Галичина), 1932
11. ДІДКОВСЬКИЙ Всеволод (22 квітня 1899, Ярус, Поділля), 1929
12. ДОВГОПОЛ Дмитро (22 листопада 1898, Федіївка, Полтавщина), 1930
13. ЗАВОРИЦЬКИЙ Панас (5 липня 1894, Нова Басань, Чернігівщина), 1927
14. ЗАКОМОРНИЙ Микола (21 листопада 1901, Ясеновате, Катериносл.), 1929
15. ЗУБЧЕНКО Данило (10 грудня 1899, Паляниченці, Київщина), 1929
16. ІВАНИЦЬКИЙ Борис (24 липня 1907, Боярка, Київщина), 1930
17. ІВАХНЕНКО Петро (24 лютого 1895, Одеса), 1934
18. КИРИЛЕНКО Мирон (2 серпня 1900, Сидорі, Київщина), 1931
19. КЛЕКОЦЬКИЙ Демян (23 жовтня 1896, Гусене, Холмщина), 1927
20. КОВАЛЕНКО Василь (30 грудня 1899, Корпилівка, Полтавщина), 1932
21. КОЗАК Олександр (19 березня 1895, Київ), 1928
22. КОЗИРСЬКИЙ Павло (15 січня 1896, Тальне, Київщина), 1930
23. КОЛУМБЕТ Тихон (16 січня 1898, Гореничі, Київщина), 1932
24. КОРПУН Леонид (2 січня 1901, Данилова Балка, Поділля), 1927
25. КОШМАН Наум (1 грудня 1895, Юшковий Ріг, Київщина), 1930
26. КУКШИН Іларіон (19 жовтня 1896, Переволочна, Полтавщина), 1931
27. КУЧЕРЕНКО Василь (1 січня 1892, Пляхова, Київщина), 1927
28. КУЧЕРЯВИЙ Атаназій (1 травня 1901, Викини, Поділля), 1930
29. ЛАПЧИНСЬКИЙ Микола (2 листопада 1898, Житомир, Волинь), 1927
30. ЛЕЩЕНКО Петро (26 червня 1899, Василівка, Таврія), 1927
31. ЛОКШИНСЬКИЙ Олександр (3 вересня 1900, Кременне, Харківщина), 1927
32. МАКОШКО Іван (29 серпня 1894, Бережанка, Поділля), 1929
33. МАЛЫЦЕВ Віктор (1 жовтня 1894, Чугуїв, Харківщина), 1928
34. МАРТИНІВ Олександр (13 листопада 1896, Стрижевка, Поділля), 1927
35. МАРТ'ЯНИВ Олекса (2 жовтня 1894, Острогожськ, Вороніжчина), 1928
36. МАРЧЕНКО Андрій (6 липня 1900, Барішпіль, Полтавщина), 1927
37. МАРЧЕНКО Іван (2 грудня 1893, Стульнівка, Таврія), 1927
38. МАТУШЕВСЬКА (БЕЗПАЛКО) Софія (5 березня 1905, Шипинці,
Буковина), 1929
39. МОСЕНДЗ Леонид (20 вересня 1897, Могилів, Поділля), 1928
40. МЯЛОВСЬКИЙ Гаврило (22 липня 1892, хут. Мяловських, Полтавщина), 1931
41. НЕДІЛЬКО Олександр (12 листопада 1898, Полтава), 1928
42. ОНИЩЕНКО Федір (10 листопада 1894, Нові Санджари, Полтавщина), 1929
43. ОСТАХІВ Андрій (18 травня 1902, Київ), 1929
44. ПАЛІЄНКО Микола (30 січня 1896, Бесідка, Київщина), 1927
45. ПЕЛЕХАТЮК Микола (2 травня 1892, Жердя, Поділля), 1928
46. ПОНОМАРЕНКО Андрій (30 листопада 1896, Ждани, Полтавщина), 1932
47. ПОТАШНИК Роман-Лев (29 червня 1897, Рогатин, Галичина), 1927
48. ПРОКОПЮВИЧ Михайло (9 листопада 1890, Ольгопіль, Поділля), 1928
49. РЕЙТЕР Володимир (8 березня 1900, Полтава), 1927
50. РЕШЕТНИКІВ-РЕШЕТНЯК Яків (23 березня 1896, Марчихина Буда,
Чернігівщина), 1927
51. РИМБАКОВСЬКИЙ Микола (19 квітня 1898, Великі Будища,
Полтавщина), 1928
52. СЕЛЕШКО Михайло (4 листопада 1901, Витвиця, Галичина), 1927

53. СИМОНОВИЧ Володимир (15 липня 1900, Чернівці, Буковина), 1929
54. СОЗОНТІВ Семен (20 липня 1898, Лагери, Харківщина), 1927
55. ТКАЧЕНКО Іван (17 липня 1893, Руновщина, Полтавщина), 1931
- 56. ТРОЯН Дмитро (25 жовтня 1900, ст. Катеринівська, Кубань), 1931
57. ТРУБНИЙ Олександр (15 травня 1900, Могилів, Поділля), 1929
58. ЯКОВЕНКО Ераст (22 жовтня 1898, Новгород-Волинський, Волинь), 1927

Гідротехнічний Відділ з титулом інженера-гідротехніка:

1. АЛМАЗОВ Олекса (6 січня 1886, Херсон), 1930
2. АНТИПОВ Олекса (7 жовтня 1895, Куп'янськ, Харківщина), 1928
3. АФАНАСЕНКО Радіон (10 листопада 1892, Райгород, Київщина), 1928
4. БАКЕВИЧ-ЩУКОВСЬКИЙ Дмитро (11 лютого 1895, Садковичі,
Чернігівщина), 1928
5. БАЛАН Олекса (16 березня 1897, Золотоноша, Полтавщина), 1932
- 6. БАРИЛКО Олекса (5 травня 1892, ст. Іванівська, Кубань), 1928
7. БЛАГІТКО Ярослав (13 березня 1908, Теревовля, Галичина), 1933
8. БЛУДИМКО Іван (3 травня 1897, Глухів, Чернігівщина), 1928
- 9. БПДАЙ Феодосій (19 липня 1898, ст. Іванівська, Кубань), 1929
10. БОЙКО Микола (6 грудня 1906, Умань, Київщина), 1932
11. БОЙКО Раїса (5 вересня 1903, Умань, Київщина), 1932
12. БОРТКЕВИЧ Олександр (5 листопада 1898, Менськ, Білорусь), 1929
13. БУТВИЛОВИЧ Олександр (20 червня 1896, Балта, Поділля), 1929
14. ВАСИЛЕВСЬКИЙ Микола (17 квітня 1895, Білополля, Харківщина), 1929
15. ВАСИЛЕНКО Василь (30 грудня 1896, Сенча, Полтавщина), 1927
16. ВАРАВИН Олександр (8 вересня 1899, Боголюбівка, Катериносл.), 1927
17. ВАЩЕНКО Петро (14 червня 1896, Кобеляки, Полтавщина), 1928
18. ВЕРИГА Петро (28 серпня 1900, Стецева, Галичина), 1929
19. ВІНЦЕРСЬКИЙ Олександр (31 липня 1898, Китай-Город, Поділля), 1928
- 20. ВОВКОДАВ Михайло (21 квітня 1900, ст. Андріївська, Кубань), 1928
21. ГАВРИЛЮК Михайло (1 жовтня 1896, Опарипси, Волинь), 1932
22. ГЕЙЗЕ Іван (15 серпня 1895, Красносілка, Київщина), 1927
23. ГЛУВКІВСЬКИЙ Андрій (12 квітня 1894, Сміла, Київщина), 1927
24. ГНОЙОВИЙ Іван (14 лютого 1889, хут. Гнойових, Полтавщина), 1927
25. ГОЛИК Василь (26 лютого 1894, Хотинь, Харківщина), 1929
26. ГОЛОВКО Дмитро (13 жовтня 1897, Рокитно, Київщина), 1927
27. ГОРДІЄНКО Панас (22 серпня 1896, Куцровка, Чернігівщина), 1929
28. ГУДЕМЧУК Дмитро (20 вересня 1908, Кучкарівка, Волинь), 1933
29. ГУРИН Дмитро (26 жовтня 1889, Лавриківці, Полтавщина), 1930
- 30. ДОДУРА Іван (24 червня 1903, ст. Поповичівська, Кубань), 1932
31. ДУДАРЕЦЬ Михайло (21 листопада 1899, Ставище, Київщина), 1932
32. ЄГУНІВ Кость (11 листопада 1881, Диканька, Полтавщина), 1928
33. ЗАВ'ЯЛІВ Лев (25 листопада 1898, Кам'янець-Под.), 1927
33. ЗІНЧЕНКО Яків (7 жовтня 1892, Кетрисанівка, Херсонщина), 1930
35. ЗОЗУЛЯ Левко (18 березня 1901, Стружки, Поділля), 1930
36. ІВАСИШИН Іван (18 вересня 1893, Яришів, Поділля), 1929
37. ІВАСИШИН Захар (5 вересня 1895, Чорне, Поділля), 1930
38. ЛЯШЕНКО Макар (1 січня 1898, Плиски, Чернігівщина), 1932

39. КАНДИСКАЛІВ Петро (27 червня 1898, Сенча, Полтавщина), 1927
40. КАРМАН Олекса (17 березня 1894, Тальне, Київщина), 1929
41. КАТЕРИНИЧ Іван (2 грудня 1899, Погоріле, Поділля), 1929
42. КИРИЛЮК Данило (11 грудня 1895, Рівне, Волинь), 1931
43. КИРИЧЕНКО Михайло (20 вересня 1894, Ічня, Чернігівщина), 1932
44. КИРИЧЕНКО Михайло (3 листопада 1896, ст. Мінгрельська, Кубань), 1928
45. КІРІЧОК Микола (6 червня 1898, Безпальче, Полтавщина), 1929
46. КОМАНІВ Микола (24 грудня 1897, Ново-Константинів, Поділля), 1929
47. КОСАР Сергій (2 січня 1895, Єлисавет, Херсонщина), 1927
48. КОСТЕНКО Михайло (5 листопада 1899, ст. Старовеличківська, Кубань), 1928
49. КОСТЕЧУК Влас (11 лютого 1896, Пятигори, Київщина), 1931
50. КОСТЕЧУК Корній (19 травня 1902, Пятигори, Київщина), 1931
51. КОСТІН Іван (12 листопада 1898, ст. Новонікольська, Дон), 1930
52. КОТЛЯРІВ Іван (17 березня 1902, Стародуб, Чернігівщина), 1927
53. КОТОРСВИЧ Антін (1 січня 1904, Гостинне, Холмщина), 1932
54. КРАВСЬКИЙ Григорій (5 січня, 1897, Бар, Поділля), 1929
55. КУЛЬЧИЦЬКИЙ-ГУБ'ЯК Осип (28 квітня 1895, Балиня, Галичина), 1927
56. ЛЕВИЦЬКИЙ Віктор (14 липня 1893, Київ), 1927
57. ЛЕВИЦЬКИЙ Євген (10 вересня 1907, Глешава, Галичина), 1932
58. ЛІНЕВИЧ Кость (10 лютого 1890, Оратів, Київщина), 1929
59. ЛІСОВСЬКИЙ Дмитро (7 вересня 1908, Хотешов, Волинь), 1933
60. МАРИГУР Константин (2 березня 1893, ст. Шкуринська, Кубань), 1929
61. МАЛАНЮК Євген (20 січня 1897, Новоархангельськ, Херсонщина), 1928
62. МАРКОВ Іван (13 листопада 1895, Опішня, Полтавщина), 1931
63. МАТУШЕВСЬКИЙ Юрій (9 травня 1905, Харків), 1928
64. МЕЛЬНИК Юрій (26 травня 1896, Табурище, Херсонщина), 1929
65. МИКОЛАЄНКО Олександр (23 листопада 1894, Київ), 1929
66. МИХАЙЛЕНКО Сергій (2 вересня 1895, Ромен, Полтавщина), 1927
67. МИХАЙЛІВ Валеріян (6 серпня 1910, Полтава), 1932
68. МОЛОДОЖОНЕНКО Олексій (5 жовтня 1899, Піски, Полтавщина), 1927
69. МОМОТ Сергій (23 вересня 1895, Кропивна, Чернігівщина), 1927
70. МОРДВИНІВ Володимир (16 червня 1889, Березова Лука, Полтавщина), 1927
71. ОНИКІЄНКО Євсей (22 червня 1898, Сновськ, Чернігівщина), 1930
72. ОСТРОВСЬКИЙ Віктор (25 квітня 1892, Кам'янець-Подільський), 1929
73. ПАЛІЙ-СИДОРЯНСЬКИЙ Михайло (6 листопада 1895, Біла Церква, Київщина), 1932
74. ПАРХОМЕНКО Григорій (24 травня 1895, Радомишль, Київщина), 1928
75. ПАСІЧНИК Володимир (31 грудня 1896, Київ), 1929
76. ПЕКАРЧУК Іван (8 травня 1894, Брацлав, Поділля), 1929
77. ПЕРВАК Михайло (17 вересня 1897, Піски, Полтавщина), 1932
78. ПЕТРЕНКО Петро (27 червня 1897, Винниця, Поділля), 1929
79. ПЕТРИК Пилип (9 січня 1900, Павлівка, Поділля), 1929
80. ПОЛЯКІВ Андрій (30 грудня 1897, Куп'янськ, Харківщина), 1929
81. ПОШУК Михайло (19 лютого 1898, Куча, Поділля), 1931
82. РАДЧЕНКО Григорій (4 серпня 1894, Спаське, Чернігівщина), 1929
83. РЕУТІВ Кость (3 жовтня 1896, Харків), 1928
84. РОМАНЧЕНКО Михайло (21 січня 1893, Сахновка, Чернігівщина), 1929
85. РОСОМАХА Данило (4 квітня 1887, Галиця, Чернігівщина), 1928
86. САВЕНКО Данило (11 грудня 1897, Ломаки, Полтавщина), 1929

87. САВИЦЬКИЙ Леонид (8 серпня 1896, Харків), 1931
88. СИДОРЕНКО Іван (27 червня 1892, Журавка, Київщина), 1927
89. СИМОН Федір (21 травня 1895, Меджибіж, Поділля), 1928
90. СІМЯНЦІВ Валентин (24 квітня 1899, Великий Бурлук, Харківщина), 1929
91. СІМЯНЦІВ Олекса (9 березня 1893, Великий Бурлук, Харківщина), 1928
92. СІПКО Микола (7 травня 1890, Борзна, Чернігівщина), 1929
93. СКРЯБІН Михайло (27 вересня 1900, Біла Церква, Київщина), 1927
94. СОКОВИЧ Леонид (21 жовтня 1901, Харциск, Харківщина), 1927
95. СОМЧИНСЬКИЙ Олександр (12 грудня 1900, Ковель, Волинь), 1927
96. СПИРИДОНІВ Володимир (1 липня 1895, Петербург), 1928
97. СТЕЖКО Валентин (30 січня 1904, Київ), 1932
98. СТОПКЕВИЧ Дмитро (21 жовтня 1897, Великий Бобрик, Поділля), 1928
99. ТАЛЬКОВСЬКИЙ Володимир (6 січня 1891, Вільно), 1927
- 100. ТКАЧЕНКО Павло (13 січня 1895, ст. Новомишастовська, Кубань), 1929
101. ТУНИК Борис (23 липня 1896, Катеринослав), 1927
102. УМАНЕЦЬ Лев (18 лютого 1901, Гречківка, Київщина), 1927
- 103. ФЕДОРІВ Микола (2 березня 1895, ст. Дондуківська, Кубань), 1928
104. ФЕДОРІВ Микола (19 травня 1908, Криве, Галичина), 1933
105. ФЕЩЕНКО-ЧОПІВСЬКИЙ Микола (28 листопада 1899, Вчорайше, Київщина), 1927
106. ЦИБУЛЯК Дмитро (26 листопада 1895, Ялонєць, Поділля), 1929
107. ЧЕРНОВ Іван (29 серпня 1901, Новоспасівка, Катеринославщина), 1933
108. ЧОРНОРАЙ Володимир (9 липня 1895, Білоусівка, Полтавщина), 1932
109. ЧЕРНЯВСЬКИЙ Євген (7 квітня 1894, Бердичів, Київщина), 1928
110. ЧЕРНЯХІВСЬКИЙ Семен (1 вересня 1898, Конотоп, Чернігівщина), 1932
111. ШОХ Петро (29 червня 1899, хут. Вздвиж, Чернігівщина), 1929
112. ЮРЧЕНКОВИЧ Семен (4 січня 1894, Ковель, Волинь), 1929
113. ЯКЕРСОН Семен (30 листопада 1897, Винниця, Поділля), 1927
114. ЯНОВСЬКИЙ Гаврило (25 вересня 1897, Красна Лука, Полтавщина), 1928
115. ЯРЕМЕНКО Антон (17 грудня 1899, Вільховий Ріг, Харківщина), 1930
- 116. ЯРОМЛЕНКО Петро (8 червня 1885, ст. Полтавська, Кубань), 1929
- 117. ЯРОШЕВСЬКИЙ Олександр (25 липня 1887, Прилука, Полтавщина), 1931

Економічно-Кооперативний Факультет з титулом інженера-економіста:

1. АБРАМЧИК Микола (6 серпня 1903, Сичевич, Білорусь), 1929
2. АНТОНОВИЧ Петро ((29 червня 1901, Яцьковичі, Берестейщина), 1932
3. АФАНАСІЄВСЬКИЙ Василь (30 грудня 1897, Погиричі, Чернігівщина), 1927
4. БАЗІЛЕВСЬКИЙ Микола (8 січня 1893, Київ), 1927
5. БАЙЛЮК Ієроним (27 липня 1897, Скала, Галичина), 1932
6. БАЛАБАН Яків (23 вересня 1898, Писарівка, Поділля), 1931
7. БАРАНОВСЬКИЙ Петро (22 серпня 1888, Балаклея, Київщина), 1931
8. БАРЦАЛ Йосип (22 жовтня 1894, Писарівка, Київщина), 1927
9. БАТЬ Олекса (12 липня 1897, Крем'янець, Волинь), 1929
10. БЕЗРУЧКО Софія (18 вересня 1895, Брацлав, Поділля), 1927
- 11. БЕРЕЖНИЙ Константин (1 липня 1890, Катеринодар, Кубань), 1931
12. БИБІК Василь (23 серпня 1894, Гудими, Полтавщина), 1928

13. БИК Юліян (28 квітня 1910, Яворів, Галичина), 1931
14. БИКОВСЬКИЙ Левко (10 квітня 1895, Вільхивець, Київщина), 1927
15. БІЛІНСЬКА (БАЛАБАЙ) Наталка (19 серпня 1894, Ічня, Чернігівщина), 1930
16. БОБІНСЬКИЙ Борис (22 грудня 1896, Борків, Поділля), 1927
17. БОЖІТЬКО Борис (4 жовтня 1898, Миргород, Полтавщина), 1929
18. БОНДАРЧУК Левко (17 червня 1892, Київ), 1927
19. БОРИС Володимир (9 листопада 1906, Яворів, Галичина), 1931
20. БОРОДАЙКО Корнило (23 березня 1897, Вулька, Галичина), 1931
21. БУТОВСЬКИЙ Микола (1 квітня 1894, Загальці, Київщина), 1927
22. ВИГНАНСЬКИЙ Петро (11 липня 1903, Ягольниця, Галичина), 1932
23. ВІТВИЦЬКИЙ Володимир (24 червня 1896, Пятигірна, Київщина), 1928
24. ВОЛКОВСЬКИЙ Діонісій (6 травня 1896, Ольгопіль, Поділля), 1927
25. ВОЛОДИМИРІВ Сергій (29 грудня 1895, Носівка, Чернігівщина), 1927
26. ВОЛЮСЕНКО Ірина (7 грудня 1907, Львів), 1932
27. ВОРОНКЕВИЧ Атанасій (18 січня 1891, Сорокошич, Чернігівщина), 1929
28. ГАЙДОВСЬКИЙ-ПОТАПОВИЧ Олександр (30 листопада 1901,
Полтава), 1927
29. ГАЛУШКО Дмитро (24 жовтня 1899, Гнидинці, Полтавщина), 1927
30. ГАЛУШКО (ЗАХАРЧЕНКО) Марія (29 липня 1897, Київ), 1928
31. ГЛАДИЙ Андроник (10 вересня 1895, Березів, Галичина), 1927
32. ГЛОВІНСЬКИЙ Євген (1 листопада 1894, Румців, Київщина), 1927
33. ГНАТЧЕНКО Ганна (4 травня 1897, Довжик, Чернігівщина), 1927
34. ГОРДІЄНКО Григорій (23 січня 1891, Пирого, Полтавщина), 1927
35. ГРАБИНА Микола (2 квітня 1896, Прилука, Полтавщина), 1927
36. ГРИШКО Григорій (5 грудня 1893, Кам'яний Брод, Волинь), 1927
37. ДЕНИСЕНКО Григорій (23 січня 1893, Сміле, Полтавщина), 1927
38. ДИШКАНТ Іван (24 лютого 1908, Литович, Волинь), 1932
39. ДЗЯБЕНКО Яків (6 жовтня 1892, Матяшівка, Полтавщина), 1932
40. ДОБРОВОЛЬСЬКИЙ Валерій (23 грудня 1889, Київ), 1930
41. ДОВГАЛЬ Спиридон (31 жовтня 1896, Носівка, Чернігівщина), 1930
42. ДОЛЬНИЦЬКИЙ Степан (20 березня 1889, Скварява, Галичина), 1929
43. ДОНЕЦЬКИЙ Володимир (24 липня 1895, ст. Андріївська, Кубань), 1928
44. ДОНЧЕНКО Павло (Кобеляки, Полтавщина), 1927
45. ДРИКАЛОВИЧ Володимир (15 липня 1903, Головятино, Київщина), 1933
46. ДРОЧИНСЬКА Зоя (26 лютого 1901, Проскурів, Поділля), 1930
47. ЕРАСТІВ Павло (15 грудня 1895, Румців, Київщина), 1930
48. ЄФРЕМЕНКО Григорій (24 грудня 1898, Старі Жиравичі, Білорусь), 1929
49. ЄВТУХІВ Олександр (15 лютого 1898, Кам'янець-Подільський), 1929
50. ЖИХОВИЧ Олександр (1 січня 1900, Бобруйськ, Білорусь), 1927
51. ЗАЗІМКО Володимир (14 травня 1885, Бобровиця, Чернігівщина), 1928
52. ЗАХАРЧЕНКО Микола (27 серпня 1893, Київ), 1931
53. ЗОГОЛЬ Василь (9 травня 1891, Полтава), 1928
54. ІЛЛІЧ Борис (20 вересня 1899, Ямпіль, Поділля), 1927
55. КАМИШАН Сергій (12 вересня 1893, ст. Старотитарівська, Кубань), 1928
56. КАРДАСЕВИЧ Борис (29 липня 1899, Мандришівка, Поділля), 1928
57. КАРПІНСЬКИЙ Роман (13 березня 1904, Островець, Галичина), 1932
58. КАСЯНЕНКО Матвій (23 грудня 1891, Ставище, Київщина), 1929
59. КІСТЬ Андрій (17 травня 1891, Сквиря, Київщина), 1927
60. КІЦЕРА Олександр (5 лютого 1900, Загіря, Галичина), 1927

61. КЩЕРА Омелян (19 серпня 1892, Бережани, Галичина), 1927
61. КЩЕРА Юлія (23 жовтня 1898, Кишинів, Басарабія), 1927
63. КЩИЛА Константин (3 червня 1909, Млиники-Шкільникоці, Галичина), 1932
64. КМЕТА Архип (2 лютого 1891, Ічня, Чернігівщина), 1928
65. КМЕТА Евстоія (22 листопада 1901, Рахни-Польові, Поділля), 1930
66. КОЗИЦЬКИЙ Василь (7 травня 1904, Хишевичі, Галичина), 1932
67. КОЗЛОВСЬКА Марія (16 березня 1900, Ісаківці, Поділля), 1930
68. КОНОНЕНКО Харитя (18 жовтня 1900, Миколаївка, Полтавщина), 1930
69. КОНОНОВА Євгенія (13 грудня 1898, Рівне, Волинь), 1929
70. КОРБЕЛЕЦЬКИЙ Олександр (6 квітня 1899, Чернігів), 1929
71. КОРНІЛОВИЧ Євген (15 лютого 1898, Великий Скит, Волинь), 1927
72. КОРОТИНСЬКИЙ Олександр (9 червня 1896, Руда, Поділля), 1927
73. КОСТАРІВ Леонид (6 лютого 1888, Петербург), 1928
74. КОСТЕНКО Валентин (11 лютого 1898, Весела Гора, Катериносл.), 1927
75. КОСТІВ Петро (12 липня 1900, Старий Гвіздець, Галичина), 1928
76. КОТИК Остап (10 лютого 1898, Бурштин, Галичина), 1931
77. КРИВОШИЙ Максим (22 листопада 1892, Лохвиця, Полтавщина), 1928
78. КРИШТОФ Яків (20 жовтня 1900, Меленці, Волинь), 1927
79. КУЛЬЧИЦЬКИЙ Євген (4 квітня 1900, Вільховець, Поділля), 1927
80. КУЩЕВИЧ Петро (22 грудня 1904, Клевань, Волинь), 1931
81. КУШНІРЕНКО Микола (13 листопада 1906, Мельня, Чернігівщина), 1931
82. КУЩИНСЬКИЙ Антон (1 лютого 1897, Лохвиця, Полтавщина), 1927
83. КУЩИНСЬКА Зіна (21 квітня 1901, Кременчук, Полтавщина), 1929
84. ЛАВРИК Володимир (28 березня 1897, Ковно, Литва), 1928
85. ЛЕЩИНСЬКИЙ Михайло (23 серпня 1904, Комарно, Галичина), 1932
87. ЛІНЕВИЧ Галина (10 лютого 1890, Оратів, Київщина), 1930
88. ЛІНИЦЬКИЙ Дмитро (21 лютого 1892, Слоб. Сватова Лучка,
Харківщина), 1928
89. ЛІНИЦЬКА Марія (22 червня 1902, Кам'янець-Подільський), 1929
90. ЛІТВИЦЬКИЙ Микола (13 травня 1888, Жерденівка, Поділля), 1928
- 91. ЛЮШЕНКО Григорій (26 травня 1901, ст. Вареникова, Кубань), 1930
92. МАКАРСЬКА (ШУЛЬЦ) Ольга (13 травня 1903, Ковель, Волинь), 1933
93. МАЛАШКО Микола (5 грудня 1893, Маріянка, Катеринославщина), 1927
94. МАЛЬКО Демян (28 жовтня 1898, Калиновка, Виленщина), 1930
95. МАЛЬЦЕВА Надія (2 лютого 1896, Чугуїв, Харківщина), 1928
96. МАРУЩАК Дмитро (23 жовтня 1908, Говилів Малий, Галичина), 1932
97. МАРЧЕНКО Ганна (10 червня 1899, Віровка, Катеринославщина), 1927
98. МАТЮШЕНКО Михайло (22 лютого 1902, Київ), 1927
99. МАЦУЛА Гаврило (26 грудня 1904, Яворів, Галичина), 1931
100. МЕЙНЕ Ігор (29 вересня 1892, хут. Садки, Дон), 1932
101. МИКУЛЯК Теодор (22 січня 1894, Солотвина, Галичина), 1927
102. МИХАЙЛУК Дмитро (12 жовтня 1897, Бучачки, Галичина), 1929
103. МОЙСІЯХА Андрій (14 жовтня 1887, Ліпляве, Полтавщина), 1931
104. НЕДОЛЯ-НОЗДРАНЬ Висаріон (6 червня 1894, Петраківка,
Катеринославщина), 1928
105. НІЩКЕВИЧ Микола (4 серпня 1906, Тучин, Волинь), 1932
106. НІЩЕМЕНКО Корній (13 вересня 1893, Побережка, Київщина), 1930
107. НІЯНЧУР Гордій (4 січня 1884, Малинки, Волинь), 1927
108. ОВСІРІКО Микола (22 квітня 1900, Сміле, Полтавщина), 1934

109. ОРУН Петро (30 травня 1889, с. Золота, Галичина), 1929
110. ПАВЛІВ Олександр (29 серпня 1904, Двинськ), 1929
- 111. ПАНАСЕНКО Лавро (2 вересня 1895, Базар, Волинь), 1928
- 112. ПАНИЦЯ Степан (15 грудня 1902, Катеринодар, Кубань), 1929
113. ПАНЧЕНКО Петро (24 серпня 1892, Бердянськ, Таврія), 1927
114. ПАПЕНКО Дмитро (18 вересня 1895, Мала Білозірка, Таврія), 1927
115. ПАПОРОТНИЙ Михайло (14 листопада 1892, Бахмач, Чернігівщина), 1929
116. ПАСТУХ Іван (20 лютого 1896, Хишевичі, Галичина), 1932
117. ПЕТРАШІВСЬКИЙ Дем'ян (1 листопада 1886, Михайлівці, Поділля), 1928
118. ПЕТРІВСЬКИЙ Данило (15 грудня 1889, Калмиць, Полтавщина), 1929
119. ПЕТРОВА Тамара (18 квітня 1895, Житомир, Волинь), 1932
120. ПИРОГІВ Юрій (22 серпня 1900, Ковель, Волинь), 1928
121. ПИТЕЛЬ Олександр (26 вересня 1892, Розваж, Галичина), 1927
122. ПРИБИТКІВСЬКИЙ Петро (5 травня 1894, Негрибці, Галичина), 1927
123. ПРОКОПІВ Іван (6 січня 1903, Рунгури, Галичина), 1929
124. РЕВЕНКО Микита (8 травня 1896, Вотики, Чернігівщина), 1927
125. РЕВЕНКО Надія (12 травня 1902, Острог, Волинь), 1931
126. РЖЕВУЦЬКИЙ Віктор (5 жовтня 1901, Овруч, Волинь), 1927
127. РОЗНАТОВСЬКИЙ Микола (1 грудня 1889, Глухів, Чернігівщина), 1928
128. РОМАН Іван (4 жовтня 1898, Підліски, Галичина), 1930
129. РОМАНЮК Леонід (10 березня 1898, Нова Ушиця, Поділля), 1930
130. РУДЕНКО Юрко (12 серпня 1899, Окниця, Басарабія), 1928
- 131. РЯДНИНА Іван (30 липня 1898, ст. Должанська, Кубань), 1928
132. САКАЛО Андрій (18 серпня 1894, Петрівка, Полтавщина), 1927
133. САХНО Василь (30 червня 1887, Решетилівка, Полтавщина), 1927
134. СЕМЕНІВ Василь (30 січня 1879, Кінські Роздори, Катеринославщина), 1927
135. СЕРИК Константин (28 грудня 1906, Милостів, Волинь), 1932
136. СІКОРА Петро (24 серпня 1884, Біла Церква, Київщина), 1927
137. СІМАНЦІВ Григорій (15 червня 1895, Смолянова, Харківщина), 1927
138. СІПКО Наталя (30 серпня 1897, Ковель, Волинь), 1929
139. СЛОНСЬКИЙ Іван-Антін (1 травня 1902, Делява, Галичина), 1932
140. СОВЕНКО Василь (29 липня 1888, Саксагань, Катеринославщина), 1927
141. СОПРУНОВИЧ Олександр (23 серпня 1899, Турійськ, Волинь), 1932
142. СОХІНСЬКА Лідія (20 березня 1900, Могилів, Поділля), 1928
143. СПОЛЯК Антон (9 червня 1894, Підліски, Галичина), 1930
144. СТАТНИКОВА Ганна (17 березня 1896, Подорожка, Поділля), 1927
145. СУВЧИНСЬКИЙ Микола (8 вересня 1891, Біликівці, Поділля), 1927
146. СЦІБОРСЬКА (ДРОЧИНСЬКА) Марина (26 липня 1896, Кам'янець-Подільський), 1930
147. СЦІБОРСЬКИЙ Микола (28 березня 1897, Житомир), 1929
148. ТАРАСЮК Микола (25 грудня 1907, Сельце, Волинь), 1932
149. ТРИЛЬОВСЬКИЙ Василь (15 серпня 1903, Коломия, Галичина), 1931
- 150. ФЕДОРІВ Сергій (13 січня 1891, ст. Рощеватська, Кубань), 1927
- 151. ФЕСЕНКО Борис (3 травня 1895, ст. Словянська, Кубань), 1927
152. ФИЛИПЧАК Ярослав (3 червня 1905, Долина, Галичина), 1932
153. ХАБЕР Василь (16 червня 1889, Тростянець, Галичина), 1927
154. ХИМОЧКА Сергій (6 жовтня 1895, Миргород, Полтавщина), 1928
155. ХОДАРКЕВИЧ Павло (16 березня 1896, Турець, Білорусь), 1927
156. ХОЛОДНИЙ Іван (1 січня 1891, Дубинці, Чернігівщина), 1930

157. ХРАПКО Микола (7 квітня 1892, Гаврилівка, Полтавщина), 1927
- 158. ЧОРНИЙ Григорій (12 березня 1901, ст. Довжанська, Кубань), 1928
  - 159. ЧУБЕНКО Олександр (4 серпня 1896, Радомишль, Київщина), 1928
  - 160. ЧУБЕНКО Лисавета (25 квітня 1900, Одеса), 1929
  - 161. ШАБЕЛЬСЬКИЙ Іван (27 травня 1897, Одеса), 1929
  - 162. ШКЛЯР Василь (25 лютого 1887, Сенявка, Чернігівщина), 1928
  - 163. ШМАТКО Іван (30 серпня 1884, Савинці, Полтавщина), 1929
  - 164. ШТАНЬКО Микола (2 грудня 1899, ст. Анастасіївська, Кубань), 1928
  - 165. ШУВАЛОВА-ЛИПОВЕЦЬКА Олена (25 листопада 1903, Петроград), 1931
  - 166. ШУЛЬЦ Олександр (21 жовтня 1895, Ковель, Волинь), 1929
  - 167. ЯРОСЕВИЧ Іван (17 травня 1904, Долина, Галичина), 1935

Проф. Б. МАРТОС

ЗАСНОВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ГОСПОДАРСЬКОЇ АКАДЕМІЇ

Вступ.

В кінці 1919 року Уряд УНР післав мене за кордон в особливими дорученнями й уповноваженнями. Коли я відвідав Дипломатичну Місію УНР в Празі, то голова її М. Славінський звернув мою увагу на те, що до Праги приїхало кілька десятків наших молодих людей, які записалися на празькі високі школи, але не забезпечені матеріально і тому дуже бідують. Місія допомагає їм за рахунок свого бюджету, але кошти, передбачені в ньому на допомогу українським громадянам, дуже малі. Хоч ця справа належала до компетенції Міністра Освіти, але я на свою відповідальність асигнував зараз же кошти на 40 стипендій для студентів високих шкіл в Чехословаччині, знаючи, що Міністер Освіти П. Холодний не буде проти того протестувати, бо всі ми ясно бачили, як терпіла українська справа через недостачу людей з фаховою освітою, коли на відповідальні державні пости доводилося призначати людей національно чужих, а часом навіть приховано ворожих. Таким чином у Чехословаччині українські студенти одержували стипендії вже з кінцем 1919 року.

На прохання М. Славінського я склав офіційну візиту Міністрові Фінансів ЧСР, щоб подякувати йому за доброзичливу виміну старих австрійських грошей на чеські (наша Місія пропустила чомусь термін виміни). Міністер Фінансів К. Зонтаг прийняв мене надзвичайно добре: призначив побачення на післяурядову годину; хоч я мав з собою перекладчика (члена Місії Драгомирецького),

але він просив мене говорити українською мовою, бо, мовляв, слов'янин слов'янина мусить розуміти. Наша розмова не обмежилася моєю подякою, а перейшла на тодішню політичну ситуацію та на майбутні політичні та господарські стосунки між Україною та Чехословащиною, так що затягнулася на півтори години. „Пане Міністре, — сказав між іншим К. Зонтаг, — ми повинні мати за всяку ціну спільний кордон”. А я, вітаючи цю думку, зазначив, що чехи повинні допомогти нам у нашій боротьбі. Зонтаг на те відповів, що Чехословацька Республіка — ще молода й дуже слаба, щоб дати нам велику допомогу, але зробить те, що в її силах. „От наприклад, — говорив він, — ви можете посилати своїх молодих людей в Чехію на студії”. На те я зазначив, що в чеських школах вже студіює кількадесят українців та що я призначив для них 40 стипендій, а в разі потреби призначу більше. „Але, — додав я, — можливо, що наша Держава через якийсь час вже не матиме змоги виплачувати ці стипендії”. На це Зонтаг дав мені обіцянку, що зробить все для того, щоб наші молоді люди змогли закінчити студії. Свою подяку за це я висловив так, що бачу в цій обіцянці Міністра неписану умову між нами. Про все це я розповів голові нашої Дипломатичної Місії. Справді, коли наша Місія вже не мала змоги виплачувати стипендії, то було засновано Українську Студентську Поміч, що одержувала регулярну допомогу від чеського Уряду.

В травні 1920 р. я видав значні одноразові студійні допомоги кільком українцям у Відні, в тому числі Ю. Русову, що дало йому змогу зробити докторат при Віденським Університеті; пізніше він був доцентом УГА.

Зустрівшись у Відні з К. Безкровним (пізніше лектор УГА), ми довго розмовляли і прийшли до висновку, що завданням часу є організація студійної допомоги нашій молоді на широку скалю. А приїхавши в Берлін, я з послом УНР в Берліні М. Поршем склали меморандум до Уряду Німеччини про організацію Німецько-Українського Комітету; кошти цього Комітету мали складатись з відсотків на ті 900 з чимсь мільйонів марок, що належали УНР і лежали в німецькому Державному Банкові, але які німецький Уряд заблюкував „до стабілізації відносин на території України”. Разом з М. Поршем ми були у Міністра Закордонних справ, подали йому цей меморандум і довго говорили з ним про konieczність розв'язати цю справу позитивно, хоч би в інтересах німецького державного престижу. На жаль, наші старання не дали позитивного вислідку.

В один з моїх приїздів до Праги (р. 1920) українські студенти звернулись до мене з проханням прочитати їм лекцію про кооперацію. Тому, коли я звільнився від обов'язків Міністра (червень 1920 р.), то вирішив організувати в Празі Кооперативні курси для наших студентів, надіючись одержати на це матеріальну підтримку від чеського Уряду.

Одпочинувши й підлікувавшись (анемія від перевтоми), я насамперед відбув студійну подорож (Берлін, Дрезден, Ляйпціг, Ре-

генсбург, Мюнхен, Гамбург), ознайомився там з працею ріжнотанітних кооперативних організацій, зокрема з організацією кооперативних шкіл і курсів, та зібрав цінні матеріяли з теорії та практики кооперації. Потім разом з М. Поршем (видатний український правник-економіст) я склав програму вечірніх Кооперативних курсів. Літом 1921 року я був уже в Празі. Почувши про невідрадний стан кооперації на Закарпаттю через недостачу інтелектуальних сил, я поїхав до Ужгороду з метою організувати там Кооперативні курси. Але мої переговори з тамошніми діячами (А. Волошин, М. Бращайко та інші) не привели ні до чого.

Підготовча праця.

Повернувшись до Праги, я зайшов до Українського Громадського Комітету, де головою був відомий громадський діяч Микита Шаповал, а членом Управи Олександр Мицюк, обоє мої давні знайомі, спіробітники по Генеральному Секретаріатові Земельних справ (р. 1917) і колеги по Кабінету Міністрів В. Чеховського (1918-19 р. р.). М. Шаповал, довідавшись від мене про намір організувати Кооперативні курси, як людина великої ініціативи, зараз же зорієнтувався і запропонував мені організувати ці курси при Українським Громадським Комітеті, обіцяючи добути для них кошти. Хоч Укр. Гром. Комітет був тоді дуже бідний (місячний бюджет 20.000 кор. чеськ.), але він цілком слушно сподівався на підтримку чеського Уряду. Я дав згоду і зараз же був прийнятий в члени Комітету, а О. Мицюк передав мені керівництво Кооперативним відділом Комітету. Було прийнято мій плян і програму курсів.

За допомогою чеських соціал-демократів (Астер і Янек) мені пощастило здобути для курсів дуже добру залу в одній із празьких шкіл. Я оголосив запис слухачів і першим записався Сава Зеркаль (пізніше слухач УГА). Міністерство Закордонних справ погодилося дати на курси, якщо не помиляюся, 20.000 кор. чеськ. місячно, головно на оплату праці викладачів. Викладачами було намічено опріч мене (кооперація), О. Мицюка (народне господарство), В. Старосольського (право); треба було знайти ще двох-трьох. В скорому часі мали розпочатися виклади.

В той час М. Шаповал листувався з головою Спілки Українських Техніків Сільського Господарства Б. Ю. Іваницьким, що жив тоді в Тарнові, як директор Департаменту Міністерства Земельних справ УНР. Він просив М. Шаповала допомогти українським лісівникам та агрономам, що були в польських таборах, переїхати до Чехословаччини і підшукати собі працю. Управа Комітету доручила мені розробити проект у цій справі. Я нічого іншого не міг придумати, як звернутись до чеського Уряду з проханням примістити їх, як фахівців на Закарпатті. Коли ж М. Шаповал, як Голова Комітету, звернувся з таким проханням до Д-ра В. Гірси, що керував Міністерством Закордонних справ ЧСР, заступаючи Д-ра Е. Бенеша, який мусів раз у раз їздити за кордон на ріжні між-

народні конференції, то Д-р В. Гірса сказав, що в нього нема надії на згоду відповідних Міністерств, а запропонував поширити програму Кооперативних курсів в такий спосіб, щоб дати працю більшій кількості викладачів і порадив взяти за зразок програму „Русского Института Сельского Хозяйства и Кооперации”, що був недавно заснований в Празі.

В цей час Чехословаччина широко розвивала акцію допомоги емігрантам з колишньої Росії, в тому числі й українцям: Уряд дав дозвіл на переїзд Українського Вільного Університету з Відня до Праги і взяв його на своє утримання, багато українців одержали візи до Чехословаччини за допомогою Укр. Гром. Комітету і помимо нього. До Праги приїхали Б. Матюшенко, В. Старосольський, М. Галаган, С. Гольдельман та інші. Вони вступили в члени УГК з умовою, щоб було зроблено перевибори Управи Комітету. Загальні Збори членів Комітету в січні 1922 р. обрали нову Управу в складі: голова — М. Шаповал, заступник — Б. Матюшенко, член Управи — Н. Григоріів, кандидат в члени Управи — Б. Мартос. Секретарем було призначено С. Гольдельмана.

Міністер В. Гірса був дуже задоволений з цього переформування і збільшив допомогу Комітетові. Взагалі слід підкреслити ту уважність і прихильність, з якими Д-р В. Гірса ставився до українських культурних справ. Він жив довгий час у Києві, працюючи лікарем в одному з київських шпиталів, мав знайомих серед української інтелігенції. Він сам просив нас говорити з ним по українськи і часто відповідав нам українською мовою, хоч і не чистою.

З огляду на доброзичливе ставлення Міністра, було рішено поставити справу ширше й Загальні Збори УГК обрали для цього Організаційну Комісію: голова — М. Шаповал, члени — Б. Матюшенко, В. Старосольський, Б. Мартос, О. Мицюк, М. Косюра і С. Гольдельман. На пропозицію М. Шаповала технічним секретарем (без права голосу) було призначено М. Галагана. Комісія негайно приступила до праці.

Д-р В. Гірса підготував для нас авдієнцію у Президента Т. Масарика. Організаційна Комісія виділила для цього окрему делегацію в складі: М. Шаповал, В. Старосольський, О. Мицюк і Б. Матюшенко. Президент Т. Масарик прийняв делегацію (25. II. 1922) дуже доброзичливо. До того в деякій мірі прислужився приятель українців інж. Яромір Нечас, що був тоді особистим секретарем Президента (пізніше член парламенту і Міністер ЧСР). Він добре володів українською мовою, був обізнаний в українських справах, переклав дещо з Шевченка на чеську мову і інформував Президента в дуже прихильному для нас дусі.

Тепер в надії на підтримку Д-ра В. Гірси й Президента Т. Масарика ми вирішили притягти як найбільше фахового персоналу і організувати високу школу з трьома факультетами: Економічно-Кооперативним, Агрономічно-Лісовим та Межовим. На пораду Д-ра Гірси М. Шаповал відвідав Міністерство Хліборобства. Міністром

Хліборобства був тоді Станек, що також прихильно поставився до нашої справи, а у Відділі сільсько-господарського шкільництва працювали Д-р Е. Райх і проф. Ф. Чванчара. Препереджені Міністром Д-р Гірсою, вони доброзичливо прийняли М. Шаповала, обіцяли всяку підтримку і порадили ознайомитися з підлеглою їм С. Г. Академією в Таборі. Ця школа, хоч і мала трьохрічний курс і не вважалася високою школою, але мала високошкільну організацію і програму високих шкіл та випускала цілком добре підготовлених агрономів. Урядовці Міністерства Хліборобства висловили побажання, щоб програма й організація нашої школи була пристосована по можливості до програми й організації Таборської Академії. М. Шаповал поїхав у Табор, де познайомився з постановкою справи та зондував, чи не можна було б примістити в Таборі і нашу школу та користатися лябораторіями та багатими збірками цієї школи. Але щодо цього виявилися значні труднощі з огляду на малі приміщення цієї школи, розрахованої на невелику кількість слухачів.

Програми для Українського Сільсько-Господарського Інституту (такої назви школи первісно було ужито) Організаційна Комісія виробила вже в середині березня: М. Шаповал та М. Косюра — для Агрономічно-Лісового Відділу й Межового, а С. Гольдельман і Б. Мартос для Економічно-Кооперативного. Тепер треба було їх переробити, пристосувавши до програми Таборської Академії. В ці програми ми ввели ряд дисциплін, які вважали потрібними для наших слухачів з огляду на особливості господарства України. Особливо широко було намічено кооперацію, що грала таку велику роллю в добу перед революцією і за нашої державності. До того ж наша школа повсталала з початкового наміру відкрити Кооперативні курси, то ж не дивно, що в організаційному пляні був намічений Кооперативний Відділ.

Взагалі ж програма Таборської Академії відповідала нашим інтенціям підготувати фахівців для відбудови господарства України. Сама назва нам дуже подобалася, бо в'язалася з історичною традицією Київської Академії Петра Могили. Те, що Таборська Академія не була формально визнаною високою школою, теж годилося нам з погляду тактичного. Річ в тім, що закони Чехословацької Республіки вимагали постанови парламента для заснування нової високої школи. Надії добитися такої постанови майже не було, бо в чеському парламентах були б проти нас не тільки комуністи, а й народно-демократична партія (К. Крамаржа) та й велика частина Аграрної (А. Швєгли) й народньо-соціалістичної (В. Клофача). В найліпшому випадку справа затягнулася б на кілька місяців, а нам ходило про те, щоб перевести все як найшвидче. Ми тішили себе тоді надією, що за які два роки повернемось на Батьківщину. М. Шаповал навіть настоював, щоб трьохрічну програму Таборської Академії вмістити в два роки. Сам будучи людиною непересічною і дуже здібною, він переоцінював сили наших майбутніх студентів. Кінець кінцем було прийнято три роки навчання.

Організаційна Комісія працювала дуже інтенсивно. Ми намагалися все закінчити як найшвидше, щоб першого травня вже можна було зробити урочисте відкриття школи. А треба було зробити багато: опріч точних програм навчання треба було виготовити кошторис школи, різні правила тощо. Праця провадилась колективно: проекти, приготовлені окремими її членами, докладно і всебічно обговорювалися в пленумі, вносилися додатки і поправки, відшліфовувалися формулювання і т. д. Щодо запрошення лекторського персоналу, то на мою пропозицію Організаційна Комісія постановила запрошувати лише тих осіб, що викладають або вже викладали у високих школах.

Нарешті все готове, здане в Міністерство, вже Міністер Д-р Гірса підписав асигновку на перший місяць (70.000 кор. чеськ.) і М. Шаповал пішов до консула Завазала одержувати гроші, але той не видав, а сказав, щоб М. Шаповал раніше пішов до Міністра. Виявилось, що Д-р В. Гірса одержав лист від колишнього Міністра Хліборобства проф. Брдліка, в якому той повідомляв, що у нього були два студенти українці і просили його не допустити до відкриття запроєктованої Української Господарської Академії, щоб так уникнути дискредитації української і чеської науки, бо Український Громадський Комітет, мовляв, не має до розпорядимости наукових сил, сам М. Шаповал не має високої освіти і хоче закликати професорами людей без належних кваліфікацій. „Справді, — писав Брдлік, — серед запрошених осіб є знайомі мені молоді люди, яких я ще недавно бачив на шкільній лавці в своїй аудиторії”. Річ у тім, що М. Шаповал по своїй експансивності вже дав якісь обіцянки деяким особам, що недавно закінчили чеську Політехніку в Празі. Далі проф. Брдлік писав, що від тих же студентів чув наче б то незабаром має відбутися віче українського студентства, що має винести резолюцію протеста проти відкриття Української Господарської Академії. М. Шаповал вернувся з Міністерства пригнічений і доповів все це Організаційній Комісії. Через знайомих студентів ми довідалися, що, справді, серед українського студентства ведеться завзята агітація проти Академії, Комітету і Організаційної Комісії. Між іншим не обминули й мене, розпускаючи брехеньку, буцім то я не тільки не закінчив високої школи, а й у середній не був і лише виходив нижчу залізничну школу і працював ремонтним робітником на залізниці. Довідалися також ми, що проектується скликання протестаційного віча, якщо не помиляюся, на 28 березня 1922.

Організаційна Комісія делегувала мене й М. Галагана на це студентське віче, щоб при потребі виступити з поясненнями. Атмосфера на вічу була дуже напружена, але дискусії провадилися в повнім порядку. Кілька промовців доводило, що ніякої української школи не потрібно, бо можна студіювати в чеських, вказували й на те, що серед членів Комітету мало професорів і т. п. Але виступали промовці і з протилежними поглядами. Я й М. Галаган виступили з поясненнями, що Організаційна Комісія випишує професорів з польських таборів, вказували на велике національне зна-

чення запроектованої школи, згальбували тих студентів, що ходили до проф. Брдіка та спростували ті брехні, що були пущені серед студентства. Я висміяв тут нікчемну брехеньку, що розпускали про мене, і пояснив, що ніколи не був в залізничній школі, ані не працював на залізниці, а що закінчив класичну гімназію й університет, на що маю на еміграції свідків. Найбільше враження зробила наша заява, що в протоколах Організаційної Комісії записано постанову запрошувати лише тих осіб до професорського складу школи, які вже викладали у високих школах. Після кількохгодинних дебатів віче кінцем прийняло запропоновану нами резолюцію, якою вітало організацію Академії і дякувало Урядові ЧСР за допомогу в цій важливій культурній справі. Цю резолюцію було послано в Міністерство Закордонних справ. М. Шаповал відвідав також проф. Брдіка і дав йому відповідні пояснення.

Через кілька днів після цього М. Шаповал одержав перші 70.000 кор. чеськ. для Академії (на квітень місяць 1922 р.). Тепер можна було вже запросити професорів і послати їм гроші на переїзд до Праги, а також дозвіл на візу. Організаційна Комісія ухвалила запросити професорів Українського Вільного Університету в Празі — Д-р Володимира Старосольського й Федора Щербину, Бориса Матюшенка та Олександра Мицюка, а з Тарнова (Польща) викликати професора Івана Шовгенова, доцента Іродіона Шереметинського та лектора Бориса Іваницького. Кожний був запрошений з тією кваліфікацією, яку він мав у дотичній високій школі.

Повстання Української Господарської Академії.

В середині квітня прийшла з Міністерства вимога спішно представити статут Академії замість статуту Інституту. М. Шаповал нашвидко склав його. Організаційна Комісія не мала часу ані переглянути його як слід і дня 19 квітня цей статут було подано в Міністерство на затвердження.

В кінці квітня прибули з Тарнова І. Шовгенів, Б. Іваницький та І. Шереметинський і 28 квітня 1922 відбулися установчі збори Професорської Ради УГА в складі семи згаданих осіб, запрошених Організаційною Комісією. Повстала формальна трудність: у нашвидко виробленому М. Шаповалом статуті стояло, що Академія розпочинає свою чинність, як тільки збереться сім професорів. Тут слово „професорів” було вжито в ширшому значенні замість „викладачів”. Але Професорська Рада вважала, що це слово треба розуміти формально, тож виходило, що не можна приступити до праці. Вихід із становища було знайдено той, що Професорська Рада визнала професорами всіх сім своїх учасників без огляду на те, яку кваліфікацію вони мали перед тим.

На цьому першому засіданні було обрано Ректором І. Шовгенова, Проректором — Б. Іваницького, Секретарем Професорської Ради — І. Шереметинського. За кілька днів відбулося урочисте спільне засідання Професорської Ради, Організаційної Комі-

сії й Управи Українського Громадського Комітету. Повсталала Українська Господарська Академія.

На наступних засіданнях Професорської Ради, що відбувалися в приміщенні УГК в Празі, було поширено педагогічний склад Академії запрошенням нових осіб. Кожний кандидат представляв свій життєпис і список наукових праць, а Ректор передавав його справу на реферат тому чи іншому членові Професорської Ради відповідно до фаху і той представляв писаний реферат на розгляд і вирішення Професорської Ради. Всі такі справи вирішувалися таємним голосуванням. Так були обрані доцентами — Л. Шрамченко, М. Косюра, С. Гольдельман, В. Тимошенко, Б. Мартос, Л. Фролов, О. Михайловський, М. Вікул, С. Комарецький, В. Королів, А. Чернявський, С. Бородаєвський, В. Чередиїв, Ю. Русов, Є. Сокович, Л. Грабина, а лекторами — В. Туркало, В. Мельник, Й. Мельник, Б. Лисянський. Здебільшого це були урядовці вищого рангу з Міністерств УНР. При запрошенні абсолютно не зверталось уваги на політичні погляди чи партійну приналежність кандидатів: тут були соціялісти, були ліберали, були монархистигетьманці, а були й безпартійні. Не було тільки комуністів. При виборі кандидата зверталось увагу на освіту, практичний стаж та природні здібності.

З початку на чолі Академії стояла Президія (Ректор, Проректор та Секретар Професорської Ради). Коли ж склад професури поповнився, то було обрано згідно з статутом Сенат в складі: Ректор І. Шовгенів, Проректор — Б. Іваницький, Секретар Професорської Ради — Б. Мартос, декани трьох Факультетів: Економічно-Коперативного — О. Мицюк, Агрономічно-Лісового — І. Шереметинський та Інженерного — Л. Фролов. Канцелярію Академії вів К. Коберський, що пізніше склав докторат, був обраний лектором, а потім габілітований доцентом на Екон.-Кооп. Факультеті. Він же був секретарем Сенату. Помічником у нього й секретарем студентських справ був О. Козловський, а друкарщиком Ф. Карпенко.

В Празі в той час було дуже важко знайти не то що помешкання, а навіть кімнату, тому було вирішено примістити Академію десь на провінції так, щоб можна було розташувати як саму школу, так і професорські родини та студентів. На пропозицію М. Шаповала вибір упав на невеличке купелеве місто Подебради недалеко від Праги. Тут був досить великий готель „У Короля Юрія” і в ньому було приміщено канцелярію, кабінет Ректора, деканати й бібліотеку, а в залі ресторану зроблено аудиторію. В цьому ж готелі стали мешкати деякі професори й студенти, інші знайшли собі помешкання в чеських родинях. Жили дуже скромно: часто ціла родина містилася в одній кімнаті. Річ в тому, що Міністерство асигнувало щомісячну дотацію, не визначаючи норм оплати праці, а ми самі, складаючи кошторис, визначили собі мінімальну платню, щоб можна було взяти до Академії більше людей. Тому професорам, а особливо доцентам й лекторам доводилося жити дуже економно. Професор одержував 1.800, доцент 1.500, лектор

1.200 корон місячно. Жонаті одержували ще до того 200 кор. родинного додатку на дружину і 125 кор. на дитину.

16 травня 1922 року Міністерство Хліборобства, що мало окремий Департамент с. г. шкільництва, в порозумінні з Міністерством Закордонних справ затвердило статут УГА, як приватної трьохрічної школи з високошкільною організацією й програмами навчання і внесло Академію в реєстр підлеглих йому шкіл. Професорська Рада Академії ухвалила дату 16 травня вважати початком формального існування Академії і днем феріальним, вільним від навчання. Подія — надзвичайна, нечувана в історії: ні численна російська еміграція перед першою Світовою війною, ні заможня — польська високої школи не створили. А це була вже друга українська висока школа на еміграції. Скільки треба було для того ініціативи, рішучості й енергії! На травень Міністерство видало вже 140.000 кор.: 70.000 на саму школу і 70.000 — на стипендії студентів.

Як тільки оголосили прийом студентів, почали надходити прохання з різних місць Чехословаччини, а ще більше з Польщі, Румунії, Югославії, Болгарії й Австрії.

Скоро набралось понад 600 прохань. Було створено окрему Комісію для розгляду прохань, сталим секретарем якої був О. Козловський. На пропозицію Проректора проф. Іваницького Комісія постановила керуватися такими засадами: а) кандидат повинен мати документи про середню освіту, перевагу давати тим, хто вже був у високій школі і не приймати тих, хто вже має високу освіту, щоб доцільно використати стипендії б) приймати осіб нежонатих, не старше 32 літ, як виключення приймати жонатих у тім випадку, якщо чоловік і жінка можуть бути прийняті в студенти Академії; в) давати перевагу особам, що їх моральне й національне обличчя було відомо членам Комісії, особливу перевагу було дано воякам Армії УНР. Пізніше Міністерство Закордонних справ збільшило кількість стипендій до 200. Поступово були збільшувані й асигнування на утримання школи. Коли ж з'ясувалося, що в Чехословаччині перебуває чимало українців з неповною середньою освітою, то доцентів С. Комарецькому було доручено організувати при Академії Матуральні курси. Міністерство призначило для слухачів цих курсів ще 100 стипендій. Прийнятим студентам Міністерство Закордонних справ посилало дозвіл на візу для в'їзду до ЧСР. Так зростала українська колонія в Подебрадах.

Для приміщення прибувих було організовано тимчасовий інтернат. Моя покійна дружина Марія Юрівна організувала майстерню для пошиття білизни для студентів; шили дружини професорів, а дружина подебрадського лікаря Вондровіца дала безплатно дві кімнати у своєму будинку — для приміщення майстерні. З огляду на те, що студенти прибували не зразу, а поступово, в той час, як гроші для студентів Міністерство видало на весь травень, то з'явилася деяка економія і з неї було утворено спеціальний фонд для допомоги студентам в особливих випадках.

Кубанський Козачий Комітет і Білоруська Громада звернулися до Ректорату УГА з проханням, щоб було прийнято кілька ку-

банців й білорусів і представили списки своїх кандидатів. Ректорат пішов їм назустріч і було прийнято кілька кубанців і білорусів, що мали середню освіту. Пізніше Міністерство приділило для них окремі стипендії. Було прийнято також двох жидів — українських громадян, а з них один був старшиною Армії УНР (С. Якерсон). Було прийнято одного донського козака (І. Костін), що був також в складі частин Армії УНР, й одного черкеса (Г. Бекух). На жаль, приїхали не всі прийняті студенти, а деякі, хоч і приїхали, то вступили до інших шкіл, наприклад, на Медичний Факультет. На призначені їм стипендії було прийнято інших кандидатів. Це затягнуло прийом студентів.

Поки з'їздилися студенти було переведено дуже велику організаційну працю: треба було в рямцях уже виробленого кошторису перевести розподіл кредитів між окремими катедрами, скласти регулямін, що доповнював би короткий статут, виробити різні правила, в тім числі і для студентів, підшукати приміщення для аудиторій, кабінетів, лябораторій, для книгозбірні і належно їх устаткувати. Для переведення всієї цієї дрібязкової роботи було створено окремі комісії. Пригадую, що я був членом п'ятох таких комісій. Особливо багато довелось попрацювати проф. І. Шовгенову та проф. Б. Іваницькому. Між іншим останній виробив докладний проект Регуляміну УГА і проекти багатьох правил, а І. Шовгенову, як Ректорові, доводилося часто їздити до Праги в ріжних справах.

На Межовий Відділ записалося так мало студентів, що від нього довелось відмовитись, за те було організвано з ініціативи Шовгенова, Фролова й Комарецького — Інженерний Факультет з двома Відділами: Гідротехнічним та Хеміко-Технологічним. Землемірство ж було введено не тільки на Інженерному Ф-ті, а й на обох Відділах Агрономічно-Лісового. Навіть дехто зі студентів Екон. Кооп. Ф-ту також вивчив мірництво. Пізніше не один абсольтент УГА працював, як землемір.

Перші кроки.

22 червня 1922 року вже почалися виклади. Кожний член педагогічного персоналу, чи то професор, чи доцент або лектор виголосив свою вступну лекцію урочисто в присутності більшости професури й студентства всіх факультетів.

Перед кожним викладачем стояло завдання не тільки готуватись до лекцій, викладати та провадити практичні вправи, а й удосконалюватися самому, знайомитися з новітньою європейською літературою в своєму фаху, що з'явилася за час війни і після неї. Кожний викладач мусів представити Деканатові докладну програму свого курсу. До диспозиції нашої професури були багаті празькі книгозбірні. Крім того зараз же було приступлено до організації власної книгозбірні, для чого на кожную катедру було визначено потрібні кредити. Першим сталим бібліотекарем був інж. Григорій Сидоренко, колишній голова Дипломатичної Місії УНР в

Парижі, а потім посол УНР у Відні. На жаль, не довго пробув він на цій посаді, його вже точила смертельна хвороба. Після його смерті бібліотеку перебрав І. Мазепа, колишній прем'єр-міністр УНР.

Української наукової літератури тоді, можна сказати, не було зовсім. Навіть науково-популярних книжок було дуже мало, бо ж російська цензура такого роду літератури в українській мові не пропускала. А студентам треба було дати підручники. Тому кожний викладач мусів скласти підручник зі свого курсу, а це вимагало великої й уважної праці. За правилами про підвищення кваліфікації членів лекторського персоналу таке підвищення було обумовлено написанням оригінального підручника та наукових праць. На протязі першого ж року було написано чимало підручників на всіх трьох факультетах.

Не мало праці було покладено й на організацію учбових кабінетів, лябораторій, креслярень, зразкової молочної ферми і т. п. Все це була невсипуща праця, професори, доценти й лектори працювали з великим захопленням. Не забуваймо, що кредити на все це були дуже обмежені, доводилося добре подумати над кожним пристроєм перш, ніж його купити, щоб улаштувати все як найдоцільніше. Пригадую собі, як ми дивувалися, оглядаючи фізичний кабінет, створений лектором Б. Лисянським (пізніше доцент, а потім і професор). Чимало пристроїв він майстерно зробив своїми руками або за допомогою студентів, майже з нічого.

Взагалі не можна не признати, що укомплектування професорського персоналу було переведено вдало і послужило на користь українській науці.

Ще слід згадати одну трудність — термінологію. Через відсутність наукової літератури українською мовою бракувало багато термінів, довелося їх виробляти. Щоб скоординувати цю важливу роботу, на кожному Факультеті було створено термінологічну комісію, а пізніше загальну Термінологічну Комісію з участю знавців української мови Модеста Левицького, Валерії О'Конор-Вілінської і під головуванням відомого українського діяча — Євгена Чикаленка. Секретарем Комісії був довгий час асистент М. Єремійв.

В той час чехи в своїй більшості були завзятими русофілами. Почуваючи сталу загрозу з боку німецької стихії, що оточувала їх з трьох сторін, вони всі свої надії покладали на поміч з боку „великої, могутньої слов'янської Росії”. Тому прагнення українців до створення власної держави були їм не зрозумілі. Більше того, вони не хотіли визнати навіть культурної й етнографічної окремішності українського народу. На цім ґрунті між українськими професорами й студентами з одного боку та подебрадськом громадянством — з другого — могли виникнути зайві непорозуміння. Щоб уникнути їх, Сенат доручив мені організувати ряд публічних лекцій чеською мовою, освітлюючи місцевому громадянству українські проблеми. Як що я справився з цим завданням успішно, то тільки дякуючи допомозі доц. О. Бочковського. Будучи секретарем Місії УНР, живучи в Празі багато років і досконало володі-

ючи чеською мовою, він мав широкі знайомства серед чеських літератів і політичних діячів. Він сам прочитав декілька лекцій чеською мовою, а також поміг мені запросити кількох видних чеських літератів. Відбувся цілий ряд цікавих публічних викладів. Особливий вплив на чеських слухачів мали згадки про те, як ідеологи чеського визвольного руху від Гавлічка-Боровського й до Т. Масарика у своїх творах і політичних виступах виявляли велике зацікавлення українським визвольним рухом і зрозуміння його. Проф. Т. Масарик навіть виступав в австрійському парламенті, підтримуючи домагання українців-галичан.

Спочатку родини професорів і студентів обідали в ресторані готелю „У Короля Юрія”. Господар погодився дещо знизити ціну на обіди з огляду на велику кількість столовників. Але й це було для нас дорого, особливо для студентів. Тому жонаті почали варити в своїх помешканнях, хоч це було дуже незручно. Я вніс до Сенату проект організації двох кооперативів: 1) Споживчого Товариства, що мало б провадити їдальню і невелику крамницю та 2) Кредитового, що мало б давати позики студентам в разі пекучої потреби. Тому що студенти не в стані були внести відразу свої паї в належному розмірі для організації тих кооперативів, я просив Сенат видати позичково з студентського допомогового фонду 10.000 кор. для Споживчого Товариства і 20.000 кор. — для Кредитового. Сенат доручив мені організувати кооперативну їдальню, однак відмовив видати потрібну позику. З огляду на те, що становиче було досить поважне, я організував Спож. Т-во „Україна”. На внесені паї Управа Т-ва змогла найняти лише маленьку комірчину і спорудити там крамничку. Я звернувся до М. Шаповала і Укр. Гром. Комітет видав Товариству позику 10.000 кор. Управа кооперативу винайняла у пані Коштялової дві кімнати з кухнею, де і повстала їдальня. Хоч наш кооператив був дуже маленький і не був формально зареєстрований, проте на моє прохання Чеське Т-во Гуртових Закупів (Прага) почало посилати нашому кооперативу всякий потрібний крам по гуртових цінах, як продавало великим кооперативам. Справа пішла дуже добре: їдальня давала за 5 кор. такий самий обід, за який в ресторані треба було заплатити 7 кор. Пізніше було заведено ще й дешевий обід за 3.50 кор. (без м'яса або з половинною порцією м'яса). Великою вигодою було й те, що їдальня почала готувати українські страви: борщ, гречану кашу, вареники, голубці і т. п. Не було ні горілки, ні пива, що також сприяло зменшенню витрат на харчі. За те можна було дістати шклянку чаю чи молока за дуже дешеву ціну. Згодом було заведено й дешеві вечери. Студенти — члени Управи й роздатчики за свою працю мали безплатні харчі. Змінювалися вони кожні чотири місяці і в цей спосіб члени Управи відбували і практичні вправи з кооперації. Як їдальня, так і крамниця розвивалися дуже успішно.

Кредитове Т-во повстало значно пізніше, коли приїхав доцент (пізніше професор) С. Бородаєвський, колишній Товариш Міністра Народнього господарства в гетьманському Уряді. Воно повста-

ло виключно, як учбовий кооператив для практичних вправ з кредитової кооперації. Керував ним лектор І. В. Івасюк, колишній Міністер Фінансів Кубані.

У декого з студентів були діти. Батько й мати мусли йти на виклади, а дитину ні на кого було покинути. Моя дружина організувала для цих дітей захоронок. Пізніше до Подебрад було переведено з Праги дитячий притулок, організований М. Шаловалом. Головою Притулкового Комітету була С. Ф. Русова. Тоді захоронок було ліквідовано, бо студенти могли віддавати своїх дітей до цього притулку.

Студентство з свого боку виявило чималу організаційну ініціативу. Насамперед було організовано Академічну (Студентську) громаду при УГА, а при ній повстав цілий ряд більших або менших товариств й гуртків. Організовано добрий студентський хор, оркестру мандолиністів, а пізніше й драматичний гурток.

Не малий успіх мало гімнастичне Т-во „Сокол”. Воно ввійшло в близькі стосунки з чеським „Соколом” в Подебрадах і той дозволив йому використовувати гімнастичну залю („Соколовню”) зо всіма приладами. Головою українського „Сокола” був асист. М. Єремійв, що ще з України (з 1905 р.) був членом сокільських товариств і технічно стояв нарівні з кращими чеськими гімнастами.

Повстало також Т-во Письменників й Поетів. В його склад входили дехто з професорів та членів їх родин і студенти, в тім числі О’Конор Вілінська, Модест Левицький, Є. Маланюк, Л. Мосендз, Ю. Дараган, М. Чирський, М. Єремійв та інш. Лектор Модест Левицький організував початкову школу для дітей 7-9 літ. Студент І. Костін відкрив школу модерних танців, а знаний балетмайстер Василь Авраменко проїздом через Чехословаччину на кілька місяців спинився в Подебрадах і провів школу українських танків, що мала серед студентства надзвичайний успіх.

Так поступово утворювався в Подебрадах визначний український культурний осередок: студенти акуратно відвідували лекції та практичні вправи, а по при то відбувалися публічні лекції, концерти, забави, загальні збори різних організацій та гуртків. Виходили місячники, збірники, альманахи і ,навіть, газета („Укр. Життя”), а пізніше „Записки УГА” з науковими працями професорів. Коли приїздив з Праги український священник і відправляв Службу Божу в однім з місцевих костелів, або коли був похорон, то співав студентський хор, а пізніше під кінець відправи інколи діти з притулку надзвичайно добре співали молитву за Україну.

Для видання підручників студенти з участю декого з професури організували кооперативне „Видавниче Т-во при УГА”, що мало також свою крамничку, де продавало свої й чужі видання. Коли Ректор І. Шовгенів і я, як секретар Проф. Ради, повезли й показали Міністрові Д-р В. Гірсі перші підручники, то він був приємно здивований і сказав, що шкода видавати підручники літографічно, треба видавати їх друком. Я зауважив, що на це потрібно великі кошти, а Д-р Гірса відповів: „На таке діло кошти знайдуться”. Тоді я знову зауважив, що це мають бути мільйо-

ни, а Д-р Гірса сказав — „Я так і розумію” — і просив скласти список книг, готових для видання друком. Довідавшись про це, М. Шаповал висунув проєкт утворення загально-українського видавництва. Почалися наради, вироблення статуту тощо. Тим часом М. Шаповал швидко організував „Український Громадський Видавничий Фонд” при Комітеті без участі Академії (взяло участь лише декілька членів персоналу УГА) і одержав з Міністерства кредит в один мільйон кор., що пізніше був збільшений. Академія вже не змогла одержати з Міністерства кредитів на видавництво, щоб не утворювати конкуренції, не вносити розбиття і т. д. Це викликало велике огірчення серед професорського персоналу УГА і було чи не останньою причиною, що привела до повного відокремлення Академії від УГК.

Тим часом закінчувався рік і настала доба іспитів. Більшість студентів склала їх з добрим успіхом, а деякі дуже добре. Під кінець шкільного року (1922-23) Академія влаштувала виставу: в кабінетах і лябораторіях було розкладено на столах і розвішено на стінах праці професури й студентів: пристрої, колекції, моделі, діаграми, схеми, підручники, реферати, вирази з креслення, малювання, фотографії викладів й практичних вправ і т. п. Перед очима відвідувача вставала вся чинність Академії. Виставу відвідало багато мешканців міста Подебрад, були й приїжджі з Праги, втім числі дехто з чеських професорів, наприклад Ректор Празького Університету. Наші професори, а також дехто з студентів, давали пояснення. І тепер, як жива, з'являється у мене перед очима постать студ. Л. Биковського, що з вказівкою в руці бігає з однієї кімнати в другу та з запалом пояснює відвідувачам схеми та діаграми Економ. Кооп. Ф-ту. Пізніше Академія зо своїми експонатами виступала на виставах поза Подебрадами і одержала кілька відзначень: 1) Почесний диплом Міністерства Хліборобства за шкільні експонати на виставці в Празі (1924), 2) Похвальний диплом Хліборобської Єдноти в ЧСР за експонати з лісівництва (1924), 3) Диплом відзначення Чехословацької Хліборобської Ради за праці студентів на виставці в Празі (1923), 4) Диплом Центрального Союзу Бджолярів за виставлені шкільні приладдя на виставці в Шлезьк. Оставі (1924), 5) Велику державну бронзову медаль за експонати школи на господарській виставці в Празі (1926) й інші.

Першу виставу Академії в Подебрадах приїхали оглянути й урядовці з Міністерств: консул Завазал з Міністерства Закорд. справ і проф. Чванчара з Міністерства Хліборобства. Проводячи їх по кімнатах, зайнятих Економічно-Кооп. Факультетом і пояснюючи їм педагогічне значення експонатів, я бачив, з якою уважністю вони розглядали все, і помітив, що вистава зробила на них враження. Потім проф. Б. Іваницький повів нас на невеличкий, зарослий ним клапчик землі, де він розвів розсадник лісових пород. Цей розсадник також зробив на всіх гарне враження. Коли верталися з розсаднику, я помітив, що Завазал і Чванчара йдуть самі. Як член Президії я поспішив їх догнати і саме в ту

хвилину, як я порівнявся з ними, Завазав казав до Чванчари: „Коли ми давали гроші на цю школу, то думали, що викидаємо їх без всякої користі, а тепер я бачу, що ці гроші не пропали даром”. Справді, за рік було зроблено дуже багато, особливо, коли взяти під увагу обмеженість коштів, що на них було створено фактично 5 факультетів. Після вечери відбувся в найбільшій залі міста Подебрад („Заложні”) концерт, на якому, крім студентського хору, між іншим, з великим успіхом виступив приїжджий з Праги бандурист Ємець. Пізніше в Подебрадах повстала невелика школа бандуристів, а студ. М. Романченко почав виробляти бандури.

Десь у травні 1923 р. місто Подебради відвідав Президент ЧСР Т. Г. Масарик. Місто приймало Президента з великою урочистістю, до того ж і день видався дуже гарний: теплий, соняшний. Саме місто прикрасилося квітами й прапорами, вздовж вулиць стали рядами школи, гімнастичні товариства, ремісничі, культурні й політичні організації, жінки й дівчата в барвистих національних убраннях. Президент обходив всі організації і скрізь вітали його покликом — „Наздар” і короткими промовами. Академія стояла перед готелем „У Короля Юрія”: спереду професура, ззаду в кілька рядів — студенти. Коли Президент підійшов до нас, то Президія Академії (І. Шовгенів, Б. Іваницький і я) виступила вперед. Староста міста представив нас Президентові, а Ректор проф. І. Шовгенів звернувся до нього з короткою промовою. Він дякував Президентові від імені школи за допомогу, а при тім в делікатній формі зазначив, що ми всі хотіли б, щоб ця допомога продовжувалася так довго, поки Академія не виконає свого завдання. На це Президент відповів так (в перекладі з чеської мови): „Сердечно дякую Вам, панове! Я дуже добре поінформований про вашу школу, недавно одержав про це дані. Дуже радий, що ви знайшли у нас не батьківщину — її, розуміється, не можете тут знайти — але в братньому народіві доброго сусіда, яким можете бути задоволені. Самі ви кажете, що є задоволені й щасливі. Я радий, що при тому лихові, яке піткало Росію і вашу Україну, ми тепер наші слов'янські програми, які мали ще перед війною, можемо здійснювати на практиці. Слов'янська програма не загинула і не загине. Хочемо, щоб ми сьогодні були, так би мовити, практичніші, як раніш, і щоб ті ідеали, більш менш абстрактні — бо за Австрії вони інакшими не могли бути, тепер оспівдали дією. Оскільки це буде залежати від мене, я з радістю буду вас і ваших студентів підтримувати”.

Відділення Академії від Українського Громадського Комітету.

В статуті Академії було зазначено, що вона засновується при Комітеті, для чого створюється Адміністративно-Господарську Комісію, до якої входить Президія Академії й Управа Комітету. Через цю Комісію мали переходити всі суми одержані для Академії від Міністерства.

З одного боку цим підносилося значення Комітету в очах українського громадянства і чеських урядових чинників, а з другого — малося на увазі всю громадську й культурну чинність української еміграції в Чехословаччині зосередити біля Громадського Комітету. На жаль, це не сталося.

М. Ю. Шаповал приїздив до Академії, його зустрічали з пошаною. На засіданнях Сенату і Професорської Ради Академії він був почесним гостем з правом дорадчого голосу. Але потроху почали виникати непорозуміння на тій ґрунті, що Управа Комітету, а особливо її голова, брали на себе розв'язування справ, що належали до компетенції органів Академії. Кінець кінцем Професорська Рада постановила звернутися до Міністерства Закордонних справ з проханням трактувати Академію, як самостійну установу, і призначені для неї кошти пересилати їй безпосередньо.

Міністерство на це погодилося і на підставі декрету з дня 28 серпня 1923 року Українська Господарська Академія, починаючи від 1-го жовтня 1923 р., була відділена від Українського Громадського Комітету і надалі підлягала безпосередньо двом Міністерствам: Міністерству Хліборобства — в справах шкільно-навчальних, і Міністерству Закордонних справ — в справах адміністративно-господарських.

Проф. Олександр КОВАЛЕНКО

ЗІ СПОГАДІВ*)

Первісна назва Факультету — Сільсько-Господарський Інженерний — пізніше була змінена на Інженерний. Треба признати, цю назву не зовсім влучно не тільки тому, що є занадто загальною і не визначає, до якого саме фаху цей факультет має підготувати своїх абсолювентів, а ще й тому, що наводить на думку нібито з трьох факультетів він єдиний має давати титул інженера. Дійсно, при заснуванні Академії такі інтенції були, бо інші факультети за прикладом колишніх аналогічних російських закладів, мали давати титули — вчених агрономів, вчених лісівників та вчених економістів. Згодом переважила думка, що всі три факультети видаватимуть дипломи інженерів, що й було закріплено в новоприйнятому Професорською Радою Академії статуті. Первісний

*) Автор спогадів Олександр Михайлович Коваленко — один із найстарших емігрантів, бо своє еміграційне життя почав ще після перших революційних подій в Росії 1905 р. Народився 28 липня 1875 р. в Ромні на Полтавщині, там же скінчив Реальну Школу і поїхав до Харкова, де, по складенні конкурсних іспитів, вступив до Технологічного Інституту. У другому році свого перебування в Харкові став членом заснованої саме тоді Дмитром Антоновичем (пізніше професор і Ректор УВУ в Празі) Української Студентської Громади. В 1900 році разом з членами Укр. Студ. Громади Д. Антоновичем, Юрієм Коллардом, Левком Мацієвичем та Михайлом Русовим був основоположником Революційної Української Партії (Р. У. П.).

По закінченні Технологічного Інституту в 1903 р. з титулом інженера-технолога вступив у воєнну Чорноморську Флоту на посаду інженера-механіка. В 1905 році взяв участь в повстанні на панцернику „Князь Потьомкин Тавричеський” і того ж року мусів податись на еміграцію. Перші роки перебував в Женеві, а потім в Парижі, де на протязі 10 років був вступником директора російської середньої школи і викладав в старших класах математику та фізику. Роки 1915-1916 присвятив редагуванню в Льозанні двотижневика „L'Ukraine”, який видавав Володимир Степанківський. Події 1917 року уможливили його поворот. Прибувши до Києва, перед гетьманським переворотом займав посаду Директора департаменту морської освіти в Морському Міністерстві. В 1919 р. виїхав знову за кордон, спочатку до Женеві, а потім до Парижу, куди був покликаний на посаду 1-го Секретаря Української Дипломатичної Місії. У 1922 р. його запрошено на викладача до Української Господарської Академії в Подєбрадах при кафедрі теоретичної та прикладної механіки. У 1923 р. був підвищений на доцента з дорученням керувати катедрою прикладної механіки. Б акад. р. р. 1923/24 та 1924/25 був Деканом Інженерного Ф-ту.

Викладав: Аналітичну геометрію, Теоретичну та Прикладну механіку, а в останні роки ще й Математику та Опір матеріялів (для гідротехніків).

Написав такі високошкільні підручники: Приложення диференціального рахування (1923), Курс аналітичної геометрії в просторі (1924), Теоретична механіка (1924), Прикладна механіка (1925), Основи вищої математики (1936). Для позаочного навчання в УТГП склав спеціальний середньошкільний курс Алгебри та Геометрії (1940).

статут, затверджений Міністерством дня 16 травня 1923 р., з переходом Академії на 4-хрічний цикл навчання, не відбивав фактичного стану. Тому Професорська Рада схвалила 1925 р. проект нового статуту і в ньому було зафіксовано, що абсолювенти Академії, після її скінчення, одержують титул інженера відповідного фаху. Від 1925 р. Академія жила вже по новому статуту, але при тому назву — Інженерний Факультет не було замінено на якусь більш відповідну. Отже такою вона залишалася до ліквідації Академії і такою її перебрав спадкоємець Академії — УТП.

Первісний проект, що Інженерний Факультет буде мати два відділи — Межовий (мірничий) та Хемічний — після того, як склад його лекторського персоналу був укомплектований, змодифіковано в той спосіб, що Факультет мав два основних відділи — Гідротехнічний (властиво Гідротехнічно-Будівельний) і Хеміко-Технологічний і на цих відділах студенти одержували можливість вужчої спеціалізації в таких фахах: гідротехнічні спорудження, меліорація, будівництво, залізобетонів спорудження, водопостачання, бальнеотехніка, броварство, гуральництво, миловарство, цукроварство, перероблення нафти, технологія неорганічних продуктів та інш. Широка програма Факультету ставила його на рівень окремої високої школи, бо дозволяла студентам придбати не тільки конкретні знання з різних фахів, але давала ще й, так би мовити, загально-технічний розвиток, який допомагав їм, при бажанні, вже самостійно спеціалізуватися і в інших фахах, так чи інше споріднених з тими, в яких вони мали можливість спеціалізуватися під час студій в Академії. І справді, час показав, що абсолювентів Факультету можна було зустрінути на праці в найрізноманітніших фахах (мірництво, будівля доріг, у винарстві, виріб барв і т. інш.).

**

При складенні програмів і плянів навчання на початку відігравали ролю приклади колишніх російських вищих навчальних закладів. Але в дальшому ході навчання, особливо з прибранням чеських професорів і фахівців, Факультет став пристосовуватись до програм західньо-європейських високих шкіл. Факультет мав 20 кафедр, а саме:

1. Фізики	11. Механічної технології
2. Математики	12. Шляхів
3. Теоретичної та прикл. механіки	13. Геодезії
4. Машинознавства	14. Неорганічної хемії
5. Будівельної механіки	15. Органічної хемії
6. Будівництва та архітектури	16. Фізичної хемії
7. Меліорації	17. Аналітичної хемії
8. Гідравліки	18. Хемічної технології
9. Гідротехніки	19. Ферментаційної хеміч. технології
10. Водно-санітарної техніки	20. Вуглегідратів.

Фаворитом на Факультеті був Гідротехнічний Відділ, завдяки ініціаторові цього Відділу проф. І. Шовгенову, що присвятив багато уваги розробці плянів навчання та забезпеченню. Відділу викладовими силами. До того ж бурхливий розвиток чеської техніки в напрямі регуляції рік та потоків, електрифікації сіл, оздоровлення міст, будови доріг та мостів і т. п. не міг не викликати зацікавлення цими галузями в української молоді.

Вже сама назва Відділу свідчила, що катедри Гідротехніки та Гідравліки будуть мати упривилейоване положення. Але й сам керівник катедри, крім великої ерудиції й практики, був добрим викладачем, що добірною українською мовою вмів утримати аудиторію в стані напруження.

Друга катедра, що своєю повагою і особистістю її керівника була в студентських колах популярною, це катедра будівництва та архітектури. Керував катедрою цивільний інженер Сергій Тимошенко, що відзначався товариськістю в поводженні з студентами, але разом з тим збільшеними вимогами щодо знань і виконання завдань студентами.

Дальшими катедрами, що вплинули на вибір вужчої спеціалізації багатьох із студентів, були — Шляхів, до якої належала — Будова мостів, і катедра Водно-санітарної техніки. Керівником першої був інженер шляхів Євген Сокович, а викладачем один з найкращих чеських мостовиків, колишній Ректор Празької Техніки професор Рудольф Кукач. Разом з ними, як лектор при цій кафедрі, працював молодий, але талановитий українець інженер Іван Кулик, абсолювент Чеської Політехніки, який, на жаль, в скорому часі виїхав до Аргентини. Катедрою Водно-санітарної техніки керував один з найбільш відомих професорів Празької Політехніки професор Ян Граський. Визначний чеський фахівець в галузі водопостачання та бальнеотехніки, він в той же час користувався великими впливами в чеських промислових і громадських колах.

Професор інж. Леонид Грабина керував катедрою геодезії. Його підручник, що вийшов літографованим виданням, крім того, що відзначався подачею оригінального матеріалу з історії українського мірництва та топографії, багатством матеріалу і формою викладу взагалі здобув собі популярність в студентських колах. Багато з них, відіжджаючи з Подебрад, упаковували цей підручник, що не був тонший від деяких видань біблії, у свої валізки, бо пізніше дехто з них цілком або переважно присвячував себе мірництву.

Катедрою Будівельної механіки керував професор інж. Олександр Вілінський, що перед тим був доцентом Політехніки в Києві, катедрою фізики — професор Борис Лисянський, катедрою теоретичної та прикладної механіки — доц. інж. Олександр Коваленко, катедрою машинознавства доцент Петро Вуків, катедрою механічної технології доц. інж. Олександр Михайловський. Математику викладав спочатку лектор Володимир Туркало (незадовго помер), пізніше доцент Святослав Романовський, бетонові спорудження — доцент Празької Політехніки Єждік.

Найвизначнішою постаттю на Хеміко-Технологічному Відділі був сеньйор українських хеміків професор Іван Горбачевський, колишній Ректор Чеського Університету в Празі і міністер здоров'я Австро-Угорщини. Він керував катедрою Органічної хемії. З професором Горбачевським ближче працював досвідчений педагог професор Сергій Комарецький, що керував катедрою Аналітичної хемії. Підручник проф. С. Комарецького, що він його склав для студентів Академії, був остільки оригінальний і добрий, що Київський Держвидат перевидав його для високих шкіл, навіть не запитавши згоди автора, не кажучи вже про авторський гонорар. Також на підручникові не було згадки, що автор його є професором Подебрдської Академії.

Катедрою вуглегідратів керував проф. інж. Леонид Фролов. Знавець цукрової промисловости, написав оригінальний підручник цукроварства (перше літографоване видання Академії, пізніше вийшов друком накладом Українського Громадського Видавничого Фонду в Празі). В грудні 1941 року виїхав до Києва для праці в централі цукрової промисловости, як науковий дорадник, і вже не повернув з новою еміграцією. Були чутки, що загинув.

Катедрою Неорганічної хемії керував колишній асистент Кам'янецького Державного Університету професор Микола Вікул. Любив свої лекції пересипати дотепами та анекдотичними пригодами і так майстерно викладав, що його послухати приходили і студенти з інших Відділів. Передчасно вмер після невдалої операції в одному з празьких шпиталів, викликавши загальний жаль серед колег і студентів. Передчасно помер і другий хемік інж. Євген Голіцинський, що керував катедрою Ферментаційної хемічної технології.

Професор інж. Василь Іванис керував катедрою Хемічної технології. Написав оригінальні українські високошкільні підручники — Технічно-хемічна аналіза і Хемічна технологія. Знавець нафтової промисловости і індустрії, визначився теж, як організатор українських інженерів на еміграції. Під його редакцією виходив у Подебрдах журнал „Український Інженер”, в якому вміщено багато оригінальних розвідок і фахових статей, як професорів, так і абсолювентів УГА.

З молодших хеміків належить згадати доцента інженера Миколау Зайцева, що після смерти доц. Є. Голіцинського перебрав катедру Ферментаційної хемії, а пізніше був професором і Проректором УТГІ. Після закінчення Празької Політехніки вступив в 1924 р. лектором Академії і викладав Хемічну технологію товщів. Теж визначився на керівних посадах великої чеської фабрики олії, маргарину та мила „Космос”. Абсолювент Академії Д-р інж. Василь Кучеренко габілітувався на доцента і теж визначився як керівний хемік на великій німецькій фабриці лаків.

До визначних постатей Хеміко-Технологічного Відділу належить віднести професора Давида Рейхінштейна, що керував катед-

рою Фізичної хемії. Колишній асистент проф. Айнштайна, він був знаний в ширших наукових колах. Можливо, що при інших обставинах був би сам став і виховав шерэг перших українських атомових дослідників. Найталановитішим його учнем й асистентом був абсольтент Академії інженер Володимир фон-Рейтер, який хотів стати науковцем, але ліквідація Академії перекреслила його пляни. Виїхав на Далекий Схід де був Директором великої цукроварні.

Програма Інженерного Факультету, як і інших факультетів Академії, була плянована на 8 семестрів, але студентам гідротехнікам, з уваги на складність і клопітливість обрахунків та креслення проєктів був доданий для закінчення студій ще 1 семестр. Перші два семестри давали студентам обох відділів загальну підготовку. Починаючи з третього семестру, кожний із студентів мав вибрати один з двох відділів: Гідротехнічно-Будівельний чи Хеміко-Технологічний. Пізніше на кожному з цих відділів була можливість ще вужчої спеціалізації в тій чи іншій галузі. Після прослухання чотирьох семестрів студенти складали перший півкурсний іспит з наук підготовчих, та після прослухання 8-ми семестрів — другий півкурсний іспит та дипломний іспит з наук, що належать до вибраної вужчої технічної та фахової спеціалізації. Для студентів Хеміко-Технологічного Відділу дипломний іспит складався з: лябораторної праці і оборони дипломного проєкту та лябораторної праці перед Іспитовою Комісією, для студентів Гідротехнічного Відділу — з оборони дипломного проєкту, при чому цей проєкт мусів складатися з аналітичних та графічних обрахунків, загальних та детальних викресів, обрахунку вартости окремих споруджень та з детальної пояснюючої записки.

За час існування Академії (1922-1935) закінчило Факультет і одержало фахові титули: інженерів-технологів — 58 осіб, інженерів-гідротехніків 117 осіб. Дипломні проєкти відносилися до будов: гідроелектрівень, гребель (шлюзів, комор), водоводів, водостоків й каналізації, доріг і мостів, з галузі меліорації, використання водної енергії, бальнеотехніки, цукроварства, броварства, перерібки нафти, гуральництва, технології дерева і ферментаційної хемічної технології.

З установ Факультету найбільше місця займали креслярні та лябораторії. Далі йшли кабінети: гідротехніки, технічної фізики та електротехніки, геодезії, будівництва, фізичної хемії, графостатики, геології та мінералогії. Як кабінети, так і лябораторії були в достатку забезпечені пристроями, посудом, хемікаліями, таблицями і т. п.

Практичним вправам присвячувалося багато годин. Крім того кожний студент під час літніх ферій мав відбути практику, про що і преджити Деканові Факультету посвідку на початку нового шкільного року. Таку практику відбували: гідротехніки — на регуляціях рік, будовах гідроелектрівень, гребель, мостів, доріг, меліоративних роботах і т. п., хеміко-технологи — цукроварнях,

броварах, гуральнях, фабриках мила й товщу, консервації городини й овочів і т. п. Таким чином поруч теоретичних знань студент одержував таку солідну практичну підготовку, що по скінченню студій міг відразу приступити до самостійної керівної ролі у своєму фаху. Тому наші гіротехніки, наприклад, так відзначилися на працях в Польщі, яка не мала в цій галузі по достатку власних фахових сил, а хеміки в різних відповідних підприємствах.

**

З цього короткого нариса видно, що Інженерний Факультет у своїй шкільно навчальній ділянці виконав поважну працю, випустивши у світ 175 інженерів з дипломами Української Політехніки. Все це уможливила віддана праця нашої української професури разом з кращими фахівцями братнього чеського народу, який нас гостинно прийняв.

Але лекторський персонал Факультету багато прислужився українському високому шкільництву виготовленням численних підручників з дисциплін, що входили в програму навчання на Факультеті. В деяких з них був зібраний досвід багаті практичної діяльності авторів. Треба прийняти на увагу труднощі з неусталеною ще тоді українською технічною термінологією, щоб усвідомити скільки праці і зусиль вкладено авторами при написанні таких перших оригінальних українських підручників, як технічна фізика, гідротехніка, гідрологія, геодезія, цукроварство, хемічна технологія дерева, техно-хемічна аналіза і т. п. І тут слід відмітити видатне досягнення в царині хемічних наук виробленням одноманітної української хемічної термінології. Цю працю координувала Термінологічна Комісія Факультету, очолювана професором Б. Лисянським, але головний матеріал постачили хеміки — С. Комарецький, Л. Фролов, М. Вікул, Є. Голіцинський, В. Іванис, М. Зайцев та інші за кожночасними порадами професора-сеньйора Івана Горбачевського. Словник хемічної термінології виходив у вигляді неперіодичних літографованих зошитів і остаточно його оформлення й докінчення припинилося з ліквідацією Академії.

З колишнього педагогічного складу Інженерного Факультету нема в живих: І. Шовгенова, С. Тимошенка, О. Вілінського, М. Вікула, Є. Голіцинського, О. Михайловського, Б. Лисянського, С. Комарецького, І. Горбачевського, Л. Фролова, Є. Соковича, А. Чернявського. Віримо, що не тільки їх учні, але й ширше українське громадянство захоче їх імена у світлій і вдячній пам'ятці за їх віддану піонерську працю в першій Українській Національній Політехніці.

Проф. Б. ЛИСЯНСЬКИЙ

СВЯТЕ БЕЗУМСТВО

В червні місяці 1922 р. одержав я телеграфічну пропозицію Ректорату Української Господарської Академії в Подебрадах — обняти становище асистента при кафедрі Технічної фізики в цій новоствореній на теренах гостинної Чехословаччини українській високій школі. По кількох годинах роздумування відповів я своєю згодою, а за яких п'ять тижнів по цьому залишивив славнозвісне в історії нашої еміграції місто Тарнів та вирушив з Польщі до Чехословацької Республіки. Прибувши наступного дня до затишного курортного містечка Подебради, пірнув я зразу в ту атмосферу організації системи і радісного творчого чину, що панувала в невеличкій ще у тій порі українській колонії, яка проте швидко зростала за рахунок нових осіб, що невпинним потоком — почасти легально, а почасти і нелегально — прибували з усіх країн Середньої Європи, а найбільше з Польщі, втікаючи з таборів інтернування нашого вояцтва і подорожуючи „по зеленій візі”.

В тім часі Українська Господарська Академія диспонувала вже достатнім приміщенням, займаючи два горішні поверхи величезної масивної будови готелю „У Короля Юрія”, в безпосередньому сусідстві з курортним парком. Турботами декана Інженерного Факультету, покійного професора Л. Фролова, який знав мене ще по спільній службі в Міністерстві Фінансів (де він займав становище директора Департаменту Посередніх Податків), звільнився я від потреби шукати собі помешкання в незнайомому місті, бо мені було уступлено маленьку кімнатку в тім таки ж готелі. Це в неабиякій мірі упрощувало моє персональне життя та улегшувало мені участь в коженденній напруженій праці, що під фаховим керівництвом першого Ректора УГА, нині вже покійного проф. Ів. Шовгенова, який був душею цілої справи і талановитим керманічем її, — поступала наперед швидким темпом і охоплювала все нові і нові організаційні завдання.

В умовах цього прискішеного темпу кожний день приносив якісь більші чи менші новини, що про них довідатись було найлегше в академічній канцелярії, до приміщення якої я з цієї причини частенько забігав. І ось одного ранку довелось мені бути свідком такої сцени: пан Ректор Шовгенів, розпечатавши якогось листа і бігло прочитавши його, нервово хитнув головою і голос-

но промовив: „Ну, панове, так оказується, що ми з вами — злочинці!” Така репліка змусила всіх прихвильних настожитись і загострити увагу. І ми з нетерпінням стали чекати на дальші пояснення. Але, замість них, п. Ректор зачав читати нам листа, що мав ось такий зміст:

„Безумці зупиніться! В сучасні тяжкі дні, що їх переживає наш український народ по невдалій спробі створити власну Незалежну Державу, в ті дні, коли наша Нація несе розплату за свідомі і несвідомі помилки керманців нашої боротьби за Волю, коли серце спливає кров'ю при думці про нашу недавню поразку і нашу національну дискредитацію перед широким чужинецьким світом, ви, безвідповідальні амбітники і легковажні авантюристи, розпочинаєте аферу, що принесе нам нову дошкульну поразку і нову національну дискредитацію, цього разу — на культурному полі. Ви б цього напевне не зробили, коли б виразно собі уявляли, що то є за справа, за яку ви з такою нерозважністю і самопевністю беретесь. Але, як видно, серед Вас не знайшлося і однієї людини, яка б виразно собі представляла, що то таке вища технічна школа та якими методами і засобами її назагал організується. Так дозвольте ж Вам, легковажні українські культуртрегери, ту поважну річ у кількох словах роз'яснити.

Сучасне людство не знає прикладу, щоб таку складну з організаційного і технічного боку річ, як високошкільний заклад, можна було б організувати, перебуваючи на еміграції. Навіть за сприятливих умов нормального життя у себе вдома, на власній рідній землі, організація високошкільного закладу вимагає величезних і довготривалих зусиль, а тому справу заснування університету чи політехніки попереджує завжди довготривалий організаційний період. А коли якесь міністерство, що диспонує величезними засобами і має для цього спеціальний апарат своїх досвідчених службовців, потребує для організації нової школи двох-трьох літ, то як це думаєте ви, еміграційні фокусники, організувати високошкільну установу за кілька коротких місяців, не маючи при цьому ні належного апарату, ні потрібних грошових засобів? Ви про це чомусь не подумали або подумати не захотіли. Але за Вас мусять подумати українське громадянство, широкий наш загал. Той загал, іменем якого ви виступаєте і який понесе увесь сором вашої недалекої поразки. І ось іменем цього загалу звертаюся до Вас з закликком-пересторогою і кажу ще раз вам: безумці зупиніться! Зупиніться, доки ще не пізно, доки ваша легковажна авантюра не набрала форм вселюдного скандалу. Не готуйте нам нової національної поразки, бо їх і без того маємо вже досить”..

Знервованим голосом закінчив п. Ректор читати цього своєрідного змістом і формою „послання” одного з всепередбачливих інтелігентів. А, закінчивши, звернувся до нас з запитанням: „Ну що ж, панове, скажете на це?” Якусь коротку хвилину ми мовчали, мимоволі депримовані прикрим змістом отого листа; але потім хтось з нас здвигнув плечима і сказав: „Що саме ми думає-

мо? Думати можна лише одно: з найбільшою силою братись за працю і вести її далі витривало та завзято, не зважаючи ні на що, а зосібна на поради ось таких мудреців". — „Мабуть ви не помилились", — сказав п. Ректор і вийшов з кімнати.

**

Від цієї події проминуло лише півроку і провід УГА вирішив поділитись своїми організаційними осягами з чеським суспільством, виславши для цієї мети свої — на той час іще скромні і нечислені — експонати на пражську господарську виставку. Виразний успіх цієї першої спроби підбадьорив усіх нас і заохотив до дальшої творчої праці. А коли за пару років Академія знову взяла участь у такій же виставці, то своїми експонатами вона зайняла величезну площу. Український виставовий стоян притягнув до себе увагу публіки, пояснення якій у дуже образній і цікавій формі подавав спеціальний уповноважений Ректорату, нині покійний доцент В. Королів. Наша справа мала на цей раз успіх, якого й ми самі не чекали. Формальним виявом того успіху була нагорода — велика бронзова медаля Міністерства Земельних Справ. А фактичним його наслідком було зміцнення довір'я до нашої школи з боку чеського загалу, зосібна ж його урядових і культурно-наукових кругів. Факт цей відповідно відбився на моральних, а тому теж і на матеріальних позиціях нашої Національної Політехніки яка від того часу стала на шлях свого далекоюсягло розвою і великого життєвого успіху.

Між іншим мені довелося бути свідком того, як наш виставовий відділ відвідав тогочасний Президент Ч. С. Р. проф. Т. Масарик. Над розглядом наших експонатів п. Президент таки довгенько затримався. А найбільше витратив часу на розгляд видань „Українського Видавничого Товариства при УГА". Тут, як видно, заговорило вже серце ученого, що любить і цінить кожну книжку.

А наступного дня затримався біля тих наших видань інший цікавий відвідувач, а саме — проф. Милюков, видатний представник російської історичної науки і знаний політичний діяч та міністер пореволюційного „тимчасового правительства". Як мені пізніше оповідали свідки, пан професор, узявши до рук перший том мого „Курсу лекцій з фізики", переглянув цю книжку і, кладучи її на місце, сказав: „Ну, знаєте, если уже по украински можно физику излагать, то украинский язык таки действительно существует"

Ці незабутні дні нашого першого вселюдного іспиту поклали цінний фундамент того правдивого тріумфу, що безперерійно уже супроводжував далі творчу працю зібраного довкола Української Господарської Академії гуртка незломних ентузіястів. Тих правдивих безумців, що які в убогих умовах емігрантщини відважились піднести ідею створення Національної Політехніки, пішли за ту ідею в нерівний бій з суровим життям і цей сміливий бій... повністю виграли.

Інж. Є. МАЛАНЮК

ЧВЕРТЬСТОЛІТТЯ

(з ювілейної промови 16 травня 1947).

25 літ тому в чеських Подєбрадах українська енергія скупчилася і скерувалася в конструктивному напрямку творчої праці. Плідні наслідки того скупчення і скерування скоро стали очевидними для всіх, не лише для українців. Так — в скороченні мала б записати історія нашої еміграції подію, що її річницю сьогодні вгадуємо і саме тому святкуємо.

Еміграцію, що на початку є завше більш або менш хаотичним станом біженства, можна схарактеризувати, як неупорядковане поле сил, скерованих в ріжноманітні, дуже часто взаємно протилежні сторони, поле сил, що так скажу, без вислідної, або з вислідною близькою до нуля.

Року 1921 і 1922 еміграція наша, що перебувала переважно на терені таборів інтернованих, являла саме таке хаотичне поле сил. Лікарі редагували часописи. Вояки грали на сцені. Інженери музиканствували. Полковники викладали теорію Айнштайна. Генерали часом навіть вишивали. Центральні комітети партійних примар відбували засідання, а графомани, як звичайно, писали вірші. Поруч численних труп і капел, повставали не менш численні народні і не-народні університети.

Певно, що така чинність давала і позитивні результати, хоча б вже тим, що заповнювала інтернований день, якщо не завше працею, то хоч ілюзією праці. Але для багатьох було ясным, що таке тривання з дня на день не має жадних перспектив і мусить довести до нехибного умирання.

Десь року 1922 впало чітко сформульоване гасло культурної творчості. Вийшло воно — а це треба для історії підкреслити — з того кола військових, яке виразно побачило, що культура — теж зброя, і яке пізніш стало родовищем еміграційної літератури. Того ж таки року серед висококваліфікованих фахових урядовців нашого державного центру намітився конкретний плян. А той плян збігся з ідеєю людини великого жару та впертої настирливості — і саме в цій людині, що перебувала в Празі, плян той знайшов свого технічного виконавця.

Отже, силові лінії з таборів, Тарнова й Праги почали шукати точки свого перехрещення і цю спільну точку знайшли в Подєбрадах.

І сталося чудо.

Хай це слово не звучить пересадом. Не була це якась наша перемога на дипломатичнім фронті, не була це сакраментальна консолідація політичних сил, не було це зродження якоїсь геніяльної всеукраїнської партії ані навіть прийняття України до колишньої Ліги Націй. Було це всього лишень народження високої національної школи, де мали, все ж таки вперше, по довшій двохсотлітній перерві, викладати нашою мовою, скажім, такі предмети, як Математика чи Фізика.

Було це „всього лишень” — народження Національної Політехніки.

Та це була не лишень Національна Політехніка, хоч і цього формального моменту також не варто недооцінювати.

Не можна не дооцінювати того факту, що складні високошкільні дисципліни вперше викладалося і вчилося рідною мовою, бо і без авторитету Потебні є ясне, що в той спосіб незмірно збагачувалася, і бездержавна мова, і бездержавна національна психіка, в якій до того часу бракувало тих понять в психологічно-природній формі. Не можна недооцінювати факту, що людина на протязі 8-ми семестрів говорила не „перпендикуляр” і не „піон”, а саме „пряма”.

Прошу на хвилинку вдуматися в цю ніби формальну дрібничку і зрозуміти, що за цим, позірно-анекдотичним фактиком розкривається широка перспектива зовсім не дрібних і зовсім не формальних наслідків в царині розвитку української особистості. Власне.

Бо Національна Політехніка у Подєбрадах була не лише нормальною Політехнікою — була вона Академією і не дарма носила ім'я, зв'язане з прагнотом нашої і загально-європейської культури (антикою) та безпосередньо зв'язане з високою традицією Академії Київської, Академії Петра Могили та Івана Мазепи.

Подєбрадська Академія була перш за все лабораторією, де культивувався тип Новітнього Українця, Українця, що систематичною творчою працею, з одного боку — ліквідував у собі психо-історичні щербини, а з другого — культивував свій національний розвиток можливо якнайприродніше і якнайширше, розуміється, наскільки це було можливе на чужині.

Це було чудове видовище — спостерігати, як з людського матеріялу, часом ще досить сирового (або і навпаки — занадто вже спетрифікованого) що-місяця, що-дня, що-години, по авдиторіях, по лябораторіях, по креслярнях — вирізнялася виформовувалася й вишліфовувалася особистість, особистість повновартісна і національно-конструктивна.

Півтисяча національних інженерів замість півтисячі викорієних і суб'єктивно маловартих біженців — то був творчий дорібок Академії, вартий як що не подиву, то, у всякім разі, пошани й поваги. Що доля позбавила більшість цих творчих одиниць щастя

віддати свою творчість Батьківщині на Батьківщині — а це становило і становить їх найжагучішу мрію й найприроднішу мету життя — це вже, як сказав би Кіплінг, тема для іншої повісти, що правда, ще . . . незакінченої. Але факт залишається фактом. І де б Подебрадець сьогодні не був — в Хінах чи в центральній Африці, у Франції чи в Бразилії, в таборі УНРРА чи на пароплаві серед Атлантику — ступень його національної конструктивності й величина його творчого потенціалу залишаються незмінними. Єсть, значить, в кожному Подебрадцеві щось таке, що Академія вкоринила й виформувала в його духовості раз назавжди. Мимо волі, говорячи про це, перейшлося на патетичний тон апології, дещо ризикованої в устах небезстороннього подебрадця. Але смію запевнити, що пересада в цих твердженнях, коли й є, то становить занадто мінімальний процент. Іспит суспільно-національної вартости вихованців Подебрад складено в неменшій мірі від іспиту вартости фахової.

Повторяю, — ми ще не настільки старі, щоб загубили мірило об'єктивизму, і хоч гармонійна співпраця професури й студентства явила в Подебрадах рідко практикований деінде зразок і створила традицію, то все ж, в першу чергу, згадаємо сьогодні учителів наших і вдячно схилимося в учнівським поклоні саме перед ними, бо вони нам переляли знання свої й досвід, а й їм належали неустанный почин та постійний приклад. Багатьох серед них сьогодні вже не долічуємося.

Немає великого педагога, знаменитого інженера-науковця й справжнього будівника Академії, незабутнього бл. п. професора Івана Шовгенова; немає невтомного, повного блиску і дотепу Д-р. Миколи Вікула, якого наукову кар'єру безжалісна смерть перетягла в самім розквіті її й на якого лекціях можна було бачити слухачів з інших факультетів — така була зваба його чарівного викладу Неорганіки. Немає патріярха національної справи Євгена Чикаленка, що йому ласка Божа дала можливість зустріти західногоплідного життя під сінню Національної Політехніки і там, з почуттям сповненого обов'язку, повторити в обличчю нової української доби молитву Симеона Богоприємця: „Нині відпускаеш” . . . — на скромній посаді Голови Термінологічної Комісії Академії. Немає Біднова, Бича, Вілінського, Шереметинського, Бочковського . . . Немає вже великих фахівців і великих учителів наших чеських — Гразького, Єждіка, Стокласи . . .

Що не ім'я — то постать, то — фрагмент доби. І на нас, саме на нас, що нас навчила Академія оцінювати й поважати Людську Особистість взагалі, Українську — зокрема й передовсім, на нас тяжить обов'язок утривалити їх несмертельну пам'ять для наступних поколінь так само, як поглиблювати пошану до тих з наших учителів, яких ми маємо щастя бачити нині чинними і здравствуючими серед нас. Щоб там не говорилося про так звані обставини, монографія про Івана Шовгенова є одним з найперших і найближчих наших обов'язків.

Скорочуюся і підсумовую.

Академія в Подєбрадах була не лише Політехнікою і навіть не лише лабораторією Українця Новітньої Доби, була вона також національно-суспільним середовищем, яке притягало, скупчувало й будувало — на еміграції — повновартісногієрархізоване національне суспільство. Згадаймо рівень нашого позаакадемічного життя: наші імпрези, лекції поза-подєбрадських вчених, наші імпонуючі зв'язки зі світовим студентством, наш щорічний студентський парламент, остаточно — наше товариське життя, навіть до вечірок і балів включно.

Зважмо, зрештою, який великий, збавенний і, може, досі недоцінений вплив мало подєбрадське академічне середовище на рівень нашого політично-партійного життя, і зрозуміймо, які чуда може творити культурне середовище і що значить для політики культура! Нам, Подєбрадцям, не треба доводити, що без культури немає політики. Це для нас, Подєбрадців, є аксіома, що її придбали ми в Академії і що її справили ми нашим життєвим досвідом.

Значення Академії в Подєбрадах давно переросло академічні рамки і стало, отже, синонімом національного досвідного поля, створеного українською енергією на чужині.

Це досвідне поле достарчило багатий дослідний і досвідний матеріал, що ще чекає на солідне простудіювання й важливі висновки.

Не належимо до тих земляків, що носять готовий рецепт рятування Батьківщини — в кишені власної камізельки. Не вміємо тубальним голосом пророкувати майбутнє та гістично деклямувати про неньку-серденьку, чи шелестіти паперовими шабельками. Але ми добре знаємо, чого може доконати одуховлена людська енергія, чого може досягнути творча праця і яку вартість має конструктивна, структуральна, національна особистість.

І ще одне, може найважливіше: ми не відмовимося продискутувати з колегою трасу витиченого шляху, але ми ніколи не будемо дискутувати про саму мету.

Просто тому, що цього не потребуємо.

Инж. Т. ПЕТРОВА

НАША ALMA MATER

Є декілька Високих Шкіл світової слави й люди, що закінчили котрись з них, завжди цим пишаються. Авреоля слави такої школи йде з ними протягом всього їхнього дальшого життя, хоч самі вони можливо були пересічнішими з пересічних студентів.

Але я не певна, чи ми, подебрадські інженери, усвідомлюємо собі, яку єдину в своєму роді високу школу ми закінчили. Єдину і неповторну. Й що теж можемо й мусимо з нашої школи бути горді, може й більш, ніж хто інший.

**
*

Подебради... Невеличке чеське місто — колишній осідок чеського короля Юрія. Відкрите на початку цього століття джерело цілющої води — „Подебрадки” — перетворило його в дешевий курорт. В літні місяці місто живе повним життям. Приїзять *lazen-ské hoste*. Ними переповнені готелі й парадні кімнати в невеличких, гарних віллах, які всю зиму стояли порожні. В парку грає щодня музика, відкриваються літні ресторації, кавярні, кіна та театр посилюють свою чинність.

„Гості” п'ють ретельно „Подебрадку”, приймають цілющі купелі, гуляють в парку й у великій тінистій „Оборі”, оглядають замок, що стоїть на самому березі Лаби й восени повільно зникають. Кінець сезону. Місто пустіє. Життя завмирає до слідуючого літа.

Подебрадці люблять це своє дрімотне, спокійне життя. Не спішучи, приводять до ідеального порядку парадні кімнати, підраховують прибутки й задоволено їздять до близької Праги розважитись й поробити відповідні закупи, на які вони собі тепер можуть дозволити.

Цьому сонному місту, де зимою по притрушеній снігом площі навколо пам'ятника королеві Юрію поважно ходять галки й де-не-коли проїде якийсь авто, й не снилось, що доля йому судила стати університетським містом, а сталося...

Подебради наповнились чужими, цілком іншими ніж за купелевого сезону людьми, переважно молоддю. Подебрадчани оглядали їх здивовано, вслухуючись в таку подібну, але чужу мову. Ожив замок. Його квадратове подвір'я заповнилось студентством. Роз-

горнулись кабінети, лябораторії, бібліотеки. Для аудиторій були відведені всі великі залі міста: заля засідань Магістрату, Повітової Управи, залі готелів. Веселі, говірки, може навіть занадто галасливі юрби студентів переходили з одного приміщення в друге, торуючи центральну площу в різних напрямках. Вони заповнили всі вільні приміщення. Подебради ожили в неположений час. Українська Господарська Академія стала центром життя міста, а для нас чеське оточення було лише тлом, на якому розгорталась наше власне академічне й взагалі українське життя.

Почались ріжні імпрези. Як яскрава блискавка пролетів перший репрезентативний бал. Під диригуванням Андрія Чехівського (рідний брат прем'єра В. Чехівського), а потім талановитої помічниці О. Кошиця — Платоніди Щуровської-Россіневич повстав великий мішаний хор, на концерти якого приїздили визначні чеські музики — Л. Єржабек, Ферстер, Я. Кржічка й інші, й який скоро став членом знаменитого чеського „Глаголю”.

В одному чеському романі, автора зараз не пригадую, згадуються Подебради того часу. Там є така фраза: „коло брами замку стояли люди сумнівної елегантности (rochubné elegance) студенти Української Академії”. Не заперечую, що може вони й не мали тієї відповідної елегантности, але це в переважаючій більшості була молодь, яка шойно скинула військову уніформу, яка в огні й бурі революції боронила Батьківщину від ворога. Може й не лежали на них добре цивільні одяги, а краватки не були припасовані добірно, зате вони всі горіли завзяттям боротьби, для них і наука в Академії була лише етапом в цій боротьбі — придбанням нового роду зброї. Вони запопадливо студіювали, але відчувалось, що коли б створилася відповідна кон'юнктура, вони не задумались би знову схопити кріс у руки. І хоч ділились на ріжні партії й групи, але для всіх однаково дорога була Україна. Україна — як конкретна, реальна мета і як ідеал-символ.

Питаю себе — де, яка Висока Школа мала або має такий склад студентства?

А професура! Одна за другою проходять передо мною постаті наших професорів і з віддалі 30 років бачу я, які визначні люди це були. Не кажучи про те, що багато з них по своїй ерудиції й хисту могли зайняти почесне місце в професорському складі кожної Високої Школи, це були історичні постаті: члени Уряду УНР, Кубанської Ради, визначні громадські, політичні й культурні діячі. Багато з них вже закінчили свій життєвий шлях і імена їх записані золотими літерами в історії українських визвольних змагань й українського відродження. І знову питаю себе — де, яка Висока Школа мала або має такий склад професури? І чи не мусимо бути горді, що закінчили цю школу?

Кінчився Подебрадський період існування Академії. Подебрадські інженери розсипались по світі. Багато залишилось в Чехії, інші переїхали до Польщі, Румунії, Франції. Через 25 років нова світова завірюха знову зібрала їх на клаптику німецької землі — в

старовинному німецькому місті Ратісбоні (Регенсбурзі), де наша Alma Mater продовжувала існувати вже в своїй 2-й формації — УТГІ й куди зо всіх таборів з'їхались вони на свято 25-ліття. З'їхались, побачились і знову розлетілись по світі, вже в далекі, далекі краї. Є вони в Канаді, ЗДА, Аргентині, Бразилії, Парагваю, Венесуелі, в Австралії, а багато залишилось в Європі. І все меншає їх число. Але така школа, як наша, не могла не покласти на своїх вихованцях своєї печати. Мені здається, що подебрадський інженер — це особливий тип людини. Не беруся його характеризувати, згадаю лише про те, що мені довелося чути від молодого хлопця, який мав нагоду пізнати багатьох подебрадських інженерів під час перебування в Німеччині. Я думаю, — сказав він, — що коли ми будемо мати більше людей типу подебрадських інженерів, то у відповідний мент Україна без сумніву вибере свою незалежність.

Асистент М. ЄРЕМІЇВ

З П О Д Е Б Р А Д С Ь К И Х   З А Р И С І В

ВІДВІДИНИ МИТРОПОЛИТОМ АНДРЕЄМ ШЕПТИЦЬКИМ АКАДЕМІЇ

Помимо того, що Подебради силою річей стали свого часу нібито новою Могилянською Академією закордонної України, вони не дуже часто бачили в своїх мурах визначних гостей і спочивали в повній тиші та спокою, нібито відділені від світу новим хінським муром.

Очевидно, що при таких обставинах візита знаного Митрополита і відомого патріота-мецената струснула всіма Подебрадами і сталася подією, розголос якої залишився на довгі роки.

Враження з цих відвідин збільшувалося ще тим, ніби сама природа хотіла взяти в них участь, прибравши родинне місто чеського короля Юрія в пишній осінній убір. Дійсно, вересень 1926 року був дуже гарний і подебрадські парки, парчки та приватні численні садки вже вбралися в червоне та жовтогаряче листя, на тлі якого мальовничо вирисовувалися вежі та мури старовинного замку, що відбивалися в повноводній Лабі, за якою стелились широкі луки та безконечні соснові ліси славної Полабської долини.

Так представлялися Подебради в той день, коли „рихловлаком”, себто поспішним потягом, прибув до них давно очікуваний славний український Митрополит Андрей Шептицький, запрошений на гостину Сенатом Академії.

Отже в цей прегарний осінній день невеличкий подебрадський двірець був повний люду і попереду всіх стала делегація Академії в складі професорів Л. Бича та С. Тимошенка, двох студенток з квітами та двох студентів, до якої був приділений автор цих рядків, як особистий знайомий Митрополита.

В Подебрадах мало хто знав високого гостя і коли його маєстатична постать з'явилася в дверях вагону, по натовпу пройшов гомін здивовання та захоплення.

Дійсно, Митрополит був на цілу голову вищий за великих на зріст С. Тимошенка і Л. Бича, а студентки з квітами, які, до речі, зникли, виглядали при ньому, як правдиві діти. З тих часів, коли Митрополит був частим гостем Дипломатичної Місії УНР в Римі, він дуже постарівся і біблійна його борода зовсім побіліла, все ж він тримався ще струнко і ходив добре, а з його сяючого добротою обличчя не сходила лагідна батьківська усмішка.

Після зазнайомлення з членами делегації Митрополит від'їхав з ними до готелю „У Короля Юрія”, а натовп студентів та подебрадців, поміж якими визначалися сяючі від задоволення, що побачили свого славного земляка, галичани, помалу розійшлися по околицьких вулицях.

Після врочистого прийняття Сенатом Академії, Митрополит докладно оглянув школу, побував у численних лябораторіях та кабінетах, де розпитував студентів про їх життя та студії, чаруючи їх своєю ласкавістю. Студенти назагал приймали його, як рідного батька, але все ж не обійшлося без маленької заковики, бо декільки студентів з лівого крила — чи то згідно з партійною програмою, чи просто за революційною інерцією намагались зробити неприхильну демонстрацію, але таку несмілу, що Митрополит правдоподібно нічого не зауважив.

Переговори Сенату з Митрополитом, головним змістом яких була можливість перенесення вже засудженої чеським Урядом на ліквідацію Академії до Галичини, не дали жадного висліду, бо ситуація самого Митрополита та всіх українських установ в Польщі була дуже прикра і щораз ставала тяжчою. Отже не було жадної надії не лише на те, щоб Польща допомогла матеріально улаштуванню Академії в Галичині, а навіть на те, щоб вона згодилася на її перенесення. Одиноким матеріальним вислідом відвідин Митрополита залишився подарований ним для академічної амбуляторії дорогий апарат, так зван. „Гірське сонце”, річ життєво необхідна, але набути яку Академія вже не мала засобів.

Ранком другого дня Митрополит відправив в місцевій католицькій церкві урочисту Службу Божу, під час якої співав академічний хор. Ця відправа була рідкою маніфестацією української релігійно-патріотичної єдності і ті, що були на ній присутні, досі не можуть її забути. Митрополит, який був залюблений в східний обряд і знав, що переважаюча більшість присутніх були православні, правив з великим одушевленням і його маєстатична постать в золотих ризах робила враження не звичайного священика, а якогось біблійного патріярха.

Присутні православні, які в більшості ніколи не були в уніятській церкві, дивилися один на одного і шепотіли, що це зовсім „так як у нас”, а особливо після казання, такого високо морального та патріотичного змісту, що його залюбки підписав би кождий православний єпископ. Дуже можливо, що цей день був найщасливішим в житті Митрополита Андрея. Палкий патріот і гарячий прихильник злучення Церков на підставі рівности, він можливо уявляв собі цю Службу Божу першим кроком на тяжкому шляху цього об'єднання.

Єдиним невеличким дисонансом в цій пропам'ятній відправі був виступ української артистки Іваницької, яка прегарно проспівала „Аве Марія” по італійськи. При перших нотах Митрополит, який дуже дбав про чистоту Східнього обряду, здивовано глянув на хори, а потім схилив голову і стояв непорушно аж до кінця співу. Вся його постать висловлювала нібито нерозуміння, для чого цей виступ, такий чужий українським звичаям.

По закінченні відправи, після обіду, відбулося спільне фотографування Митрополита з професорами та студентами Академії, після чого він від'їхав до Праги, залишаючи по собі загальний добрий спомин, як у знайомих, які були щасливі ще раз його побачити, так і у всіх, хто мав можливість при цій нагоді його пізнати.

Є. Х. ЧИКАЛЕНКО В ПОДЕБРАДАХ

Євген Харлампович Чикаленко належав до того дуже рідкого типу людей, які де б не закинула їх доля, несуть разом з собою свій власний світ, свою власну вдачу і свої власні звичаї, і не лише особи, які його близько знали, а й випадкові перехожі дивувалися, зустрічаючи його в Києві, у Львові, в Варшаві, у Відні чи в Подєбрадах все тим же самим — правдивим типом українського поміщика минулого століття, який вже остаточно зник і який, як здавалося, ніс на підборах своїх грубих черевиків рідну полтавську землю.

Мені довелось пізнати Є. Х. лише за Центральної Ради, але знав я про нього вже давно, бо ще підлітком дістав до рук його славу брошуру — „Розмова про мову”, яка зробила на мене велике, а можливо й рішальне, враження.

Далі, ще з 1905-го року приятелював я з його середнім сином — покійним Петрусем, хлопцем дуже здібним і надзвичайно милої та лагідної вдачі, з яким та ще з, нині також покійним,

Євгеном Нероновичем видавали ми перший у Києві, а можливо, що і на всій Україні, гімназійний часопис „Відродження”, де Неронович писав вступні артикули, я вірші та фейлетони, а Петрусь і те і се, ставлячись до справи з своєю звичайною легковажністю, але виходило зовсім не погано. Через Петруся я був в курсі всіх його родинних справ, але самого Є. Х. пізнав ближче лише в новонародженій Центральній Раді, якої він був ініціатором, але яку скоро покинув, не маючи інтересу до чистої політики. В дальшому я зміг ліпше до нього придивитися, буваючи на його знаменитих прийняттях, де перебували скоро всі приїжджі до Києва місцеві та закордонні знаменитості і де Є. Х. любив демонструвати, як він висловлювався — „молоді таланти”, до яких ласкаво зачислив і мене за мої фейлетони в „Робітничій Газеті”. Треба сказати, що він дійсно мав надзвичайний хист їх вишукувати та патронувати, але, на жаль, не всі платили йому за це належною вдячністю. Бувало, що „молоді таланти” ставали визнаними корифеями і не лише забували свого добродія, але й ставилися до нього з погордою, як до людини нездібної зрозуміти модерних вимог життя... На щастя таких випадків було обмаль і в його затишній, типово старокиївській господі на Бульварно-Кудрявській можна було зустрінути силу цікавих людей. Там можна було побачити В. Піснячевського, І. Стешенка, О. Олесья, В. Марковича, О. Лотоцького, О. Саліковського, Л. Старицьку-Черняхівську, С. Русову, а також там довелося мені познайомитись з Василем Вишиваним та П. Рорбахом. Натурально, я тут не зазначаю й десяту частину цікавих особистостей, для яких гостинна господа Є. Х. була тереном знайомства та співпраці.

Сам господар на зовні не грав на цих прийняттях дуже помітної ролі, але в дійсності він був їх душею і ніхто не вмів так добре, як він, розпочати цікаву розмову, в якій він був, нібито, тільки слухачем, або припинити якусь непотрібну суперечку таким тонким дотепом, що ті, які його ближче не знали, довго чухали потилицю, заки догадувалися, чого товариство сміється.

Вихований в епоху „тихої розмови” та „тихого смутку”, Є. Х. за, порівнюючи, молодих років, був вже такий самий, як багато років після — на вигнанні в Подебрадах. Ходив він завжди помалу, трохи зігнутий і спустивши голову, а при зустрічі говорив мало і завжди до діла, але під цією зовнішньою флегмою, яку залюбки афішують полтавські козаки та дядьки цілої України, крився простий незломний характер, буйний темперамент та глибока відданість всьому українському, що виявлялося рідко, але яскраво і тоді набирало форм справжньої релігії. При зустрічах з „молодими талантами” він часто вибухав правдивим гнівом за їх бездіяльність, а близьким знайомим він гостро нарікав на псуття української мови та старовинних народніх звичаїв, які він знав, як ніхто. Одного разу, під час побуту в Подебрадах В. Авраменка, який вчив студентів національних танків, Є. Х. показав йому один старосвітський крок гопака, який нікому з присутніх не був відомий.

Як за ці риси своєї вдачі, так і за своє минуле, яке було ще тоді відоме кожному свідомому українцеві, Є. Х. користався загальною пошаною та симпатією і, щоб його затримати в Подєбрадах, Сенат Академії утворив спеціальну „Термінологічну Комісію”, а його призначив її головою з відповідним утриманням. Ця посада дуже подобалася Є. Х. і дійсно, краще не можна було придумати, бо, з одного боку, вона не накладала на нього жадних офіційних титулів, яких він завжди старанно уникав, а з другого, вона давала йому можливість застосовувати на практиці своє широке знання української мови, як літературної, так і народньої і дбати про її охорону від замахів, які в той час сипалися на неї зо всіх боків. До того ж він мав ще ту приємність, що Комісія складалася з самих справжніх знавців української мови (В. О’Конор-Вілінська, В. Королів-Старий, Модест Левицький та інш.), людей культурних та відданих справі. Мені, як колишньому голові термінологічної комісії при Київській Політехніці, довелося бути секретарем Подєбрадської комісії, як заступникові технічної ділянки.

Засідання Комісії, які скорше можна було назвати приємними та цікавими „розмовами про мову”, відбувалися в надзвичайно спокійній та дружній атмосфері і суперечки бували тільки, майже виключно, з В. Корольовим-Старим, який був новатором і вдумував нові терміни, правда іноді дуже влучні, але не народні, в той час, як всі інші члени Комісії воліли базуватися на чисто народній термінології, дуже багатій і ще мало розробленій. Бували у Є. Х. іноді суперечки з М. П. Левицьким, який був прекрасним стилістом та великим ригористом, але йому бракувало розуміння співучості української мови, яку надзвичайно тонко відчував Є. Х. і яку так яскраво схарактеризував проф. Степан Смаль-Стоцький. Є. Х. не міг простити М. Левицькому, що його філологічні нариси „Паки і паки”, опубліковані у віденській „Волі” (1920), самі по собі цікаві, дали найгірші наслідки, бо молодь, а особливо галичани прийняли їх безкритично і стали застосовувати їх де треба і не треба, з чого вийшли такі вирази, як „завваги” (замість „зауваження”), від чого, як висловлювався Є. Х., справжній наддніпрянець почував в губах смак волового лою. Справа полягала в тому, що, на нашу біду, М. П. Левицький дуже любив французьку мову, яка є суха і неспівуча і не терпить сполучення двох голосівок, тому він старався застосувати її правила до української мови, яка навпаки, як мова італійська, є співуча і залюбки подвоює голосівки, навіть там, де цього можна уникнути, в залежності від тонального наголосу. На закиди Є. Х. та інших членів Комісії Модест Пилипович реагував мляво, бо певно і сам не був радий наслідкам свого винаходу, але шкода вже була зроблена, принаймні в еміграційних умовах.

Дуже обурювався також Є. Х. новолянсованим тоді виразом „в Україні” замість „на Україні”, в чому вбачав наслідування чужих, а в першу чергу московської, мов, в той час, як, казав він, кожна мова мусить йти своїм індивідуальним шляхом, який один

дає їй справжню красу. Він вважав смішними та недоречними всі, дійсно притягнені за коси, аргументи в оборону цієї „реформи”, яка, на жаль, через інертність таких літературних сил, як він сам, вже безповоротно набрала прав громадянства. До большевицької „реформи” „різно” замість „ріжно”, метою якої є наближення до російської мови, тоді ще не подумались.

Але це були одинокі випадки, коли, за довголітню мою знайомість, чув я, що Є. Х. підносив голос та виявляв обурення, бо, поза близькими його серцю питаннями української мови та фолкльору, він ставився до всього на світі, принаймні назовні, як справжній філософ.

Цьому філософічному поглядові на все він не зрадив і в останні роки свого життя, які пройшли під знаком тяжкої хворости і тяжких моральних втрат — смерть його улюбленого Петруся на большевицькому засланні, хоча можна думати, що загальна пошана та симпатії цілої української подебрадської колонії дуже підтримували на душі цю наскрізь громадську людину, яка через тяжкі негоди та численні життєві трагедії перенесла на чужину і в цілком іншу епоху недоторканим образ українця, викристалізований в останній чверті минулого сторіччя, образ людини неполітичної, неамбітної, глибоко чесної та істотно ні від кого і ні від чого незалежної, яка цю внутрішню незалежність, одідичену від предків Запорожців, донесла, ні разу не схибивши, від рідних Перешор, аж до чужого чеського цвинтаря.

ПОДЕБРАДСЬКИЙ ГУМОР

Де тільки зійдеться пара українців, то вже буде, певне, не без жартів, а в Подебрадах зібралось їх кілька соток і то зо всіх закутків України — від Закарпаття і по Кубань. Очевидна річ, не бракувало їм жартів та дотепів.

Відірвані від рідних теренів, вони скоро акліматизувалися в гостинній Чехії і за словянською вдачею зачали дивитися на вколишній світ з гумористичного погляду. Дійсно, чи не назвали наші предки своїх західних сусідів німцями, бо не розуміли їх мови, а цей жарт став в бігу століть у всіх словянських народів на іменням германців. Отже і Чехія, її мова та звичаї, відмінні від українських, часто давали привід до безконечних жартів; але не жалувалося і своїх, які склали у великій мірі добрий матеріал для сміху й дотепу.

В першу чергу ця національна ознака української вдачі втілювалася в гумористичному часописі „Подєбрадка”, влучна назва якого походила від славної подєбрадської джерельної, сірчаної води, гострої та сильно газованої, яка вибивалася з під землі струмками в подєбрадському замку, в парках та на площі, де кожний міг набрати її, скільки хотів, і яка скоро стала улюбленим питвом всіх подєбрадських українців.

„Подєбрадка” виходила неперіодично, невеликими зшитками з численними малюнками, чорними та кольоровими, під редакцією таємничої, „колегії”, що складалася з „А т/п представників від усіх течій та угруповань нашого громадянства”, але всім було відомо, що найближчу участь в її заснованні взяв невтомний видавець та друкар — студент Оксен Ільницький. Карикатури постачали студенти — Ю. Матушевський, П. Холодний та Л. Савицький, а автором багатьох дотепів та епіграм був студент Л. Мосендз.

Редактори „Подєбрадки” не щадили своїх стріл ні для студентів, ні для професорського персоналу, але робили це в такий спосіб, що образитися могла лише людина хора або малокультурна, як це свідчить, наприклад, карикатура — „Мальовничі руїни з Наддніпрянської України” (див. альбом), яка вдає письменницю Валерію О’Конор-Вілінську та Модеста Левицького, як живі анахронізми сучасного нам світу. Хто знав цих людей, мусів дійсно дивуватись, що вони через війни, революції та емігрантські злидні пронесли непорушно сентиментально-ліберальні ідеї кінця минулого століття, з якими і сконали.

Визначніші постаті подєбрадської колонії — І. Шовгенів, Б. Мартос, В. Королів, І. Шереметинський, К. Мацієвич, М. Косюра та інші були вшановані спеціальними карикатурами, які складають цілу портретну галерію, більш менш вдалим, але завжди дотепними (див. альбом). Кожний був представлений в супроводі прикмет, які натякали на його вдачу, минуле або фах. Карикатурами відмічувалися також відносини поміж студентами, як наприклад та, що подає одного з кращих спортсменів (Г. Хомичевського), який йде в супроводі свого вірного джури (Вовочки) нездібного на жадні викони, але закоханого в спорті (див. альбом).

Засновання „Союзом Українок Християнок” нової студентської їдальні викликало цілу повінь дотепів, до яких головне спричинилася непопулярність на ті часи організацій з релігійним нахилом. Але, що робити, студентство того часу ще гостро відчувало ідеї революційного періоду. Отже, професорські та студентські жінки, які приходили з торбинами по харч, були прозвані „женами мироносицями” і „Подєбрадка” видрукувала дотепний лист страв цієї їдальні, смажених на „чистому елею”, де фігурували між іншим „акриди”, „дикий мед”, „язик грішника”, „годівля Св. Антонія”, „гаманове вухо” і інші біблійні ласощі.

Ідея виїзду Академії з Подєбрад та перенесення її до міста Табору, викликала цілу низку дотепів, з них наводимо більш цікавий (див. альбом), де можна пізнати частину членів професорського складу з відповідними до фаху кожного аксесуарами, а саме:

М. Єремійв в якості провідника, а далі — І. Шовгенів приносить в дар Академію, Б. Іваницький, М. Косюра з дубочком, А. Біднов з хоругвою, О. Вілінський з рисувальним приладдям, М. Вікул з хемікаліями, І. Шереметинський, якому плутається під ногами поросля, О. Безпалко з підручником німецької мови, Модест Левицький з бандурою та Ю. Русов з сіткою на метелики.

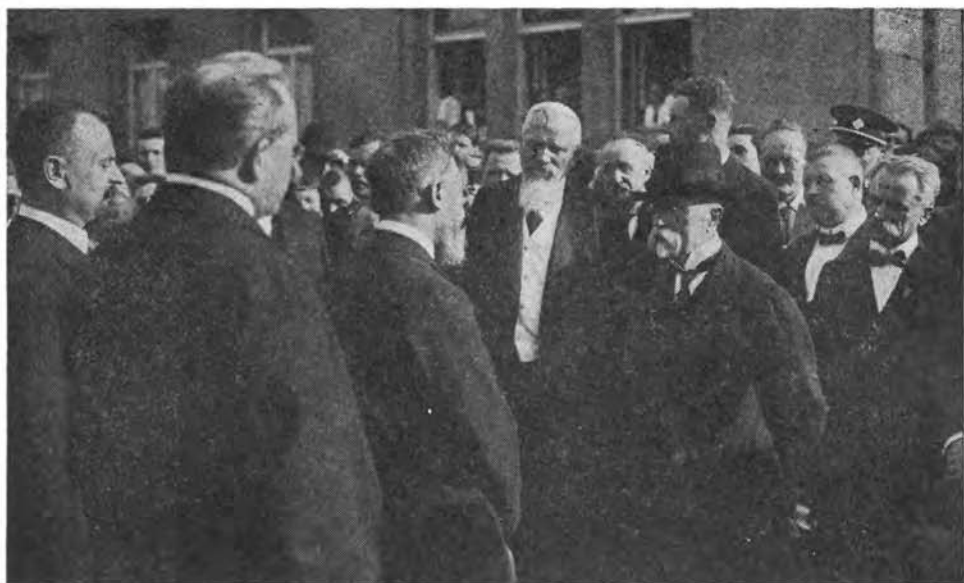
Ходили по Подебрадах, натурально, також численні анекдоти про професорів, з яких пригадуємо цей, що дуже дотепно рисував вдачу „мальовничої руїни” академічного лікаря Модеста Левицького, який, оглядаючи студентів, нібито все допитувався, чи болить в грудях. Як що пацієнт підтверджував, що болить, то лікар неодмінно додавав: „Отак і моя небіжка все скаржилася, що болить — та й упокоїлася”.

Улюбленим об’єктом анекдотів був також проф. Б. Мартос, якого пунктуальність та солідність не давали спокою легковажним гумористам. Про нього між іншим оповідали, що нібито виходячи з хати і замкнувши двері, він ще раз відчиняв їх, щоб переконатися, чи не забув він ключ з середини.

Терпів від сатириків також і доцент В. Королів, який вважав себе комерсантом і дуже практичною людиною, про якого оповідали, що він, щоб мати можливість викладати в Празі і в Подебрадах, шукав собі помешкання в місцевості, рівно віддаленій від обох міст, між якими було півтори години їзди колією. Нарешті він знайшов свою мрію, купивши хату в селі, яке було дійсно рівно віддалене від Праги та Подебрад, а саме на 2½ години їзди від кожного з цих центрів української еміграції.

Взагалі, не зважаючи на пережиті тяжкі часи та тісненькі емігрантські обставини життя, українським Подебрадам не бракувало гумору, але тяжкий матеріальний стан та дуже великі програми навчання не дали йому можливості ширше розвинутися і Подебради не видали з себе жадного Котляревського, Основ’яненка чи Руданського. Правда, тяжко сказати чи Котляревський або Основ’яненко, перенесені в емігрантські обставини, змогли б дійти до тої ступені мистецтва, якою вони визначилися в сучасну їм ще майже патріархальну епоху, бо історично відомо, що революції, а особливо великі, є найгіршими ворогами талантів, які не бояться ні злиднів, ні горя, а лише бруталного насильства. Так, „Велика Французька” не видала жадного генія, а сучасна нам просто викосила підрастаючі таланти і подебрадці, відірвані від рідного ґрунту, ще зробили дуже багато в ділянці сатири й гумору, як взяти під увагу ті можливості, що їм давали обставини.

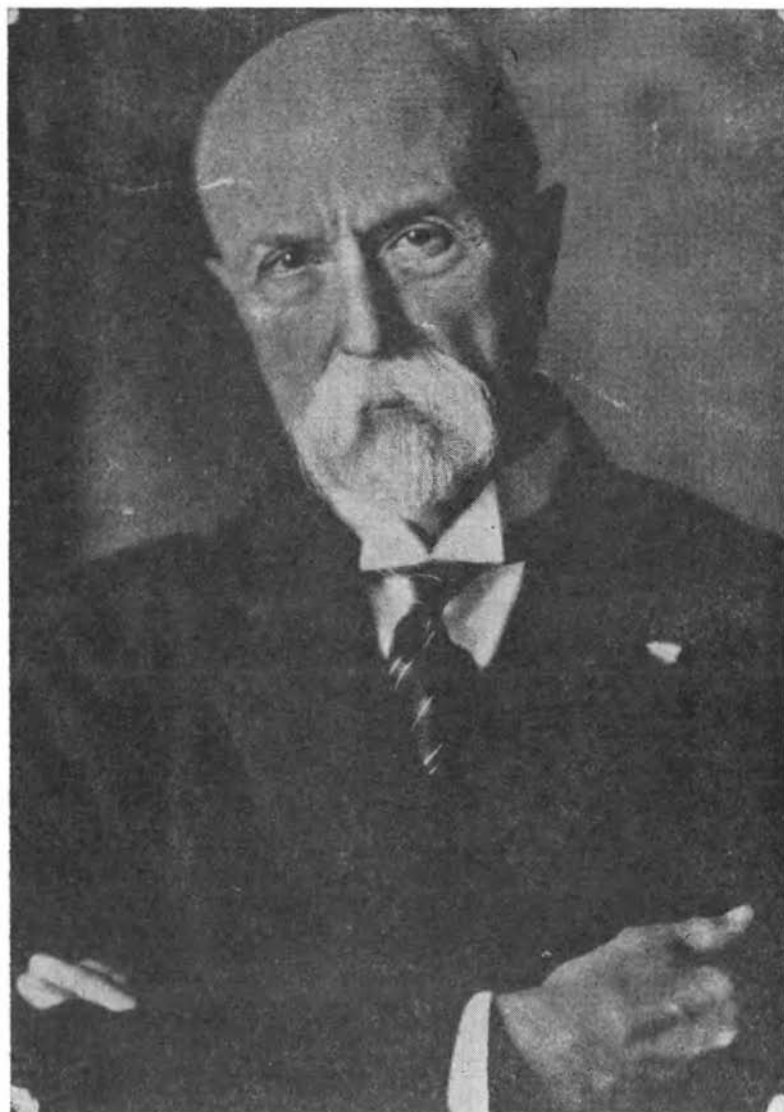
ІЛЮСТРАЦІЇ

Президент Т. Г. Масарик слухає привітальну промову Ректора проф. І. Шовгенова перед будинком Академії в Подєбрадах дня 9 травня 1923.

Управа Українського Громадського Комітету в Празі: Н. Григорійв, М. Шаповал, М. Галаган.

Т. Г. МАСАРИК

Перший Президент Чехословацької Республіки.

Д-р Едвард Бенеш, кол. Міністер Закордонних справ
і другий Президент Чехословацької Республіки.

Д-р Вацлав Гірса, Заст. Міністра Закордонних
справ Чехословацької Республіки.

М. Ю. ШАПОВАЛ

Голова Українського Громадського Комітету
в Празі.

І. С. Паливода
Керівник Культурно-Освітнього Відділу Укр. Гром.
Комітету в Празі.

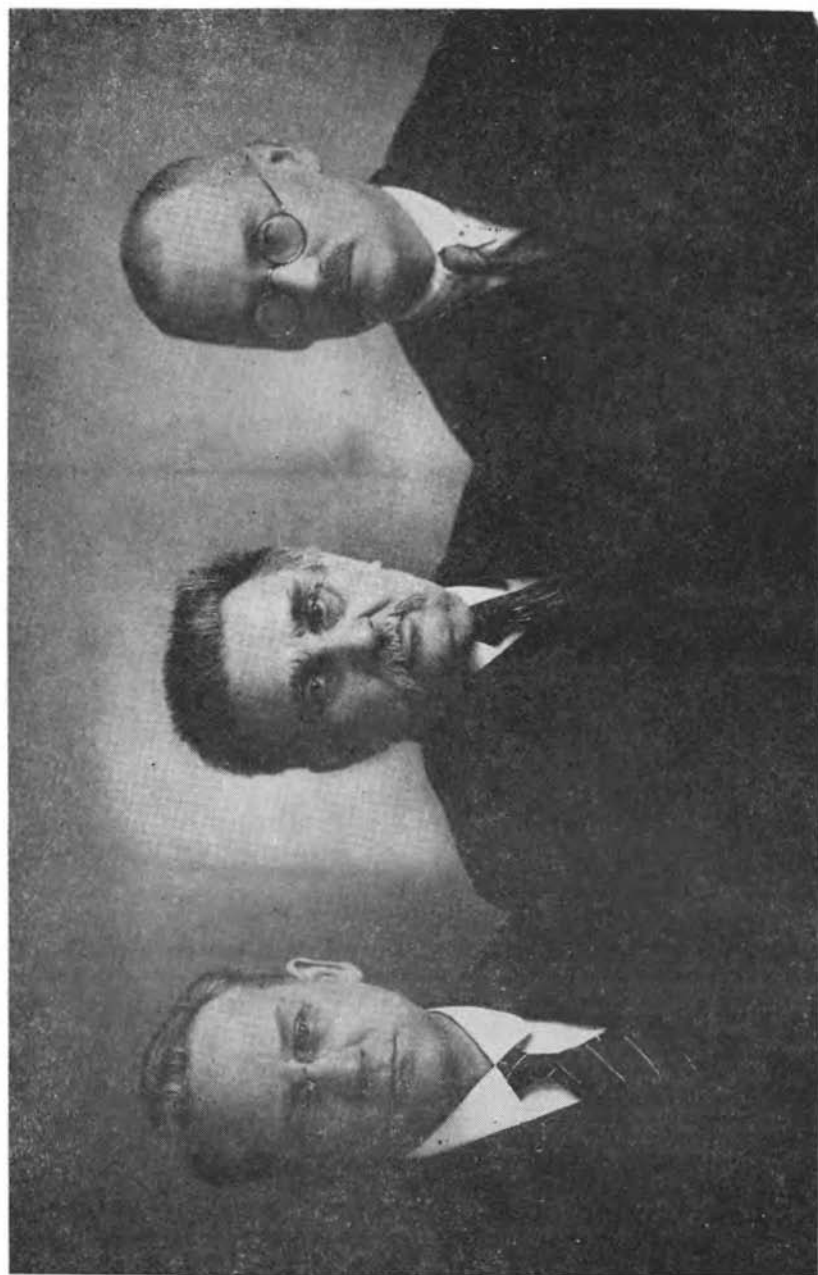
Професор інж. Іван Шовгенів, перший ректор УГА.

Професор д-р h. c. Борис Іваничський, другий ректор УГА.

Проф. інж. Сергій Тимошенко, третій ректор УГА.

Ректори Українських Високих Шкіл в Чехословаччині 1924-1925: Борис Іваницький — Укр. Господ. Академія, Федір Щербина — Укр. Вільний Університет, Леонід Білецький — Укр. Високий Педагог. Інститут.

Місто Подбради, вигляд з літака.

Архітект Йозеф Кох,
староста м. Подбрад.

Модерні Подебради (1945 р.). Вигляд на замок і парк від двірця.

Д-р Якуб Вондровиц,
староста „Сокола”.

Д-р Мілан Задіна,
правний радник
Академії.

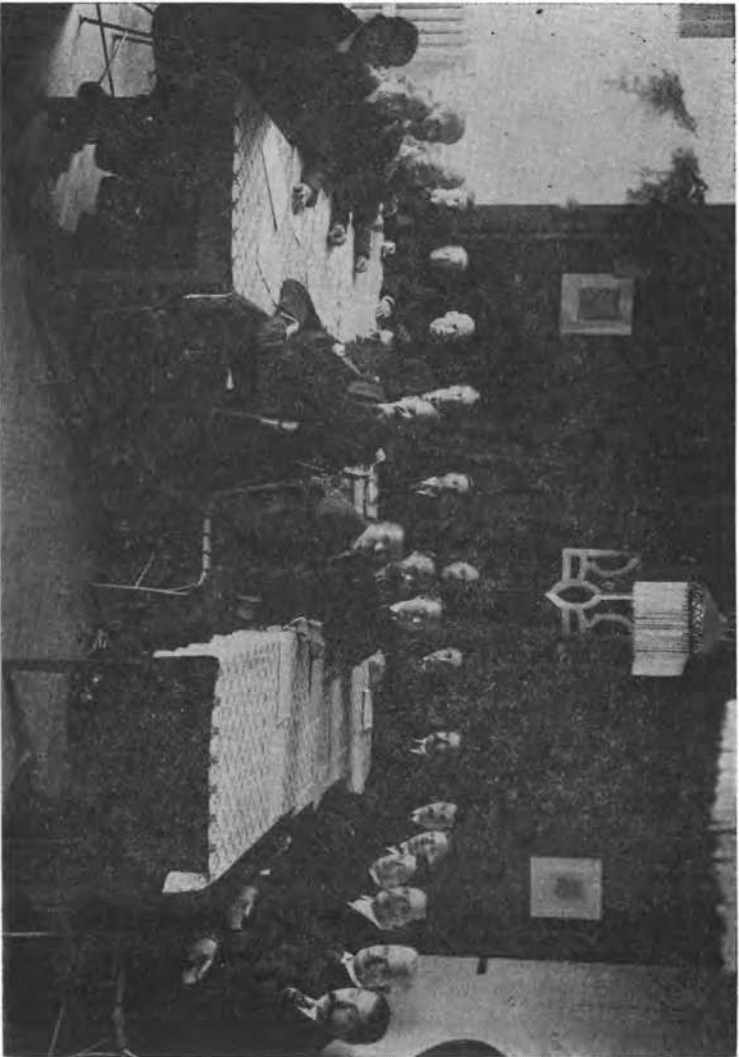
Подбрадський замок, вигляд з Лабі.

Подбрадський замок, вигляд з площі.

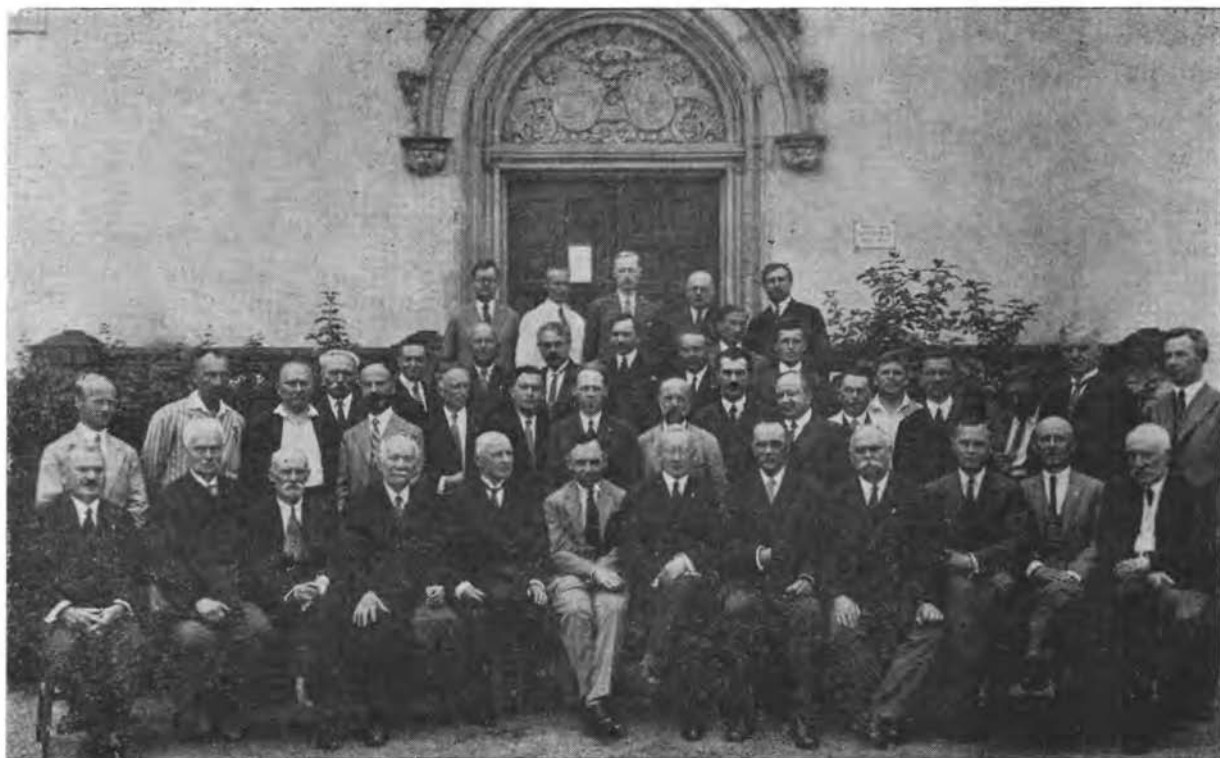
Група професорів Академії (фото Губчевського, 1926 р.). Зліва — Л. Грабина, О. Петров, В. Приходько, М. Коберський, М. Саєвич, О. Безпалко, С. Гольдельман, І. Кулик, Б. Іваницький, В. Старосольський, С. Романовський, К. Михайлюк, М. Зайцев, Л. Шрамченко, А. Чернявський, В. Іванис, Г. Шиянів, М. Славінський, С. Комарецький, Модест Левицький, О. Коваленко, В. Доманицький, І. Шовгенів, М. Вікул, І. Островерщенко, Л. Бич, Михайло Левитський, Б. Лисянський, Б. Матюшенко, І. Шереметинський, М. Косюра, М. Добриловський, О. Вілінський, Б. Мартос, С. Тимошенко, В. Чередіїв, Є. Голіцинський.

Перша Проф. Рада Академії (1922 р.). Зліва направо: В. Мельник, О. Коваленко, С. Ко-
марський, Л. Фролов, В. Чередило, Модест Левицький, С. Русова, О. Ейхельман, Б. Іва-
ницький, І. Шогенів, І. Шереметинський, Ф. Щербина, О. Мицюк, Б. Маткющенко,
В. Тимошенко, С. Гольдгельман, Л. Бич, Є. Сокович, Л. Грабіна. В середині: М. Вікут,
М. Косюра, Б. Лисянський, Б. Маргос, О. Безпалко.

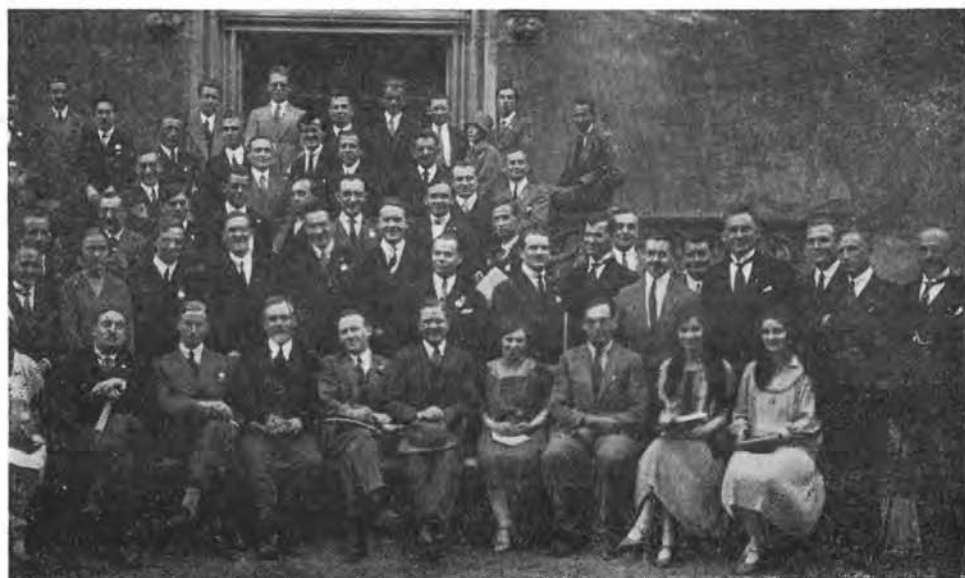
Група професорів Академії і викладачів Матуральних Курсів при Академії (1922 р.).
Сидять: С. Русова, Е. Сокович, В. Біднов, Б. Іваницький, О. Ейхельман, В. Тімошенко,
В. Чередіїв, С. Комарецький, І. Шовгенів, І. Шереметинський, Ф. Щербина, О. Мишук,
Б. Матюшенко, М. Лєвицький. Стоять: М. Добриловський, О. Безпалко, Л. Бич, О. Ко-
валенко, М. Терлецький, Л. Фролов, В. Мельник, С. Гольдельман, М. Косюра, Е. Іва-
ненко, І. Майстренко.

Група професорів (1932 р.). Сидять: М. Косюра, Є. Скович, К. Мацієвич, О. Ейхельман, С. Бородаєвський, О. Бочковський, Б. Іваницький, Л. Бич, І. Шереметинський, В. Іванис, В. Чередиїв, М. Славінський. Стоять — 1-й ряд: В. Кучеренко, В. Мельник, О. Безпалко, К. Безкровний, Б. Мартос, Б. Лисянський, О. Коваленко, С. Гольдельман, М. Добриловський, Л. Фролов, Б. Матюшенко, А. Марголін (гість), Л. Шрамченко, К. Подоляк, І. Мазепа, В. Королів, С. Комарецький, В. Садовський. 2-й ряд: О. Петров, М. Сочинський, Л. Грабина, М. Міткович, Г. Шиянів, М. Зайцев, В. Приходько, Я. Моралевич, Р. Димінський, В. Сапіцький, В. Доманицький.

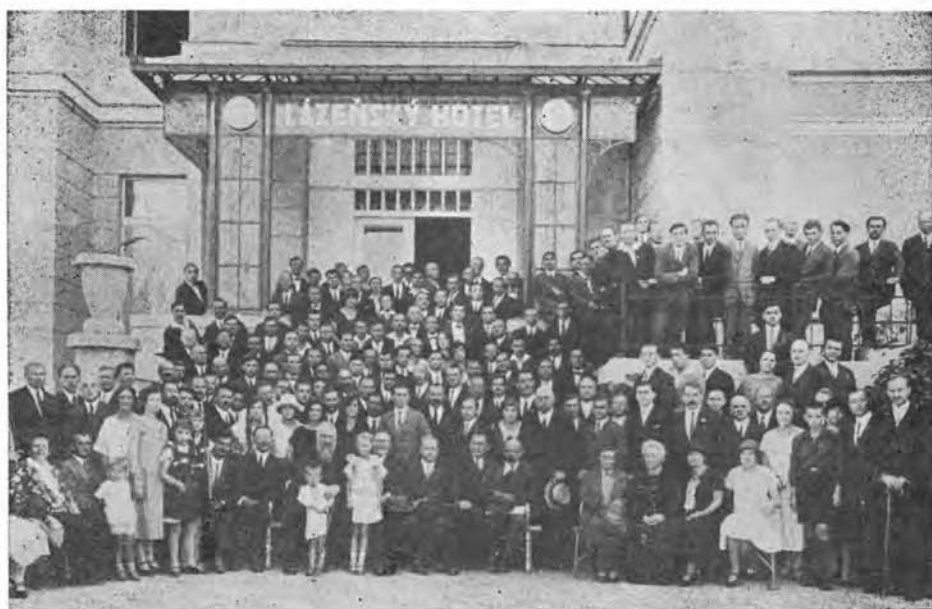
Група професорів Академії (1925 р.). Сидять: О. Коваленко, В. Чередіїв, О. Мицюк, О. Ейхельман, Б. Іваницький, С. Комарецький, К. Мацієвич, В. Біднов, І. Шовгенів, Б. Матюшенко, М. Косюра. Стоять: 1-й ряд: М. Вікул, П. Вуків, А. Чернявський, В. Тимошенко, С. Гольдельман, І. Білий, І. Шереметинський, Л. Шрамченко, Г. Шиянів, Л. Бич, Мод. Левицький, Р. Лашенко. 2-й ряд: С. Тимошенко, О. Вілінський, К. Коберський, Є. Голіцинський, О. Безпалко, Я. Моралєвич, Б. Мартос, Л. Грабина, М. Єремійв, Б. Лисянський.

Студенти-чужинці в гостях в Академії в Подєбрадах 29 серпня 1926 р.
Група учасників пражського З'їзду Міжнародної Студентської Конференції (СІЕ).

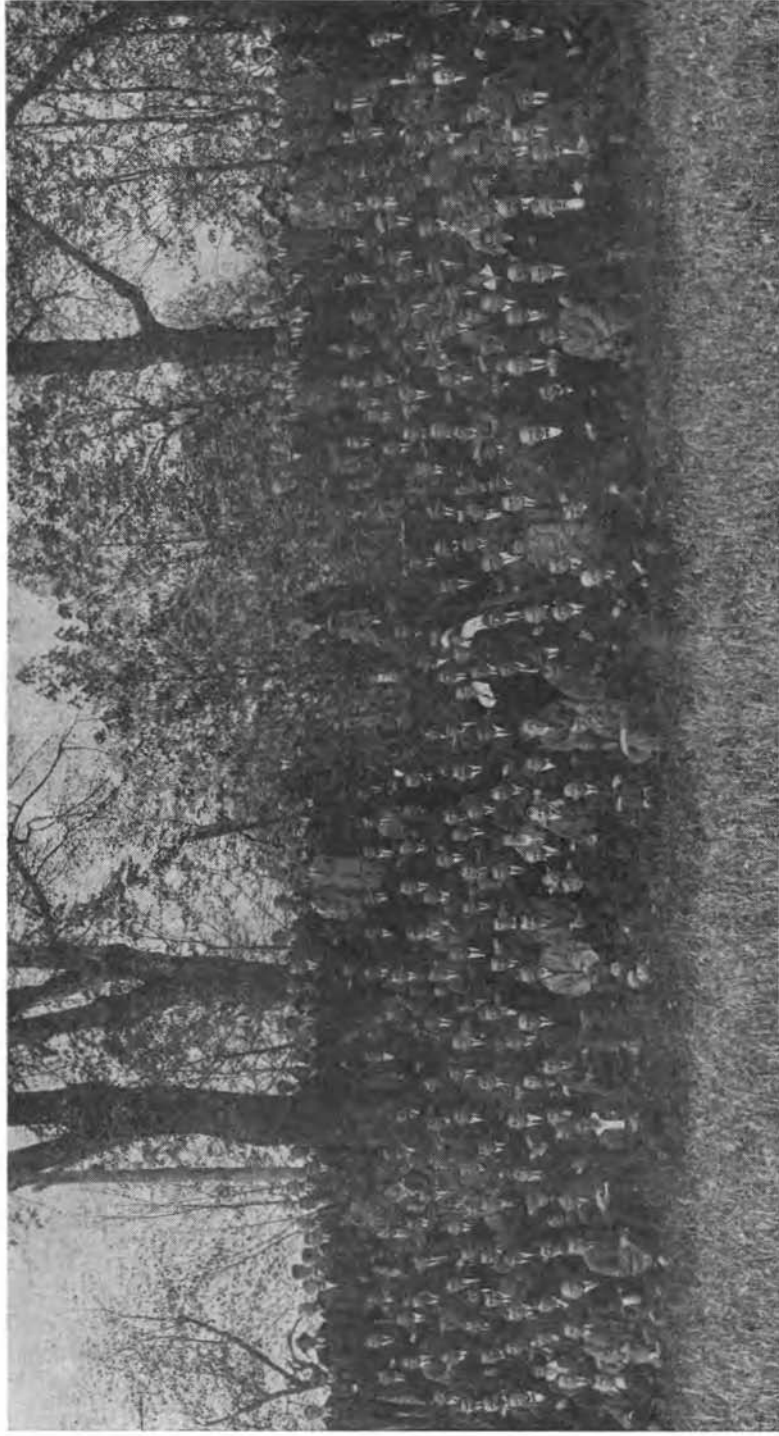

Група учасників 7-го З'їзду Центрального Союзу Українського Студентства (ЦЕСУС) в Подєбрадах (1929 р.).

Митрополит Андрей Шептицький на відвідинах в Подєбрадах (Вересень 1926 р.).

Група професорів і студентів Академії (1926 р.) в одному з парків в Полебрадах, коло Гідроцентралі.

ВІДЗНАКИ АКАДЕМІЇ

Т-во Укр. Економістів

Відзнака інженера Академії.

З нагоди 10-ліття УГА.

Хемічний Гурток

Агрономічне Т-во

Спілка гідротехніків

Спілка Лісівників

Відзначення Академії за участь в с. г. виставах: в середині нагорі — велика державна бронзова медаль за експонати на господарській виставі в Празі 1926 р.

УКРАЇНЬСЬКА ГОСПОДАРСЬКА АКАДЕМІЯ В ЧЕХОСЛОВАЦЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ

ДИПЛОМ

Тим **БАЗИРСЬКИЙ МИКОЛА**, народжений року 1884, місце сичи 8 міс. в м. Київ, що сачинени IV класи Подпольної Школи Сачинити брн запровадженн, ше дилоний сучасн **ЕКОНОМІЧНО-КООПЕРАТИВНОГО ФАКУЛЬТЕТУ, ЕКОНОМІЧНОГО ВІДДІЛУ,** і протом поодни створити академічних роки 1922-23—1923-26 протототвиза ретинкований оодний курс наук та виконана усі навесни виправ та праци.

Ділаю в Статуок Академії в дні 23 грудня року 1925 скляна у іменичну оодний перший та другий підкурсові курси, виконана та одобронн академічноу прототи.

Ковиди дан дипломого курси постановлено а дні 8 квітня року 1927 вивести, що тим **БАЗИРСЬКИЙ МИКОЛА** виконана дипломнуу прототи та одоброннн в а угодок **ЛОБРИМ.**

На підставі цього, а також **SS 8, 9, 17 а. 5 та 6** Статуту Академії в дні 23 грудня 1925 року Професорська Рада Економічно-Кооперативного Факультету постановлено а дні 9 квітня року 1927 вивести тим **БАЗИРСЬКОГО МИКОЛА**

ІНЖЕНЕРОМ ЕКОНОМІСТОМ.

Професорська Рада Академії, на прототи S 15 п. 9 Статуту Академії, ше постанову професорської Ради Економічно-Кооперативного Факультету затвердила 15 квітня року 1927.

Місто Подєбрице, Миске квітня 16 дн, року 1927.

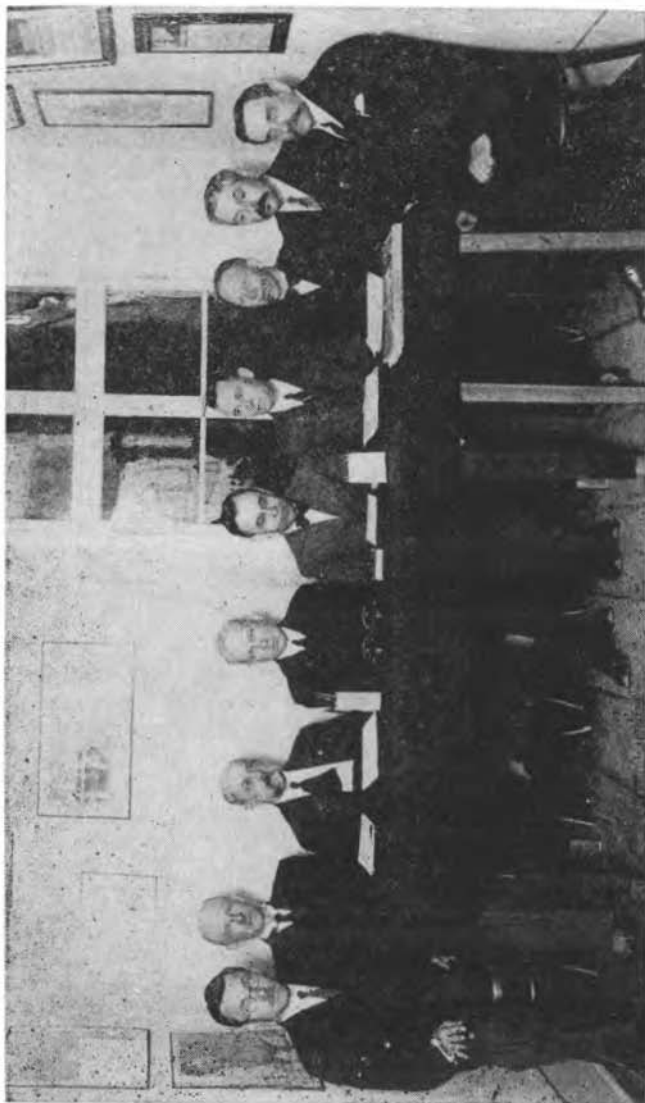
Stojan Čihák
РЕКТОР АКАДЕМІИ

Jan B. Št. Sedláček
ДЕКАН ЕКОНОМІЧНО-КООПЕРАТИВНОГО
ФАКУЛЬТЕТУ

№ 1

УПРАВЛІТЕЛЬ РАДИСНІЦИ

Українська Господарська Академія в Чехословацькій Республіці. Відділення економічних наук у Подєбрицях.
Адміністративна будівля в місті Подєбрицях.
Місто Подєбрице, Миске квітня 16 дн, року 1927. № 1. 1926. 15 п. 9 статуту Академії.

Останній Сенат Академії (1934 р.): І. Мазепа, В. Чередітв, Л. Фролов, Б. Іваницький, О. Бочков-ський, В. Іванис, М. Добриловський, Л. Грабина, Г. Шиянів.

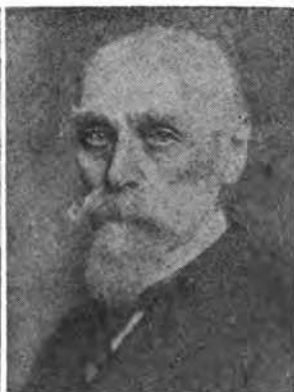
Термінологічна Комісія Академії: Б. Лисянський, Модест Левицький, В. О'Конор-Віліньска, Е. Чикаленко, Я. Моралевич, О. Віліньський, В. Королів (відсутній М. Еремів).

Євген Чикаленко

Кость Мацієвич

Іван Горбачевський

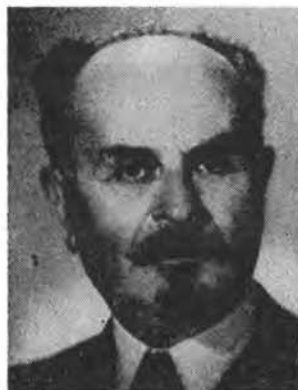
Лука Бич

Сергій Комарецький

Отто Ейхельман

Борис Мартос

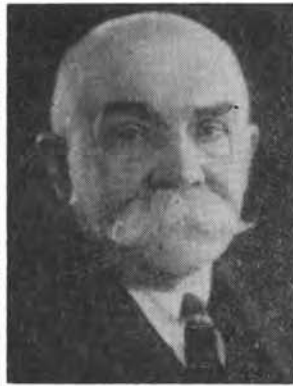
Маким Славінський

Вол. Старосольський

Ісаак Мазепа

Ян Граський

Олександр Мишюк

Леонтій Шрамченко

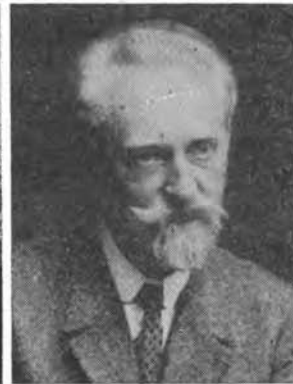
Василь Біднов

Модест Левицький

Леонід Фролов

Олександр Вілінський

Ростислав Лашенко

Софія Русова

Іродіон Шереметинський

Олександр Коваленко

Василь Іванич

Борис Матюшенко

Володимир Тимошенко

Петро Андрієвський

Сергій Бородаєвський

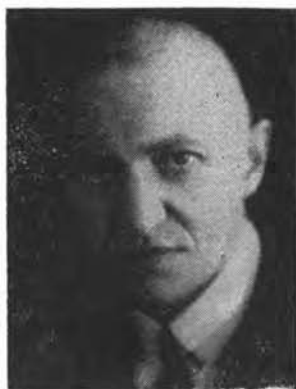
Євген Сокович

Микола Вікул

Валентин Садовський

Борис Лисянський

Леонід Грабіна

Яків Моралевич

Віктор Доманицький

Соломон Гольдельман

Ольгерд Бочковський

Євген Голіцинський

Василь Королів

Кузьма Безкровний

Карло Коберський

Юрій Русов

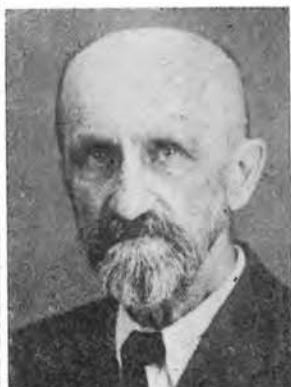
Арсен Чернявський

Йосип Безпалко

Віктор Сапіцький

Йосип Мельник

Ол. Михайловський

Віктор Приходько

Микола Зайцев

Олексій Петров

Валеріян Мельник

Михайло Єремійв

Іван Кулик

Маркіян Терлецький

Іван Івасюк

Григорій Шнянів,
управитель канцелярії.

Іпполіт Гайдовський-
Потапович, бухгалтер.

Григорій Довженко,
господар.

Олексій Козловський,
секретар студ. справ.

Д-р Олександр Плітас,
лікар.

Д-р Тетяна Приходько,
лікар.

Д-р О. Плітас в амбулаторії Академії.

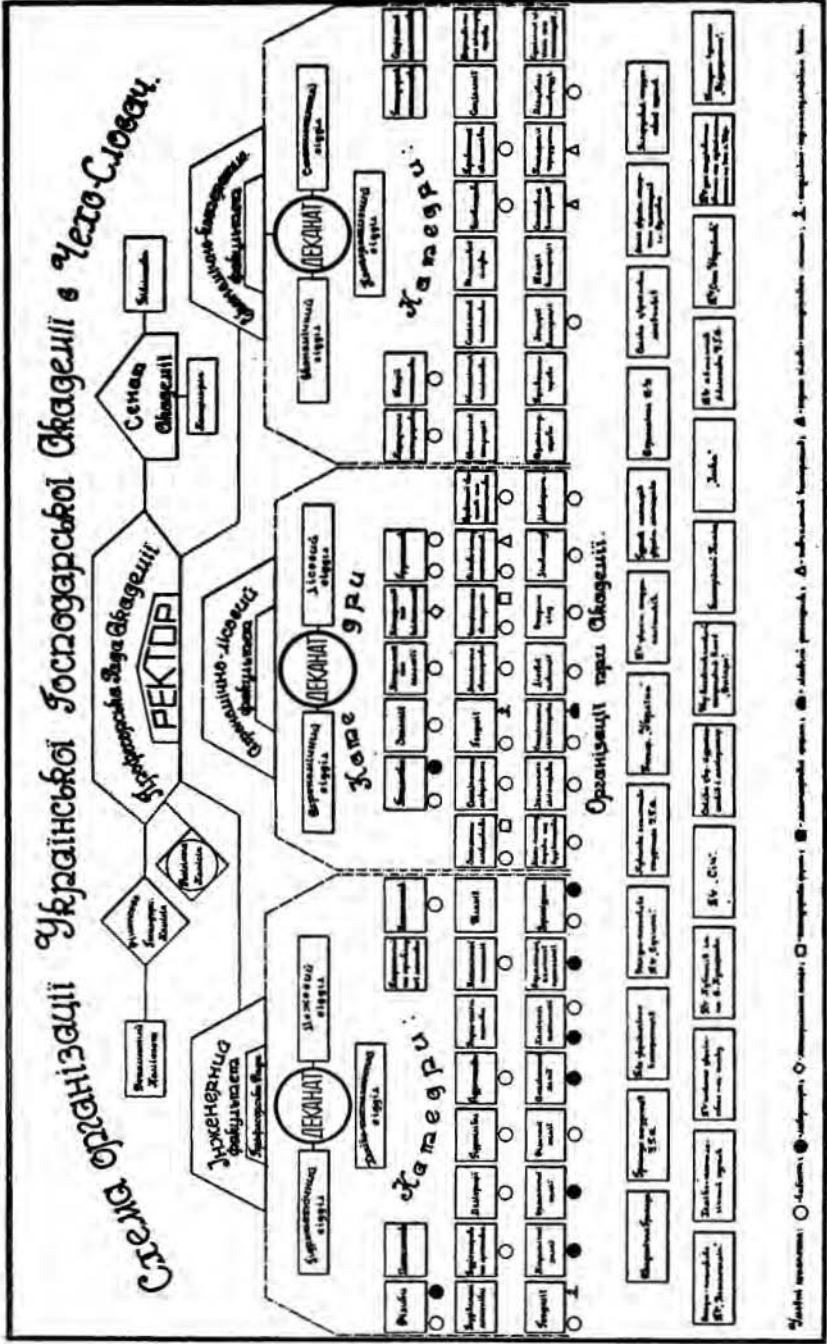

Схема організації Академії в 1927 р.

Перші абсолюенти Агрономічного Відділу Академії разом з професорами. Сидять: К. Мацієвич, С. Комарецький, І. Шереметинський, Б. Іваницький, І. Шовгенів, Л. Бич, Л. Фролов, В. Мельник. Стоять 1-й ряд: П. Штепа, М. Саєвич, В. Доманицький, Г. Шиянів, Б. Лісянський, А. Чернявський, В. Омельченко, В. Чередіїв, А. Шапсвал, О. Тарногородський, А. Орел. 2-й і 3-й ряд: Т. Краснокутський, М. Черниш, М. Сочинський, Д. Усенко, М. Карабут, М. Олійник, Я. Нестеренко, В. Вакуловський, О. Гончарів, О. Батюта, О. Ільницький, О. Помазанів, І. Калинович, І. Кузнеців, М. Іваненко, Ю. Константинов, П. Солонинко, М. Білоус, О. Зибенко, Г. Пустовар.

Група професорів і студентів Агронімічного Відділу.

На викладі професора П. Андрієвського.

На викладі професора Ю. Стокласи. Зліва сидить лект. д-р Фільц.

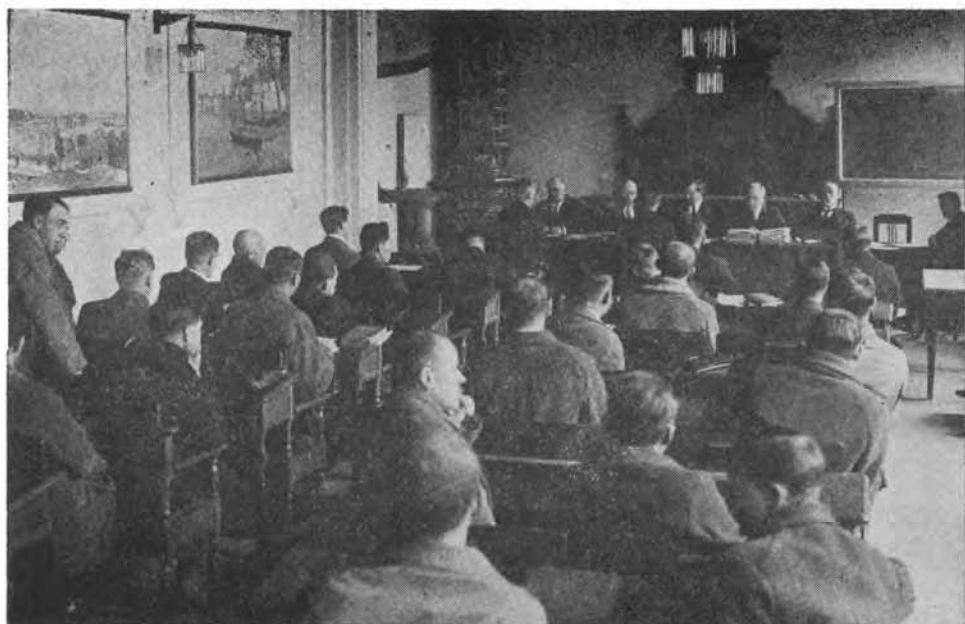
Кабінет загального хліборобства проф. В. Чередиєва. Вправа Агрономічного Відділу.

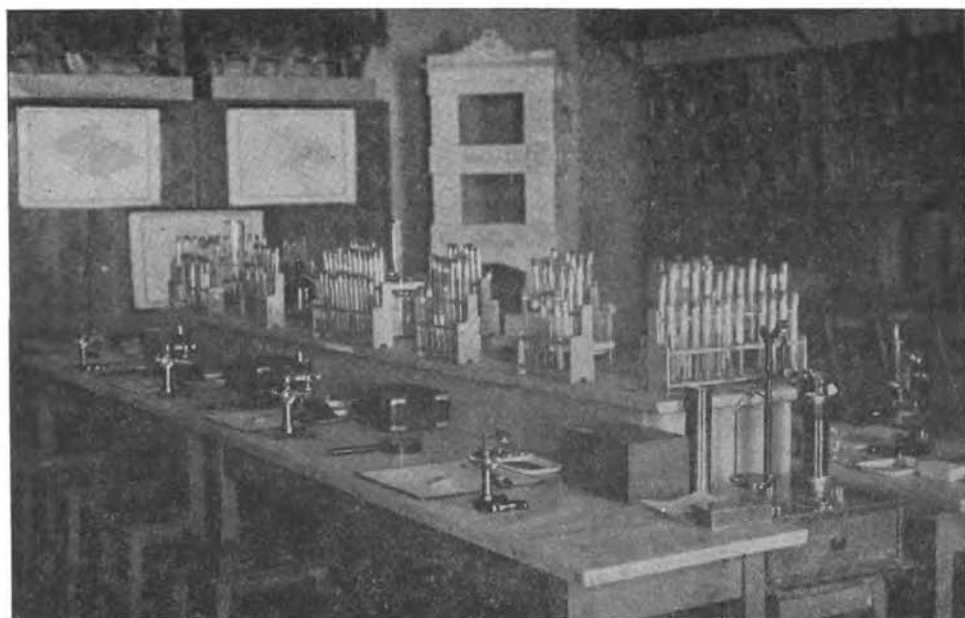
Хемічна лабораторія. Вправи студентів Агрономічного Відділу з технології товщів під керівництвом доц. М. Зайцева.

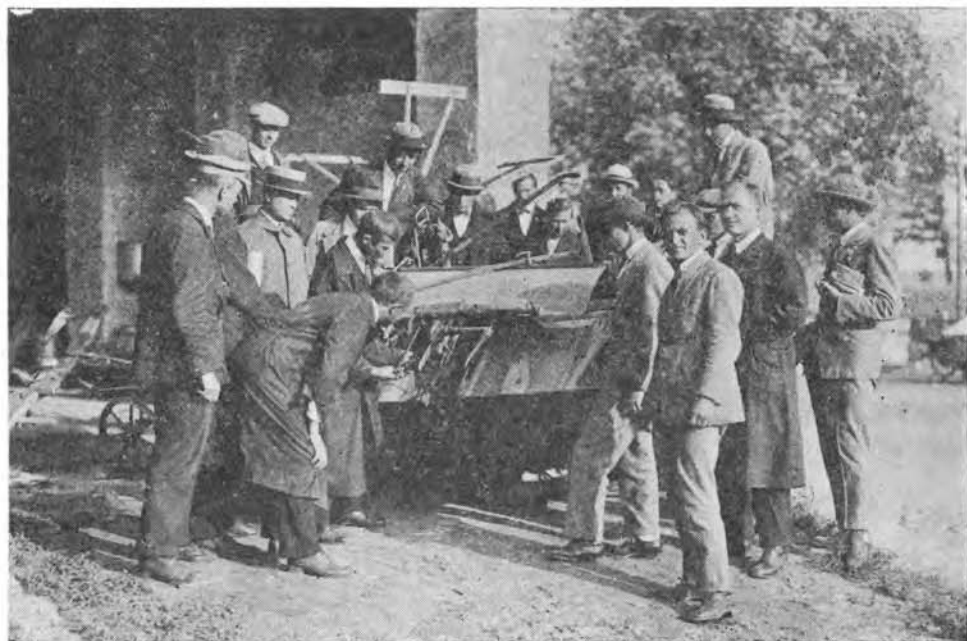
Вправи з геодезії під керівництвом проф. Л. Грабини і доц. О. Петрова.

Дипломний іспит студентів агрономів. Іспитова Комісія: проф. І. Шереметинський, проф. В. Чередіїв, доц. В. Доманицький, проф. Б. Іваницький, проф. К. Мацієвич, асист. К. Михайлюк.

Кабінет спеціального хліборобства.

Агрономічний Відділ. Вправи з с. г. машинознавства під керівництвом асистента М. Єрем'єва.

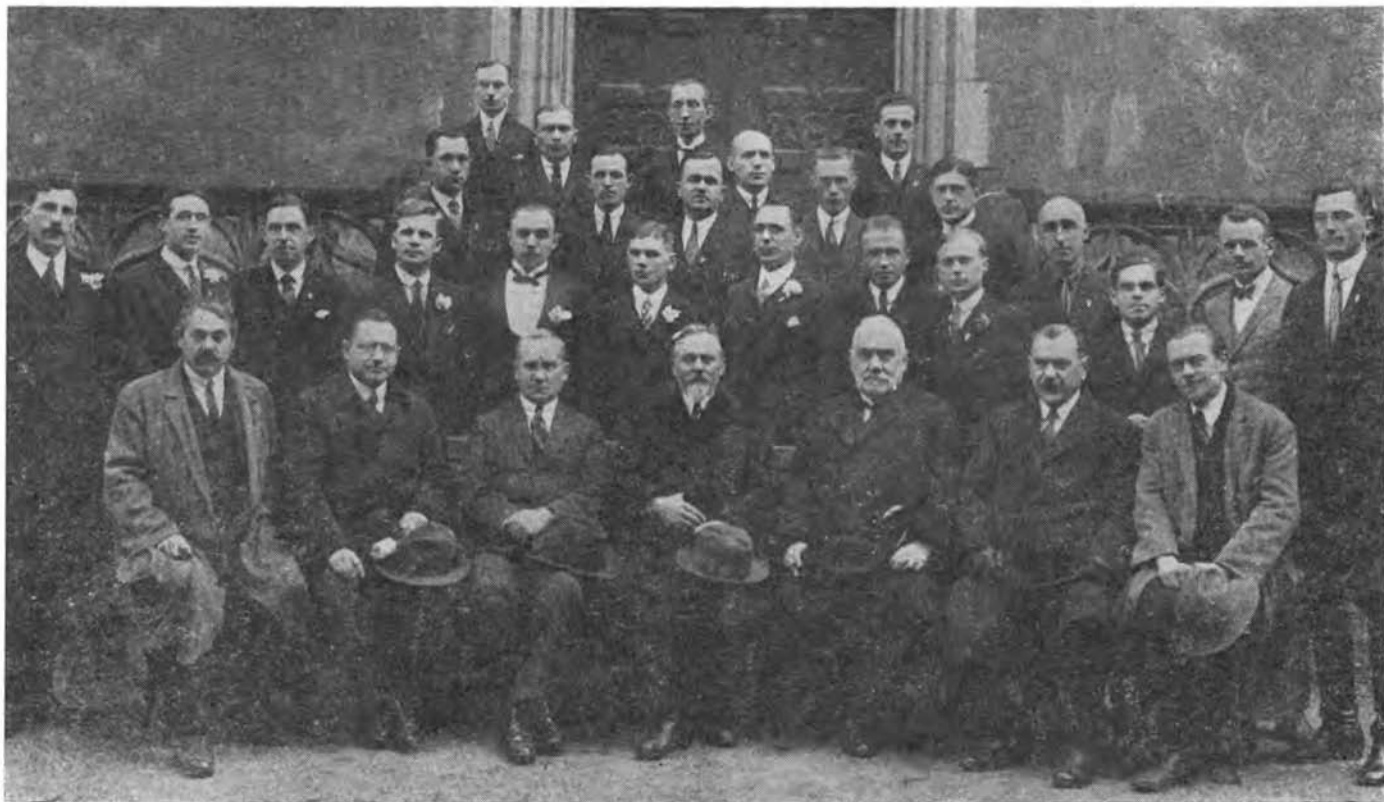
Агрономічний Відділ. Вправи на досвідному полі.

Пасічництво.

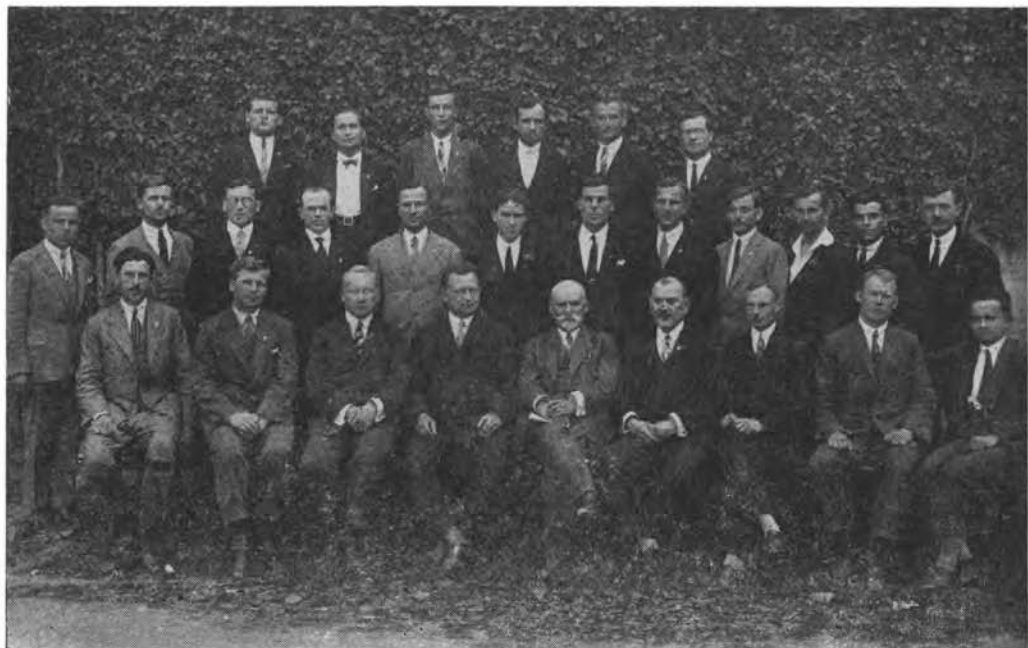

Редакційна колегія „Молодого Агронома”. Сидять: Підлисецький, Ф. Шговхань, проф. В. Чередів, доц. В. Доманицький, Г. Гордієнко. Стоять: А. Романенко, Л. Рибак, О. Рябокінь, С. Сьомак.

Перші абсолювенти Лісового Відділу (1927 р.) разом з професорами.

Сидять: Л. Грабина, В. Шевчик, Б. Іваницький, І. Шовгенів, А. Нехлеба, М. Косюра, Ю. Русов. Стоять: перший ряд В. Прохода, А. Карташевський, Г. Кагукало, К. Подоляк, В. Мурашко, П. Ковердинський, Г. Груша, М. Саєвич, І. Зваричук, В. Мірошниченко, С. Колубаїв, В. Білахів, В. Абрамович; другий і третій ряд М. Доброгорський, М. Міткович, О. Рибчинський, В. Вітвицький, І. Левицький, П. Яценко, О. Бабин, Ю. Матієшин, М. Гаврилів-Буяр, С. Павлінський.

Абсолютенти Лісового Відділу (1928 р.) разом з професорами.

Абсолютенти Лісового Відділу (1929 р.) разом з професором В. Шевчиком і асист. інж. І. Острровершенком.

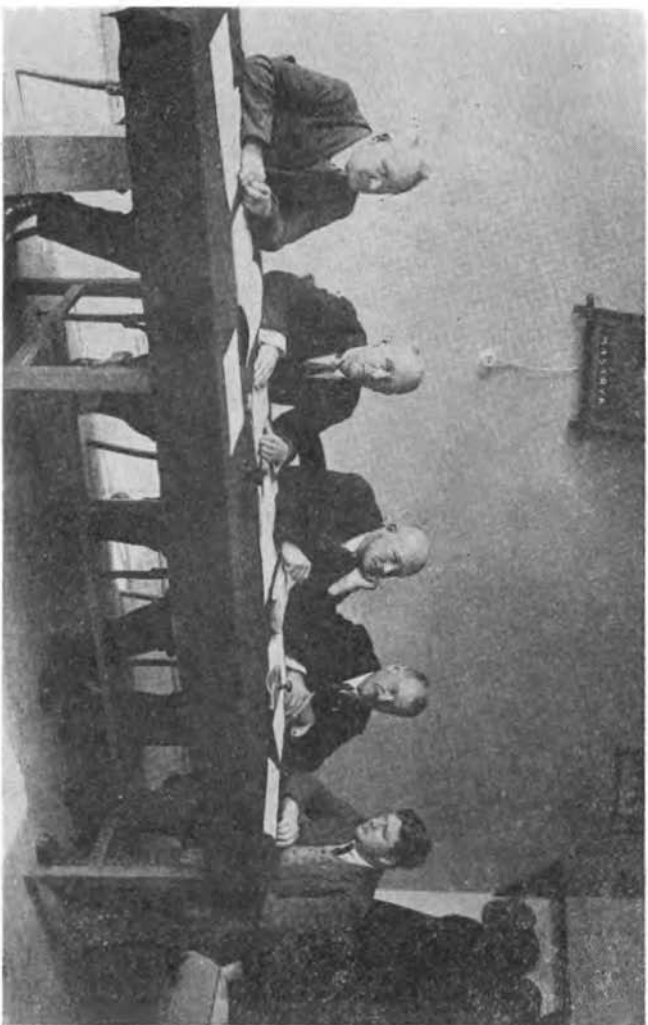

На екскурсії в лісі. В центрі проф. Б. Іваницький, проф. М. Косюра, чеський надлісничий і проф. І. Шовгенів.

Група студентів Лісового Відділу з проф. В. Кайслером і асист. інж. С. Матвієнком-Сікаром.

Дипломна Іспитова Комісія Лісового Відділу: проф. Б. Іванницький, проф. В. Чередієв, доц. О. Петров, проф. М. Косюра і асист. К. Падозяк.

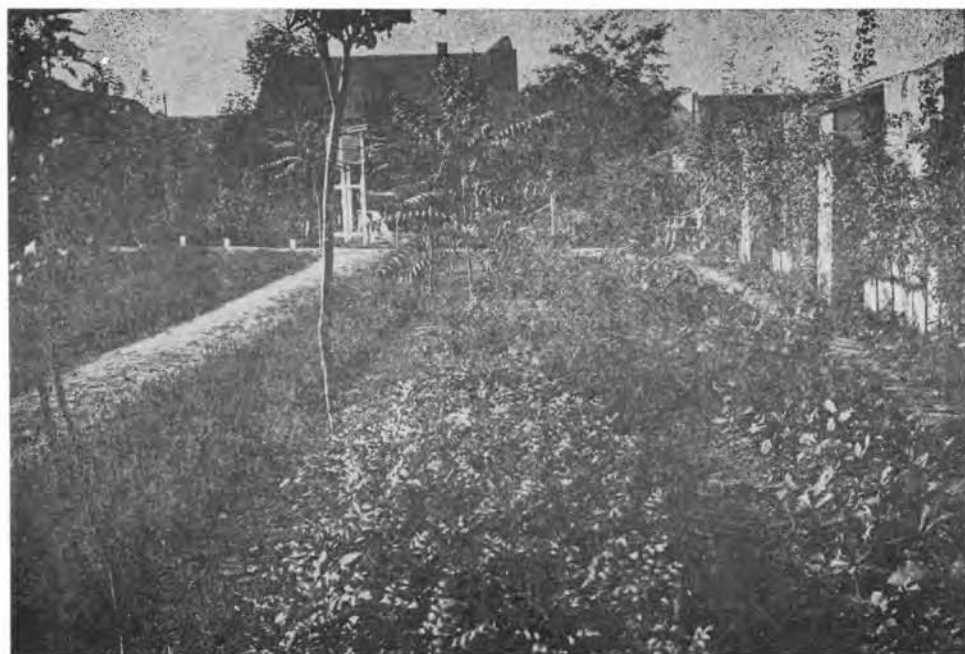
Вправи в кабінеті проф. Б. Іванницького.

Вправи у лісовому розсаднику.

Лісовий розсадник. Стоять: проф. Б. Іваницький і асист. інж. К. Подоляк.

Лісовий розсадник і метеорологічна станція.

Екскурсія студентів Лісового Відділу під проводом проф. А. Нехлеби.

Вправи студентів Лісового Відділу під керівництвом асистента інж. С. Матвієнка-Сікара.

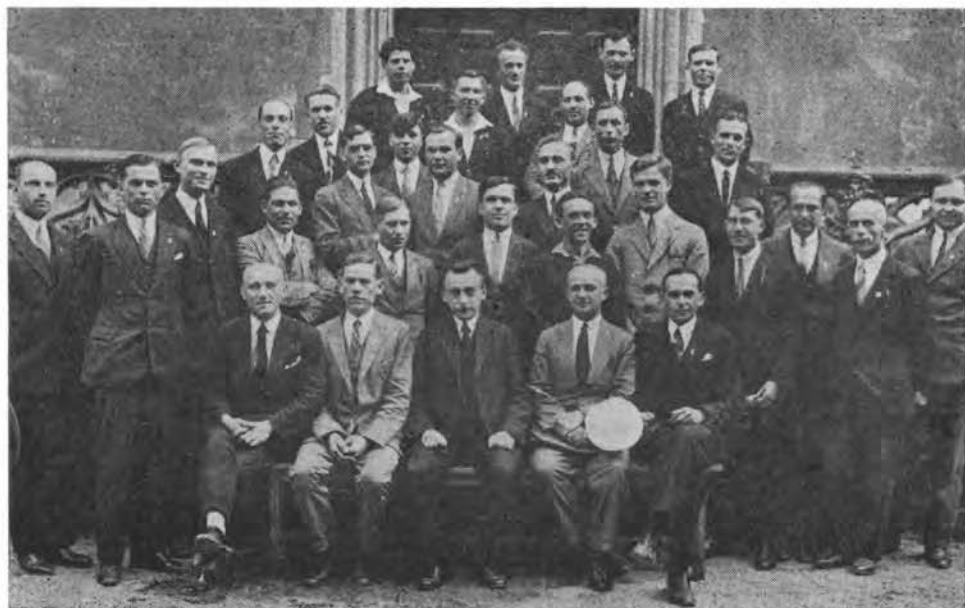
Абсолютенти Гідротехнічного Відділу (1929 р.)
разом з професорами.

Абсолютенти Гідротехнічного Відділу разом з професорами (1928 р.).

Абсолютенти Гідротехнічного Відділу разом з професорами (1932 р.).

Група абсолювентів (1929 р.) з професором Рудольфом Кукачем.

Вправи гідротехніків на Лабі — асист. І. Білий, проф. Л. Грабина, проф. І. Шовгенів.

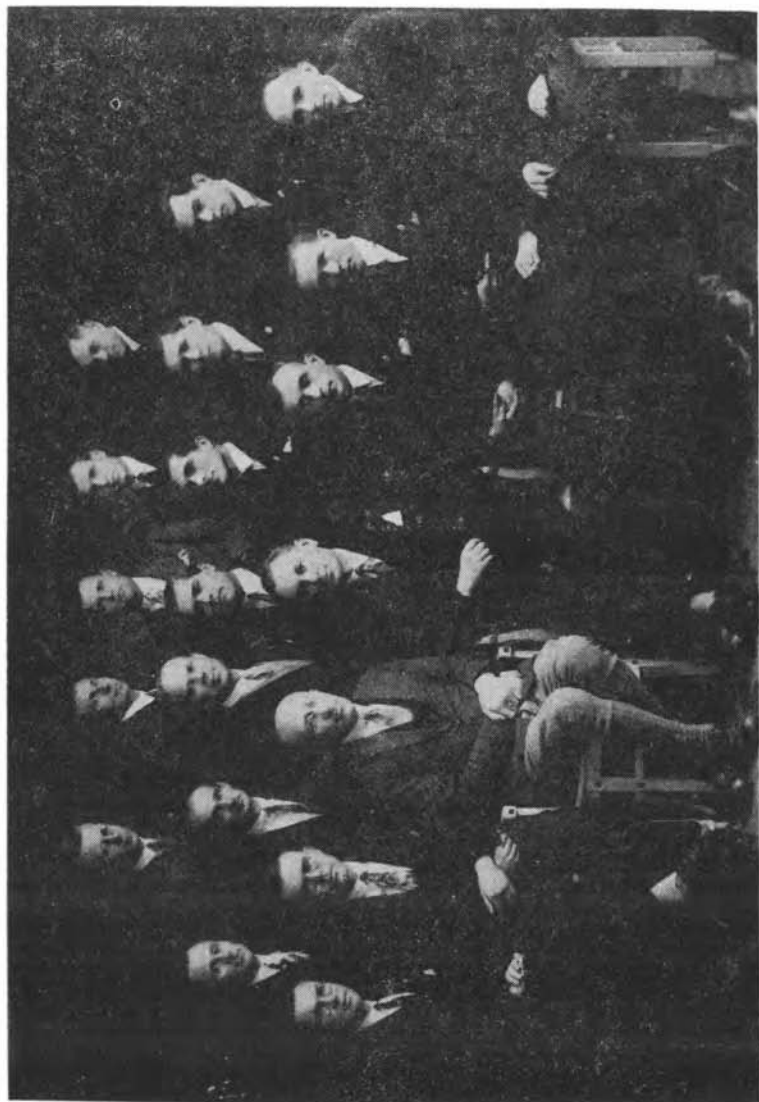
В кабінеті гідротехніки. Консультація з проф. І. Шовгеновим.
Стоять: О. Антипів, О. Вінцерський, Г. Пархоменко, М. Вовкодав, Ю. Магушевський,
Д. Бакевич-Щуковський та Є. Чернявський.

В креслярні.

Група студентів Хеміко-Технологічного Відділу. Сидять: М. Прокопович, доц. М. Зайцев, доц. Є. Голіцинський, О. Неділько, О. Лущейко, М. Пелехатюк. Стоять: В. Мальцев, І. Сергоський, О. Мартьянів, Артемія, І. Буцан, М. Селешко, П. Холодний, О. Ко-
зак і М. Римбаковський.

Абсольвенти Хеміко-Технологічного Відділу з проф. С. Тимошенком; коло нього Агмазов
Олекса (гідрот.)

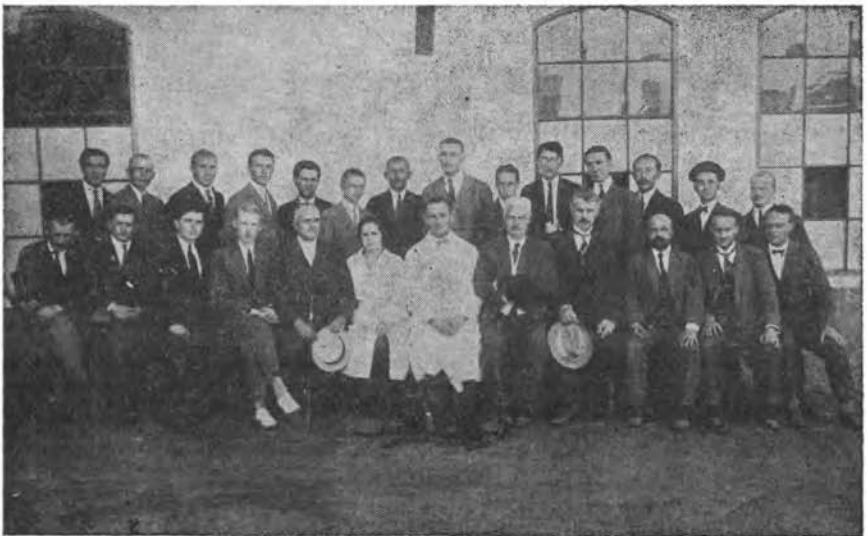
В лабораторії фермент. хеміч. технології доц. Є. Голіцинського.

В лабораторії аналітичної хемії.

На викладі фізики проф. Б. Лисянського для студентів Інж. Ф-ту.

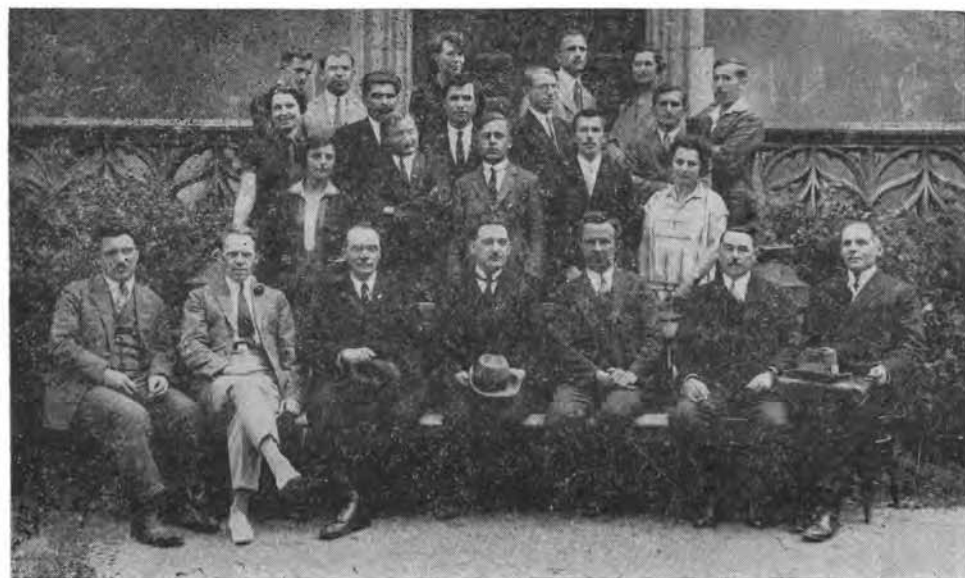
Експерсія студентів хеміко-технологів на фабрику маргарини „Сана” коло Праги.

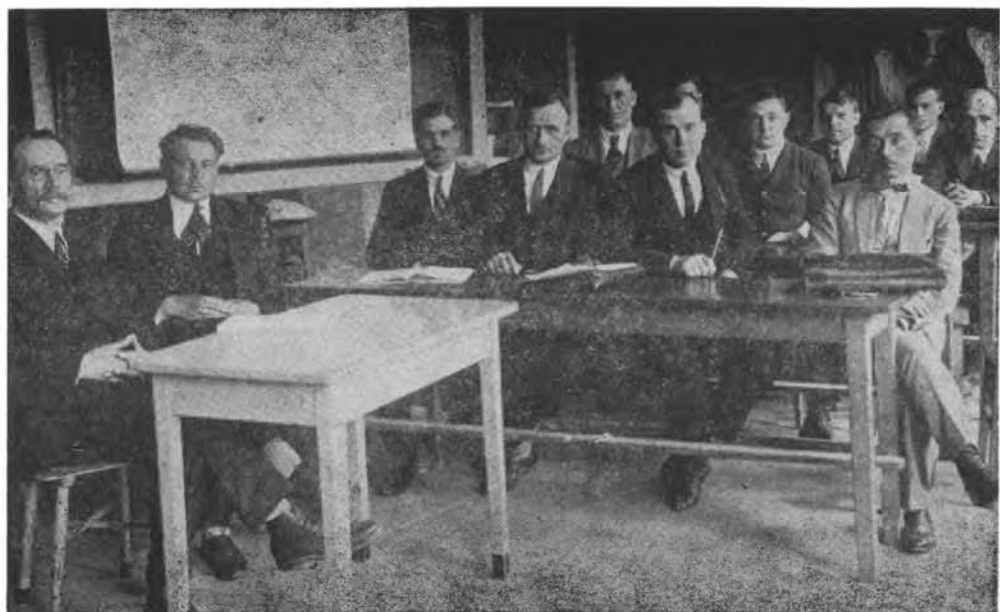
Абсолютенти Економічно-Кооперативного Факультету (1929 р.) разом з професорами. Сидять: О. Безпалко, Є. Сокович, В. Тимшенко, С. Гольдельман, О. Ейхельман, О. Мицюк, Ф. Щербина, Л. Шрамченко, Б. Матюшенко, Л. Бич, Р. Кратохвіль. Стоять: перший ряд — М. Папоротний, О. Статників, К. Коберський, П. Барановський, П. Вуків, С. Романовський, М. Добриловський, Л. Фролов, Я. Моралевич, З. Кушинська, О. Шульц, С. Паниця, М. Касяненко, Г. Єфременко, І. Прокопів; другий і третій ряд — А. Воронкевич, П. Орун, М. Абрамчик, Н. Сіпкова, Є. Кононова, І. Шабельський, М. Ліницька, Ф. Жлудкив, О. Євтухів, О. Лаврикова, М. Сніборський, О. Павлов, Марина Дрочинська, В. Окіс, О. Шувалова-Липовецька, Д. Михайлюк, К. Ніщенко, Зоя Дрочинська, Т. Петрова, М. Козловська.

Група студентів Економічно-Кооперативного Факультету (1922 р.).

Абсолютенти Економічно-Кооперативного Факультету разом з професорами (1932 р.).

Семинар місцевого самоврядування (проф. Л. Бич і доц. В. Приходько).

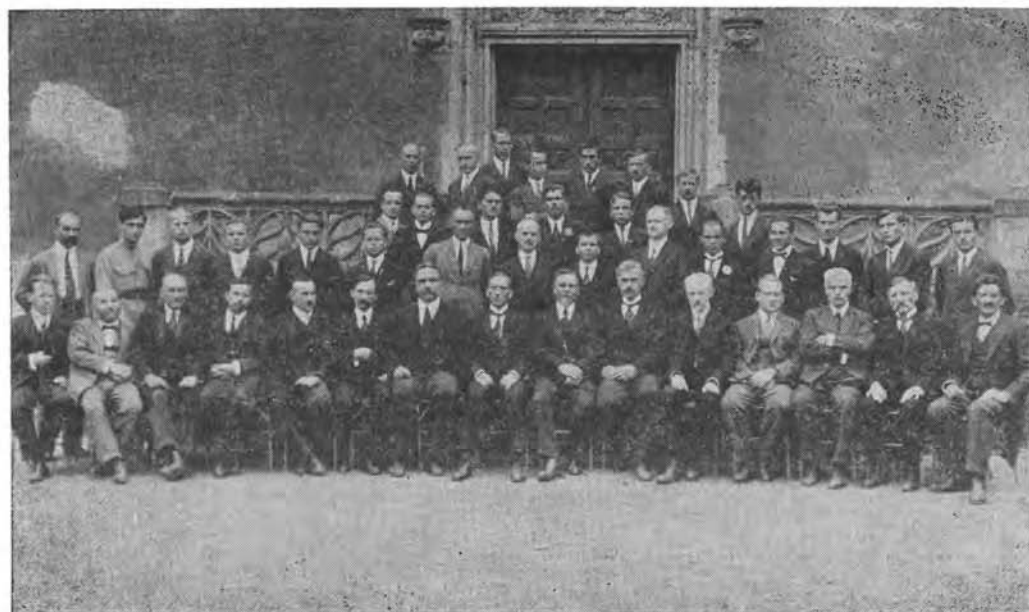

Семинар Прикладної економії (проф. В. Тимошенко і проф. С. Гольдельман).

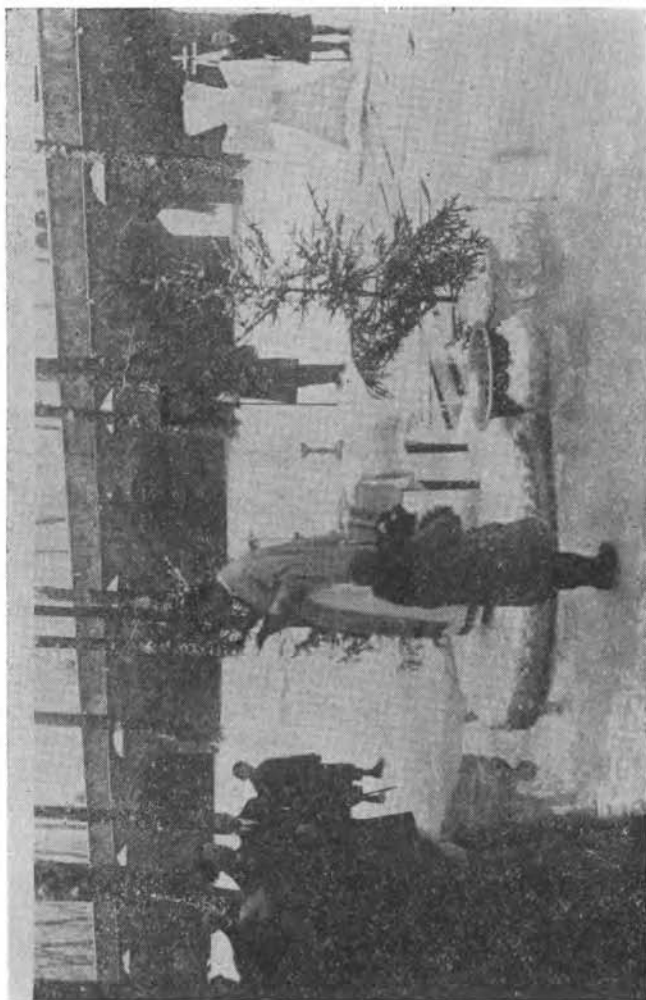
Абсольвенти Економічно-Кооперативного Факультету (1932 р.),
(в центрі проф. О. Мищук і доц. В. Доманицький).

Абітурієнти Матуральних Курсів при Академії (друга група) разом з професорами.

Колумбарій.

Йордань парафії УАПШ у Подєбрадах.

Громада студентів Західньо-Українських Земель ім. І. Франка.

Кубанське Земляцтво (в центрі проф. Ф. Шербина).

Студентський парламент — Рада Студентської Громади.

Одна з Управ Студентської Громади.

Микола Абрамчик

Гурток Білорусів.

Загальні Збори студентського кооперативу „Україна”.

Спільний „свят-вечір” в їдальні кооперативу „Україна”.

Студенти кол. юнаки з начальником школи — генерал. М. Шаповалом.

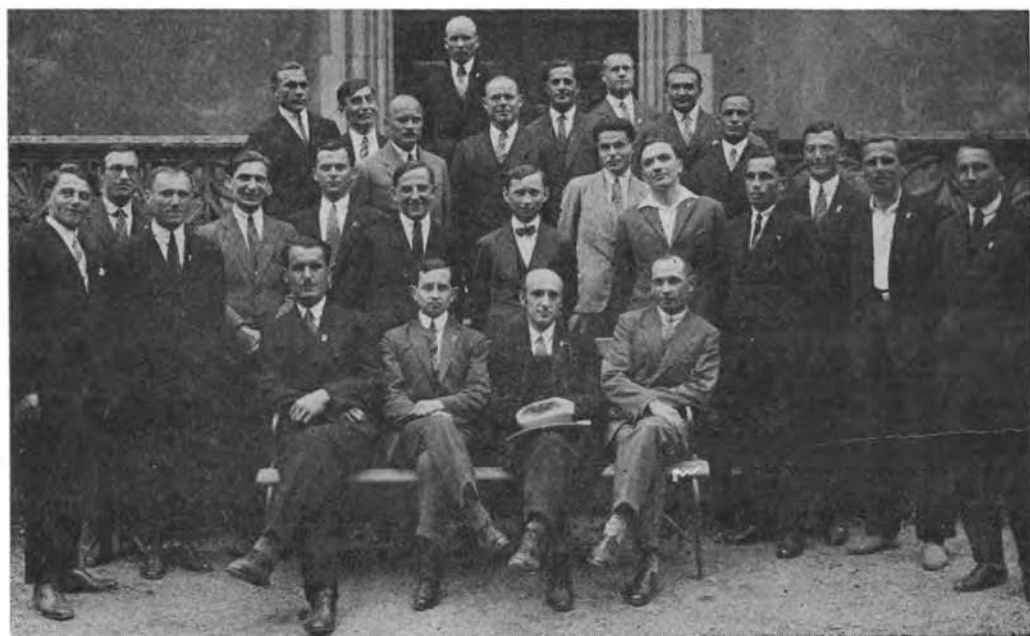

Студенти кол. вояки 6-ої Стрілецької Дивізії.

Гарматний Дивізіон 6-ої Стрілецької Дивізії.

Студенти кол. вояки 3-ої Залізної Дивізії.

Студенти кол. вояки Запорозької Дивізії.

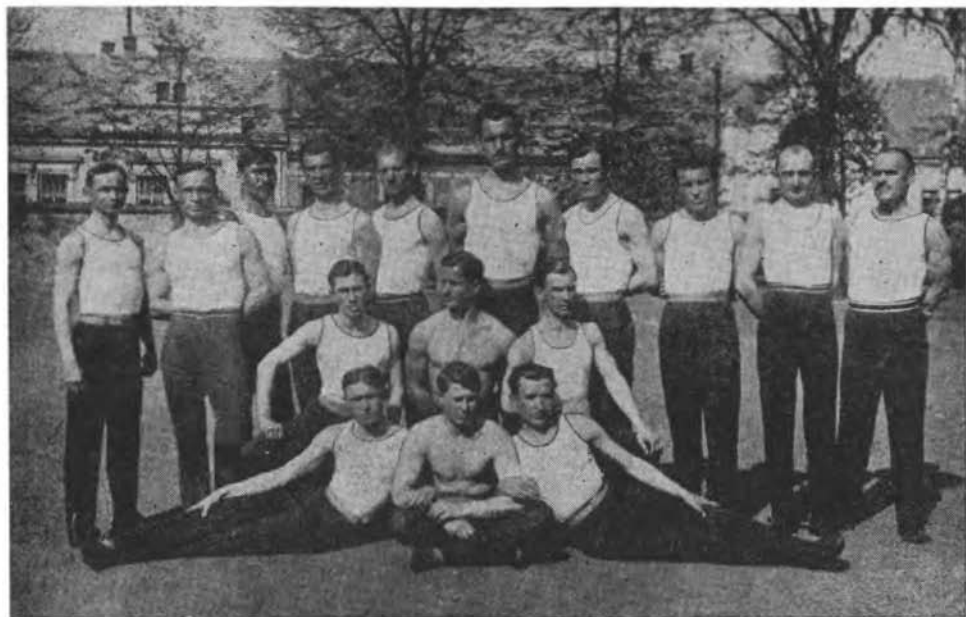
Академічний хор під керівництвом П. Щуровської-Россієвич.

Пластунн.

Т-во „Січ”.

Т-во „Сокіл”.

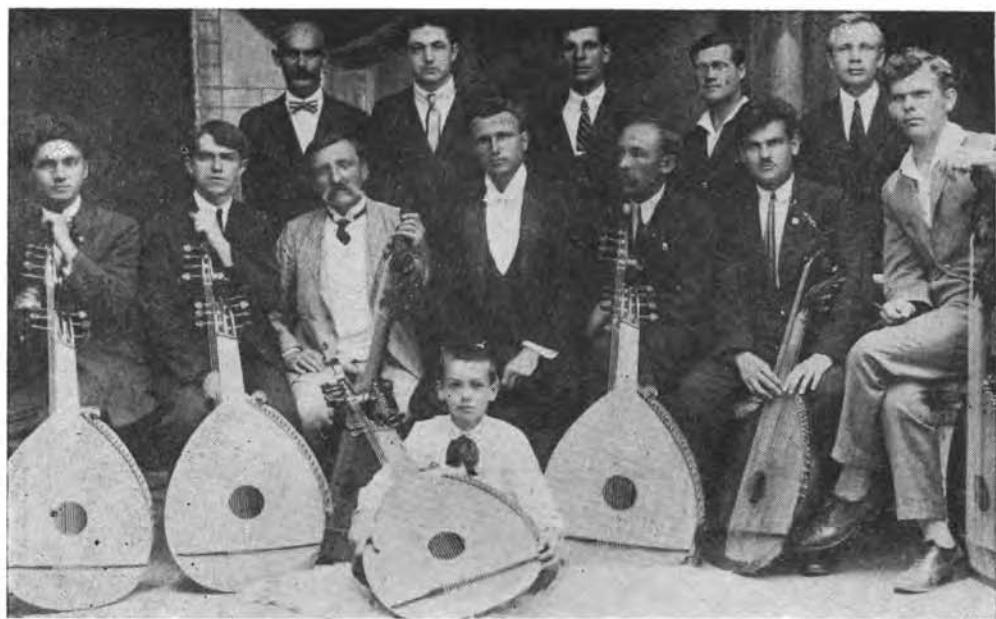
Сокільські вправи.

Театрально-Мистецький Гурток разом з М. Садовським та В. Авраменком.

Студентська струнна оркестра під керівництвом І. Серговського.

Група бандуристів (в центрі бандурист В. Ємець).

Виробник бандур
студент М. Романченко.

Спортові змагання. Скок високий.

Студентська одинадцятка копаного м'яча в Подєбрадах.

Спортові змагання: перегони.

Дитячий притулок.

Дитячий садок (виховники: О. Дунічевський, Л. Вікул, П. Єремів, М. Літвицький).

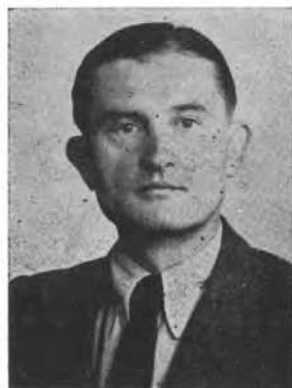
Неоніла Омельченко
(Гордієнко)

Оксана Сокович
(Томашевська)

Антоніна Шаповал

Олексій Батюта

Левко Безручко

Микола Білоус

Тихон Білоус

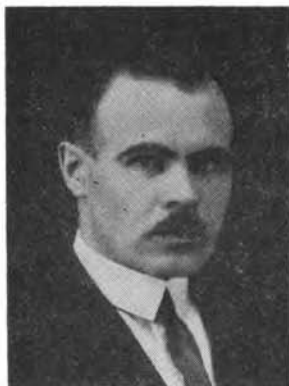
Віктор Вакуловський

Михайло Гавриленко

Павло Галян

Антін Гнатовський

Олександр Гончар

Гаврило Гордієнко

Павло Дубрівний

Микола Іваненко

Авксентій Ільницький

Микола Зайцев

Сава Зеркаль

Іван Калинович

Макар Каплистий

Анатолій Капля

Олександр Катеринчак

Юрій Константи́нів

Юрій Корогода

Олексій Костюченко

Олександр Кошель

Тимофій Краснокутський

Іван Кузнеців

Сергій Овчаренко

Микола Олійник

Віктор Омельченко

Петро Приходько

Григорій Пустовар

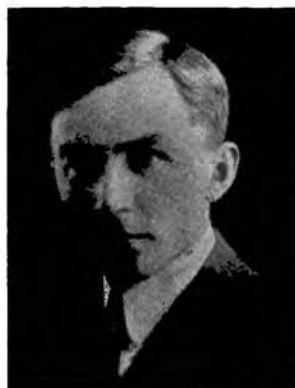
Пантелеймон Прудько

Леонтій Рибак

Антін Романенко

Євген Томашевський

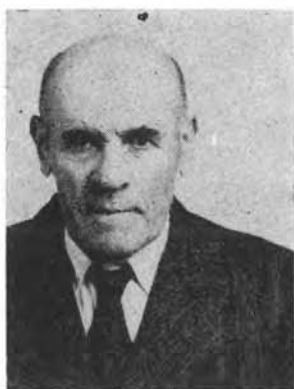
Сергій Сімяник

Пилип Солонинко

Мпхайло Сочинський

Севастьян Сьомак

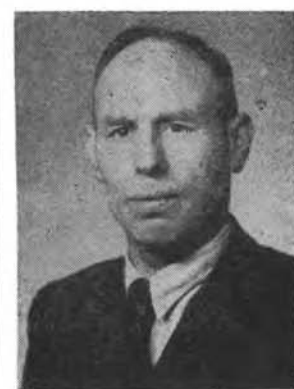
Яків Танцюра

Леонид Татарів

Дмитро Савкевич

Микола Топалів

Данило Усенко

Григорій Хомичевський

Вячеслав Чернишенко

Степан Шаргун

Панас Шевченко

Іван Шило

Павло Штепа

Олександр Яременко

Андрій Ярина

АБСОЛВЕНТИ ЛІСІВНИКИ THE ALUMNI FORESTRY EXPERTS

Василь Абрамович

Юрій Брайко

Юрій Бурак

Дмитро Верба

Василь Гаврилець

Михайло Гаврилів-Буяр

Микола Гадзяцький

Олександр Гайдай

Іван Григорчук

Евген Дмитріїв

Микола Доброгорський

Олексій Жлудкин

Михайло Закоштуї

Петро Запорожець

Ларго Зозуля

Іван Зваричук

Григорій Кагукало

Олексій Кокунько

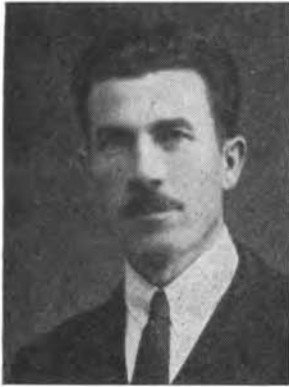
Теодосій Любинський

Панас Нестеренко

Пилип Проданчук

Василь Прохода

Гордій Скубій

Василь Ткаченко

Йосип Кушелів

Володимир Яценко

Раїса Бойко

Д. Бакевич-Шуковський

Феодосій Бігдай

Ярослав Благітко

Микола Бойко

Михайло Гаврилюк

Іван Гнойовий

Дмитро Гурін

Михайло Дударець

Яків Зінченко

Левко Зозуля

Захар Івасишин

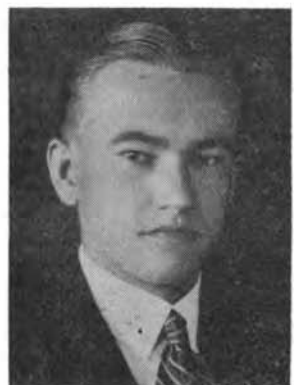
Михайло Кириченко

Євген Левицький

Кость Ліневич

Дмитро Лісовський

Євген Маланюк

Іван Марків

Юрій Матушевський

Юрій Мельник

Олександр Миколаєнко

Валентин Михайлів

Михайло Первак

Петро Петренко

Данило Савенко

Валентин Сімянців

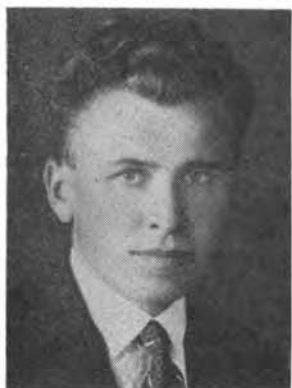
Дмитро Стопкевич

Микола Федорів

М. Фещенко-Чопівський

Іван Чернов

Семен Черняхівський

Петро Шох

Антін Яременко

АБСОЛВЕНТИ
ХЕМІКО-ТЕХНОЛОГИ

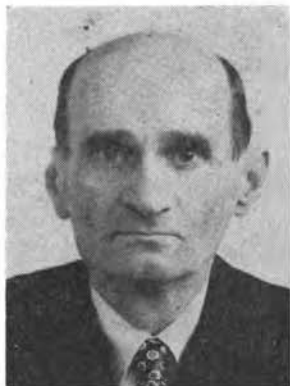
THE ALUMNI
CHEMICAL ENGINEERS

Лідія Гадзяцька

Юрій Артюшенко

Олександр Бойко

Василь Бурачинський

Ярослав Герасимович

Микола Закоморний

Борис Іваницький

Мирон Кириленко

Іларіон Кукшин

Василь Кучеренко

Юрій Ліндеман

Іван Макошко

Андрій Марченко

Іван Марченко

Андрій Пономаренко

Михайло Прокопович

Михайло Селешко

Семен Созонтів

Н. Балабай (Білінська)

Ірина Волосенко (Шох)

Зоя Дрочинська

Марина Дрочинська

Марія Захарченко
(Димінська)

Харптя Кононенко

Євстоля Кмета

Марія Козловська

Тамара Петрова

Наталя Сіпко

Микола Базілевський

Ганна Статник

Яків Балабан

Левко Биковський

Корнило Бородайко

Микола Бутовський

О. Гайдовський-Потапович

Євген Гловінський

Григорій Денисенко

Спиридон Довгаль

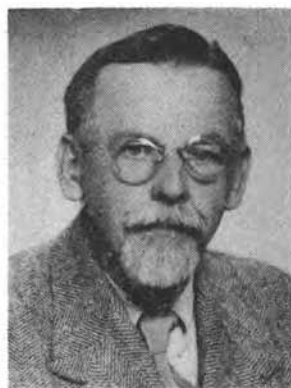
Яків Дзябенко

Павло Донченко

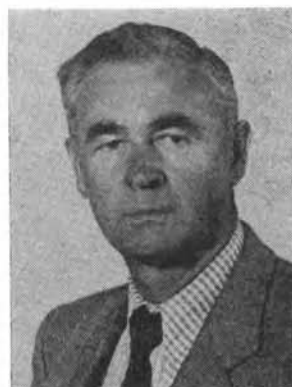
Олександр Євтухів

Фелір Жлудкин

Андрій Кість

Архип Кмета

Олександр Корбелецький

Остап Котик

Валентин Костенко

Микола Кушніренко

Григорій Лошенко

Микола Малашко

Петро Манченко

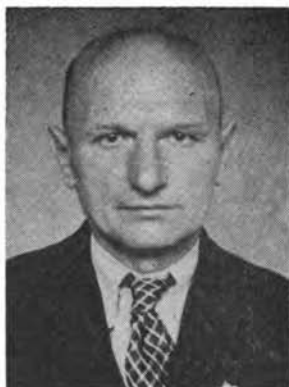
Корній Ніщепенко

Микола Овсійко

Іван Пастух

Лавро Панасенко

Данило Петрівський

Юрій Пирогів

Микола Рознатовський

Іван Антін Слонський

Микола Сціборський

Микола Тарасюк

Василь Трильовський

Іван Холодний

Олександр Чубенко

Іван Шабельський

Іван Шматко

Дмитро Оснач і Степан Безлюда.

Борис Іваннський, Наталя Пирогова, Леонід Мосендз.

Юрій Гончаренко.

Олімпіяда Футурович, Віктор Левицький.

Сидять: Андрій Кість, Борис Кардасевич.
Стоять: Євген Кульчицький, Борис Бобінський.

Іван Григорчук, Володимир Яценко, Ларго Зозуля.

Микола і Олександра Палієнко з сином.

Група абсолювентів-агронсмів, що виїхала на працю до Канади: Микола Карабут, Олександр Помазанів, Яків Нестеренко, Павло Штепа, Микола Іваненко.

Канд.-інж. Власенко

Канд.-інж. Сев. Леонович

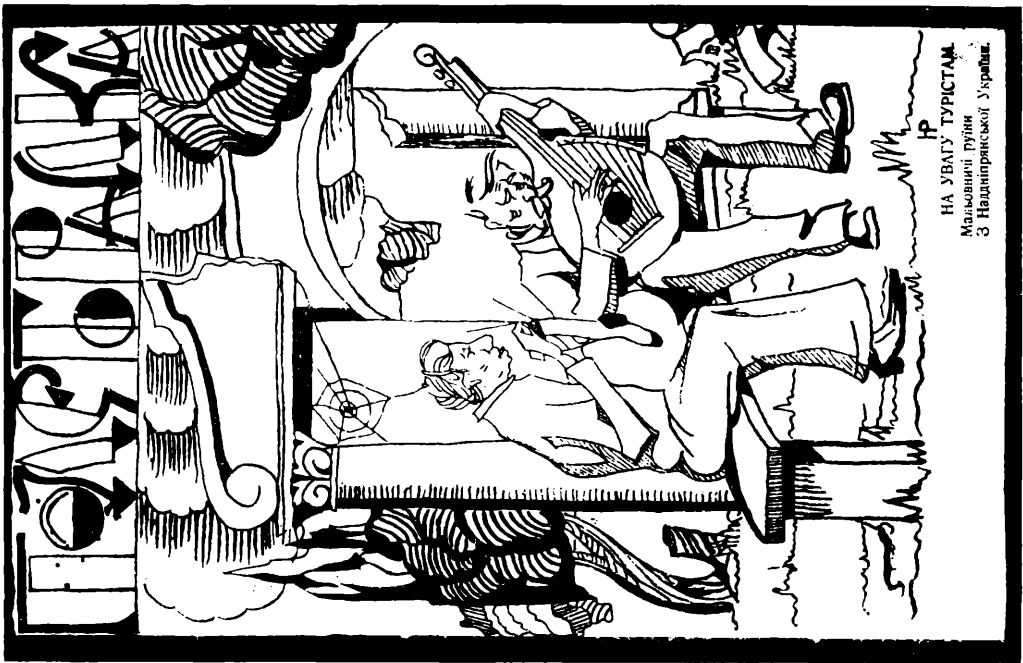

Канд.-інж. Роман Мінів

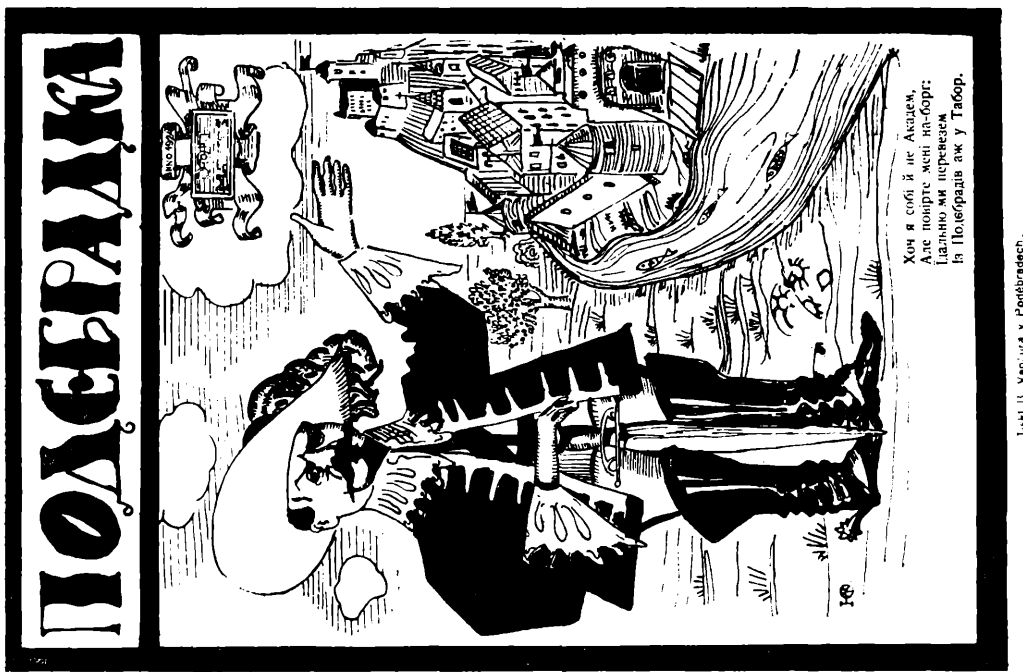
Канд.-інж. Олена Лаврик

Подєбрэдські діти

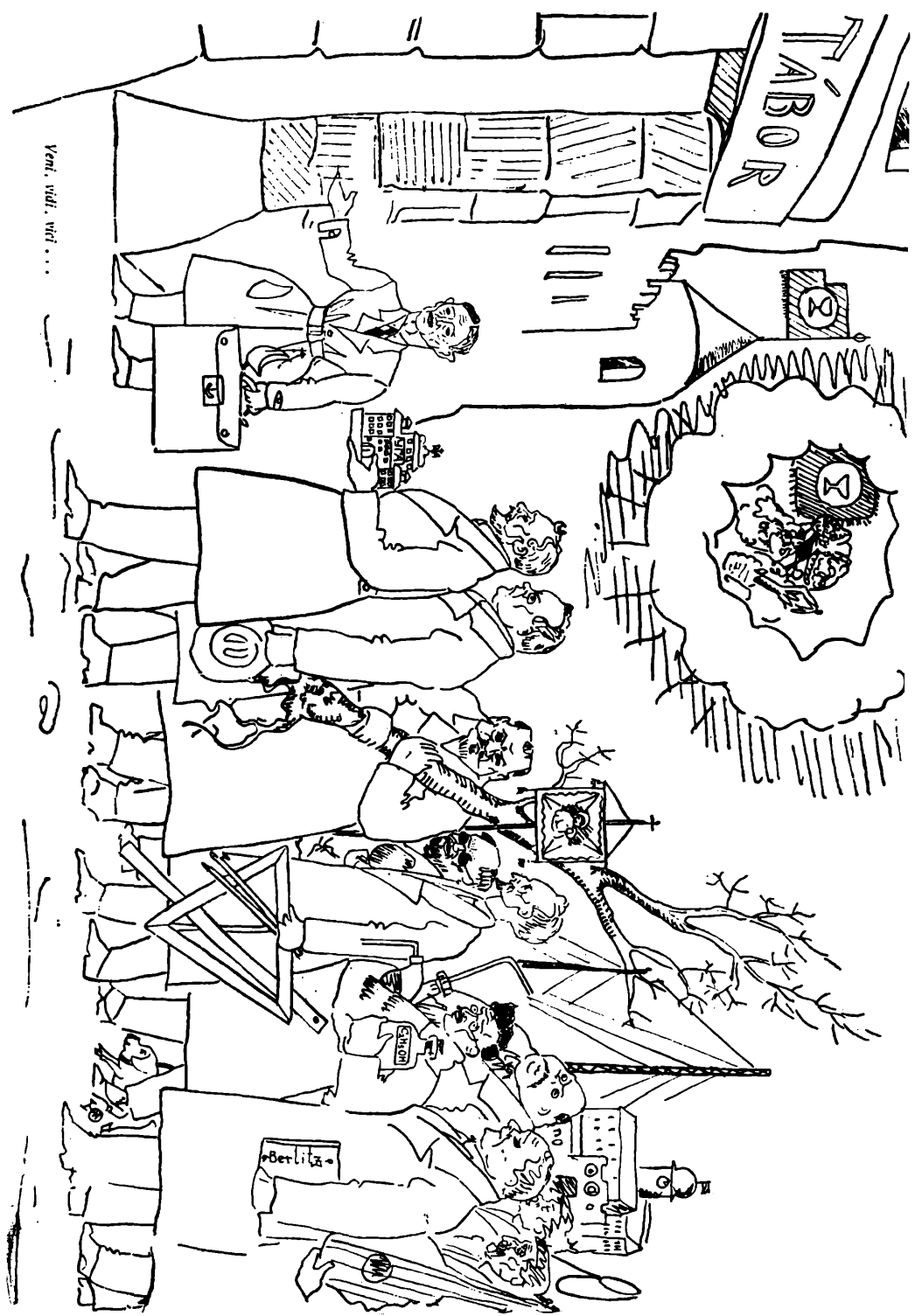

ІР
 НА УВАГУ ТУРИСТАМ
 Мальчицькі гурині
 з Націоналістської України.

Хоч я собі й не Аксадем,
 Але попряте мені на-борг:
 Цяльною ми перевезем
 Із Подєбрата аж у Табор.

Іскі ІІ. Vankura v Poděbrádech.

Veni, vidi, vici...

С. Тимошенко.

Олександр Ярошевський, Даніло Кирпалюк.

Володимир Гуцолів, Григорій Хомичевський.

З М І С Т

Передмова	6
Структура Академії	13
Основні плани навчання	24
Педагогічний персонал	38
Біографії:	
Проф. І. Шовгенів	49
Проф. Б. Іваницький	53
Проф. С. Тимошенко	65
М. Ю. Шаповал	65
Учбово-Допомогові установи Академії	73
Бібліотека Академії	74
Видавнича ченність	77
Список головніших видань	79
Студенство Академії та громадсько-товариське життя	86
Список абсолювентів	90
Проф. Б. Мартос — Засновання Української Господарської Академії	102
Проф. О. Коваленко — Зі спогадів	118
Проф. Б. Лисянський — Святе безумство	123
Инж. Є. Маланюк — Чвертьстоліття	127
Инж. Т. Петрова — Наша Alma Mater	131
Асист. М. Єремійв — З подебрадських зарисів:	
Відвідини Митрополитом Андреем Шептицьким Академії	133
Є. Х. Чикаленко в Подебрадах	135
Подебрадський гумор	138
Ілюстрації	141

ЗАУВАЖЕНІ ДРУКАРСЬКІ ПОМИЛКИ

сторінка	рядок	надруковано	належить
17	21	факультет	факультети
34	29		)
39	22	Памер	Помер
"	38	(1887-1928)	(1887-1935)
43	45	доцент с. г. і лісового будівництва	доцент с. г. економії
45	12	(1885-1942)	(1885-1944)
48	15	удосконалення	удосконаленні
49	24	протягом	протягом
54	5	класиків	клясиків
58	30	Києві	Києві
64	12	господарство	господарство
113	49	Народнього господарства	Торгу і промисловости
120	48	бетонові спорудження	використання водної енергії
129	8	величчина	величнна
136	31	припинити	припинити
155	2	М. Саєвич, О. Безпалко	М. Саєвич, Я. Моралевич, О. Безпалко
"	3	М. Славінський	М. Славінська
* 159	4	С. Гольдельман, І. Білий	С. Гольдельман, М. Добрилівський, І. Білий
216	долі	П. Єремів	П. Єремєва
217	1-й ряд	Омельченко	Омельчук

